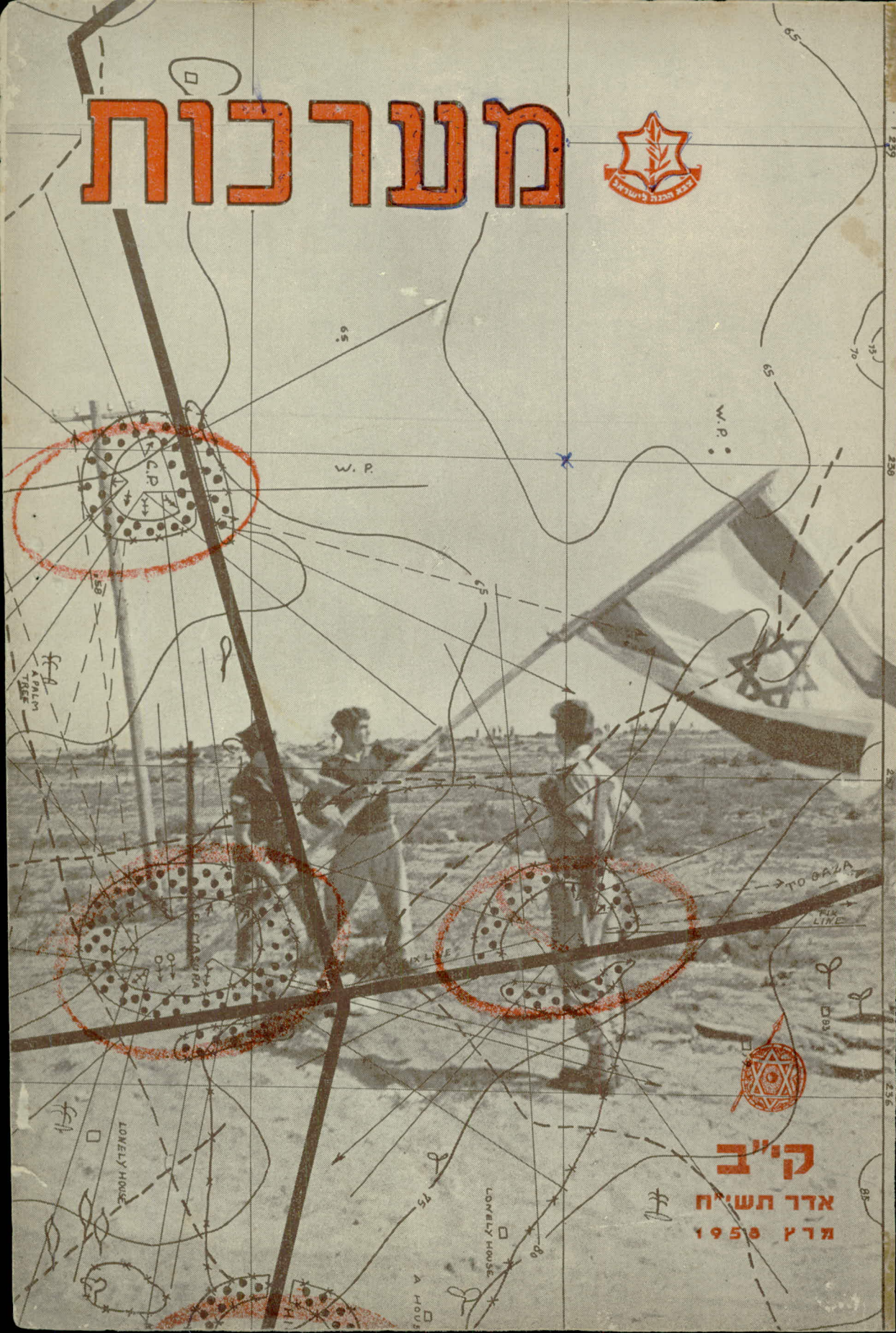

מערכות

ק"יב
אדר תשי"ח
תרגום 1958

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

עלה והצלח!

מפעלים פורמצבטיים

„וין־דרגס“ (ישראל) בע"מ

המשרד: תל־אביב, רח' ליבונטין 9-7, טל. 66207

תוכן הענינים :

7	ש. פרס	במערכה על משימות
8	רבי אלוף מ. דיין	איגרת פרידה
9	רבי אלוף ח. לסקוב	פקודת יום
11		כיבוש רפיח ג. לכידת ה"צומת" ("כוח ירמיהו" ו"כוח זכריה")
43	אלוף משנה י. ואלאך	"משני עברי הגבעה" ב. קרבות מרסה-מטרות, ולקחם
53	אלוף משנה בנימין גיבלי	מעבר מכשולים בהבקעת מערך-מבוצר
56	רביסרן י. אשל	מנסיון מפקדים הקרב השני על מלכיה
58	"מפקד במילואים"	למה אנו זקוקים ?
60	סגן אלוף מ. פעיל	מפנקסו של מג"ד טיפוח מפקדים צעירים
63	מפקד מחלקה ג'	נסיונו של מ"מ
66		ממצפה מה"ד "העיון, הזיעו והצליחו"
68	"שי"	מכתב לקצין מילואים טיפוח חיל-הרגלים / אש-קרב
73		<u>במת מערכות</u>
		ירי לילה מכון — כיצד ? / הערכת-מצב — ניתוח גורמי זמן ומרחב / רמת ביצוע באימון הטקטי / צעדת ארבעת הימים — צועדת קדימה / הכלב לעזרת החייל
83, 90		הדים
84	דן גולומב	על קליעים וירחים
91		אמרות • השגות • מושגים
92	אלוף-משנה חיים הרצוג	עלי-ספר ימים גורליים
95	פול ג'ונסון	זרקור על המאבק על המזרח-התיכון
		כווית: עסקי מדינה נוסח בית-מטורפים / טוגדית-המשגים של בחריין / קטאר — תכלית הזועה
102		חידושי נשק ומכניקה
		בשער: הנפת דגל ישראל במוצב צומת רפיח, על רקע מפת מוצבי הצומת (צילם: ב. קדם).

קריאה
קריאה

"מערכות"

בית ההוצאה של צבא הגנה לישראל

עורך ראשי: סא"ל אלעזר גלילי
סגן עורך ראשי: סא"ל גרשון ריבלין
"מערכות": קצין עריכה סרן מנחם שריד
"צקלון": קצין עריכה שרגא גפני
"מערכות-ים": עוזר קצין עריכה רס"ר מיכאל הולר

ספרים להנצחת החייל: העורך ראובן אבינעם

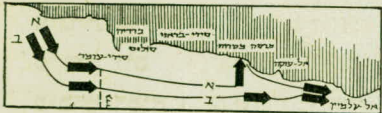
מזכירת המערכת: מרים נתנאל

המנהל: יוסף דקל
עוזר למנהל: יוסף אלקוני

המערכת והמנהלה: הקריה-ת"א, רח' ג' מס. 1

מי ומה בחוברת

יש ובהודשי הקרבות וההפוגות של 1941 ו-1942 היתה המפקדה הבריטית שבזירת

צפון-אפריקה מנסחת במלוא-הפשטות את הבעיה העומדת לפניה: כיצד ל"רמל" יותר מרומל עצמו? (How to out-Rommel). ה"היפנוזה העצמית" שבראיה כזו (שהיתה נפוצה, כנראה, הן בצמרת הצבא הבריטי שבזירת לוב והן

ברחבי יחידותיו) היה בה, כמובן, לא מעט מן הסכנה של השתעבדות פסיכולוגית ליריב; ואמנם הגיעו הדברים עד לידי מתן הוראה מיוחדת למפקדי יחידות כי יש להקפיד על דיבור על "אויב" — ולהימנע ככל האפשר משימושי-לשון כגון "רומל יתקוף". הפרשה השניה (עמ' 43) שבסדרה "משני עברי הגבעה", מאת אל"מ י. ואלאך — אחד הצדדים המעניינים שבה היא ההזדמנות לעמוד על כך עד כמה אפילו "רבי-מג" זה של מלחמה במדבר, רומל, אשר מקובל היה לחשוב אז על אודותיו כי הוא "הכל יודע, הכל רואה ונמצא בכל אתר", עשוי היה לטעות לחלוטין (כנראה, מתוך שסמך יתר על המידה על דיוק האינפורמציות של המודיעין הגרמני-האיטלקי) באשר להיערכותו ותנועותיו בפועל של יריבו הבריטי. ואם הוא כך — האין מצות הבחינה המתמדת של הידיעות על היריב ע"י כל מפקד בשדה לקח ברור?

לידל-הארט אמנם גרם פעמים מספר לויכוח גועש, מדי צמטו את אמרתו המפולפלת

של דאָסס: "מצביא טוב — אפשר לו לנהל מלחמה בהצלחה אף מבלי לערוך מערכה גדולה אחת". אך האם רבים הם כיום (וביחוד לאחר לקח מלחמת-העולם הראשונה, ובראש וראשונה בחזית-צרפת) אשר יגידו כי תחת לעקוף מערכי אויב מוטב דוקא לתקפם חזיתית?

אלא שהצרה היא כי מצויים במלחמה לעתים מצבים בהם אין ברירה אלא לתקוף, ולו גם חזיתית, מערך מבוצר. לא טוב? — ודאי. אך הרע האמיתי מתחיל רק שעה שאין יודעים כיצד לעשות מלאכה לא-קלה זו. ועל כן דברי במקומו הוא כל מאמר המוסיף להבהרת צויה של סוגיה זו: התגברות על מכשולי-מגן, והבקעת מערך מבוצר. מספר מושגי יסוד בסוגיה זו מוצגים הפעם לברור במאמרו של אל"מ ב. גיבלי (עמ' 53).

מהו הדבר בזכרונות-קרב שניתן לכנותו "מאלף"? תיאור מצבים שעלולים לחזור?

ניתוח מהלכים אשר "כמוהם ראה וקדש"? הבלטת קווי-אופי העשויים לשמש מופת? חקר אופיו של היריב? ודאי — כל אלה, כולם גם-יחד. אך האם רק הם, ושכמותם? ושמה גם העלאת האוירה בה בוצעו אי-פעם פעולות? ולא רק "אוירה" נפשית ואנושית אלא גם אותן מסיבות (ובראש וראשונה מסיבות המחזור, מסיבות העדרם של דברים נחוצים, אשר כיום נראים מובנים-מאליהם) — ואולי גם באלה יש מן המאלף? הרשימה הקרב השני על מלכיה, המופיעה במדור "מנסיון מפקדים"

(עמ' 56) ודאי שיש בה "משהו כזה" המאפשר לראותה כמאלפת מבחינה זו, אך אין כלל-יכול להסיק מכך שחסר לה גם הצד המאלף האחר. האמת היא שאותו קרב שני על מלכיה, וחזירת "שדרת השריון" המאולתרת-למחצה שלנו לעורף איזור-אויב — היה בהם משום אחד הגילויים הראשונים של תמרון מכונן — אורח-הלחימה אשר צה"ל החל מטפח אותו כבר אז. רביסרן י. אשל — מנחה על משתפי אותו קרב.

קשה לדעת אם אותם "סרטי קולנוע" וכתבות שתיארו את תכונת הארמיה-

השימנית ערב מערכת אל-עלמיין, ואשר לפיהם צמחה יכולתה המחודשת של ארמיה זו בראש-וראשונה מה"מנה" של אימון-גופני נמרץ שניתנה לגייסות לפי הוראת מונטגומרי בשבועות ההתכוננות שבספטמבר ואוקטובר 1942 — אמנם סיפרו לנו את העיקר בענין זה. אך, מכל מקום, אין ספק בכך כי לאימון זה, יחד עם ההזדקפות הנפשית הכללית של הצבא באותו פרק זמן, היה חלק נכבד בהבסת כוחות ה"ציר".

מי ומה בחוברת

מכתבו של "מפקד במילואים", המציג בפשטות את השאלה הלא-פשוטה לכאורה "למה אנו זקוקים" רואה במרכזה של התשובה את הצורך-הכפול בהנהגת "בתיספר לקרב" מיוחדים להכשרתם הנמרצת של מפקדים — ו"מסלולים", בהם תעבורנה את מבחן המאמץ וההתחשנות יחידות שלמות. ודאי, שנים אלה גם יחד כוללים הרבה יותר מהקניית חוסן וזריזות גופניים בלבד; שכן מושתתים הם גם על שני היסודות הנותרים של ה"שילוש" בו מתגלם הכושר הצבאי: — שליטה מושלמת ב"ידע" של מעשה הקרב (של מבצעים ושל מתכננים כאחד); והאיתנות הנפשית הצומחת ממבחן-המאמץ, והמתחשלת ע"י הכרת יכולתך (ר' עמ' 58).

"כשיצאתי מבית הספר לקצינים — ידעתי טוב למדי כיצד לנצח על דיביויות, אולם

איך להסתדר' עם המחלקה שלי, שעה שנשארתי בפעם הראשונה יחידי אתה בשדה, רחוק מהרשות — על כך, בעצם, לא היה לי כל מושג מעשי". במלים אלו, בערך, תינה את זכרון-צרתו לפני כ-50 שנה אחד המעולים שבקציני הצבא ובסופרים הצבאיים הבריטיים שבאותו זמן (גנ' מירר סיר א. סוינטון, ב"הגנת מעברות פתיים"). ודאי, מאז נשתנו מאוד פני ההוראה בבתי"ס לקצינים,

ומסגרתה של הכשרת מפקדים בדרך כלל. אך גם כיום מוסיף להיות נכון הקו המנחה, אותו מבטא משפט אחד ב"נסיונו של מ"מ" (עמ' 63), הבא לסכם את לקח הסוגיות השונות שהוצגו ברשימה: "סוד הכשרת מחלקה לביצוע משימותיה — הוא באימונה לבצען בנשקה-היא"; דהיינו — מבלי שתסמוך יתר-על-המידה על עזרה ממפקדות גבוהות-יותר, ומחילות אחרים, ותדע שאת בעיותיה של מחלקת רגלים חייבת לפתור מחלקת-הרגלים עצמה — והמפתח מוחזק בידי המפקד שלה.

בספר המנתח גורמי-מלחמה וגורלות-מלחמה (אמנות המלחמה ביבשה), מאת

היסטוריון מלחמה בריטי ידוע, קול. לויט. א. בארן) מסופר באחת מדוגמאות-הקרב שבו כיצד "כוח הצעידה העדיף של הצבא הצרפתי" כמעט והעמיד את צבאו הבריטי של ואלנינגטון שבזירת ספרד בפני כשלון אופרטיבי רציני במסע המלחמה הגורלי שלו ב"1812. האמנם עבר כבר זמנם של מצבים מעין אלה? האם גלגל המכוננית — או זחל הרכבי-המשורין — יענו עתה את הכל? לקח מלחמות שונות (ומהן — אף "ממוכנות", ואף בעשור-השנים האחרון) אינו מאשר זאת. העין החדה, הירד האמיצה, הרגל הבוטחת — צירופן של שלוש אלה מוסיף לשמש יסוד לכושרו של הלוחם. ומכאן היוניות של הנושא המוצג הפעם. ממצפה מה"ד" (עמ' 66): צעדת צה"ל, 1958, וההתאמנות לקראתה.

ככל שענין זה משתנה יותר — כן מוסיף הוא יותר להיות אותו ענין עצמו! — כך

גורם הפתגם הצרפתי. אם יש חיל בצבא עליו חלה מימרה זו — הרי ודאי שזהו המילואים, (עמ' 68) אשר יחשוב כי את הגורם העיקרי לכך יש לראות בפסוק חיל הרגלים. אך יטעה המעיין במכתב "טיפוח חיל הרגלים" (ב"מכתב אל קצין שבאותו מכתב המזכיר את "מגבלות-התקציב בהן אנו נתונים". אמת ויציב וקיים כי חיל הרגלים הוא החיל ב"הא" הידועה אשר "משאבי הכוח שבו אינם מותנים רק בתקציב!" אך אפילו לא זה הוא הגורם העיקרי להתמדת הרגלים כחיל ראשי בצבאות, כי אם הצורך שבחיל זה, על גלגליו השונים.

מהו העיקר במלחמה? זה שיהיה לך קלע שזכה במרבית ה"נקודות" בהתחרות —

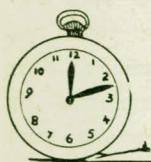
או שרובאיך יפגעו פגיעות רבות ביותר בחיילי האויב, בכל תנאי הקרקע, מזג האוויר והראות, ובכל מצבים טקטיים שהם? אם המסקנה היא לפי הנוסח השני (ומי יחלוק עליכך?) — כי אז מובנת הסיבה לשיטה החדשה לאימוץ-בקליעה ("Train-Fire" בלע"ז, "אש-קרב" בגלגול העברי) אשר שמה את הדגש לא בפגיעה ב"בול" התיאורטי, שאינו מצוי בקרב, כי אם בחלק כל-שהוא (ולא רק פגיעה בלב מוציאה חייל אויב

מ' ומה בחוברת

מן הקרב!) בלוחם היריב אשר יתגלה לפתע ולרגעיקט (ואשר באימון מיוצג הוא ע"י מטרות דמויות אדם המגיחות ונעלמות כהרף-עין). המכתב "אש קרב" (עמ' 69) מציג ומסביר את בעיות הקליעה בשדה הקרב המצריכות את שיטת האימון החדשה. אמנם, אין זה אימון בדרך של "יריה מתוך כורסה" — אך הוא עשוי להכשיר לקליעה מהירה ומדויקת אפילו מתוך מצב בלתי שכיח זה; והעיקר — מתוך כל המצבים המציאותיים הצפויים במלחמה.

קיימת השקפה האומרת כי הזמן הנו כעצם בגדר מומד בפני עצמו — ה"מומד"

הרביעי". בין שנקבל השקפה זו בתחום הפילוסופיה (או, שמה — מדעי הטבע?) הרי מכל־מקום אין ספק בכך כי במלחמה (וממילא — גם בהכנות לקראתה, דהיינו באימון־הצבאי) אמנם מהוה הזמן מעין "מימד", אשר בלעדיו אין הגורם האחר של מרחב, למשל, יכול לקבל את משמעותו המציאותית; ואשר נאמר כאן לגבי המרחב — ודאי שחל גם על גורם יחסי־הכוחות, אשר אף הוא במקרים רבים

אינו בא על פירושו הריאלי אלא בהשפעתו הזו או האחרת של גורם־הזמן תיתי לו, איפוא, לסגן אלוף א. לוי אשר (ברשימה העיקרית במדור "במת מערכות" שבחוברת זו, עמ' 74) הציג בבליטות רבה את גורם־הזמן במעגל המצומצם של גורמים־עיקריים הקובעים את אפשרותן ומהלכן של פעולות־מלחמה — וממילא גם את הנדרש והמצווה כבר בשלבי האימון.

צעד אחר צעד, מתחילה המו"לות-הצבאית שלנו להקיף את השלוחות והשטחים

המרובים כל כך שבמעשה־הכולל של כל צבא — ושל צה"ל לא כן שכן. עתה הגיע תורו של ענף האספורט — ובסדרה החדשה המוקדשת למעגל נושאים זה, אשר כתביה נערכים במשרד המפקח־על־האימון־הגופני של צה"ל ויוצאים לאור בהוצאת "מערכות", כבר הופיעו שתי הוצאות: "כדורעף", ועתה "תורת הכדורגל". בהוצאות אלו ניתנים תולדותיהם וחוקיהם של משחקים ספורטיביים אלה, אורחי־האימון ותכסיסי המשחק, כמובן שפרסומים אלה, יזומי מוס-

דות צה"ל, והמופיעים בבית־ההוצאה של צבא־הגנה־לישראל — ממילא ישמשו את המעגל הוחב של איגודי ספורט וארגוני־נוער, שהוא פרוודור טבעי לשרות בצה"ל ומקום השתלמות גופנית לאנשי המילואים.

לתאר את שלושת פרקי החיסמוריה שרשם צה"ל בעשר שנות קיומו: מלחמת

העצמאות, פשיטות התגמול ומבצע קדש; להציג את מרכיביו של צה"ל, החילות המסתערים המסייעים והמשרתים, עם מסגרות הנח"ל, המילואים, ההגנה המרחבית, הגדנ"ע וחיל־הנשים; להראות פינות בחיי יום־יום של צה"ל, את החיילים אנשי בשר ודם — וכל זאת בדרך האמצעי החזותי של התצלום הנאמן, שחור על גבי לבן — זה הקו שנקטה מערכת "מערכות", בנטלה על עצמה את המשימה המורכבת ורבת האחריות של הוצאת אלבום צה"ל במסגרת מפעלי שנת־העשור. האלבום, אשר תכנו (כ־450 תצלומים, ב־270 עמודי התמונות שבו) לוקט מתוך מבחר של קרוב ל־40.000 תצלומים אשר כונסו מכל המקורות

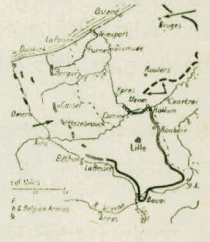
מי ומה בחוברת

האפשריים, ונופו, לאיפעם ולאפעמיים. בפתח הספר — מסה היסטורית כתובה בידי ראש הממשלה ושר הבטחון, ד. בן-גוריון, על התהוות כוחו הלוחם של ישראל, מראשיתו ועד היום הזה. זוהי, דומה, הוצאה ראשונה המופיעה במישרין ע"י "מערכות" ושאיננה על טהרת העברית, שכן 30.000 טופס של האלבום נדפסים מלכתחילה לשם הפצה ברחבי הגולה היהודית ובין אומות העולם; והטכסטים הנלווים הניתנים בהם הנם דו-לשוניים: עברית-אנגלית, עברית-צרפתית, עברית-ספרדית.

על מוסר ה"שושלת" של צ'רצ'יליים במדחמותיה וחייה המדיניים של אנגליה.

המצביא הגדול הדוכס מסלבורג, קמו מושכי עט שנונים (ורב הכשרון שבהם היה טופט, יוצר גוליבר) אשר עכרו לא במעט את חייו בשלהי מלחמת "הירושה הספרדית" הענקית, ובשנים שלאחריה. מבחינה זו נתמזל יותר מזלו של וינסטון צ'רצ'יל, צאצאו רב התהילה והכשרון, ואנגליה כמעט כולה נוהגת בו הערכה ודרך ארץ, אך ודאי יש בכל זאת דבר מה בספריהם של אנשי הצבא שעבדו במחיצתו,

(משפל לגאות" ללורד אלנבורג, בעיבודו של סיר ארתור בריאנט, בשנות מלחמת העולם השניה, ספרי זכרונות המתחילים להופיע עתה

ו"עסק מלחמה", לגנ. מיור קנדי, בעיבודו של מיודענו בריג. ברנרד פרגוסון, מי שהיה מראשי משטרת ארץ-ישראל המנדטורית בשנותיה האחרונות) העשוי לעורר אצל צ'רצ'יל עצמו תרעומת-מה, ובקרב קהל הקוראים — נטיות לבדיקת-הערכות מסוימת לגבי ראית תמונת הדברים בהנהגת המלחמה הבריטית העליונה בשנות-המשבר הגורליות ההן. ברם, סקירתו של אל"מ חיים הרצוג שבמדור "עלי ספר" (עמ' 92) המוקדשת לספרו של אלנבורג — אין מרכזה בבדיקת חשבון גומלין זה שבין צ'רצ'יל לעוזריו הצבאיים הקרובים ביותר, כי אם הבלטת אופיו, תכונותיו והישגיו של הגנרל ברוק, תחילה כמפקד בשדה בימי שואה נואשים, כמסע פלנדריה של אביב 1940 — ואח"כ כראש המטה-הקיסרותי הבריטי. לא מעטים ודאי יהיו אלה אשר הסקירה תניעם לידי עיון בספר עצמו.

סימן טוב הוא לספר כשהדרישה לו מחייבת את הוצאתו במהדורה נוספת: סימן

כי הספר כיון אל נושא נחוץ, וכי הוא עצמו ראוי היה לנושא. דברים אלה נכתבו בשעתם ב"מערכות" עם הופעת המהדורה השניה של "למד לקלוע" לסגן-אלוף אלכס אלירו; על אחת כמה וכמה נכונים ו"קולעים" הם עתה — עם צאת המדורה השלישית. עד כמה חיוני הנושא — זאת אמרו, בעצם, המלים שב"דבריה-הערכה" אשר הקדים בשעתו רב אלוף ת. לסקוב (אז — ראש מחלקת-ההדרכה לצה"ל) למהדורה א' של הספר: "אף עם עני יכול לפתח באמצעים העומדים לרשותו צלף מאומן, ולעשותו כלי-נשק אדיר". ואילו הופעת המהדורה השלישית — אומרת עד כמה ראוי נמצא הספר לנושאו. הקדמתו הקצרה של המחבר למהדורה החדשה מציינת את השינויים והתוספות שחלו, בהכרח הזמן וההתפתחות, ממהדורה למהדורה, ואילו מבחינת ההתפתחות הכללית של דרכי הקניית הקליעה הטובה בצה"ל, יש לשים במיוחד לב לפרק "איפוס" אשר הורחב פי כמה, ובו פרק-משנה מיוחד על "איפוס קרב". אכן, שונו ואורגנו-חדש גם פרקים אחרים והספר בכללו גדל בשליש.

„גוילי אש“ — מבחר עזבונו ספרותי-אמנותי של הבנים שנפלו במלחמת הקוממויות

ולאחריה — הגיע בימים אלה — (רצה המקרה — ממש ערב יום תלחי לשנת תשי"ח) לכרכו השני. ואין אולי להוסיף על הסיכום הקצר שבשורות-ההקדמה שבפתח ספר זה: — „אספקלריה אשר בה משתקף — ולו גם במעט — פלא הדור הזה ופעלו הנאדר“, בחמשת השערים שבו — דברייפוט; רשימות וסיפורים; הרהור-וחקר; צלילים; במכחול. ובחלקו השני של הכרך הגדול („בתחום עולמו האינטימי של הפרט“, כדברי האקדמה) — דפייזונים ואגרות. הכרך, שהוצא ע"י המחלקה להנצחת-החייל של משרד הבטחון, בעריכת ר. אבינעם, והופיע בהוצאת „מערכות“, מסתיים ברשימות ביאוגרפיות המציתות, בלויית הצלומים, של אלה אשר לתרומותיהם בתחום הספרותי-האמנותי, ולזכרם מוקדשים ספרי „גוילי אש“ אלה.

גוילי-אש

ילקוט

כולל עכברעזבונו
הספרותי-האמנותי
של הבנים שנפלו
בעלמטת הקופעיות
לישראל

במסיבה להופעת הכרך אמר הרמטכ"ל, רב אלוף ח. לסקוב:

זה למעלה מעשרים שנה שאצלי השם הנרדף ל„מלחמה“, „קרב“, „גבורה“, ומלים דומות לאלה — הוא ספרות-צבאית, העוסקת רק ב„איך“ וב„כיצד“ של ההתמודדות. ושל האנשים העוסקים בה.

רק לעתים רחוקות מתגנב לספרות זו משהו מהרגשותיהם של אלה שמדובר בהם בכל אלה; וגם אז תמיד בלויית התנצלות על כך. וזאת לא מפני שאין לדבר קשר ללחימה, אלא יותר משום שיש בכך משום כניסה לרשות-היחיד — ללא נטילת רשות ממנו, כאילו בטעות פתחת מכתב אשר אינו מיועד לך.

כך חשתי גם אני, כאשר עיינתי בספר „גוילי אש“ הן בכרך השני, והן בקודמו. יש משקל שונה לדברי אהבה, אמונה, קיבוץ גלויות, נכונות, גבורה, חיים ומוות — כאשר הדברים נאמרים אישית, באינטימיות — מאשר לאותן מלים עצמן כאשר הן נאמרות אל כלל הציבור. כאן לפניך — כל הפנימי והאינטימי, כל הרגשות, השאיפות, החזון, כל המציאות-הפנימית — ואתה קורא הכל מתוך הרגשה „של נעליך מעל רגליך“...

אודה על האמת: — תחילה קראתי את דברי חברי לדרך, אח"כ את דברי מכרי — ורק אחר כך משל אחרים. קרוב לי חפץ, לא רק מפני שהוא מן הגדוד השני, אלא משום הדרך שעברנו בה יחד.

לא כושר-הביטוי הוא שנגע אל לבי. היתה זו רוח-הפעולה המנשבת מן הגוילים, נושאה, מקורה, ומבצעה — הם שעוררו את רגשותי. תמיד ידעתי שרוח-היחידה היא הרבה יותר מאשר צירוף מתמטי של רוח הפרטים אשר מהם היא מורכבת. אולי חדרתי לסוגית ה„איך“ וה„כיצד“ של הלחימה; לזו של מקורות רוח הלחימה — רק מעט.

בלקט זה, „גוילי האש“, ניתן גון של רוח, של מוסר השימוש בכוח, האומר — מה הגבול, מה המותר. משתקפת כאן ההכרה שכוח אינו קיים לשונו. לשאלת טעם הקרב באה תשובה: — „עלינו לדעת לעמוד. זאת הדרך בה נלך, אחרת אין“.

הנסתרות המתגלים בפניך שעה שאתה מעיין בגוילים — משקל הינוכי רב יש להם. בעיקר — למניעים שהביאו אנשים שונים לבצע חובה אחת. השווה לכולם. מתברר לך לפתע מה חשוב, על מה חלמו, ומה הרגישו לוחמי ישראל, מה הניע אותם לתת את הביטוי, הנעלה והאכזרי כאחד, לנכונותם בשעת המבחן הקשה ביותר. מי יתן והבאים אחריהם ישאבו ממקורות מחשבה, מקורות הרגשה וגבורה אלה.

להורים, לאלמנות וליתומים — אין בפרסום זה נחמה. וכי יש נחמה לאבידות כאלה? רק ידעו שרוח בניהם דבקה וחייה בנו וגבורתם היא נחלת העם העומד על נפשו, ולבסוף, למר אבינעם — שא תודה על מסירותך ועמלך.

על משימות

מרבח יותר להתאמן, למשל, בנגב — לא זר-בלבד שמקרכת אותנו אל הגבולות, ומשחררת אדמה ומב-נים לצרכי פיתוח משקי בצפון, כי אם אף נושאת בחובה ראשית ההבטחה לפיתוח הנגב: — על-ידי הכנסת גורם-בטחון קבוע, ואנשים צעירים במספר ניכר, ועדות למגמה זו — הבירורים עם מוסדות מדיניות-ההתיישבות בדבר הקמת מספר היאחזויות נח"ל, נוספות, באזור זה או אחר מאלה שהוזכרו כאן. משימה שניה היא בניית הרמה המדעית והטכנית של המדינה. עצמה צבאית נהיית יותר ויותר פועל-יוצא של המצאות מדעיות ויכולת טכנית לבנות נשק, לטפל בו ולהפעילו. ונוסף על איכות הלוחמים הכרחית עתה, על מנת להבטיח יתרון צבאי, גם רמת המפעילים-הטכניים. עלינו, איפוא, לתרום לבניית רמה זו, נוסף על קיום יכולתם ואיכותם של לוחמינו. תרומה אחת בשטח זה היא, כמובן, עצם הנשק החדש שאנו מביאים, והמצריך טיפול וידיעה מתאימים; תרומה אחרת היא הפעלת מתקנים אור-חיים, לטיפול בצד הטכני של מערך-הכוחות, אולם תרומה נוספת היא אף בכך, אם תקבל הקצונה של צה"ל חינוך מדעי וטכני, ותצטרף גם היא אל הסגל הנחוץ-מאוד, של אנשי מדע וטכנולוגיה. מדאיגה לעתים המחשבה שמדינת-ישראל היא אמנם מדינה מתפתחת בשטח רעיונות, ואף מעשים, אך לא תמיד היא מתקדמת-דיה גם בשטח המדעי והטכנולוגי. האמצעים שלרשותנו, החתך האנושי המשובח, מאפשרים, ומחייבים, תשומת-לב מרובה לנושא זה. המשימה השלישית — וזוהי משימת-יסוד — היא קליטת עליה, לא ארחיב בנושא זה, אלא רק אציין שהצבא התבלט כאחד ממקומות-הקליטה הטור-בים ביותר לעולים, וכן גם כאבן-שואבת לנוער יהודי בחו"ל, אשר אין הגולה דוחפת אותו אלא-אם-כן המדינה מושכת אותו. דברים אלה — אף הם מחייבים הרחבה, טיפוח ותשומת-לב.

מאז מלחמת-העולם השניה, ומאז המצאת הפצצה-האטומית, אירעו בעולם עוד חמש מלחמות (קוריאה; הודו-סין; הונגריה; סואץ; ואלג'יריה). למעשה, אף אחת מהן כמעט ולא תוכננה-מראש, וגם אלה שתיכ-ננו את המעשים שהוליכו לקראתן, לא נתכנוו אליהן. במצב שכזה — אסור להתנבא; ועוד יותר מזה מסוכן להיאחז ב"קש" של סיכויי ארבעה — במקום לבנות כוח-של-ממש לקראת העתיד; עתיד, שהשאלות והתהיות מרובות בו מהתשובות הודאיות.

שמעון פרס (מתוך דברים בכנסת מפקדים)

כשמעריכים אויב עושים זאת לפי שיקול נפשו: עצמתו — ומגמתיו. והבעיה הראשית היא: — הערכת היחס שבין כונות-היסוד שלו ל"פוטנציאל" הכולל האמתי הנתון בידו.

תהליך האיחוד בארצות ערב, בצירוף התמיכה הניתנת להן מבחוץ, נראה שמגבירים את הפוטנ-ציאל הצבאי של הערבים מבלי להחליש את מגמור-תיהם העיונות.

סבורני כי שלוש הן המסקנות לקראת המוטל על צבאנו בשנה הקרובה: — לעמוד לימין מאמצי המדינה לקיים ולהגביר בטחונה בכל מבחן צפוי בזירה הבין-לאומית והמזרח-תיכונית; להשתתף באורח פעיל במשימותיה הבטחוניות, במובנן הרחב, של ישראל — ולא רק באלו הצבאיות-המובהקות; לבנות את עצמתנו-אנו, כשהיא ערוכה ופניה לק-ראת המצב החדש — ולא כלפי אותן סכנות שהנן כבר נחלת העבר.

הבדל יסודי מצוי בין צרכיה של מדינה קיימת — לבין אלה של מדינה נבנית. מדינה קיימת — די לה בכך כי תבחור לה בעקרונות הנאותים, תיצמד בהם ותחיה לפיהם. במדינה כזו אין על הצבא אלא להיצמד אף-הוא בעקרונות אלה ולשמש כלי להגנתם (מבלי, כמובן, שאף העלה על דעתו להתערב או להשתתף בבחירת אותם עקרונות). אך מדינה נבנית, לא סגי לה בכך: — כי היא חייבת להיצמד כולה לא רק בעקרונות אלא גם במשימות. במדינה כזו חייב הצבא להיות שותף פעיל גם בביצוע משימות מדי-ניות-בטחוניות.

נראה לי שעל צה"ל להטות-שכם לפחות בשלוש משימות-יסוד כאלו: —

הראשונה — התישבות בטחונית. האיחוד הערבי — ואולי בפרט איחוד ערבי כזה המתפלג לגוש מזרחי ולגוש מערבי — עלול להגביר הלחץ על שינוי גבולות ישראל, וביחוד בחלקיהם הלא-מיושבים, או המתוחים מבחינות אחרות. כשהיינו מדינה בדרך — כלומר, מדינה ללא צבא — הלך בראש ההתישבות-הבטחונית המתישב, כשבעקבותיו (או מתעטף בשולי-גלימתו) בא המגן נושא הרובה. במדינה ריבונית יכול ללכת בראש החייל, נושא הרובה — כשבעקבותיו בא האיכר עם מחרשתו. ובכל שלושת האיזורים ה"רגישים" — הנגב, ה"משור-לש", הגליל — יכול צה"ל לתרום רבות: פה, על-ידי העברת מחנות-צבא, כאן, על-ידי היאחזויות, ושם, על-ידי עזרה בהקמת ישובי עולים. העובדה שהצבא

אגרת פרידה

סאח

ראש הסטה הכללי
רב-אלוף משה דיין

בח' בשבט, 29 ינו 1958, הגני מסיים את שרותי כראש המטה הכללי של צבא הגנה לישראל.

שרתתי בתפקיד זה למעלה מארבע שנים וזכיתי לראות את כוחותינו ביבשה, באויר ובים מחדשים ומתעצמים בחמושם ומוכיחים את עוז לחימתם בפעולות התגמול ובמערכת סיני.

בסוקרנו בגאווה את הדרך בה עברנו יודעים אנו כי המקור לכוה צבאנו הנו היעוד אשר האומה העברית הטילה עליו.

ספק אם ישנו עוד עם בעולם אשר בעיות בטחונו ועתידו הנן כה חמורות כבעיותינו.

משימת הבטחת שלום עמנו וארצו הנה כבדה וגורלית והיא שחשלה את כוחו של צה"ל.

אך צה"ל לא יכול היה לעמוד במשימותיו אלמלא דלקה בלב חייליו אש מסירות ליעודם. יעוד אשר למענו נפלו בארבע שנים אלה מאות מן הנבחרים שבינינו. אסף שמחוני ושמואל גלינקא, אורי אילן וורדה פרידמן, רועי רוטברג וגוליבר — הנם רק אחדים מן הדמויות אשר את אורן אנו נושאים עמנו.

מפקדי צבא הגנה לישראל וחייליו, קבלו נא את מלוא הערכתי למאמץ כל אחד מאתכם, אשר הביא להישגיו הכוללים של צבאנו, והרשוני למסור בשמכם ובשמי את אחולינו וברכתנו הנאמנה לרב אלוף חיים לסקוב המתמנה היום ליהיות מפקדנו.

(—) משה דיין, רב-אלוף

ראש המטה הכללי

ח' שבט תשי"ח, 29 ינו 58, שנה 1629

פ ק ו ד ת י ו ם

סטעם

ר א ש ה ם ט ה ה כ ל ל י
רבי־אלוף חיים לסקוב

חיילי צבא הגנה לישראל!

רבי־אלוף משה דיין מסיים היום את תפקידו כראש המטה הכללי, לאחר פעולה ברוכה שהביאה אותנו עד למבצע סיני. ערכי הקרב שהעניק לצה"ל ישמשו לנו בסיס לפתוח לחימה וישימת שטותיה ואמצעיה לתנאים המשתנים של הזירה. נאחל לו הצלחה בדרכו בעתיד.

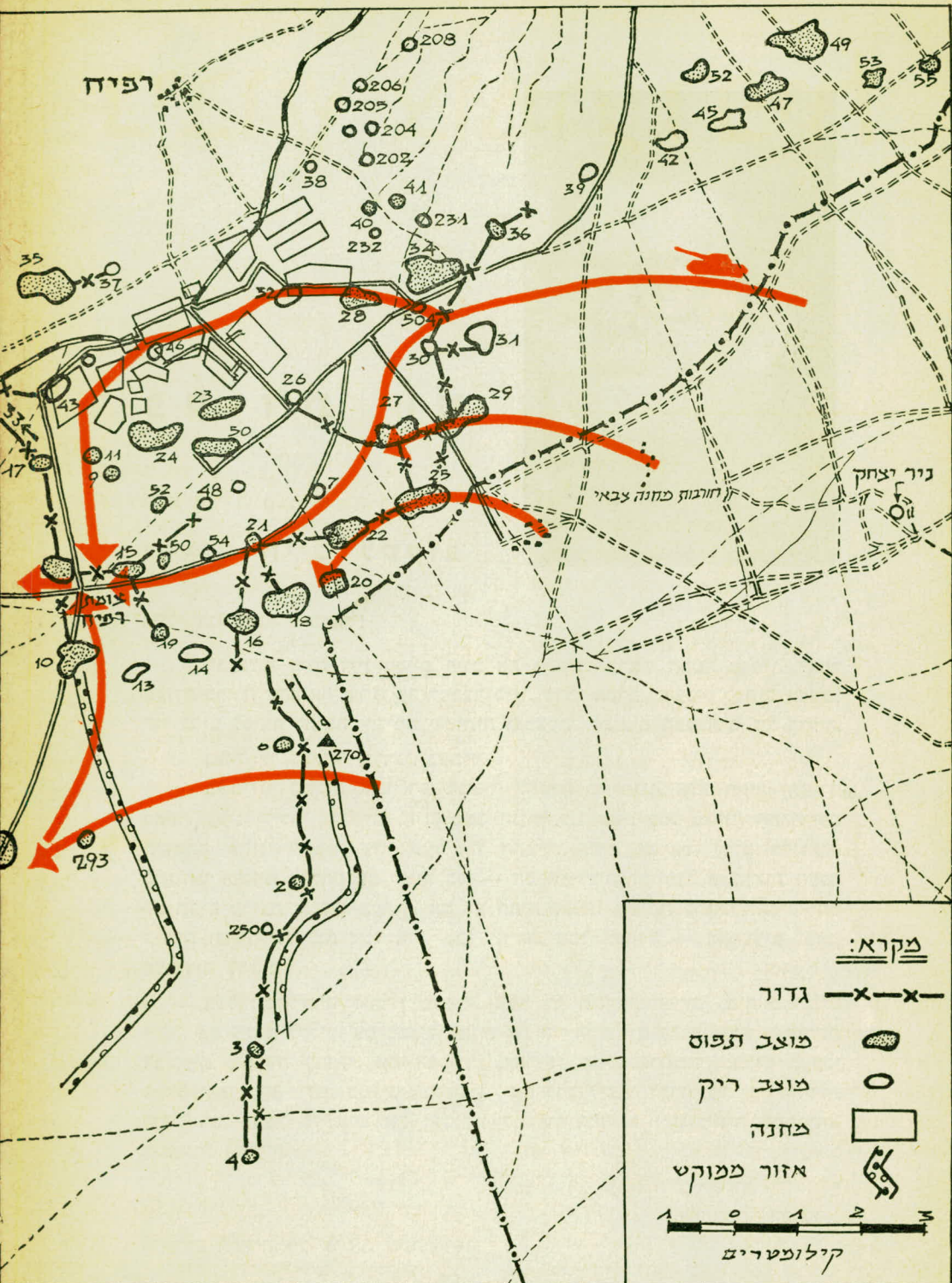
בשבילנו השלום אינו רק מכשיר להשגת שגשוגנו, אלא תקוה ותעודה כאחד. עלינו לזכור שהשלום אינו מצב הניתן לנו כשי. ככל מדינה אחרת עם תקומתה, עלינו לשמור עליו כעל אש התמיד. תחית ישראל. ישוב מדינתנו, כוננותנו וכשרנו להלחם אם יפגעו בנו — הם הערובות לקיומנו. בנצחונות העבר לא תהיה ערובה לנצחון בעתיד, אם לא תהיה לפנינו משימה ברורה להפיק יתר כוננות וכושר של כוח מכל חיל, מכל יחידה, מכל מפקדה — באמצעים ובזמן העומדים לרשותנו.

בכל דבר, פרט ליתרון מספרי, נוכל לקיים עדיפות אם נהיה מאומנים יותר, אם ניטיב לקלוע, אם נשכיל לבנות את חיי היום יום על החובות והאחריות הנובעים מ„אחווה לנשק“, אם הפקודה „אחרי!“ תהיה הדוגמה והבסיס לערכי הקרב והפעילות שלנו. במלים אחרות — אם נדע ליצור יתרון על ידי מהירות ורכוז ואם יבצע כל איש את חובותיו לבטחון המדינה ומשימותיה במסירות, בנאמנות ובהעזה.

(—) חיים לסקוב, רבי־אלוף

ראש המטה הכללי

ח' שבט תשי"ח, 29 ינו 58, שעה 1630

התכנית לניתוח "קר-רפיח"

נינוץ צואת רפיה

רים: "כוח-אליהו", "כוח-אלישע", "כוח-ירמיהו" ו"כוח-זכריה" — וחטיבת השריון "נפתלי", המוגברת בכוח-רגלים ממונע, הוא "כוח-חבקוק". לסיועם עמדו יחידות חילותותחנים, יחידות מרגמות-כבודת, ויחידות חיל-הנדסה.

התכנית הישראלית היתה: להנחית התקפת-לילה של חטיבת הרגלים "אפרים" וכוח-הרגלים הממונע "חב-קוק" (מחטיבת-השריון "נפתלי") על המוצבים העיקריים שבמערכת-ההגנה הסובבת את רפיה, ולכבשם עד האר היום; ובהאר היום — להעביר דרך המוצבים הכבושים את חטיבת-השריון "נפתלי", המיועדת להיכנס בקרב עם גדודי העתודה והשריון של האויב שבתוך מערך-רפיה, ולהשמיד אותם — ואחר-כך להסתער קדימה ולכבוש את האיזור המבוצר הבא. שבודרך אל תעלת-סואץ, הוא איזור אל-עריש. התקפת-הלילה של כוחות חטיבת-הרגלים ושל "כוח-חבקוק" הממונע, תוכננה כהתקפת-מלקחים. שני כוחות-משימה של החטיבה, וכוח-הרגלים הממונע, יתקפו ממזרח: — "כוח-אלישע" את המשלטים 29 ו-27, "כוח-אליהו" את המשלטים 22 ו-25, ו"כוח-חבקוק" הממונע — את המשלטים 34 ו-36.

התכנית קבעה כי "כוח-זכריה" ו"כוח-ירמיהו" יתקפו מדרום: — הראשון, בעזרת יחידות מחיל-ההנדסה, יפרוץ שלוש פרצות בשדה-המוקשים שלאורך הגבול (בקרבת הנקודה כרם-אבשלום) — ויכבוש את מוצבי-הגבול המצריים 2 ו-6; או-אז יתקדם כוח ממונע של "כוח-זכריה" זה בדרך-העפר המוליכה מהם אל שדה-המוקשים הבא, יכבוש את המוצב 293, המגן על המעבר שבשדה, יוסיף להתקדם ויכבוש את המוצב 5. "כוח-ירמיהו" לא ימתין עד שיכבוש "כוח-זכריה" גם את המוצב 5; "כוח-ירמיהו" ינוע בעקבות "כוח-זכריה", כשהוא כולו מוסע בכלי-רכב ובזחלמים יפנה כקילומטר אחרי מוצב 293, משביל המסתעף מנקודה זו (לפני מוצב 5) אל הכביש

1. הצטלבות כביש ניצנה-רפיה וכביש עזה-אל-עריש, היא "צומת רפיה", נחשבה — ובצדק — לטשת החיוני של כל מערך-רפיה כולו. הכובש אותה, ינתק את רצועת עזה מחצי-האי סיני ניתוק של ממש. הצומת, מבואותיה ודרכי-הגישה אליה זכו, איפוא, לתשומת לב מיוחדת מצד פיקוד הצבא המצרי. בקרבתה המידית, ממזרח — בואכה עזה — הגן על הצומת המוצב 15; מצפון — בואכה רפיה — הגן עליה המוצב 17; ממערב — בואכה אל-עריש — המוצב 12. הגובל בה ממש. ומן הצד המסוכן ביותר, מדרום — שם נמתח הגבול הישראלי, ומשם בא הכביש המוליך מניצנה לרפיה — הגנה עליה שורת מוצבים קדמיים: המוצבים 10 ו-8 — על הכביש עצמו, בקרבת ההצטלבות; והלאה מהם דרומה, במסעף הכביש ודרך-עפר המוליכה לעבר הגבול הישראלי — המוצב 5. שדה-מוקשים, אשר נתמשך באמצע הגזרה, בין הגבול הישראלי והכביש רפיה-ניצנה, חצה את דרך-העפר הזאת, המוליכה לגבול. ובמעבר, שבהצטלבות הדרך ושדה-המוקשים, הקימו המצרים מוצב קטן — המוצב 293. הלאה משם צפונה, על שפת שדה-המוקשים, הקימו שני מוצבים נוספים — המוצב 292 והמוצב 291 — שנועדו אף הם להגנה על מעברים שבשדה-המוקשים. סמוך למוצב 293 התפצלה הדרך לשתי זרועות: הזרוע הצפונית הו-ליכה אל מוצב-הגבול 6, והדרומית — אל מוצב-הגבול 2.

מוצבים אלה חסו מאחרי שדה-מוקשים נוסף, וגדול יותר, אשר סומן על-ידי גדר יחידה — בצד המצרי, כמובן.

2. כנגד שתי חטיבות-הרגלים, הפלשתינאית והמצרית, המוגברות ביחידות שריון, שהיו לו לאויב בדרום רצועת עזה — נערכו להתקפה בפרוס מלחמת סיני ארבעה כוחות-משימה רגליים מחטיבת הרגלים "אפ-

ניצנה—רפיה, יחצה את הכביש הזה, יוסיף להתקדם קילומטרים אחדים צפונה-מערבה, ויתפצל לשני כוחות-משנה; הללו יסתערו בעת ובעונה אחת — האחד על המוצבים 8 ו-10 והשני על מוצב-המפתח 12, הנמצא בצומת-הכבישים החיונית.

לנוכח הסיכוי הרב כי "כוח-ירמיהו", אשר יתקוף את המשלט 12, יימצא בהאר הבוקר קרוב יותר מכל שאר כוחותינו לאל-עריש מצד אחד, ומצד שני אל מחנות רפיה — ואל כוחות השריון והרגלים המצריים המיועדים בודאי להתקפת-הנגד — צורפו אליו מספר טנקי-"שרמן" מחטיבת-השריון "נפתלי", למען ייכנסו

מידית לפעולה נגד שריון האויב, לאחר שיסייעו לכוון בשעות הלילה לכבוש את יעדי.

הלילה שבין 30 ו-31 באוקטובר נקבע כלייל ההתקפה על מערך-רפיה — מתוך תקווה שהתקדמות כוחותינו, אשר החלה ביום 29 באוקטובר בגזרות דרומיות יותר, תאלץ את האויב להוציא לפחות חלק מכוחותיו שברצועה, מחשש שמא ינותקו, ולהחליש בכך את מערך-ההגנה שלו.

"כוח-ירמיהו" הגיע לגזרה לפני "כוח-זכריה", ולפיכך יסופרו תחילה הכנותיו של הראשון.

יום ב' - 29.10.56

שקטה, לבל יגלוה המצרים. האחריות לפריצת שדה-המוקשים באמצעות הפלסים של חיל-ההנדסה הוטלה לפי שעה על "כוח-ירמיהו", כי "כוח-זכריה", הגם שנועד לעבור ראשון בשדה, נמצא עדיין בהתארגנות ובתנועה לכינוס. ירמיהו הפקיד את משימת הפריצה בידי סגנו, ועל מפקד פלוגה ב' שלו פקד לאבטח את הפלסים הפורצים.

לפי דוחות-המודיעין היה השדה בן שתי הגזרות, ובכל אחת 4 שורות של מוקשים מעורבים — נגד-רכב ונגד-אדם. לפי אותם דוחות-מודיעין, היה המרחק בין החגורות כמאה ועשרים מטרים. הוחלט לפרוץ בשדה שלושה מעברים מקבילים, למעבר כל-ירכב, בריחוק כמאה וחמישים מטרים זה מזה. חשיבות יתרה נודעה לכך כי ירצו יותר ממעבר אחד, שכן צפויה היתה סכנה — ומפקדי-השריון הדגישו זאת — כי אחד המעברים ייחסם על ידי טנק אשר יצא מכלל שימוש, או שיושחת בזחלי השריון ולא יהא עוד כשר למעבר הרכב-הגלגלי.

מן התלולית ראה ירמיהו דקל בתוך שדה-המוקש-ים וקבע כי הפריצה האמצעית תעשה בכיוון לאילן זה, ואילו שתי האחרות — משני עבריו. מאירי, קצין-המודיעין של הכוח, אשר עליו הטיל ירמיהו לנוט את הכוח-הפורץ, שלף מצפן ורשם לפניו את האזימוט מן התלולית אל הדקל. בהמשך התצפית פקד ירמיהו על קצין-המודיעין, כי יעבור יחד עם כיתת-הסיירים של הכוח בפריצה אשר יעשו הפלסים, ומשימתו — לגלות את הדרך שבין מוצב-הגבול 6 ו-2, העוברת לאורך הגדר שמן העבר ההוא של שדה-המוקשים, וכן את הדרך המסתעפת ממנה, בקרבת המוצב 6, לעבר המוצב 293. כתנאי מוקדם לביצוע הסיור הזה קבע ירמיהו כי פריצת שדה-המוקשים תסתיים עד שעת הצות. אין לבצע את

1.

בשעות הבוקר של יום ב', לאחר שנודע לו לירמיהו — אשר עד אז נמצא כוחו בעתודה — מה עלולה להיות משימתו, כינס את קבוצת-הסיור וקבוצת-הפקודות שלו (שכן מחוסר זמן לא רצה להפריד ביניהן, ככתוב בנוהל-הקרב) — ובשלוש נוסאות-נשק הסיען עמו לעבר הגבול, לצפות על גזרת ההתקפה. ירמיהו קיווה כי המצרים יחשבו את שדרתו הקטנה לסיור רגיל של משמרות-הספר; ברם, אותם ימים שלפני המבצע רבו המפקדים והמבקרים למי-ניהם, ואין לשער, איפוא, כי המצרים שבמוצבי-הגבול, שבודאי הבחינו בירמיהו ובאנשיו גם בבואם וגם בעלותם על התלולית הקטנה ממנה השקיפו על הגזרה, אמנם נטעו להאמין כי שום דבר היוצא מגדר הרגיל אינו מתרחש בעבר הישראלי.

מאותה תלולית קטנה לא קשה היה לצופים לאכזן את שדה-המוקשים שלאורך הגבול. סימנה אותו רצועה ארוכה של צמחים שוטים, אשר בצבעה נבדלה מן השטחים המעובדים שמעבר לה ונזדקרה מיד לעין; וכעבור זמן-מה נתגלתה דרך משקפותיהם גם הגדר-היחידה המתמשכת לאורך רצועת-מיקוש זו, בצדה המצרי.

קשה יותר היה לאכזן את מוצבי האויב. מוצב 2 זוהה לפי עץ, שעלותו נטויה באורח בולט מזרחה. אולם מוצב 6 נטמע כלייל בנוף, החסר תואים בול-טים — ונחלקו דעות הצופים באשר למקומו. בכיוון הכללי אליו נראתה סככה, או מבנה דומה לסככה, ותו לא. מוצבים נוספים לא זוהו כלל; ואילו לדרכים לא נראה סימן וזכר.

בתכנית המבצע נקבע, כי פריצת שדה-המוקשים תעשה בלילה שבין יום ב' ויום ג', וכי תהיה זו פריצה

הסיוור אם תמשך הפריצה עד לאחר חצו — זו היתה הוראתו לקצין-המודיעין.

2.

הזמן היה דחוק, שכן היה על ירמיהו לנסוע לקבוצת-פקודות נוספת במטה החטיבה, ואף לסייר שטח נוסף — למקרה שיחול שינוי בתכנית, וכוחו יקבל משימה אפשרית אחרת. קודם-עזבם את התל-לית ממנה צפו, חישובו המפקדים ומצאו כיצד לסמן אותה, למען יוכלו לזהותה בחשכת הלילה בשטח המלא וגדוש קפלי-קרקע הדומים זה לזה כשתי טיפות מים. בקרבת מקום התגוללו שני ברזל-זויות גדולים

הקרויים בלועזית "רילס". הם נטלו אותם והניחום מעשה-צלב זה על זה גבי התלולית; ולתלולית קראו — "גבעת הרילסים". לאחר זאת נסעו משם כלעומת שבאו. בדרכם בחזרה חיפשו מקום נאות לשטח-כינוס, שיהא נסתר מתצפית אויב, למען יוכלו לקרב באור-היום את הכוחות אל הגבול ככל האפשר. מקום כזה נמצא להם בתוך בקעה קטנה, בריחוק לא-רב מצינור המים המתמשך מכרם-אבשלום לדקלת. סימן נתנו באחד מחיבורי-הצינור — המכונים בל-עזית "שטוצר" — אשר היה קרוב ביותר לבקעה; ולבקעה עצמה קראו "בקעת השטוצר".

ליל ב/ג — 29/30.10.56

אל הבקעה הזאת צעדה לפנות ערב פלוגה ב' — שכן ממטה החטיבה הוצא איסור לקרב כוחות לגבול בכלי-רכב. הפלוגה נאלצה לפלס דרכה בין מכונני-יתיהן של יחידות-התותחנים, אשר נועדו לסייע לכוחות הזרוע-הדרומית של ההתקפה, והן נסעו-ובאו בזמן זה עצמו לאותה סביבה כדי לפרוס בה את תותחיהן. בתגובה על תנועת-רכב זו הפגינו המצרים מתותחיהם את כרם-אבשלום הסמוכה. ב"בקעת השטוצר" המ-תינה פלוגה ב' כשלוש שעות לבואה של יחידת הפלסים, שכן היא לא באה אלא בשעה 2000 בקירוב, הגם שסגן-המפקד של חטיבת "אפרים" התיר לה לנסוע ל"בקעת השטוצר" בחלמים, ובלבד שתקדים להגיע שמה. עמם באו סגנו של ירמיהו — חיים — וקצין-ההנדסה ברידן. למקום הגיעה פלוגת פלסים שמתוכה רק 15-20 ידעו לפרק מוקשים. פלוגת הפלסים התארגנה במקום כשעתיים, דבר שגרם לעיכוב חמור בעבודה. קצין המודיעין גיוט את הכוח הזה — הפלוגה המאבטחת והפלסים — מ"בקעת

השטוצר" אל "גבעת הרילסים" — מהלך שעה. משם נטל אזימוט אל הדקל, והוסיף לנוט את הכוח בחשכת הלילה, על-פני המישור הגלי רחב-הידיים, לעבר שדה-המוקשים. כאמור, מגודר היה שדה-המוקשים רק בצד המצרי. ברידן נע, איפוא, לפני הכוח, כדי לאכזר את שפת השדה בצד הישראלי. משאיכן אותה, סומנה שפת השדה על ידי אנשיו. לפי הוראות חיים (סגנו של ירמיהו) נפרסה פלוגה ב' לאורך שפת השדה, ותפסה עמדות-חיפוי. הפלסים נגשו למלא-כתם. המלאכה התנהלה בעצלתיים, וחיים היה חסר-אונים לזרו אותה. בשעה 0430 — שלוש שעות מאז הוחל בפריצה — נמצא ברידן במרחק חמישים מטר בלבד משפת שדה-המוקשים. עד הנה נתגלתה לו חגורה אחת של מוקשים מעורבים — נגד-אדם ונגד-רכב. משהחלה החשכה מחוירה-והולכת, החזיר חיים את ברידן ופלסיו מן הפריצה הקצרה. ברידן תקע יתד בפתחה, לסמנה, וכל הכוח כולו חזר ובא. בדמי-דומי הזריחה, אל "בקעת השטוצר".

יום ג' — 30.10.56

1. חיים נראה לירמיהו מיואש לחלוטין מבצעון הפ-לסים, שעה שדיווח לו על הכשלון החרוץ של אותה פריצת-לילה. בגלל ההספק המועט של הפלסים לא נשלח מאירי לבצע את הסיוור; גם יחידת הסיוור של החטיבה שצריכה היתה להחדיר סיוור עמוק באותו לילה באותה גורה לא יכלה לבצע את המשימה.

ביום ג', בשעות הבוקר, התייצב לפני ירמיהו עמרם, מפקד יחידת הטנקים שצורפה אליו. היתה זו יחידת-מילואים ותיקה למדי, שכבר קנתה לעצמה

שם של בעלת נסיון בענין עדין זה של שיתוף-פעולה בין רגלים ושריון, התובע משני הצדדים-השותפים הבנה רבה לצרכי הזולת וגמישות יתרה באורח-הפעולה. עמרם וירמיהו החליפו דעות בדבר המשימה שהוטלה עליהם; ומשמע השריונאי את תולדות הנסיון העקר לפרוץ את שדה-המוקשים, הדגיש וחזר-והדגיש כי מן ההכרח לפרוץ בשדה-המוקשים פריצה נפרדת למעבר הטנקים — וזאת משום שזחלי הטנקים ישחיתו כל נתיב במידה כזו, שלא יצלח עוד לשימושם של כלי-רכב אחרים, אשר ינועו בעקבותיהם, ומשום שטנק, אשר מסיבה זאת או אחרת

כוחו עד 293 הוקצו לו קצין המודיעין והסיירים של "כוח-ירמיהו", ככונה שהם יצטרפו אחרי כן ל"כוח-ירמיהו" אשר ינוע אחרי "כוח-זכריה".

"כוח-ירמיהו", מנה ארבע פלוגות רגלים רובאיות ופלוגה מסייעת; תשעה זחלמים — שבעה מהם להסעת פלוגת-החוד, אחד להסעת מחלקת-החבלנים של הכוח, ואחד — למטהו של ירמיהו; ויחידת הטנקים.

כדי לחזק את יכולתו להכות-אחור התקפת שריון של האויב, הוקצתה ל"כוח-ירמיהו" סוללת תותחים ב"ט בני 57 מ"מ; לצרכי ניווט הכוח אל יעדיו ואב"טחת תנועתו אליהם ניתנה לו יחידת סיור אשר מנתה 8 ג'יפים, החמושים חלקם במקלעים-קלים וחלקם בבוקות.

יחידת כלי ארטילריה-השדה (תותח-הוביצר בני 25 ליטראות) הוקצתה כסיוע ישיר ל"כוח-זכריה" ול"כוח-ירמיהו". צות לקישור קרקע אויר הוקצתה ל"כוח-ירמיהו", להפעלת מטוסי חיל-האוויר הישראלי לסיועו — בהתקפות מן האויר ובסיורים מן האויר — במידה שיתעורר צורך בסיוע כזה.

3.

התכנית והרכב הכוחות, אשר ניתנו לעיל, לא היו אלא הנוסחה האחרונה של תכנית ההתקפה שלנו ב"ציר הדרומי" ושל הרכב הכוחות שיבצעו; שכן עד ליום ג', 30 באוקטובר, היה הכרח לשנות מספר פעמים את התכנית הכללית, ועל-כן גם את יעדי-ההתקפה של היחידות השונות — ואת תכניותיהם של הללו לכיבוש היעדים, ואת הרכב הכוחות התוקפים והמסייעים. התנהלו גם דיונים — ומקצת "התחרות" — לגבי הקצאת כוחות השריון, הארטי-לריה, ההנדסה ויחידות-הרגלים אשר סופחו לחטיבת "אפרים" או הוקצו לסיועה של החטיבה — ואשר, מטבע הדברים, היו מוגבלים; ממילא, כל מה שניתן למפקד אחד — נמנע מן האחר. מצב זה, ומספר האפ"שרויות השונות שצפויות היו לכל מפקד, עוררו דריכות מיוחדת וגרמו לערנות מתוחה בכל הרמות. דבר הלמד-מעניינו הוא, כי נותר אך זמן מועט לעריכת סיורים ולתכנון מפורט לגבי אותם יעדים שנקבעו סופית, ולתרגול הכוחות שהוקצו-סופית לכל יעד בביצוע התכנית שאושרה לאחרונה. אגב, מצב זה היה מחויב המציאות, שכן הידיעה כי ישראל תשכים-ותהלום במצרים נודעה למפקדים רק שלושה-ארבעה ימים לפני יום הביצוע. בתוך פרק-זמן מצומצם זה היה על המפקדים ואנשי-

יצא מכלל פעולה באמצע הנהיג, יחסום אותו כליל. והלא "טנק אין מסלמים הצדה בעזרת כלי-רכב אחר או בדחיפת אנשים", ציין השריונאי. יחד עם זאת הציע השריונאי כי בשעת צורך ניתן להעלות פלוגת רובאים על הטנקים שלו. ההצעה נתקבלה על לב ירמיהו, והוא נקב את שם פלוגה ד' שלו כפלוגה אשר תתחיל מיד להתאמן ברכיבה על גבי הטנקים, וב-כניסה לקרב ממצב זה.

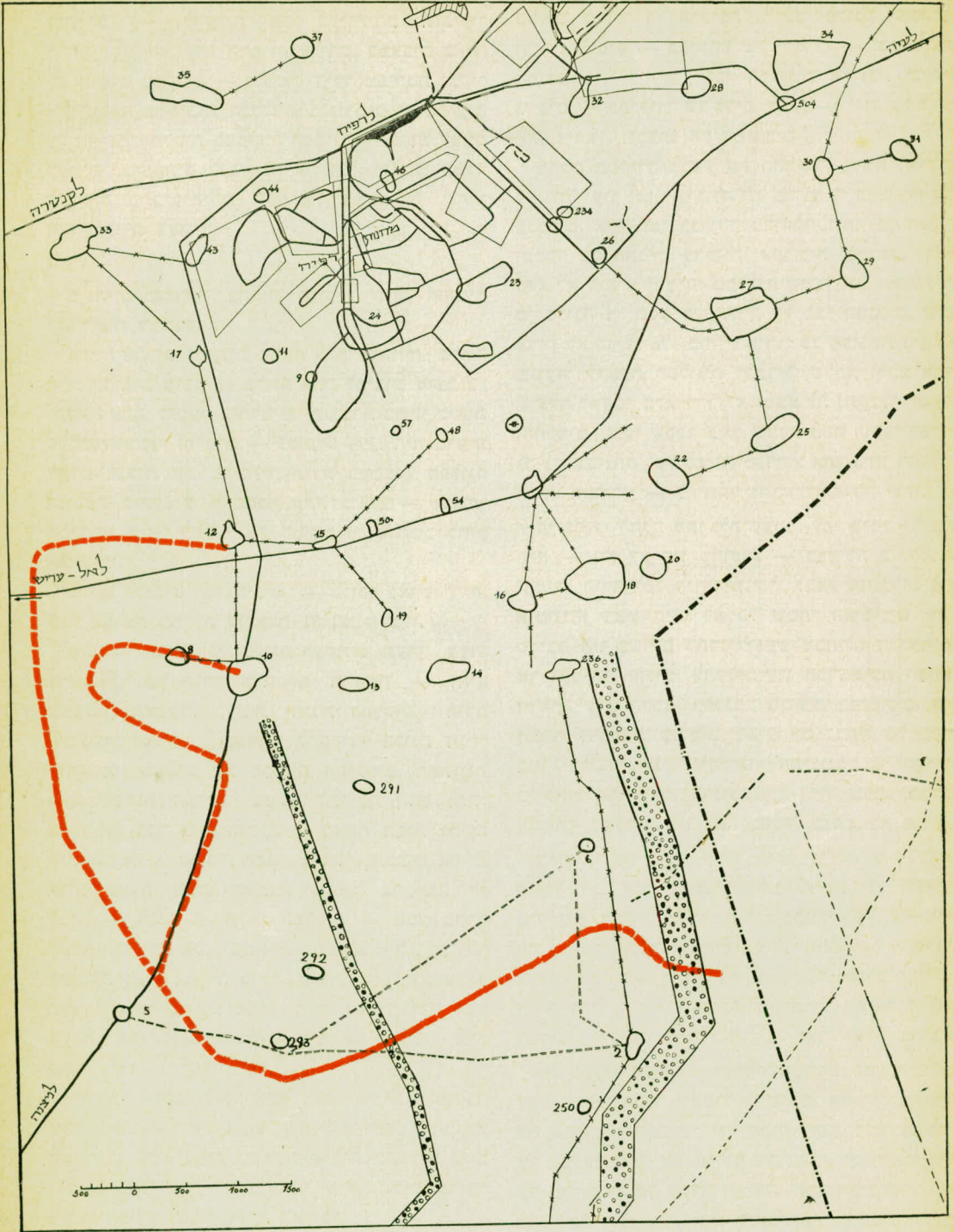
2.

בשעה 1000, ביום ג', נתקיימה עוד קבוצת-פקודות במפקדת חטיבת "אפרים" ובה נאמר שוב למפקדי היחידות והיחידות המצורפות אליה כי ההתקפה על רפיח תונחת אותו יום, ברדת הלילה. ירמיהו שמע, לחרדתו, כי יחידת הטנקים נלקחת ממנו. הוא פתח במאבק מר עליה, והזעיק לעזרתו את דוחות-המודיעין המספרים על מציאותה של פלוגת טנקי "סטלין", במחנות אל-ערשי, מלבד כוחות שריון נוספים המ-צויים ברפיח עצמה. בסופו של דבר הושארה פלוגת הטנקים ברשותו.

לזמן זה נסתכמו הידיעות על כוחות האויב, ולפי ההערכה האחרונה נמצא כי בכל אחד ממוצבי-הגבול (2 ו-6) מחזיקות כשתי כיתות; במוצבי המאמים ותשעים" (291, 292, 293) — חוליות או כיתות של מק"ב. במוצב 5 — מחלקה, ולה נשק נגד-טנקי; במור צב 8 — אף לא איש, הגם שמותקנות בו עמדות שבית-קיבולן הוא כדי מחלקה; במוצב 10 — מחלקה ו-2 תותחים נגד-טנקיים, אך בנוי הוא כמתחם דר-מחלקתי; במוצב 12 — מחלקה (ולה תותחים נגד-טנקיים), הגם שתצלומי-האוויר מעידים עליו שהוא הוכן לקליטת פלוגה שלמה. במחנות-רפיח, הסמוכים למוצב 12 — פלוגת טנקי "שרמן", פלוגת משחית-טנקים מסוג "ארצ'ר", וגדוד רגלים, שמשיתמם כנראה הנחתת התקפות-נגד.

אשר לכוחותינו שנועדו לתקוף יעדים אלה — הרי משימתו המלאה של "כוח-זכריה", כפי שפורטה לעיל, לא הוגדרה אלא בשלב מאוחר מאוד של התכנון; משהוגדרה סוף-סוף משימתו נסתכם סופית הרכב הכוח שלו כדלהלן:

ארבע פלוגות רובאיות ופלוגה מסייעת, יחידה של פלסים, יחידת שוטרים צבאיים, ושבעה זחלמים (מהם שניים בשביל הפלסים שינועו עם כוחו). לניווט

נתיבי התנועה של „כוכב-ירמיהו“ על רקע מפת המוצבים המצריים (כפי שהיתה ידועה ערב הקרב)

כוח א', ובו פלוגה ג' בשבעה זחלמים, כיתת חבלנים
בזחלם, פלוגה ד', הרכובה על גבי פלוגת הטנקים,
וכיתת ג'יפים — בפיקודו של ירמיהו — יכבוש את
המוצב 12. כוח ב', ובו הפלוגות א' וב', וכיתת
ג'יפים — בפיקודו של חיים, הסגן — ינוע על רכב
6X6 ו-4X4, ויכבוש את המוצבים 8 ו-10.

מחמת הפקודה לבצע את ההתקפה בדרת הלילה,
לא נותר עוד זמן לתרגולה של פלוגה ד' במשותף עם
הטנקים, אשר חנו בנקודה מרוחקת יותר מן הגבול
ועסקו בקדחתנות בהכנות אחרונות למבצע. בכל
זאת לא הוציא ירמיהו מכלל-חישוביו את האפשרות
כי פלוגה ד' תסע כל הדרך על גבי הטנקים, שכן
עדיין לא הגיעו אל "כוח-ירמיהו" כל מכוניות ה-6X6
שנועדו להסעת הפלוגות ולתד"ל שלהן, ורכב אחר
שיצלה למעבר בלא-דרך לא נמצא לו. נתקבלו תשעת
הזחלמים; וכפי שכבר צוי, שבעה מהם הוקצו לפלו-
גה ג' (שכונתה "פלוגת-הקומנדו"), אחד ניתן לחבלני
הכוח, והאחרון — לירמיהו וחבורת-הפיקוד שלו.

פלוגה ג' החלה מתרגלת-עצמה, לפי מיטב ידיעו-
תיה — והן לא היו מרובות — בפעולה בזחלמים.
ירמיהו הורה לכל היחידות שלו לבצע אותו-יום את
אימוניהן באש חיה, לא כל שטחי האימונים שב-
סביבה היו כשרים לתרגילי-אש מביחנת הבטיחות.
אך ירמיהו החליט להעלים-עין מכך, נוכח הצורך
הדחוף, ערב הקרב, בהכנסת ממשות באימונים. בין
השאר, התעופפו כדורים והגיעו גם לבתניו של הקי-
בוץ ניר-יצחק, אנשי ניר-יצחק התלוננו לפני ירמיהו,
כי לתוך חדר-האוכל שלהם פרץ צרור שלם. ירמיהו
השתתף בצערם, ותו לא. אסונות בנפש לא אירעו.
חרף הדוחק בזמן, עשה מפקד פלוגה א', ג'וחה,
מעשה רב. לפי מפות ותצלומי-אוויר, וכן דוחות-
מודיעין, התקין שולחן-חול המראה כעל כף היד
את שטח ההתקפה, את היעדים למיניהם, ואת העמדות
שבהם, לפירוטן. הוא כינס את פלוגתו סביב ה"שול-
חן", ותידרך אותה בדבר משימתה המיוחדת של
הפלוגה, ובדבר תפקידו של כל אחד ואחד בתוכה.
גם מפקדי הפלוגות האחרות תיחדו את אנשיהם
בכל אמצעי-העזר שעמדו לרשותם. אביתר, מפקדה
של "פלוגת-הקומנדו" של הכוח רשם לפני אנשיו,
על פני הקרקע, את מרשם ההתקפה, ובפירוטו ירד
עד כדי ציון כל עמדה ועמדה, ואורח-כיבושה. הוא
חזה דברים מראש; ובין השאר אמר עתה לבחוריו,
כי צפויה להם "הפגזה רצינית" בעת חצית שדה-
המוקשים.

המטה שלהם ללמוד את משימותיהם ולהכין את יחי-
דותיהם — ולהעלות את בעיותיהם ותביעו-
תיהם לפני המפקדה הממונה עליהם. במצבים כאלה
יש ונוטים מפקדים — מחוסר ידיעה-מפורטת ובקי-
אות-מלאה במסיבות הכלליות ובגורמים המשפיעים
על חריצת-החלטות במפקדה-הממונה — לחוש עצמם
לעתים כמקופחים בענין זה או אחר, ולנקוט עמדה
קיצונית בתביעותיהם; ומה-עוד במצב זה, שהיה
חסר-תקדים בצה"ל.

4.

בינתיים התנהלו ברמות נמוכות יותר ההכנות
האחרונות למבצע.

זכריה החליט להקצות פלוגה אחת לעתודה; פלוגה
אחת לכיבוש מוצב 6; פלוגה אחת לכיבוש מוצב 2;
ופלוגה אחת, מוסעת בזחלמים, ומוגברת בשתי כיתות
פלסים שבשני זחלמים — לכיבוש 293. היה בדעתו
לקדם רגלית את פלוגת-העתודה בעקבות הפלוגה
הנוסעת בזחלמים, להתחבר אתה ב-293 — ובשתי
הפלוגות הללו לתקוף את המוצב 5, שנחשב לחזק
שביעדי.

כסיוע לכיבוש המוצבים 6 ו-2, בנוסף לארטילריה,
קבע גם את מחלקת מרגמות 81 המ"מ שלו.

תכניתו אמרה כי פלוגת-העתודה תערך בצדו
הישראלי של שדה-המוקשים הראשון — והיא
תאבטח ותאפשר, בעזרת יחידת הפלסים ויחידת
השוטרים-הצבאיים (שנועדו לתפקידי הכונת הגיי-
סות), את מעברם של הכוחות התוקפים. ראשונות
תעבורנה שתי הפלוגות שנועדו לתקיפת 6 ו-2, ותח-
צינה את גדר שדה-המוקשים. האחת תפנה ימינה
ותכבוש את 6, השנייה תפנה שמאלה ותכבוש את 2.
אראו תעבור בשדה הפלוגה המוסעת בחמישה זח-
למים — ועמה 2 זחלמי הפלסים — תסע בדרך
העפר המוליכה אל מוצב 293, ותכבוש אותו. פלוגת-
העתודה תנוע אחריה ברגל. ההתקפה על המוצב 5
תערך לאחר שיופגז באש יחידת-הארטילריה המ-
סייעת, אותה יצג ב"כוח-זכריה" קצין קשור אר-
טילרי מוסע בנושאת-נשק.

תוך כדי ההכנות להתקפה נמצא כי לכוח הוקצה
שטח-כינוס המרוחק, מביחנת חישובי זמן ומרחב, מן
השטח בו עליו לפעול. הוחלט, איפוא, להקדים ביום
המבצע ככל-האפשר את מועד יציאת "כוח-זכריה"
משטח-הכינוס שלו לדרכו הארוכה.

5.

ירמיהו חילק את כוחו לשני כוחות-משנה.

1.

ממקצועו הצבאי, והוא שותף ל"מחשבותיו ורגש-תיו" של כל דבר המהלך על זחלים. את יחידתו אימן שלוש שנים, ואנשיה היו נהירים לו בה במידה המש-תמעת מכך. הוא ידע אותם — חבריהם השואפים למדנים: עם שריון האויב ועם נשקו הנגד-טנקי — רגליהם ממהרות להעיק על דושת הדלק, ואצבעותי-הם — ללחוץ על הדק המק"ב ו"הדק" התותח. עתה אמר להם בקולו המתון, כי הם יוצאים סוף-סוף למלחמה, והסביר להם את מניעיה, הוא עצמו היה שריונאי במלחמת-השחרור, ולחם בין השאר גם בסביבה זו, נגד המצרים. מנסיונו העשיר דלה כל מה שניתן לומר על לחמת-שריון במסיבות אלו. הוא יעץ לבחוריו מספר "עצות-לענין": — להימנע מפ-זיות ומפעולות שאין בהן צורך; לחשוב ולשקול; ולנהל בכל מצב טקטי קרב-אש עם האויב, כדי לגלות את מערכו הנגד-טנקי ולהשמידו, קודם שיעלו עליו לדרסו בזחליהם. המלחמה אינה חברת-ביטוח, אמר להם, ובכל זאת בימי מלחמת-השחרור לא נהרג בפלוגה שלו איש, וזאת משום שאנשיה נהגו תמיד בשום-שכל, ולא נתפסו לפזיזות.

בטרם כילה את דבריו, הופיע אברהם, מפקד יחי-דת הטנקים שלו נשתייכו הטנקים של עמרם — לביקור חטוף ביחידת-משנה זו, אשר הופרשה מי-חידתו בשביל הזרוע-הדרומית של ההתקפה. הוא אמר לנצל את ביקורו הקצר כדי לומר מספר מלים של ערב-קרב לבחורים. "אתם תנפפו אותם כמור-כלום מכל מוצב", אמר להם, והוסיף ופרט על נימה זו. "הסתערו עליהם מיד, בלי עניינים. ועלו עליהם ישר!". הוסיף ואמר לשריונאים הצעירים; ונראה היה כי דבריו ערבו לאזניהם יותר מדבריו המתונים של מפקדם הישיר. לאחר הנאום הקצר והתקיף אמר מפקד היחידה בארבע-עינים למפקדו, כי סתר עתה את כל העצות הטובות אשר יעץ לאנשיו. "זה בסדר", אמר מפקדו, ונסע לדרכו.

לאחר זאת עלו הטנקאים על הטנקים ועם רדת החשכה הפליגו אל "כוח-ירמיהו", כדי להצטרף לשדרתו.

3.

ירמיהו החליט כי בשלב הראשון של התנועה אל היעדים — מ"בקעת השטוצר" ועד לאותה נקודה שממערב לכביש ניצנה-רפיח, בין המוצב 10 וה-מוצב 5, אשר בה תתפצל שדרת הכוח — תתקדם

ברדת השמש לפאתי-המערב עבר רב-הסמלים היחידתי בפלוגות ומסר למפקדיהן הוראה — לכנס אותן למקום בו ישא ירמיהו את נאום ערב-הקרב שלו. רב-סמלים יחידתי זה היה קשר חי בין "כוח-ירמיהו" במלחמת 1956 ובין הכוח אשר נשא אותו שם במלחמת 1947/49; במלחמת-השחרור שירת כטוראי באותו כוח, אשר היה הראשון למבקיעי המ-צור המצרי על הנגב. מפיו שמעו הבאים אל הכוח — טירונים ומפקדים — דברים מקורותיו בימים ההם, "כשהמלח היה מלוח, וכשבגרוש היה חור — והחבריה היו חבריה!" מאז כבש הכוח במלחמת השחרור את צומת-הכבישים של עיראק-סוידן — בהסתערות לי-לית, אשר פתחה את הבקעתה של חטיבת גבעתי אל הנגב המנותק — ועד הנה, נקפו שמונה שנים. עתה יוצא "כוח-ירמיהו" לכבוש צומת-כבישים נוספת — הרהר רב-הסמלים — את צומת-רפיח.

השמש כבר שקעה מעבר למוצבי האויב הרחוקים עת נשא ירמיהו את דבריו ליחידותיו, בקרבת נקו-דת-הספר הקטנה ניר-יצחק. קודם-לכן עבר בפלוי-גות ושמע וראה כיצד מתדרכים מפקדיהן את אנשי-הן בתכנית לכל פרטיה ודקדוקיה. עתה אמר להם, כי מובטח הדבר, שהתכנית לא "תדפוק", והתפתחו-יות בלתי-צפויות צפויות בה, ועל כן יהיה כיבוש יעדיו של הכוח תלוי ביזמתו של כל איש ואיש, ובראש-ובראשונה ביזמתם של המפקדים הנמוכים. יקרה אשר יקרה — אמר ירמיהו לכוחו — את היע-דים יש לכבוש. על הכל לנוע קדימה. גם הפצועים לא יפוגו לאחור, אלא רק קדימה, אל היעדים הכ-בושים. נימה זו, הנשמעת כאן מהשורות הכתובות, אינה אלא בת-קול של קולו באותו מעמד — רק נסיון דל למסור את דבריו אשר אמר לאנשיו ערב יציאתם לקרב הגדול הראשון שלהם. הוא סיים לרע-מי "כיפאק" משולש, שהשמיע הכוח למפקדו — מאות גרונות שאגו, כש"פלוגת-הקומנדו" "נותנת את הטון". השעה היתה 1800, כאשר טיפסו האנשים ועלו על מכוניותיהם הערוכות בשדרה.

2.

באותו זמן עצמו, בנקודת-ישוב סמוכה, אמר עמ-רם, מפקד הטנקים, דברים של ערב-קרב לטנקאיו. עמרם הוא גבר גבה-קומה ורחב-גרם, שבחיינו האז-רחיים — הוא מתקן טרקטורים — אינו רחוק ביותר

פקודת הקרב

היום ינתן האות ויחידות החטיבה, בשיתוף עם יחידות צה"ל אחרות, תפרוצנה אל עבר אדמת האויב. היום יושם על כפות המאזנים גורל המדינה והעם.

פנינו לשלום! אך שלום במלוא מובן המלה. שלום בלי רצח בגבולות המדינה, בכבישה ובפריה, בלי חוליות פיזאין ומוקשים, שלום בלי הסגר בלתי-חוקי על הסואץ ומפרץ אילת, בלי הצהרות חוזרות ונשנות על דבר השמדתנו. אולם, באם שלום כזה אינו ניתן להשגה — ניקח את השנתנו לירינו!

פנינו לשלום! אך נדע לעמוד בפרץ. עם נשק ביד, שכבס-אחד כל העם, נעמוד ונוכל וצדקת עינינו תתן לנו את הכוח המוסרי והפיזי לעמוד — יחידים מול רבים.

רוחנו איתנה, עמוד נעמוד במאבק! יכול נוכל ואף נצליח, כי המשומה שנמרסרה לירינו — לידים נאמנות נמסרה. נעלה ונצליח!

מתוך עלון קרב מס' 2

לאבחנה — החל בשדה-המוקשים, וכלה באותה נקודת החובה שבדרך, בין המוצב 293 והמוצב 5, אשר בה היה על שדרת "כוח ירמיהו" לפנות אלכסונית ימינה, בדרכה אל כביש רפיח-ניצנה, ולעקוף את המוצב 5 (אשר ייתכן ועדיין לא ייכבש, בשלב זה של הקרב, על ידי "כוח-זכריה"). הוחלט כי הסיירים יוצבו על ידי מאירי, קציני-המודיעין של "כוח-ירמיהו", שיסע עמם בראש "כוח-זכריה" עד לאותה נקודת-מפנה. מה תקנה תהיה למצב, שעלול היה להיווצר — מצב בו לא תהיה למאירי אפשרות להציב את צמדי סייריו בדרך — וכיצד תנוט או הסיירת את "כוח-ירמיהו" — שאלות אלו לא ניקרו עדיין בלב איש.

אחרי הגיפים של יחידת-החוד ניצבו שבעת זחל-מיה של יחידת-החלוץ — היא "פלוגת הקומנדו". בראשון שבהם ישב הסרן אביתר, מפקד הפלוגה. הוא התעתד לקיים עם הסיירת שלפניו קשר-עין, באמצעות פיסת סרט לבן, שנקשרה על הפגוש הא-חורי של הגיפ השביעי. אל דפנות זחלמו, ואל אלה של הזחלמים שמאחוריו — היו קשורים, ומקושרים זה-לזה, תרמיליהם ושמיכותיהם של אנשי הפלוגה — שהרי בתוך הזחלמים, הדחוסים באנשים, לא נמצא לצידוד זה מקום. בזחלמו של אביתר הוצב גם מק"ב מן המסייעת, והוא היה הדחוס שבכולם. בזחלם האחרון ישבו חבלני הכוח. הם נועדו לטפל במיקוש שיתגלה במקומות בלתי-צפויים בדרך. הגיי זחלמיה של "פלוגת-הקומנדו" היו נתונים בידי נהגים מאנשי הכוח. הם כבר פיענחו, במאמץ עצמי, את סודות-המקצוע של נהיגה בזחלם.

מאחורי זחלמי "פלוגת-הקומנדו" ניצבו ארבעה טנקים מטיפוס "שרמן", אשר הוקצו לחלוץ. מפקד יחידת-הטנקים הזאת היה הסגן אהוביה ומקומו — בצריח הטנק הראשון. החלוץ-המשורין כולו — שבעת הזחלמים וארבעת הטנקים — סר לפיקודו של מפקד "פלוגת-הקומנדו", אביתר. משימתו, עד לנקודת ההתפצלות, היתה לסלק במהירות כל מכשול ואויב מדרכה של השדרה.

מאחורי החלוץ נערכה השדרה של הגוף-העיקרי, ובראשה זחלם-הפיקוד של הכוח — ובו ירמיהו, קציני-המבצעים שלו, קציני-הקשר, קציני-קישור אר-טילרי וקשרים. באשר לסיוע אש ראה ירמיהו את משענתו העיקרית בתותחיהם של הטנקים, ולא בארטילרית-השדה — שהרי התותחנים לא הורשו לטוח את מטרתיהם באש, והטיווח לפי המפה —

השדרה במבנה אשר מחד יאפשר לה לבער מדרכה במהירות כל אויב שלא הובא אולי בחשבון בתכנון-שמראש, ומאידך גיסא ישמור בשלמותו, לצורך המשימה העיקרית, את רוב הכוחות.

את חוד השדרה היוו שבעה הגיפים מיחידת-הסיור. (בתחילה דובר אמנם על שמונה גיפים, אלא שאחד מהם, גיפ אורחי מגויס, התקלקל בינתים).

ארבעה מן הגיפים היו גיפים צבאיים, המושים במקלעים-קלים, ואילו השלושה הנותרים היו גיפים אורחיים מגויסים, שנדרש כושר-אילתור רב כדי להפעיל מתוכם את הבזוקות שהוקצו להם. הגיפים נועדו בעיקר-שלידבר לנוט את השדרה בדרך-כה, וכאן יש לדקדק ולומר, כי אנשי הסיירת שבי-גיפים, סיירו את הדרך הזאת רק על גבי המפה, ועל גבי תצלום-אוויר; כי מסיבות שהוזכרו לעיל לא ניתן היה לבצע את הסיור-בשטח, אשר היה בתכנית. משימת סימון הנתיב הוטלה על סיירי "כוח-ירמיהו"; הם נועדו לסמן את "הציר" שבביל הסיירת המנוטת, על ידי הצבת צמדי סיירים לאורך הדרך הקשה-

ותיקונו בלילה — רב בו הסיכוי שיחטיא את המטרה. לעומת זאת תריסר תותחיהם הנאמנים של שנים-עשר הטנקים, שינועו יחד עם השדרה, עשויים היו לירות בזמן הדרוש, ולמטרות הנכונות, כל אימת שיידרשו.

יתר הטנקים — שני צותים — ובראשם זחלם-הפיקוד של יחידת-הטנקים של הגוף-העיקרי, נמצאו מאחורי זחלם-הפיקוד של יחידת-הטנקים נמצא מפקדה, רב-סרן עמרם, וכן סגן-אלוף יוחנן, אשר הגיע אותו יום אל הכוח, ונקבע כמפקדו של עמרם להתקפה זו בלבד.

בטנק-הפיקוד של הצות האחד ישב סגן-משנה ברנע, ובטנק-הפיקוד של הצות האחרון — הסגן יורם. מיכלי הטנקים היו מלאים דלק, סרטי-הכדור רים החדשים היו טעונים, ופגזים מלוא-התקן סדורים היו בתאיהם.

הזחלם הטכני של יחידת-הטנקים הנה מאחרי הטנק האחרון, ובו מספר נהגים רזרביים. מאחוריו הנה „זחלם החר"פ" של הטנקאים. מיחידת-הטנקים והלאה נערכו למסע 12 משאיות 6x6, ובהן הפלוגות הרובאיות ד', ב' ו'א' — כל אחת בארבע מן המכוניות הגדולות הללו, בעלות ספסלי-המושב. על אף ספסלים אלה ורובדי-המטען רחבי הידים, רבתה בהן הצפיפות. בראשן עמדה נושאת-נשק ובה סגן מפקד-הכוח, חיים — המשמש כמפקד כוח ב' — ועמו השליש. נושאת-הנשק של חיים צוידה באמצעי-קשר מתאימים, כדי שתוכל לשמש בהתעורר הצורך, כמפקדה רזרבית של הכוח כולו. בסוף שדרת תריסר-המשאיות ניצבה תחנת-האיסוף של הכוח, שמנדה שלושה כלי-רכב — שני אמבולנסים וטנדר. הבנות הספורות ששירתו ביחידות „כוח-ירמיהו" לא ויתרו על השתתפותן במבצע, והן נספחו אל צות תחנת-האיסוף.

בכל המכוניות „רכות העור" — כלומר, חסרות-השריון — שררה דריכות יתרה, לקראת המסע הלילי בשטח האויב, שהרי חדירות הן לכדור-רים; ומה עוד שעמיקם, מפקד פלוגה ד', עמיאל, מפקדה של פל' ב', וג'וזה, מפקדה של פל' א', הורו לאנשיהם כי לא ירדו בשום פנים מן המכוניות גם במקרה שתפתח עליהם אש, אלא-אם-כן יקבלו פקודה מפורשת לעשות זאת — כי השטח זרוע מוקשים, והירידה מן המכוניות לשם תפיסת מחסה עלולה להסב אבידות גדולות יותר. החיילים

התאמצו לפנות מקום לרגליהם במכוניות הדחוסות, ובידרו את דריכותם בבדיחות מפולפלות. מצב-רוח דומה שרר גם בפלוגה המסייעת, שנישאה אף היא, לרבות הנשק-המסייע שלה, ב-6 מכוניות 6x6, מאחרי תחנת-האיסוף.

אחרי המסייעת נערכו למסע 4 תותחים נגד-טנקים בני 57 מילימטר, שנים מהם גרורים ע"י נושאות-נשק ושנים — ע"י משאיות 6x6.

הללו מיועדים היו לשלב ההתארגנות-להגנה, של-אחר הכיבוש. מאחוריהם ניצבו שתי משאיות ובהן רשתות „סומרפילד", 100 מטרים אורכן, למעבר בחולות תחוחים, ושתי משאיות אחרות ובהן תד"ל הכוח ודרגיהן של יחידת-הטנקים — כולם מסוג 6x6. האחרונה בשדרת הכוח — האחרונה בסדר, אך לא בחשיבות, כמובן — הייתה מכונית-מטבח. התד"לים של הפלוגות היו צמודים לפלוגות, כשהם מפוצלים בין המשאיות 6x6 אשר לכל פלוגה. הסדר זה השתלם אחר-כך, משנתקעו ונתקלקלו משאיות שונות בשדרה.

4.

האחריות לפריצת שדה-המוקשים באמצעות פלסי יחידת-ההנדסה הועברה ביום ג' ממפקד „כוח-ירמיהו" למפקד „כוח-זכריה". ולנוכח הנסיון המר של הלילה הקודם, ומידת-ההספק הועומה של הפורצים, הוכפל הפעם מספר היוצאים — והועמד על שתי יחידות-משנה מיחידת ההנדסה, בפיקוד סגן מפקדה של היחידה הזאת, שתי פלוגות מ"כוח-זכריה" — פלוגות ג' וד' — נועדו לחפות על הפורצים ולאבטתם; אל היוצאים עתיד היה להצטרף מיודענו בר-דן, קצין ההנדסה החטיבתי של חטיבת „אפרים", קצין-המודיעין של „כוח-ירמיהו", מאירי, וכיתת הסיירים שלו, צורפו לכוחות-הפריצה ומשימתם — בשלב זה — לנוט את הכוחות הללו משטח הכינוס שב„בקעת השטוצר" הקטנה אל היתד שתקע בר-דן בלילה שעבר, בפתח הפירצה.

בשדה-המוקשים יש לפרוץ שלוש פרצות, נאמר בפקודה. משייפץ השדה, יעברוהו שתי הפלוגות שחיפו על פריצתו, ויתקפו את מוצבי-הגבול 2 ו-6. משייכבשו מוצבים אלה, ינועו ליעדיהן שאר יחידות-המשנה של „כוחות-זכריה" דרך הפירצה. יחידת-הסיירים של „כוח-ירמיהו" תצטרף לאותה יחידת-משנה של „כוח-זכריה" אשר תנוע לכבוש את המוצב 5, ובכל עיקול-דרך תשמיט צמד סיירים, לאכון את „כוח-ירמיהו"; בשטח זה מתמזגת הדרך כליי —

ומה עוד בחשכה — עם המישור העצום שמעבריה, עד לבלי הכירה. לניווט המדויק של „כוח-ירמיהו“ נודעה חשיבות מכרעת במיוחד דרך שדה המוקשים על-ידי המוצב 293.

מאחר שיחידותיו של „כוח-זכריה“, אשר נועדו לחפות על פריצת שדה-המוקשים, פיגרו לבוא (מחמת החול הטובעני שנתקלו בו בדרכן, ואשר האט את קצב תנועתן). ניתנה לירמיהו הוראה להפריש בינתיים לצורך החיפוי על הפריצה מחלקה אחת מכוcho.

ב„בקעת השטוצר“ נערך ליציאה הכוח-הפורץ: מחלקה מפלוגה ב' של „כוח-ירמיהו“, שתי יחידות הפלסים, קציני-המודיעין של „כוח-ירמיהו“ וסייריו, ובר-דן, קציני-ההנדסה החטיבתי.

יחידות-המשנה של הכוח שב„בקעת השטוצר“ חולקו לצורך התנועה אל שדה-המוקשים ל„כוח א“ „כוח ב“ ו„כוח ג“, לפי תפקידיהן — וקציני המודיעין החל מנוט אותן לעבר השדה.

זמן קצר לאחר שהחלה התנועה עצר מאירי את השורה-העורפית הארוכה כדי לפקוד את הכוחות, ונוכח לדעת כי אבד לו „כוח ג“ — „כוח ג“ נמצא משתהה עדיין ב„בקעת השטוצר“. מאירי הניע אותו קדימה, וצירף אותו לשדרת ההולכים.

סוף-סוף הגיע כוח-הפריצה אל אותה יתד שתקע בר-דן בליל אמש. המחלקה מ„כוח-ירמיהו“ נפרסה לחיפוי, והפלסים נחלקו לשלושה ראשים, והחלו פור-צים שלוש פרוצות. ליתר דיוק, הראש התיכון המשיך בפריצה הקטנה מאמש, וב-דן נע לפניו, בעוד שני הראשים האחרים מתקדמים עקב בצד אגודל משני עבריו. מאירי וסייריו דרבנו את הפלסים כי יתקדמו בתוך השדה. החשכה היתה כבדה. בדי עמל ניתן להבחין בדקל שבמרחק כמאתים מטרים משפת השדה. חרף ההוראה להרחיק את שתי הפרצות הא-גפיות בשיעור של מאה וחמשים מטרים מן הפריצה התיכונה, החלו שתי הפרצות האגפיות ובמיוחד הש-מאלית נוטות, נטה-והלוך, לעבר הדקל — הפלסים נמשכו אליו כאילו כפאם שד. על המלאכה כולה ניצח עתה זכריה עצמו אשר בא למקום עם שתי פלוגות אבטחה. תחת ידו הלכו הפרצות ונוצרו.

בינתיים, בדרך אל „בקעת השטוצר“, המתינה שדרת „כוח-ירמיהו“ לאות התזווה; וכוחותיו של זכריה, שחניתם היתה מרוחקת יותר מן הגבול, כבר נמצאו בתנועה לעבר שטח-הכינוס שלהם. אותם מפקדים בשדרת „כוח-ירמיהו“, שהיו „בסוד

העניינים“, סחו בינם לבין עצמם בהרעשה הכבדה שתונחת על מערך-רפיח לפני ההתקפה עליו — והידיעה הזאת השרתה עליהם בטחון מיוחד במינו. ממוצבי האויב 22 ו-20 שלחו שני זרקורי-ענק אלומות אורם, והטילו אור רפאים על הסביבה; הובטח כי זרקורים אלה יחוסלו עד שתתחיל ההת-קפה.

נקפה השעה השביעית, אחריה השמינית, ובאה התשיעית. בעוד רבים מעיניים בקוצר-רוח בשעו-ניהם, ניתנה ליחידות — להפתען הרבה — הוראה לחזור למאהלים: ההתקפה לא תבוצע בזה הלילה, נאמר להן. למפקדים שהיו „בסוד העניינים“ סופר כי בוטלה ההרעשה הכבדה.

בדרך חזרה השמיעו החיילים הערות עוקצניות בדבר „המתיחה“ שמתחו אותם. מסתבר, איפוא — אמרו רבים — שאין פעם זו שונה מפעמים קודמות, בעבר, בהן הוזעקו, לפי השמועה שעברה אז בתוכם, לכבוש את הרצועה „באורח מוחלט וסופי“, והוחזרו כלעומת-שבאו. ב„פלוגת-הקומנדו“ החמיר אותה-שעה „מצב-הרוח“ עקב תאונה עגומה: — מפקד-כיתה, שבחגורתו תקועים היו מספר רימוני-התק-פה, קפץ מעל הזחלם בהגיע הפלוגה למאהל שלה ורימון שנשמט מחגורתו התפוצץ בין רגליו ופצעו קשה.

אבל פריצת שדה-המוקשים נמשכה כאילו לא אירע דבר. מאירי, קציני-המודיעין של „כוח-ירמיהו“, קיבל הוראה לבצע את הסיוור אשר לא ניתן לו לבצעו אמש. כאשר הגיעו הפלסים שבפריצה התיכונה אל הדקל, הודיע בר-דן, אשר נע בראשם, כי הפריצה בחלק זה של השדה נסתיימה. מאירי העיר כי עד לגדר המסמנת בצד המצרי את שדה-המוקשים נש-ארו עוד כארבע מאות מטרים. בר-דן השיב כי בדוחות-המודיעין דובר על שתי חגורות-המוקשים בלבד, ולאחר שפרץ שתי חגורות אלו אין בדעתו להמשיך. עמדה אז השעה 0100. בפרצות האגפיות נמשכה העבודה, אך סיומה כבר נראה-בעין. מפקד „כוח-זכריה“, האחראי לפריצה, אמר למאירי, כי הוא מקצה לו שעה וחצי לסיורו — מעתה ועד 0230. מתוך חישוב לפנות את השטח לפני אור היום — וכי אם יתפתח קרב-אש בין כוחותינו והמצרים יהיה עליו להקדים שובו. מאירי טען, כי פרק-זמן זה לא יספיק לו כלל וכלל, אולם זכריה הודיעו כי לפני עלות-השחר יפנו כוחות הפריצה והאבטחה את השטח. מאירי קרא לסייריו והחל מוליך

אותם לעבר הגדר, כשהוא הולך ובודק בדקר-החב-
לנים את הנתיב שבחר בו. בצמוד אליהם נעו מחל-
קת-אבטחה מיחידות האבטחה של "כוח-זכריה", וכן
קצין-ההנדסה בר-דן.

כעבור מאות מטרים אחדות נתקלו במוקשים חד-
שים. מאירי וההולכים אחריו התקדמו בעזרת הדקר
שלו. הם הגיעו לגדר-בקר, שם נפרדו מאירי וסייריו
ממחלקת-האבטחה ומבר-דן. הם חצו את הגדר, ומצו-
או את עצמם על דרך-העפר המחברת את מוצבי-
הגבול 6 ו-2. בנועם בדרך זו צפונה, מצאו את
המקום בו היא נפגשת עם הדרך המוליכה אל המוצב
293. מאירי התגנב לבדו מאות מטרים אחדות בדרך
זאת, שכמעט ולא ניתן היה להבחין בה, וסימן אותה
פה ושם. בשעה 0230 החל חוזר ושוב, עם סייריו,
אל המקום בו חצו את הגדר. הם חצו אותה, ונעו —
בשורה עורפית, כשמאירי בראש והדקר מדקר בא-
דמה לפניו — אל עבר הדקל. אותו זמן נורתה לעברם
אש מפוזרת ממוצב 6, שהרגיש כנראה בתנועתם.

בדרכם נתקלו שוב במוקשים. לפתע נשמעה הת-
פוצצות קרובה, אך הקבוצה לא התעכבה. ליד הדקל
עצר מאירי את סייריו ופקד אותם. אחד נעדר. מאירי
שיער שהנעדר מוטל עתה אי שם, בין הדקל והגדר.
הוא אמר זאת לבר-דן ולזכריה, שהמתינו אצל
הדקל, והדגיש כי מצא שטח נוסף הממוקש "מיקוש
פראי", ליד הגדר. הנעדר נפגע, כנראה, בעת חצית
שטח זה — אמר.

"יתכן שיש עוד מוקשים ספורים פה ושם", נאמר
לו. "נטפל בהם אחר-כך. עכשיו — מאוחר מדי".
עמדה אז השעה 0300 בקירוב; זכריה אמר למאירי
כי שוב לא נותר זמן לפניו המוקשים, וכי הוא
מחזיר את כוחותיו מן השדה. קצין-המודיעין נשאר

עם סייריו ליד הדקל. הוא רצה לסרוק את הדרך שע-
בר, כדי למצוא את הסייר הנעדר.
"נלך לחפש אותו", אמר לאנשיו.
הוא הוליך את הסיירים חזרה. הם צעדו עקבי-
בצד אגודל, ודקריהם מגששים את הקרקע לפניהם,
עד אשר פגעו במוקשים. אחדים מן הסיירים החלו
משתהים יתר על המדה. מאירי החזיר את כיתתו
אל הדקל.

"מי מתנדב ללכת אתי?" שאל אותם שם. שני
רבי-טוראים, "מתנדבים קבועים", התנדבו גם הפי-
עם. מוצב 6 הוסיף לירות אש דלילה, מפוזרת.
בחשכה המעובה התקדמו השלושה ובאו אל השטח
הממוקש, שאצל הגדר. לשוא קראו בשמו של חברם.
הם נעו הלאה, מגששים את דרכם בין המוקשים,
עד שבאו אל הגדר.
"נחזור", לחש למאירי.

בחזרה צעקו פעמים אחדות את שמו של הנעדר,
ולא נענו. הדקל נעלם מעיניהם, ומאירי נסתייע
במצפנו כדי לבחור את הנתיב בו ילכו. שוב חסמו
מוקשים את דרכם. מאירי ניוט אותם בעזרת הדקר
והמצפן, עד אשר נסתמן לעיניהם, בחשכה הכבדה,
האילן המבוקש. הם התברכו במולם הטוב, כאשר
הגיעו אליו בשלום.

מאירי וסייריו בחזרה מאצל הדקל, עברו דרך
הפרצה התיכונה, יצאו מן השדה והגיעו עם שחר
ל"גבעת הרילסים". שם פגשו במחלקת-האבטחה
מ"כוח-זכריה" שהופקדה על אבטחת הפרצות מח-
שש שמא הבחינו המצרים בפעולה שבוצעה בשדה
המוקשים, וימקשוהו שנית. על-אף ההוראות שניתנו
לה — לפתוח באש על כל אויב אשר יתגלה בפרצות
— לא ירתה מחלקה זו בשמונה ערבים וגמלם אתם,
שנראו משוטטים בסביבת שדה-המוקשים.

יום ד' - 31.10.56

ובמידה ידועה — גם דרך התנועה אל היעדים,
ואורח כיבושם.

סיכויים קודרים אלה נצטרפו אל העובדה שקבוצת
הערבים עשתה מה שעשתה (ואין לדעת בדיוק מה
עשתה) בפרצות שבשדה-המוקשים — ויחד עם עובי-
דה זו היוו "אבן" כבדה, אשר העיקה על לב מתכנני
המבצע ומשתתפיו. המוקשו הפרצות מחדש? —
שאלה זו ניקרה בהם נקירות-של-ממש.

השיבושים הללו, אשר הם וכיוצא-בהם אינם אלא
תופעה רגילה למדי ערב-קרב — שכן אין לך כמעט

1. העדרו של הסייר עורר דאגה חמורה: לא רק
לשלומו, אלא אף לגורל ההתקפה כולה. האפשרות
כי נפל בשבי הובאה בחשבון, ומסקנות עגומות
הוסקו ממנה: הסייר ייעונה; עינויים שוברים לעתים
את כוחו של האמיץ-באדם, אם ידובבו העינויים את
הסייר, יצילו המצרים מפיו פרטים חשובים הידועים
לו על ההתקפה הישראלית — מקום הפריצה בשי-
דה-המוקשים, הרכב הכוחות התוקפים, ויעדיהם;

פעולה צבאית המתנהלת מתחילתה ועד תומה כפי שתוכננה, ללא תקלות — לא שינו את תכנית ההתקפה ואת מועדיה. שיקולי מרחב וזמן, ועצם טיבה של המשימה שהוטלה על כוחות הזרוע-הדרומית, לא איפשרו שינויים מעין אלה.

הוחלט להסתכן ולהעביר את הכוחות באותן פרצות שנעשו בשדה-המוקשים, הגם שיתכן כי הכוחות יתקלו בהם עתה במיקוש חדש, או במארב, או במחסום-אש ארטילרי. הוחלט שלא לשנות דבר — והחלטה זו, שלכאורה היא הקלה-יותר, היתה למחליטים אולי ההחלטה הקשה ביותר שחרצו במלחמת-סיני.

2.

בבוקר יום רביעי נערכה קבוצת-פקודות נוספת במפקדת חטיבת "אפרים", והיא נתמסכה עד הצהריים, עת אושרה סופית תכנית ההתקפה. זמן קצר מאוד נותר לזכריה ולירמיהו בשביל להשלים את הכנותיהם, ובמיוחד נמצא דחוק בזמן זכריה, שכן שטח-הכינוס של כוחו נמצא מרוחק עדי-מאוד מקור ההתחלה, והיה עליו להגיע את כוחו שמה עוד בשעות האור, למען יספיק לבצע את משימותיו בעוד לילה. עם זאת, נעשו ביום רביעי אי-אלה דברים שלא הספיק הזמן לעשותם ביום שלישי. ב"כוח-ירמיהו" התאמנה פלוגה ד' בנסיעה על גבי טנקים ובזניקה-להסתערות מעליהם. מפקד הפלוגה, עמיקם, החזיק בדעה כי יש-גם-יש אפשרות להסיע רגלים על טנקים, בעת מסע-לקרב ולעתים גם בקרב עצמו, מבלי שיפריעו הרגלים הרכובים על סיפוננו של הטנק לתפעולו של תותח-הצריח. הוסכם בין עמרם (מפקד הטנקים) ועמיקם ("פ ד") שמחלקת רובאים תרכב על ארבעה טנקים — כלומר כיתה רובאית שלמה לכל טנק וטנק למפקד-מחלקה, מטהו וכיתת-הנשק שלו. למרות היסוסיו של עמרם קבע ירמיהו כי אנשיו לא יונקו מעל הטנקים אלא בשלב האחרון-שבאחרונים של ההסתערות (אלא אם כן יקבלו ממנו פקודה אחרת).

ירמיהו, ששמע מפי קציני-המודיעין שלו את קורות הלילה, לרבות התגלית של המיקוש הנוסף שבין הדקל והגדר, תבע ממפקדת-החטיבה כי יסופ-חו אליו, תחת פיקודו, כיתה או שתיים מחיל-ההנדסה, מוסעות על זחלמים, בפיקודו של בר-דן — או, לפחות, את בר-דן שיפקד על חבלני הכוח שלו — כיון שידע כי חבלני הכוח שלו מחוסרי-נסיון הם בפרט ריצת שדה-מוקשים. אולם מן החטיבה נאמר לו, כי

מפקד
פלוגה
ד'

3.

בר-דן בעל הנסיון וההעזה יצטרך להיות עם "כוח-זכריה", אשר עליו הוטלה האחריות המלאה לפריצת השדה. ואילו "כוח-ירמיהו" עתיד היה לחצות את שדה-המוקשים רק אחרי שיעבור בו "כוח-זכריה", ובעקבותיו.

ביום ד', 31 באוקטובר, תמו ונשלמו, לכאורה, חלוקת היעדים וקביעת הרכב הכוחות לביצוע המשימות השונות. "כוח-זכריה" ו"כוח-ירמיהו" קיבלו את המשימות שפורטו להם אמש — ויחד עם יחידות ההנדסה והארטילריה שהוקצו להם היוו הם את כוחות הזרוע-הדרומית בהתקפה על מערך-רפיח. אולם, מפקד חטיבת "אפרים" עמד, מרגע שסוכמה

סופית תכנית המבצע, בפני הבעיה: — כיצד ישלוט בשני-יצירי-ההתקפה — הצפוני והדרומי — של חטיבתו, המרוחקים זה מזה, ואשר אורגנו בפועל כשני כוחות-משימה נפרדים ועצמאיים למחצה. הפתרון שנראה לו לגבי הציר הדרומי היה, בתחילה, מסירת הפיקוד למפקד "כוח-ירמיהו"; שכן ירמיהו, שהקדים לבוא עם כוחו לגזרה, הוכנס בסוד פרטי המשימה לפני זכריה, והספיק ללמדה ולסייר סיו-רים מכינים — ואילו זכריה, שהגיע אחריו, ושבת-חילת התכנון נאמר שרק חלק מכוחו יוקצה להתקפת הציר הדרומי, עדיין לא קנה לו בקיאות מספקת בתכנית ההתקפה הזאת לכל פרטיה ודקדוקיה, עד כדי שיוכל לפקד עליה. גם בהמשך הדברים, ולאחר שכל כוחות-המשנה של זכריה הוקצו להתקפה בציר הדרומי, נראה לאפרים, כי מוטב שירמיהו יפקד על כל כוחות ההתקפה, בשל הסיבה האמורה. אולם בשעה 16.00 של יום ד', ממש ברגעים האחרונים שלפני הפעולה, עמד הדרג הממונה על-כך שהפיקוד בציר הדרומי לא יהיה בכפיפות של "כוח-זכריה" ל"כוח-ירמיהו". לפיכך החליט אפרים להטיל על סגנו, דו-רון, את האחריות לתיאום המעבר של הכוח האחד דרך הכוח השני, או, באם יחייב זאת המצב, גם פעור-לות תיאום נוספות בהמשך הפעולה באותו ציר. תמורות אחרונות אלה נעשו במעמדו של זכריה, והוא ידע, איפוא, עליהן. לא כן ירמיהו שכבר נסע ממפקדת החטיבה אל כוחו. הוחלט, על-כן, שדורון, אשר ימתין ל"כוח-ירמיהו" בפתח הפירצה של שדה-המוקשים, יודיע במקום לירמיהו כי נתמנה לתאם בינו ובין זכריה.

את הפיקוד העליון על כל כוחות הזרוע הדרומית השאיר אפרים בידי.

שאלה? - 18 ספטמבר!

זמן-מה לפני השעה 2100 הגיע "כוח זכריה" — לפתח הפירצה התיכונה. דורון פגש שם את זכריה, והודיעו על החלטתו לבדוק את הפרצות מחדש. הבדיקה החלה.

כל משך הבדיקה, שנמשכה למעלה משעתיים וחצי, היו הזרקורים שבמוצבים המצריים 22 ו-20 "מטאטאים" את השטח, ואורם נפל מדי פעם על יחידות "כוח-זכריה", הממתינות ליד שפת שדה-המוקשים. קבוצת פלסים נעו בשלוש הפרצות. קבוצת הפלסים שעסקה בבדיקת הפירצה התיכונה, סימנה אותה בסרטים לבנים בשוליה, ובסרט לבן יחיד — באמצעה. צמד נרות, בתוך קופסאות-פח הפתוחות לעבר ישראל, סימן את הכניסה לפירצה; וצמד נרות נוסף הוצב כ-40 מטר הלאה-משם. או-רות אלה השרו עידוד רב על שתי פלוגות-החלוץ של זכריה, שנעו בעקבות הפלסים המתקדמים אל הדקל. אל הדקל הוצמדה קופסת-נר אחת, ושם הדלו הפלסים ממלאכתם. מאירי, קצין המודיעין של "כוח-ירמיהו", שיגר אחד מסייריו שימתח סרט לבן מן הדקל עד הגדר, לפי אוימוט שקבע לו. הסייר עשה זאת, בלא להתקל בדרכו במוקשים. סברתו של מאירי כי קיימת חגורת מוקשים שלישית, הופרכה לכאורה. בנוען מימין לסרט הלבן, ובצמוד אליו הגיעו שתי פלוגותיו של זכריה בשלום אל הגדר, חצו אותה, ועלו על הדרך המקשרת בין מוצבי-הגבול 2 ו-6. פלוגה אחת פנתה ימינה, לתקוף את המוצב 6, והשנייה פנתה שמאלה לתקוף את המוצב 2.

ברדת החשכה נערכו השדרות למסע: "כוח-זכריה" — על יד דקלת — ו"כוח-ירמיהו" — ליד ניר-יצחק. הפעם נמנעו ירמיהו מנשיאת נאום ערב-קרב לחייליו, מחשש "עין-רעה" ולבל יאמרו החיילים כי "כאשר המפקד מדבר, דוחים את הפ-עולה". במקומות אחרים שלאורך גבול גזרת-רפיה נערכו למסע שאר השדרות של חטיבת-הרגלים "אפ-רים" וחטיבת-השריון "נפתלי". אותו זמן עצמו היו כוחות מצריים ויחידות "צבא-השחרור-הפלשתינאי" דורכים עצמם, בעשרות מוצבים גדולים וקטנים שבעבר-ההוא של הגבול, להכות-אחור את המהלומה הישראלית הצפויה להם. 48 שעות חלפו מאז פרצה מלחמת-סיני. בגזרות אחרות של המערכה הגדולה כבר העמיקו הכוחות הישראליים לחדור לשטח חצי-האי, והמצרים וה"פלשתינאים" שברצועת עזה ידעו עתה כי בעוד שעות לא-רבות יותקפו גם הם.

2.

בשעה 1700 יצא "כוח-זכריה" משטח-הכינוס שלו שבצומת-הדרכים דקלת — כרם-אבשלום — ניר-יצחק, ונע בדמדומי הערב האחרונים לעבר הפרצות שבשדה-המוקשים, כשסיירי "כוח-ירמיהו" מנוטים אותו בדרכו. כל הכוח צעד, להוציא את המסייעת שהוסעה עם כליה.

הדרך החולית הטובענית קשתה על ההולכים. נר-סף על נשקם וחגורם הכבד נשאו רובם-ככולם משא של יותר משלושים שנות חיים, המבלות במידה זו או אחרת את כוחות הגוף. נושאת-נשק אחת, שבה נסע צות קצין-הקישור הארטילרי מיחידת-התות-חנים, שנועדה לסייע להתקפת "כוח-זכריה", והפלסים בשבעה מוחלמיה של יחידת-ההנדסה — שניתנו לצורך המבצע ל"כוח-זכריה" ואחרו לבוא — נצ-טרפו לכוח רק בשעה 2000, בקרבת כרם-אבשלום. הכוח הוסיף לנוע משם אל שדה-המוקשים.

עוד קודם לכן נסע דורון, סגן מפקד חטיבת "אפרים", ממטה החטיבה — ובא לאחור רדת החש-כה אל הכניסה לפירצה התיכונה שבשדה-המוקשים. שם פגש בסגן-מפקד יחידת-ההנדסה, ועמו פלסיו. כן באו לשם השוטרים הצבאיים, שמיועדים היו לאכונת הכוחות בפרצות. דורון קבע כי הפלסים יבדקו את הפרצות מחדש, שמא מוקשו, ויסמנו אותן למעבר באמצעות אורות; וכי שוטרים צבאיים יתפסו עמדות אכונה לאורך.

3.

בינתיים קרב ובא "כוח-ירמיהו", שיצא בשעה 2000 משטח-הכינוס שלו והחל נוסע אל שדה-המוק-שים. ירמיהו לא קיבל עדיין ידיעה, כי דורון נת-מנה למתאם בין כוחות הזרוע הדרומית של ההתק-פה, אך דורון, שנמצא ליד שדה-המוקשים, נכנס לרשת-הקשר של ירמיהו כתחנת "ורדה שבע", ושי-דר לירמיהו הוראות, כי ימתן ולא יתקרב לפרצות. זרקורי האויב לא חוסלו עדיין, ואלומות-אורותיהם ליטפו מדי פעם את השדרה הארוכה. בקרבת קטע-הדרך שבין כרם-אבשלום ושדה-המוקשים נפתחה על השדרה אש-הטרדה של תותחים, מעבר רפיה. פגזיהם התפוצצו בקרבת השדרה. נראה היה כי הפגזים מתפוצצים רק לאחר שהעמיקו חדור בחול התחת.

ברור היה לירמיהו כי לאור הזרקורים נתגלתה

שדרתו לעיניהם של צופי-הארטילריה של האויב שבמוצבים 6 ו-2, והללו מנחיתים עתה עליה את אש תותחיהם. הוא הודיע למפקדת החטיבה ולקצין-הקישור הארטילרי שלו על האש המונחת עליו, וביקשם להמטיר אש נגד-סוללתית על תותחי האויב.

4.

בסמוך לחצות נשלמו בדיקתה וסימונה של הפירצה המרכזית.

סגן מפקד יחידת-ההנדסה בא אצל דורון והודיע, כי בעוד שהפירצה המרכזית הוכחה כטובה למעבר, הרי מוטב שלא יודקו כוחותינו לפירצה הימנית כיון שנראה כי הוזה במשך שעות היום הסרט הלבן שלה; הפירצה השמאלית — גם בה יש מגרעות. היא מתחילה בריחוק 80—70 מטרים מן הפירצה המרכזית, במקום 150 מטרים כמתוכנן — והיא מתקרבת-והולכת אליה ומסתיימת בריחוק כ-30 מטרים מן המוצא שלה, ליד הדקל.

מן הפלוגות שיצאו לכבוש את 6 ואת 2 לא הגיעו עדיין דיווחי-הצלחה. משחלף עוד זמן-מה, ולא חלה התקדמות בהתקפותיהן המשתהות, החליט זכריה לס-טות מן התכנית, שאמרה כי את הפלוגה מ"כוח-זכריה" המוסעת בזחלמים, יש להעביר בשדה-המוקשים רק לאחר שייכבשו שני מוצבי-הגבול. זכריה החליט לשגר פלוגה זו מיד, בצירוף פלסים — שהיו להם שני זחלמים משלהם — כדי שתפרוץ את שדה-המוקשים השני. שיקוליו היו: זמן רב אבד כבר, ויש להמשיך במבצע בלא להמתין לכיבוש 6 ו-2.

רק אש מועטה נורתה מן הכיוון הכללי של מוצבים אלה, וזכריה העריך כי שתי הפלוגות שנשלחו לתקפם משמשות, ע"י עצם היותן בשטח, אבטחה מספקת למעבר יחידות נוספות בפירצה. זכריה הורה, איפוא, לפלוגת הזחלמים להתקדם.

5.

גרשון מפקד פלוגת הזחלמים, ומאירי, קצין המור-דיעין של "כוח ירמיהו", נסעו בזחלם הראשון של הפלוגה. בזחלם שלהם, וכן בזחלמים האחרים, שררה צפיפות שלא תתואר במלים. משעברו בשלום בפירצה המרכזית, נערכה הפלוגה בהכונתו של מאירי על דרך-העפר המוליכה ל-293 — והתכוננה להמשיך בהתקדמותה. אלא שכאן חל עיכוב נוסף.

מפקד הפלוגה שנועדה לכבוש את המוצב 6 לא הצליח לזהות מוצב זה. המוצב שכן בתוך שדה-המוקשים עצמו, בריחוק כשש מאות מטרים מן המקום בו חצו יחידות "כוח-זכריה" את הגדר. שבייל

הוליך אליו מן הדרך המתמשכת לאורך שדה-המוקשים — אך איש לא ידע על קיומו של שבייל זה. אש מפוזרת מנשק-קל, שנורתה מן המוצב לעבר-רים שונים, עזרה לכוון את הפלוגה התוקפת אל יעדה; אך יחד עם זאת הפחיתה אש זו, כנראה, לא-במעט את תנופת מפקדה לתקוף. מפקד-פלוגה זה, שהיה חדש ב"כוח-זכריה", בא אל גרשון — שהיה מתעתד להפליג בזחלמיו לכיבוש המוצב 293 — וביקש ממנו כי יסייע לו בכיבוש המוצב 6. גרשון ביקש באלחוט אישור לכך מזכריה, והבטיחו כי "הענין" יימשך דקות לא-רבות. מאחר שתנועתה של פלוגה ב' בזחלמיה, בפיקודו של גרשון, לעבר מוצב 293 היתה מותנית בכיבוש המוצבים 2 ו-6, נאות לכך זכריה.

כל אותו זמן הוסיף דורון לשדר באלחוט — בתור "ורדה שבע" — ידיעות אל ירמיהו, על ההתפתחותיות ב"כוח זכריה". מאחר שירמיהו לא ידע מי הוא, זיהה את עצמו; אך גם אז לא ידע ירמיהו בודאות מי הוא המדבר אליו. ירמיהו שלח את שלמה (מפקד הסירות) בגי'פ לברר מה המצב בשדה המוקשים. שלמה מצא בפתח שדה המוקשים את דורון שהודיע לו כי הוא "ורדה 7". דורון הודיע לשלמה שיודיע לירמיהו כי שדה-המוקשים פרוץ וכי עליו להתקדם. ירמיהו פקד על שדרתו להתקדם עד שהגיע עה בשעה 2330 לפתח הפירצה המרכזית של שדה-המוקשים. שם ירד ירמיהו מהזחלם שלו ונפגש עם דורון.

6.

בהאזינו לרשת-האלחוט של "כוח-זכריה" שמע דורון כי חל עיכוב בהתקדמות הפלוגה המוסעת בזחלמים. הוא התקשר עם זכריה ושאל לסיבת הדי-בר. בשמעו כי הם נתעכבו לסייע בכיבושו של מוצב 6, לפי בקשת מפקד הפלוגה שעליו הוטל לכבוש מוצב זה, התיר רק לירות על המוצב אש נותבת ממקלעי הזחלמים, למען יקל לפלוגה הרגלית לאכ-נו; ומיד לאחר זאת — הורה דורון — תמשיך פלוגת הזחלמים בהתקדמות לעבר שדה-המוקשים השני, ותכבוש את 293. דורון רצה כי יוצר לפחות מגע עם שדה-המוקשים השני, שעה שתגיע שדרתו של ירמיהו אל השדה הראשון.

מקלעי הזחלמים הופנו, איפוא, לעבר רשפי-האש של המוצב 6. במקום הופיע זכריה; ובראותו כי כיבושו של המוצב 6 משתהה — ביטל מיד, בלשון חריפה למדי, את התכנית לשתף את פלוגת גרשון

באינו דרך שהיא בהתקפה על מוצב זה. הוא פקד עליו להמשיך בביצוע משימתו אשר נקבעה לו — לכבוש את המוצב 293.

זכריה החל מודא אישית, כי הפלוגה שנועדה לכבוש את 6 תבצע את משימתה; פלוגת גרשון שנמראה על הדרך המתמשכת מקרבת המוצב 6 אל 293, עסקה בבדיקת מקלעיה ובניסויים. אשה-הניסויים לא כוונה כלפי מוצב 6, מחשש שתפגע בפלוגה המתאמצת לכבוש אותו. גרשון ביכר להפנותה צפונה-מערבה — הוא הכיוון הכללי של מוצבי רפיח. צרורות רבים נשתלחו לעבר ההוא — ובצירופם היוו מכת-אש נאה למדי.

7.

בעוד דברים אלה מתרחשים, הוסיפה הפלוגה שנועדה לכבוש את המוצב 2 לנוע בחשכה לחפש אחר יעדה. נראה היה, כי המוצב הזה נעזב. שאלמלא כן, היו המצרים שבו יורים — ומגלים בכך את מקומם לכווח לתוקף. משאוכן מוצב — ועדיין לא היתה ודאות כי אמנם זהו מוצב 2 המבוקש — הוזמן סיוע ארטילרי. הסיוע ניתן רק מקץ 45 דקות. הפלוגה הסתערה וכבשה גבעה ריקה. שוב פתחה הפלוגה בחיפושים אחר יעדה.

לזמן זה התגעשה באש כלי-נשק קלים וארטילריים כל גורת רפיח. כולה. הרקיע השחור נצטלק תכופות בזיקוקים, לגונייהם השונים, ובכדורים נותנים; והאווז שמעה ללא-הרף נפצים קרובים ורחוקים. לאשה-הארטילריה הנורית על שדרת "כוח-ירמיהו" נצטרפה לפתע גם אש מרגמות בנות 81 מ"מ שבאה כמדומה מן הכיוון הכללי של מוצב 2. מהכיוון הכללי של מוצב 6 נורתה לעבר השדרה אש-נשק-קל מקוטעת; האש, לסוגיה השונים, לא פסחה על שום חלק של השדרה הארוכה, והיא נעשתה מדויקת יותר ככל שקרבו מחוגי השעון לשעת חצות. אחרי השעה 2400 עלתה הפלוגה שנועדה לכבוש את מוצב 6 על המוצב, תפסה שבוי אחד, ואת שאריתו מצאה ריק מאדם. היא התבססה בשטח שליד המוצב אשר נעזב. אש מק"בים נורתה עליה מגבעות-נת שנסתמנה לעיני אנשיה במרחק מאות מטרים אחת דות צפונה-מערבה מהם. אש זו עוררה חששות שלא מוצב 6 נכבש, אלא גבעונת מחופרת אחרת, הסמוכה אליו — או שהכוח שהחזיק במוצב 6, ונסוג ממנו, תפס עתה עמדה חדשה.

8.

ירמיהו החל דוחק בדורון, כי יתיר לו לעבור

עם כוחו בשדה-המוקשים, ואילו דורון החל דוחק בזכריה שיחיש את תפיסת המעבר שבשדה-המוקשים השני. ההפגזה על "כוח-ירמיהו", הממתין אצל הפירצה שבשדה הראשון, נמשכה; דורון חשש עד-מאוד לשגר את הכוח הזה הלאה, פן ישאר מרותק ומופגז באיזור החולות לפני שייפרץ המעבר בשדה השני. ברם, לא חלפו דקות רבות וזכריה הודיע כי פלוגת הזחלמים שבפיקוד גרשון נסעה ועבדה בשדה השני, בלי להיתקל במוקשים.

מששירר זכריה לדורון כי שדה-המוקשים השני פתוח למעבר, ביקש ירמיהו מדורון כי יתיר לו כבר לחצות עם שדרתו את שדה-המוקשים הראשון; כבר חלפה השעה 2400; לעלות השחר לא נותרו אלא חמש שעות — וכוחו נמצא עדיין בתחילת דרכו הארוכה אל יעדיו.

דורון נתן אישורו למעבר, אך בפירצה התיכונה בלבד. שיקוליו לכך היו כי הפירצה הימנית פסולה, משום שידים זרות טלטלו את הסרט הלבן שלה, ואילו הפירצה השמאלית, שהיתה כשלעצמה כשרה למעבר, נמצאה סמוכה מדי לפירצה התיכונה — והיה אם יעבור "כוח-ירמיהו" בשדרותיים, בשתי הפרצות הללו תחת ההפגזה הכבדה, תגדל — כפי שסבר — פגיעותו לאש תותחי האויב; דורון העריך את עצמתה של אש זו בגודל של תותחי 25 ליטראות. דורון כבר עבר בפירצה התיכונה לכל אורכה, ומצא כי גם לאחר שיעברו בה הטנקים, יוסיפו פני-הקרקע שלה להיות עבירים לרכב הגלגלי. שיקול נוסף של דורון, אשר הניעו להורות לירמיהו כי יעביר כוחו רק בפירצה התיכונה, אמר כי יש לצמצם ככל-האפשר את זמן המעבר בשדה, וכן אין להוציא זמן להתארגנות כפולה — תחילה לפיצול הטנקים מן השדרה למעברם בפירצה נפרדת, ואחרי כן — להתלכדות השדרה מחדש.

את שיקוליו אלה מסר דורון בקצרה לירמיהו. ירמיהו קיבלם; הוא פקד, איפוא, על חוד-השדרה שלו — הסיירת — כי יתקדם ויעבור בפירצה התיכונה. החוד נע, ושאר השדרה ניזוזה בעקבותיו.

9.

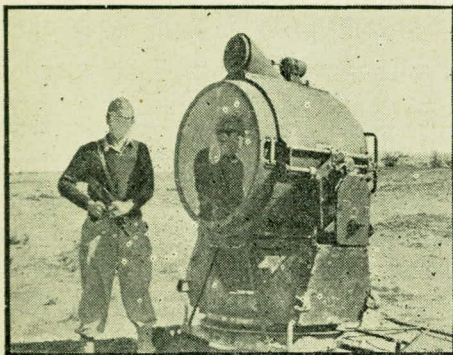
בשעה 0100 בקירוב דיוח מפקד-הפלוגה מ"כוח-זכריה", שיצא לפני שעות רבות לכבוש את מוצב-הגבול 2, כי המוצב נפל לידי ללא התנגדות — כלומר, נמצא ריק מאויב; באותו זמן היתה פלוגת הזחלמים של גרשון נוסעת עדיין בשבעת זחלמיה על הדרך הקשה-לזיהוי, המוליכה מקרבת המוצב 6

יש להקפיד על זהירות
במקום זה

הפחיות המאירות, כיונה את הגיפים ואת השורה הארוכה של הזחלמים, הטנקים, המשאיות ושאר הרכב הגלגלי, שנתמשכה מאחוריהם. דורון הצטרף בגיף שלו לזנב הגיפים של יחידת-הסיוור, שהיו הראשונים לכניסה; ואותה נושאת-נשק שבה נסעו קציני-הקישור הארטילרי של "כוח-זכריה" ואנשיו — ואשר השתתהה משום-מה בסמוך לפתח הפירצה — נודנבה אחריו. אביתר, מפקד "פלוגת-הקומנדו", שנסע בוחלם הראשון של פלוגתו, חיפש עתה לשוא אחר פיסת הסרט הלבן, אותו קשר לירכתי הגיף האחרון של יחידת-הסיוור לשם שמירת קשר-העין עמו. מלא דאגה, נסע עתה בעקבות המכונית הזרה שלפניו, וזחלמי פלוגתו נוסעים בעקבותיו.

עתה גברה ההפגזה, אלומות הזרקורים גיששו בת-כיפות-יתר את השדרה, וזיקוקים המריאו מעבר הגבעה שמאחורי המוצב 6, והציפו באורם קטעים שונים של השדרה, שהתנהלה-לאטה בין שני הס-רטים הלבנים, המסמנים את הפירצה. ההפגזה הקשה פגעה גם בפלוגת-העתודה של "כוח-זכריה", שהתחפרה בעבר המצרי של שדה-המוקשים, ליד הפירצה בגדר. עשרה אנשים מפלוגה זו נפגעו.

החיילים ב"כוח-ירמיהו", שנסעו במשאיות, הרכיבו ראשיהם כל-אימת שהתפוצצה סדרת פגזים בקר-בתם — יותר מזאת לא יכלו לעשות בדחיסות הגדולה בה היו נתונים. מטחי-הפגזים התפוצצו בתוך החול העמוק, מימין לשדרה ומשמאלה, ולעתים בריחוק מטרים ספורים בלבד ממנה, בנדדם לאורכה. יש וחלו הפסקות בנות דקות אחדות בין מטח למטח. חוד השדרה החל חולף על פני הדקל. הנר היחידי בקופסת-הפח האיר מצלעו של האילן והיטיב את רוחם של העוברים. חולית השוטרים הצבאיים, הקד-

אחד הזרקורים שנמצאו במוצב-ירפיה

לעבר המוצב 293; בוחלם הראשון, ליד גרשון, נמצא מאירי, קציני-המודיעין של "כוח-ירמיהו" — ועמו אלה מסייריו, אשר עדיין לא הוצבו לניווט שדרת "כוח-ירמיהו". ארבעה מסייריו כבר הציב: שנים בקרבת הפירצה שבגדר של שדה-המוקשים, ושנים נוספים — בתחילת הדרך המוליכה מקרבת המוצב 6 למוצב 293.

בזחלמיו של גרשון שררה צפיפות שאין למעלה הימנה. החשכה היתה סמיכה, ורק במאמץ רב ניתן להבחין בדרך. רק לפי אומדן כברת-הדרך שעברו, יכלו גרשון ומאירי — שניוט אותו — לדעת אימתי יגיעו לקרבת המוצב 293, שכן במישור הגלי הנרחב שהשתרע סביבם לא הסתמן לעיניהם שום תואי של ממש.

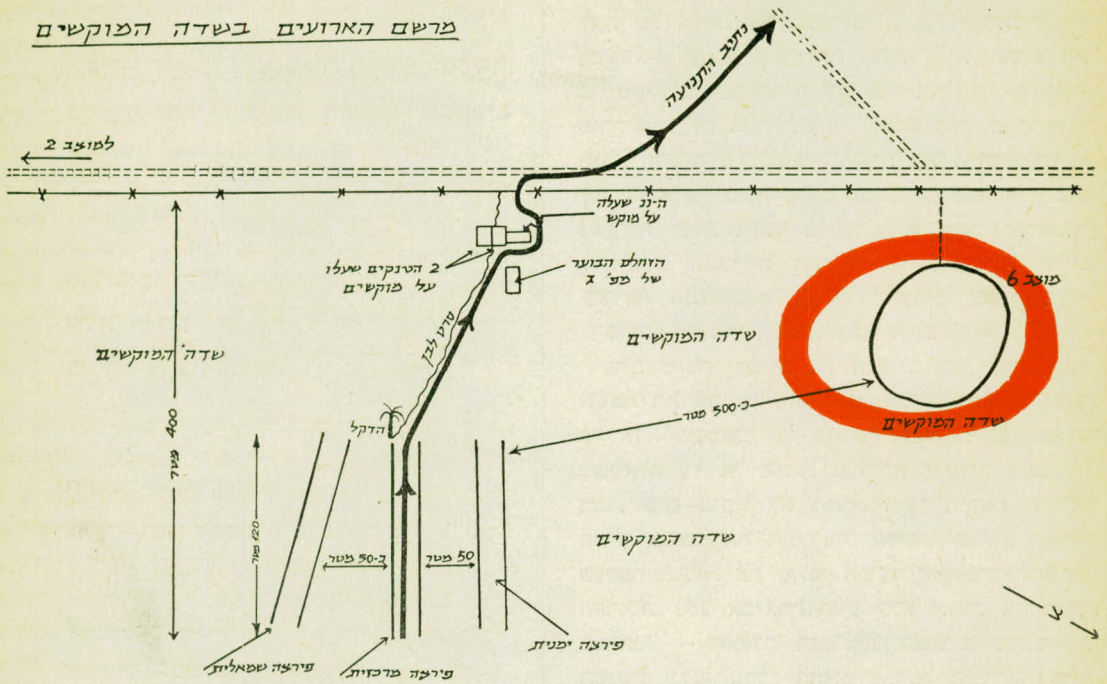
הם נסעו בחשכה עד אשר נורו לעומתם צרורות ממושכים, מהמשכה של הדרך. בריחוק כמאה מט-רים מהם נראו להם רשפי-הלוע של שני מקלעים. הזחלמים עצרו מיד. הצרורות חלפו ברובם מעליהם, אך מדי פעם התדפקו כדורים בדפנותיהם. גרשון התקשר באלחוט עם זכריה וביקשו לורז את הת-קדמות המחלקה השלישית של פלוגתו — שצריכה היתה לנוע רגלית בעקבות הזחלמים — כדי שיוכל לתקוף את האויב במלוא-כוחו. האנשים טמנו עצמם במידת-יכולתם בזחלמים הדחוסים, או מאחוריהם, והמתינו.

שני המק"בים, שירו מהמשכה של הדרך, הוסיפו להמטיר צרורות בהולים על שדרת הזחלמים החונה על הדרך, וקליעיהם הרחיקו והתעופפו גם מעל הממתנינים אצל שדה-המוקשים הראשון. שדרת הזח-למים הוסיפה לדמום, בעוד מחוגי השעון קרבים לשעה שתים אחר-הצות. בסמוך לשעה שתים נתן גרשון, בלי להמתין עוד למחלקתו השלישית המש-תהה בדרכה אליו, פקודת התקפה לזחלמיו. ארבעה מהם נפרסו לשרשרת-הסתערות ונעו לעבר הלועות היורקים אש. בהתקרבם עד כדי שלושים מטרים מן המקלעים, פסקה אשם של הללו. הזחלמים עלו על עמדות המקלעים — היו אלה שני מקלעים-בינו-ניים מסוג "אלפא" — ולא מצאו בהן איש. בקרבתן נתפסו שבוים אחדים ומכוניות מספר. גרשון, דיוח, כי המוצב 293 נכבש.

10.

בחצות החלה שדרת "כוח-ירמיהו" נכנסת לפיר-צה התיכונה, שבשדה המוקשים הראשון. חולית שוט-רים צבאיים, שהוצבה בפתח הפירצה בנוסף לשתי

פרשם הארועים בשדה הפוקשים

מית ביותר שבשדה, היתה מחופרת בצד הדקל. ממנו נתמשך כלפי הגדר סרט אחד ויחיד. חוד השדרה — שבעת הגיפים של יחידת-הסיוור — נסע לארכו של הסרט הלבן הזה ומימינו, הגיע בשלום לפירצה שפרץ "כוח-זכריה" בגדר, והחל עובר בה. גיפ אחר גיפ — עת נשמעה התפוצצות חזקה בנושאת-הנשק של התותחנים, אשר נעה בסוף שדרת הגיפים ונמצאה עתה כ-50 מ' מפירצת הגדר — עד היום חלוקות הדעות, אם חוללו אותה פגז, או מוקש, או שניהם גם יחד — שהטילה את נושאת-הנשק לרוחב הנתים שיצרו גלגליהם וזחליהם של כלי-הרכב שכבר עברו בפירצה; וחרטומה, אשר היה מופנה מערבה, הופנה עתה צפונה. ניסעיה הועפו מתוכה, הרוגים ופצועים. השדרה עצרה, כשהזחלם של אביתר מרוחק אך מטרים ספורים מן המכונת שניפגעה. בזחלם השביעי של "פלוגת-הקומנדו" נסעה מח-לקת-החבלה של "כוח-ירמיהו". מפקד מחלקה זאת נקרא קדימה, לברר מה אירע לה, לנושאת-הנשק. הפצועים גנחו על האדמה, בקרבתה, עת בדק אותה מפקד מחלקת-החבלה. בדיקתו העלתה שהיא נפגעה מפגז ולא, כפי שחששו הכל, ממוקש, אירא הודיע אביתר לירמיהו מה שאירע והתחיל לעקוף את הלחימה.

הזחלם של אביתר כבר נרתע כדי שבעה מטרים מן המכונת ההרוסה, עת רעמה התפוצצות אדירה מתחת לגלגלו הימני. מפקדה של המחלקה שנסע בזחלם, אשר עמד בצד הנהג, הועף ממש החוצה מעצמת ההדף; קציני-החבלה, שצעד בצד הזחלם, כדי

המחסום, שנוצר בנתיב על ידי המכונת ההרוסה, ולהמשיך בתנועה אל הגדר. הוא פקד על נהגו להרתיע את הזחלם שלו מטרים אחדים לאחור, למען יוכל לבצע את העקיפה, שתיעשה משמאל למכונת ההרוסה. קציני-החבלה צעד בצד הזחלם הנרתע, כדי לכונן, לבל יחרוג יתר-על-המידה מן הפסים שחרשו באדמה הטובענית גלגלי הרכב שעבר בה קודם לכן. חלקה הקדמי של השדרה החל נרתע אף הוא. לאחר, כדי לאפשר את רתיעת זחלמו של אביתר. תחילה נרתעו זחלמי "פלוגת-הקומנדו" — כל אחד מטרים ספורים — ואחריהם החלו נרתעים ארבעת הטנקים שמאחוריהם. בהדק הללו לאחור, פגע הטנק השלישי בקנה התותח של הטנק הרביעי, ועקר אותו מכנו. כמה צעקה גדולה — בעיקר מפי אנשי הטנק הנפגע, שחירפו וגידפו את מזלם הרע — שהרי לא יוכלו להשתמש בתותח שלהם בשעת הלחימה.

הזחלם של אביתר כבר נרתע כדי שבעה מטרים מן המכונת ההרוסה, עת רעמה התפוצצות אדירה מתחת לגלגלו הימני. מפקדה של המחלקה שנסע בזחלם, אשר עמד בצד הנהג, הועף ממש החוצה מעצמת ההדף; קציני-החבלה, שצעד בצד הזחלם, כדי

לכוננו, נפצע אנושות. אש החלה מלחכת את חלקו הקדמי של הזחלם, ולשוניתיה גוברות, והופכות לדלקה של ממש. אביתר ויתר ויתר נוסעי הזחלם המלא וגדוש — כמהצית-מחלקה נסעה בו, ומוצבים היו בו מקלעים ומכשיר-הקשר של הפלוגה — החלו פורקים מעליו במהירות את עצמם ואת הציוד שבידו. הדלקה התפשטה לירכתיו של הזחלם, וזרעה את אורה על שטח נרחב סביבו, במשכה אליו אש נשקלל לרוב מעבר מוצב 6, או מאחוריו. פגזי-התותחים המצריים התפוצצו עתה בקרבה יתרה לשדרה המצטופפת בשדה-המוקשים בהתיזם חול ורסיסים על החיילים שבמשאיות הדחוסות.

עתה שיגר ירמיהו את חבלני הכוח לבדוק את השטח המוליך מן הזחלם שמאחורי הזחלם הבוער אל צדה השמאלי של נושאת-הנשק, ולסמן מעבר משמאלה עד אל הגדר. הבדיקה נעשתה במהירות רבה. שום מוקש לא נמצא, ולפי הוראת ירמיהו חידש אביתר את התקדמות פלוגתו בנתיב החדש. בעקפו משמאל את זחלמו הבוער ואת נושאת-הנשק ההרוסה, נסע אביתר והגיע ללא תקלה אל הגדר הפרוצה — וחמשת הזחלמים האחרים בעקבותיו. הטנקים נסעו אחרי הזחלמים, וכל השדרה ניזוזה קדימה, כשכל נהג נזהר לבל יסטה ימין או שמאל מן הנתיב שטבעו בחול התחוח גלגליו או זחליו של הרכב שלפניו.

הטנקים נסעו באשנבים פתוחים, חרף ההפגזה המתקרבת אליהם לעתים, והבזוקת חול ורסיסים לפנייהם. הטנק הראשון עקף את נושאת-הנשק, בנסעו סמוך אליה במידת-האפשר, שכן רוחבו עלה על רוחב הזחלמים שנעו לפניו, ושרשראות זחליו חרגו מעבר לאותן רצועות משוננות שטבעו באדמה זחליהם של הללו. הוא עבר בשלום, ואחרי — הטנק השני. השלישי נסע בדרך שכבשו למענו זחלי שני הטנקים הראשונים, בדקדקו שלא לסטות ממנה כמלוא הנימה, אבל בעברו בצד נושאת-הנשק ההרוסה התחוללה התפוצצות מתחת לשרשרת השמאלית שלו. הטנק חדל לנוע.

ששת הזחלמים ושני הטנקים, שעקפו בשלום את נושאת-הנשק והגיעו לפירצה שבגדר, נערכו בשדרת-מסע על פני הדרך המחברת את המוצבים 6 ו-2 והמתינו לשארית השדרה, בעוד שארית זאת מת-גודדת ועוצרת לפני נושאת-הנשק ההרוסה והטנק המשותק, שחסמו מעתה את הנתיב. בדיקת חבלני הכוח העלתה כי הטנק עלה על מוקש, חרף הבדיקה

כדי להקל על התמצאות הקורא בפרשה,
ניתנת להלן רשימת השמות החוזרים
ונזכרים בחלקיה השונים.

„חטיבת אפרים“

אפרים — מפקד

דורון — סגן

ברידן — קצין הנדסה.

„כוח ירמיהו“

ירמיהו — מפקד הכוח

חיים — סגן המפקד

ג'וחה — מ'פ' א'

עמיאל — מ'פ' ב'

אביתר — מ'פ' ג' (פל' הקומנדו).

סיומקה — מ"מ בפל' ג'.

עמיקם — מ'פ' ד'

מאירי — קצין מודיעין

עמרם — מפקד יח' טנקים שסופחה אל הכוח לצורך המבצע

יוחנן — מפקד יח' הטנקים

אברהם — מפקד יח' טנקים אליה משתייכת יחידתו של עמרם

} מפקדים ביח' הטנקים	אהוביה
	ברנע
	יורם

שלמה — מפקד יחידת הסיור שסופחה אל הכוח

„כוח זכריה“

זכריה — מפקד הכוח

גרשון — מפקד פל' הזחלמים של זכריה.

מהירה שלהם, וכפי הנראה — כתוצאה מההירותה. עתה פקד עליהם ירמיהו לסמן נתיב-מעבר שיצוק את הטנק המשותק משמאלו, והציב את כלי-רכבו לידם, לפקח על המלאכה, שתיעשה ביסודיות. נתגלה מוקש אחד מסוג שעדיין לא היה ידוע אף לאחד מחבלני "כוח-ירמיהו". ניתנה הוראה לפוצצו ע"י לבנת-חבלה. לאחר פיצוץ מוקש זה (מוקש-בקליט מדגם איטלקי) נמשכה הבדיקה ע"י החבלנים בעזרת דקרים, אולם לא נמצא שום מוקש נוסף. לטנק הר-ביעי ניתנה איפוא הוראה לנסוע בנתיב החדש. טנ-קאים אחדים נעו לצידו ולפניו, לודא שלא יסטה מן השטח הבדוק והבטוח-מסכנה. בהגיע הטנק הרביעי לצידו של הטנק המשותק התחוללה התפוצצות עזה מתחת לשרשרת השמאלית שלו, ועצרה גם אותו.

שנים מן הטנקאים המלויים אותו נפצעו מרסיסי המוקש עליו עלה. עתה חסמו את נתיב השדרה המצ-טופפת ומוטרדת-הפגזים ארבעה כלי-רכב: נושאת-הנשק ההרוסה, הזחלם הבוזר ושני הטנקים המשו-תיקים.

השעה בין שלוש לארבע אחר-הצות; כשלוש שעות עברו כבר על שדרת "כוח-ירמיהו" בתוך שדה-המוקשים ובתוך ההפגזה. לרבים מאנשיו נד-מו שעות אלו לשנות-חיים ארוכות של פחדים ומוראות.

11. מרבית שדרת "כוח-ירמיהו" הוסיפה לעמוד כמ-שעות נוכח רצועת המוקשים ה"פראיים", אשר קיומה הוכח עתה בדרך עגומה מאוד, בעלות נושאת-הנשק, הזחלם ושני הטנקים על מוקשים. ההפגזה המצרית נמשכה, בנדה לאורך השדרה הנייחת. פגיעותיה קרבו עד כדי עשרה-עשרים מטרים מקט-עים שונים של השדרה, רסיסי-פגזים פצעו מספר חיילים במשאיות הדחוסות של הפלוגות הרובאיות. היושבים במשאיות נתאו לתפוס מחסה של ממש, אולם חזקה עליהם הפקודה שלא לרדת ממכוניותיהם ללא הוראה מפורשת, מחשש שידרכו על מוקשים. כעבור זמן-מה, משנוכח ירמיהו כי הצית חגורת-המוקשים השלישית אינה ענין של רגע, הוציא הוראה על כך לפלוגות — ואנשיהן ירדו מן המשאיות הגדולות והחלו מתחפרים לצידן. פצועי-הפגזה אחר-דים ופצועי המוקשים רוכזו במקום שנחשב לבטוח ביותר מפני רסיסי-פגזים ואש נשק-קל — בין שני הטנקים שעלו על מוקשים, ומתחתיהם. חובשים ובנות הכוח הושיטו שם עזרה ראשונה להם ולפצועי נו-

שאת-הנשק שנתרסקה; הזחלם של אביתר הוסיף לבעור, ולאורו בדקו עתה חבלני הכוח את המקום בו נפגע הטנק הרביעי, ברצותם לדעת כמד גילה זה מוקש במקום שהם לא גילו בו דבר. דורון, שנמצא עתה אצל ירמיהו, ניסה להתקשר באלחוט עם יחידת-ההנדסה, כדי להשיג אנשים לפ-תיחת מעבר נוסף בשדה, ולא הצליח.

בדיקת החבלנים העלתה עתה מוקש-בקליט נגד-רכב משמאל לטנק הרביעי. אר-אז נואש ירמיהו מנסיונות נוספים לעקוף משמאל את הרכב ההרוס והמשותק, החוסם את נתיב שדרתו, והפנה את החב-לנים לבדיקת השטח שממין לנושאת-הנשק ההרו-סה. שעת ה"ש" שלו — 0305 — כבר חלפה והוא נמצא עדיין מרותק בשדה-המוקשים.

ירמיהו התקשר עם אפרים, מפקד החטיבה, שנמצא במוצב-הפיקוד שלו אשר ליד ניר-יצחק, והודיעו על ההתפתחות בשדה-המוקשים והמצב שנוצר עתה בעק-בותיה.

אפרים שקל מצב זה, ובהכירו בחומרת המצב בשדה-המוקשים — ובהביאו בחשבון, בנוסף לדחי-פות המשימה כשלעצמה, את כוחות-המשנה של יר-מיהו, שכבר עברו ויצאו משדה-המוקשים (7 ג'יפים נושאי מקלעים ובזוקות של הסיירת, 6 זחלמים ובי-תוכם "פלוגת-הקומנדו", ו-2 טנקים) — השיב ליר-מיהו, כי את הכוחות שנתרו בשדה-המוקשים יתחיל להגיע ברגל אל יעדיו, ובינתיים יתקדם ויתקוף יעדים אלה באמצעות הזחלמים, הטנקים והג'יפים שכבר עברו את שדה-המוקשים.

לכאורה לא נראה שום פתרון טוב מזה גם לירמיהו. אולם בעוד פלוגותיו צועדות לאורך הסרט הלבן לעבר הגדר, לבצע את פקודת מפקד החטיבה, העריך ירמיהו את המצב מחדש — ובא לכלל מסקנה כי תנועה אל היעדים ברגל פירושה שיחידותיו תגענה אליהם באור היום, ותתקופנה אותם ללא סיוע טנקים, אשר עליו בעיקר קיוה הכוח להשען בשעת ההת-קפה. הוא החליט, איפוא, להוציא משדה-המוקשים לפחות את שמונת הטנקים הכשירים-לפעולה שנות-רו לו.

הפלוגות נצטוו להתחפר מעבר לגדר, לאורכה, עד אשר יתבררו תוצאות הנסיון. תחת הפגזה של תותחים, ושל מרגמות קלות ובינוניות שירו מכיוון מוצב 6 ואולי גם מכיוון מוצב 2, התחפרו האנשים בשוחות-שועל קטנות, בעוד החבלנים מסיימים לבדוק

אפרים

כברת-שטח המספקת למעבר טנק, בצידה הימני של נושאת-הנשק ההרוסה.

בראש השדרה עמד עתה הזחלם של ירמיהו.

”סע באור מלא”, אמר ירמיהו לנהגו.

הנהג העלה את האורות בפנסי הזחלם, ואלומו-תיהם נפלו על החזיון העגום של זחל”ם בוער, נושאת-נשק מעוכה ושני טנקים משותקים, המעי-דים על גורל הנסיונות שנעשו עד כה לפרוץ את חגורת-המוקשים המסתורית. הזחלם ניזון מעט-מעט קדימה. ירמיהו והמפקדים שבצידו חשו כי ברגעים אלה ייחרץ גורל התקפתם, להצלחה או לכשלון. זחלם זה, אם יעלה על מוקש — ישים קץ לתקוה כי השדרה, ובמיוחד הטנקים שבה, ייחלצו בטרם-אור משדה-המוקשים.

הזחלם החל מתחכך בפגוש הקדמי של נושאת-הנשק — עד כדי כך ביקש הנהג שלו להצמד אליה. שני הברגים הבולטים של מערכת-הזחלים השמאלית שלו נתלו בפגוש. לשוא נעצה השרשרת הימנית את שיניה באדמה. הזחלם לא מש ממקומו. עתה ניצבו בשורת-חזית — בשדה-המוקשים המופי-גו, הנורה, והמואר בזרקורים ובזיקוקים, בלהבות דלקה ובדמדומי השחר הממשמש-ווא — זחלם משו-

תק ארעית, נושאת-נשק מעוכה ושני טנקים קרועי-שרשרת, כשהזחלם הבוער שמאחוריהם מטיל עליהם את אורו. לפי הוראת ירמיהו קרב טנק לאותה קבוצת-רכב קודרת, לדחוף את זחלמו התלוי על הפגוש. הטנק דחף את הזחלם התלוי על הפגוש, קדימה. שוב עצרו המסתכלים בנשימתם, בנסות הזחלם להמשיך בדרכו. הוא נסע הלאה לאטו, לאורכו של הסרט הלבן, אשר נמתח מקרבת הרכב ההרוס וה-משותק עד אל הפירצה שבגדר, הגיע אליה בש-לום — ונספה לשדרת הזחלמים של ”פלוגת-הקומנדו”, ושני הטנקים, אשר היו ממתנינים עדיין מעבר לגדר, על הדרך המחברת את המוצבים 6 ו-2.

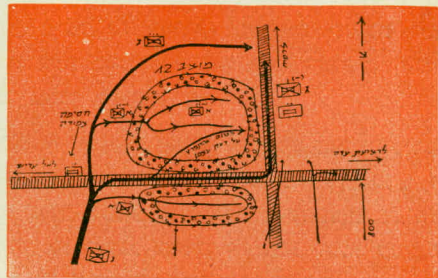
שם פנה הנהג — היה זה בחר נהגי ”כוח-ירמיהו” — אל ירמיהו ואמר לו כי שליטתו בעצביו נתרו-פפה, והוא מבקש שיחליפוהו. מן הזחלם הטכני של יחידת-הטנקים נקרא אחד מנהגי-העתודה של הש-ריון, והחליפו.

העובדה כי זחלם עבר בשלום מימין לנושאת-הנשק ויצא מתוך שדה-המוקשים לא היתה בה ערובה מוחלטת שכלי-רכב אחר, אשר ינוע בעקבו-תיו, יעבור אף הוא בשלום. כלי-הרכב שעלו עד

שוני רב לעימת קודמותיה מצוי בפרשה-השלישית מקרבנות-רפיח המתפרסמת

ב”מערכות” הפעם. שכן אם מצוי היה דמיון ניכר במסיבות-פעלם של ”כוח-אלישע” שתקף בציר צפוני-יותר (”מערכות”, ק”ח), ו”כוח-אליהו” שבציר-המרכזי (חוב” ק”ט) — הרי מצב הכוחות שפעלו בציר הדרומי נבדל מהם משתי בחינות:

- כאן פעלו שני כוחות (ומכאן — בעית התיאום ביניהם);
- כאן היה הכרח לפרוץ שדות-מוקשים לפני שהכוח יכול היה להגיע לעדיו.

כללו של דבר — מצויים הבדלים-של-ממש בין פרשיות השדרות הצפונית והמרכזית, מזה, לבין פרשת שדרות-הדרום, מזה; אך המשותף שבכל פרשות אלו — הריהו הענין הרב, והלקח-המאלף, הטמונים בכל אחת מהן.

ניתן-לומר כי שלושה שותפים חברי-יחד והביאו לאור-העולם את פרשות ”כוח-זכריה” ו”כוח-ירמיהו” (וכך, ממש, היה הדבר גם לגבי ”כוח-אלישע” ו”כוח-אליהו”), הלוחמים והמפקדים אשר הכינו וביצעו את המעשה, החל בתכנון, עריכת-הכוחות, התקנת הכלים, ההתאמנות האחרונה — ועד למסע ולמעשה-הקרב גופו, ועד להשתלטות על מעוזי-אויב; אלה מבין המשתתפים — הנושאים-באחריות והמבצעים — אשר דיווחו וסיפרו, את קורות ההכנה והמעשה, ואת רשמיהם ולבטיהם הם; ומי שכיוס את החומר והעלה אותו בכתב — שרגא גנפי, ממערכת ”מערכות” — עיצבו במסגרת של סיפור רצוף ושוטף וגיבש את מהלך האירועים בפרקים השלובים והיבוה.

הנה נעו כולם — פרט לאחד הטנקים המשותקים — בנתיב שכבשו לפנייהם כלי-רכב אחרים; ודבר זה לא הציגם מפגיעת מוקשים. בתקוה כי דבר זה לא יישנה עתה, עקבו ירמיהו ואשר עמו אחר תנועות יתר הטנקים, והזחלמים שמאחוריהם. כלי-הרכב המ-

יום ה' - 1.11.56

— חמישה זחלמים מלאים וגדושים עד אפס מקום — הפנה גרשון לעבר גבעה קטנה שמדרום לדרך-העפר, בריחוק כקילומטר מן המוצב שכבש.

„מדוע אינך ממשיך אל המוצב חמש?“, שאל אותו מאירי.

שהרי לפי התכנית היה עליו, על מאירי, להמשיך עם פלוגה זו מיד לאחר שתכבוש את המוצב 293 — עד להסתעפות היוצאת מן הדרך המחברת את 293 עם המוצב 5, ולהציב שם צמד סיירים, אשר יכוננו את שדרת „כוח-ירמיהו“ לעבר הסתעפות זאת, למען לא יפריע הקרב על המוצב 5 לתנועתה של שדרה זו אל יעדיה שלה.

„גבעה ההיא נתארגן, ומשם נצא לחמש“, השיבו גרשון.

בבוא חמשת הזחלמים לגבעה, נתן גרשון לאנשיו פקודה להתחפר להגנה.

„מתי נצא לחמש?“, שאל אותו מאירי.

„עוד מעט“, השיבו גרשון.

השחר החל עולה.

3.

בתחילת תנועתה של שדרת „כוח-ירמיהו“ נפתחה עליה אש מקלע-בינוני מצפון לדרך, בריחוק חצי קילומטר ממנה, מקרבת חורבה קטנה. השדרה הוסיפה לנסוע חיש, בלי לענות לאש זאת. יתכן כי נורתה על ידי המצרים שנמלטו, בהאיר השחר, מן הגבעה שמעבר למוצב 6. שני חיילים שעל אחד הטנקים נפצעו באש זאת. הטנק לא עצר, וחבריהם טיפלו בהם תוך כדי נסיעה. עמיקם, מפקד פלוגה ד', נסע בוחלם-הפיקוד של הטנקים, קיבל תשדורת על כך ברשת-הקשר של הפלוגה, אך עקב סמיכותו של המכשיר-שלו למכשיר החזק של מפקד-הטנקים הופרעה התשדורת על ידי השראה כבדה. בהתאמצו לקלוט את דברי הקשר שעל הטנק, נוכח עמיקם כי השראה זאת מסכלת את מאמציו, ואין ספק כי תסכל את התקשורת בפלוגתו גם בעת שיידרש ממנו לשדר פקודות ולקבל דיווחים מבצעיים.

1.

„פלוגה דלת — על הטנקים!“

עמדה השעה 0515. בדמדומי האור-הראשון טיפסו אנשי הפלוגה בוריונות אל סיפוני הטנקים. מחמת פיזורם בשטח שבקרבת הגדר, שם התחפרו לקראת ההמתנה, ומחמת הדוחק בזמן, לא ניתן למפקד הפלוגה להרכיבם על הטנקים כפי שתיכנן — העדרם של שני הטנקים שנוקשו בשדה הכביד אף הוא על החלוקה הרצויה. כיתות התערבבו קצת בעת העלייה, ונמצא שטנק זה עמוס מדי לעומת טנק אחר. אך שהות לערוך את היחידות מחדש לא היתה, כאמור, והטנקים נערכו כמות-שהם על הדרך המוליכה אל מוצב 293, מאחורי זחלמו של ירמיהו, שנמצא עתה באמצע השדרה הקטנה, אשר בראשה ניצבו שבעת הגיפים מיחידת-הסיוור ושישה זחלמי „פלוגת-הקור-מנדו“.

ירמיהו אמר לסגנו, חיים, כי הוא, עם כל הכוח הממונע שמעבר מזה של הגדר, נוסע לכבוש את היעדים ובידיו מפקיד הוא את המשימה לחלק את שאר הרכב מתוך השדה, לפי הנתיב שמימין לנושאת-הנשק, ולהסיע בו אחרי הכוחות התוקפים — ובכל המהירות! — את הפלוגות שנותרו מחופרות אצל הגדר. בעת מעבר הגדר נכנס דורון לזחלמו של ירמיהו, ומכאן ואילך נסעו יחדיו.

במזרח האדים האופק כאשר נעה שדרת-הרכב המצומצמת של „כוח-ירמיהו“ ממקומה — והחלה דוהרת בדרך המוליכה למוצב 293.

2.

אחרי שכבש גרשון את מוצב 293 — פינה אותו מיד. שנים מן הזחלמים שעמו — ובהם הפלסים שצורפו לפלוגה — נשלחו בפקודת זכריה (שנמסרה, באלחוט) חזרה אל שדה-המוקשים כדי לסייע לחילוף „כוח-ירמיהו“, וכן לסיים את סימון הפירצה בשדה, מן הדקל ועד אל הגדר, ולהכשיר את הפירצה כנתיב לאספקה ולפינוי. ליד מוצב 293 לא היה צורך בהם, שכן הדרך שם נמצאה נקיה ממוקשים. את שאר כוחו

הוא החל מתקשר עם אנשיו ברשת-הקשר הבין-טנטקית, ובאמצעות מפקד הטנק עליו רכבו הפצועים שאל אותם אם יכולים הם להמשיך בנסיעה כמות שהם. הפצועים ענו שהם נכונים להמשיך.

דברי ירמיהו בנאום ערב-הקרב שלו, כי הכל-מכל-כל ינוע רק קדימה, לרבות הפצועים, החלו מתגש-מים במעשה. אחד ממפקדי הפלוגות המשיל את רוח השדרה באותו פרק-זמן לקפיץ שנדרך ללא-הרף — דריכתו החלה בביטול ההתקפה בליל אמש, והגיעה לשיאה בשהיה הממושכת בשה-המוקשים. משנחלץ ה"קפיץ" משדה-המוקשים — הותר בבת אחת, וזינק ביעף קדימה.

שדרת "כוח-ירמיהו" עברה על פני מוצב 293, שכבר נתרוקן מאדם. ירמיהו פקד על שלמה לדהור במהירות להסתעפות המוליכה לכביש. שלמה הבחין ברגלים המדרמים מן הדרך. זו היתה פלוגת-העתודה, בפיקודו של זכריה שנעה רגלית אחרי הזחלמים של גר-שון. שלמה לא חדל ממירוצו, וחלף ביעף על פני ההסתעפות, שרק בקושי ניתן להבחין בה — והוא סמוך ובטוח כי בהמשכה של הדרך ייעצר על ידי צמד הסיירים, שהובטח לו בתכ-נית. זחלמי "פלוגת-הקומנדו" דהרו אחרי הגי-פים, ובעקבותיהם זחלם-הפיקוד ובו ירמיהו, זחלם-הפיקוד של הטנקים, עשרת הטנקים עמוסי פלוגה ד', ושני זחלמי-השריון — זחלם-הרפואה והזחלם הטכני.

4.

אותו זמן נע זכריה, ועמו פלוגת-העתודה שלו — כשגרשון מדריך אותו לעברו בעזרת רקיטות ירו-קות — אל אותה גבעה שעליה התבסס גרשון. הוא מצא אותה הפורה ומאורגנת להגנה, אך לא ידע שאנשי גרשון הם שחפרו בה, וחשב שהיא המוצב 293, שנכבש. הוא פקד על גרשון להערך מיד להתקפה על המוצב 5 ונטל את הפיקוד הישיר על ההתקפה לידי. בעוד גרשון מעלה את אנשיו על הזחלמים ועורכם להתקפה, באפולית האחרונה של טרם שחר, שידר זכריה אל התותחנים את האות להנחתת האש הארטילרית על המוצב 5, כ"ריכוך" לפני ההתקפה. ואילו שדרת "כוח-ירמיהו" הוסיפה לדהור אל מוצב 5 — עד אשר צרורות מק"ב צלפו לפתע בקרבת הגיפים של יחידת-הסיוע, מטוח שלו-

שים מטרים, הישר מלפנים; אש מכלי נשק-קל נוספים ניתכה עליהם מטוח-מגע כמעט. הם נטו שמאלה, בענותם באש, לעבר המוצב היורה, שהחל מסתמן לעיניהם באור המתחזק והולך.

שלמה הודיע באלחוט לירמיהו כי הוא נתקל במוצב אויב. ההודעה היתה "מיותרת" כי הכדורים חלפו גם מעל ראשו של ירמיהו. "אביתר!" הודיע ירמיהו באלחוט, "הסתער מיד על המוצב שלפניך, אני שולח לך מחלקת טנקים שתסייע לך מימין". ירמיהו לא סיים את הפקודה ו"פלוגת-הקומנדו" כבר התפרסה על המוצב. גדרות התיל של המוצב נראו בפירוש מימין לדרך. "איזה מוצב הוא זה — יקחהו האופל?" הרהר ירמיהו, בשדרו לזחלם-הפיקוד של השריון כי מחלקת-טנקים תקדם אל המוצב, באיגוף ימני, ות-סייע באש להסתערותה של "פלוגת-הקומנדו".

ההתקפה החלה כבר מתפתחת במלוא התנופה על ידי "פלוגת-הקומנדו" וצוות-הטנקים הקדמי — כי זחל"מי של אביתר, שנמצאו עתה מרוחקים שלוש-ארבעים מטרים מן הגדר החיצונית של המשלט, כבר הימינו מן הדרך והחלו נוסעים אל הגדר לדרוס אותה; ארבעת הטנקים הראשונים נפרסו כבר מימין לשדרה, ורעם תותחיו של הראשון שבהם החריש את פקודתו של מפקד-הפלוגה. אחריו רעמו תותחי הטנ-קים האחרים ומק"ביהם. ארבעת הטנקים הללו נסעו אל המוצב באיגוף ימני קל, ואנשי פלוגה ד' נאחזים בסיופניהם.

אותו זמן שמע ירמיהו במכשיר-הקשר, המרושת לרשת-הקשר החטיבתית, את בקשת זכריה לאש-ארטילריה על מוצב 5 — והבין מיד כי "חמש" עדיין לא הותקף.

ההפגזה, שהזמין זכריה ל"ריכוך" של המוצב 5, החלה נוחתת. למזלם של כל הכוחות הישראליים המעורבים-בענין החטיאה את מטרתה. פגזים נראו לו לירמיהו מתפוצצים בריחוק כשלוש מאות מטרים מטרים ממנו, מדרום לדרך (בריחוק מאות מטרים מזרחית-דרומית למוצב 5). מעט-מעט החלה מת-חורת לו העובדה כי כוחותיו מסתערים בכל אונם על המוצב 5, שנחשב ליעדו של "כוח-זכריה". חששותיו נתאשרו עד מהרה, בראותו — מבעד לעשן התפוצצויות של אש-ההכנה הארטילרית המונחתת על המוצב — המישה זחלמים מגיחים לעבר מוצב זה, נפרסים להסתערות, ופותחים עליו באש.

תותחי ששת הטנקים שנותרו בשדרה העומדת על הדרך נפנו בחשק רב אל חמשת הזחלמים הללו,

תת־מקלעים, בהרימם את כליהם אלה מעל לראשיהם המורכנים. הללו חסלו מיד, חלק מאנשיו של סיומקה נפנו עתה ימינה, להתקיף את עמדת המק"ב. סיומקה ראה שני מצרים שוכבים בקרבת האוהל, בתוך עמדה, ובידיהם תת־מקלעים. הוא הרגם בצרורות תת־המקלע שלו. עתה צעק לתוך האוהל, כי יצאו החוצה הנמצאים בתוכו. מתוך ארבעת המצרים ששכבו בו מתחת לאחת המיטות, הודחל החוצה מצרי חמוש ב"קרל־גוסטב", ובהחזיקו בקנה ובקת של תת־המקלע רץ לקראת סיומקה, שמהר לקראתו, והוריד את תת־מקלעו בתנופה עזה על ראשו של הישראלי. סיומקה הרים את ה"עוזי" שלו, לגונן על ראשו — וה"קרל־גוסטב" הלם בשורש כפו הימנית, ובשעון היד שלו ושבר אותו. סיומקה הדף מעליו את המצרי והמעיידו ארצה, בשמטו מעליו את קובע־הפלדה שלו, והרגו בחבטות.

המק"ב שליד הגדר הוסיף לירות, חרף מספר רי־מונים שהוטלו לעברו, ורימון־רובה נגד־טנקי שנורה עליו. הוא שותק בירית־רובה בודדת. בתוך העמדה נמצא מצרי הרוג, הרכון על המק"ב מסוג "אלפא", ואצבעו על ההדק.

בפרצות שפרצו הבאנגלורים בגדרות עברה־ונכנסה שארית הפלוגה, כמעט בד בבד עם כניסת זחלמו של סיומקה, ושטפה את מותר המוצב, שהיה מלא אוהלי־מגורים ואוהלי־החסנה, מכוניות גדולות וקטנות, ועמדות. מצפון־מערב דרס, אותו זמן עצמו, טנק עמוס אנשי ד' את גדרות־המוצב שבדרכו, ושלו־שת הטנקים האחרים, העמוסים כמותו, נכנסו למוצב בעקבותיו. הטנקים שטפו את חלקו הצפוני של המוצב וחצו את כביש רפיח—ניצנה, העובר בתוך המוצב ומבתרו לשנים. חיילים אחדים קפצו מעל הטנקים ושטפו — בלא להתקל במצרים — את חלקו של המור־צב הנמצא מדרום־מערב לכביש, ואילו הטנקים רדפו אחרי מצרים בורחים, עד למרחק כמאתיים מטרים מערבית מן המוצב, ותפסו שם עמדות־צריח כלפי מערב.

4

עתה נדחקה־ובאה למוצב שארית שדרת "כוז"־ירמיהו" — זחלמו של ירמיהו, זחלם־הפיקוד של הטנקים, וששת הטנקים הנותרים; ובזנבם — הזחל־לם הרפואי והזחלם הטכני שלהם. זה האחרון החל מתמרן שלא־לצורך בין גדרות המוצב, עד שגילתה שרשרתו מוקש — והוא יצא מכלל שימוש. מקץ 5—10 דקות הגיעו למוצב, בנועם במקביל

כדי לחסלם. אפילו מפקדי הטנקים לא זכרו עתה כי למצרים אין זחלמים. אולם עמרם, מפקדה הותיק של היחידה, סירב לתת לטנקאיו פקודת־אש. לא נתקבלה על דעתו התופעה הזאת — של חמשת זחלמים מצריים התוקפים בעוז בלתי־מצוי שדרה יש־ראלית בת עשרה טנקים ועשרה זחלמים — שלא להזכיר את הגיפים של יחידת־הסיוור.

"לא לירות!", פקד על טנקאיו. "אלה, כנראה, שלנו!"

הוא נאלץ לשנות־ולשלוש פקודתו זאת, בשמעו ברשת־הקשר הבין־טנקית כי תותחניו אינם שות־פים לסברתו, ואינם מסוגלים לראות במנוחה שריון זר מסתער לפני לועי תותחיהם.

"אם לא בתותחים, לפחות במק"בים!", התחננו מפקדי הטנקים כי יתיר להם לירות.

ירמיהו, שעקב אחר הזחלמים במשקפתו, תוך כדי התקדמות למוצב המצרי שם קץ לספקות. חרף האור הקלוש של דמדומי השחר, הבחין בצלבים — סימן־ההזדהות הישראלי במבצע סיני — המצוירים על הזחלמים.

"שלנו הם!" הודיע באלחוט; ומנע בכך אסון חמור, שעלול היה לעלות בחיי רבים מפלוגתו של גרשון; שכן גם מפקד־הטנקים כמעט נכנע לתבי־עות טנקאיו.

אותו זמן עצמו קפצו אנשי "פלוגת־הקומנדו" מתוך זחליהם ונערכו להסתערות, בעוד חבלנים מזנקים קדימה ובחיפוי מקלעי הזחלמים מפוצצים את גדרות המוצב בבאנגלורים. סיומקה, מפקד־מחלקה, דיגל על האקדמה הזאת.

"לעלות עליהם, אביתר?", צעק אל מפקד־הפלוגה, שבזחלם הסמוך.

"כן!"

"סע על הגדר!", אמר סיומקה לנהגו.

מול הזחלם התנשאו שתי גדרות דו־שיפועיות, מרוחקות זו מזו כעשרים־שלושים מטרים. ניתן להניח בודאות, שמצויות ביניהן שורות מוקשים אחדות. מק"ב ירה מתוך עמדה בעלת מחפה־ראש, מעבר לגדר השניה, מטרים ספורים מימין לקו ההת־קדמות של הזחלם בעוד הזחלם נוסע ודורס את הגדר הראשונה, חוצה בשלום את שדה־המוקשים הפנימי, דורס גם את הגדר השניה — וחודר עד לקו־העמדות הראשון, נוסעיו קפצו מעליו, לטהר את העמדות ממספר מצרים אשר נמצאו בתוכן ובתעלת־הקשר המקשרת אותן, יורים ברובים־אבטומטיים וב־

ורק לאחר שנוכח מפקד הטנקים כי הם לוחמים ב"תחנות רוח", המשיכו בדרכם אל יעדם.

יחידת הסיוור נעה ראשונה פרוסה משני עברי הכביש ואחריה, בריחוק 200-300 מטר, נעה פלוגת הטנקים פרוסה גם היא, ועליה חיילי פלוגה ד'. הם ראו קפלי-קרקע קטנים מימין לכביש ומשמאלו, מוגנים בגדרות-תיל. ברור היה להם כי לפניהם המוצב 10, השוכן על הכביש עצמו — ובמרחק מה ממנו, משמאל לכביש, המוצב 8. אש נורתה ממוצב 10 על הכוח-הממונע הישראלי. הטנקים ויחידת-הסיוור ענו באש. סוף-סוף נוצר המגע הראשון של "כוח-ירמיהו" עם יעדיו.

לזמן זה — 0700, בקירוב — כבר נסתים הקרב לכיבוש המוצבים "בציר הצפוני" של ההתקפה על רפיח, וחיבת-השריון "נפתלי" המתינה עתה בקוצר-רוח להודעה על כבוש צומת-רפיח, שנתאחר כל כך, כדי להתחיל בניצול ההצלחה, לכיוון אל-עריש. הטנקים ירו בתותחיהם ובמק"בים על שני המשלטים החוסמים את דרכם אל הצומת הזאת, בתמרנם כדי שלא להוות מטרה ניחת לאש נגד-טנקית, וכדי לגלות את עמדות האויב לפירוטק, ולחסלן מרחוק. אנשי פלוגה ד' הוסיפו לרכב עליהם, אך לא נפגעו כלל ממענה-האש של המוצב 10, אשר הפעיל מק"בים נגד תוקפיו. מהמוצב 8 לא נורתה שום יריה שהיא. בשעה 0700 בקירוב הגיע אל הטנקים ירמיהו, ועמו פלוגה ג' בזחלמיה.

"עולים על 10?", שאל אותו יוחנן.

לגששם באש ולאמוד את כוחם ועצמת-אשם. הוא עצמו החל מחיש את חילוץ יחידותיו האחרות מן המוצב.

5.

באור-היום המתחזק נתגלה המוצב 5 במלוא עושרו הרב: מחסני מזון וציוד-לחימה למינהו, ושפע כל-י-רכב — 4 גוררי-מים, 6 משאיות, 6 ג'יפים, 3 טנדרים. נראה היה כמחנה מנהלתי קדמי, המאורגן להגנה; ואמנם ישבה בו פלוגת-המפקדה של הגדוד שהחזיק במוצבי איתח סביבה.

בסמוך לשעה 0630 סיימה פלוגה ג', שעשתה את עיקר מלאכת כיבוש המשלט, את התארגנותה; ויר-מיהו הפליג עמה בעקבות הטנקים — שכבר הרחיקו בכביש לעבר מוצב 10 — בהשאירו אחריו הוראות לסגנו חיים, לשגר אחריו את פלוגה א' בזחלמים של כוח-זכריה — שהועברו עתה ל"כוח-ירמיהו" לפי אישורו של דורון, סגן מפקד החטיבה. ירמיהו הורה לחיים להחזיק במשלט 5 בעתודה את פלוגה ב' ואת הפלוגה-המסייעת, שהגיעה בלי הנשק-המסייע שלה ולפי שעה ניתן היה להפעילה רק כפלוגה רובאית. בינתים נעו הטנקים לאורך הכביש כלפי המוצב 10 — כשיחידת-הסיוור פרוסה לפנייהם, משני עברי הכביש — עד אשר נורתה עליהם אש מקלע-קל מימין לכביש, וצורה המזכירה טנק נראתה בריחוק כקילומטר מהם, באותו כיוון ממנו נורתה האש. בצפותם צפיה-רבה לטנקים נוספים, שייגחו לקראתם, פתחו הטנקאים באש על איתה צורת-טנק ניחת;

„עולים על 18! השיב ירמיהו ליוחנן.

הוא כינס מיד את המפקדים הנחוצים — את מפקדי יחידת הטנקים, עמרם ויוחנן; את מפקד „פלוגת-הקומנדו“, אביתר; את שלמה, מפקד הסיירת; ואת עמיקם מפקד פלוגה ד' — מאחורי קפל-קרקע קטנטן, שמשמאל לכביש, לקבוצת-פקודות. שם אמר להם כי „פלוגת-הקומנדו“, הסיירת, וארבעה טנקים עמוסי אנשי ד', יכבשו את המוצב 8 — בעוד ששת הטנקים הנותרים, העמוסים אף הם אנשי ד', מרתקים באש את המוצב 10, ומתקרבים אליו.

עמרם אמר כי לדעתו אין אויב במוצב 8, וחבל לבזבו על כיבושו טנקים — מוטב לשמור את תחמושת הטנקים ואת הטנקים עצמם לצרכי התקפה על יעדים שיש בהם התנגדות אויב. יוחנן חלק על דעתו, שהמוצב 8 ריק, בעוד קבוצת-הפקודות מתקיימת, הלך עמיקם אל ארבעת הטנקים שנועדו לתקוף את המוצב 8, כדי למסור פקודות-מקדימות לאנשיו אשר עליהם. הוא ידע כי בתנועה אל היעד, ובקרב עצמו, לא יוכל לנצח באמצעות מכשיר-הקשר על פעולת פלוגתו.

„אל תזנקו מעל לטנקים אלא ברגע האחרון-שבאחרונים“, הדגיש להם.

לירמיהו היתה אותה שאלה, האם מוצב 8 ריק מאויב או לא, בעלת חשיבות תיאורית בלבד, שכן בין כך וכך חייבה או-תו פקודת-המבצע לכבשו. הוא ראה את הברכה שיביא כיבושו של מוצב 8 לכיבושו של מוצב 10, שכן המוצב 8 היה גבוה ושולט על מוצב 10, ובשטח המישורי והפתוח היותו הוא את תואי-הקרקע הקרוב היחיד החולש על מוצב 12. ירמיהו חשב בעיקר על מוצב 12. ממוצב 8, חשב ירמיהו, אוכל לבצע הסתערות ישירה על מוצב 12 כשאני מנתק את מוצב 10 מערפו — והרי קרב על מוצב ניתן להכריע לאור דוקא בהסתערות ישירה עליו אלא באמצעות תמרון, אש מדויקת, ותפיסת תואים חולשים בערפו.

לסיירת הקצה ירמיהו משימת אבטחה באגף השמאלי של ההתקפה על המוצב 8; והכוחות שהוקצו להתקפה זאת החלו בערכים ליד קפלון-קרקע. עמרם הציע כי אנשי פלוגה ד' ירדו מעל הטנקים בטרם תתחיל התנועה.

כאן חזקה על חיילי פלוגה ד' פקודתו של מפקד פלוגתם, והם נצמדו אל סיפוני הטנקים — ולא ניתן להתיקם מהם. הטנקים החלו מתקדמים ב-

כבד עם זחלמי „פלוגת-הקומנדו“, בירותם צרורות-גיטוש ופגז או שנים, וכל הכוח כולו נע קדימה — לפתור את חידת המוצב השותק.

כל נסיונותיו של ירמיהו להזמין אש-ארטילריה באמצעות מכשירי-הקשר של התותחנים עלו בתוהו. הוא שיגר, איפוא, את הזמנתו — עשר דקות אש-הטרדה על מוצב 8 ו-10, בעת תנועת הכוחות אל היעדים — באמצעות מכשירי-הקשר המקשר אותו עם מפקד החטיבה. הנחתת האש הזאת החלה, ולמרות הקשר הלקוי תוקנה אש התותחנים — וכעבור 3-4 דקות החלה נוחתת על היעדים ממש.

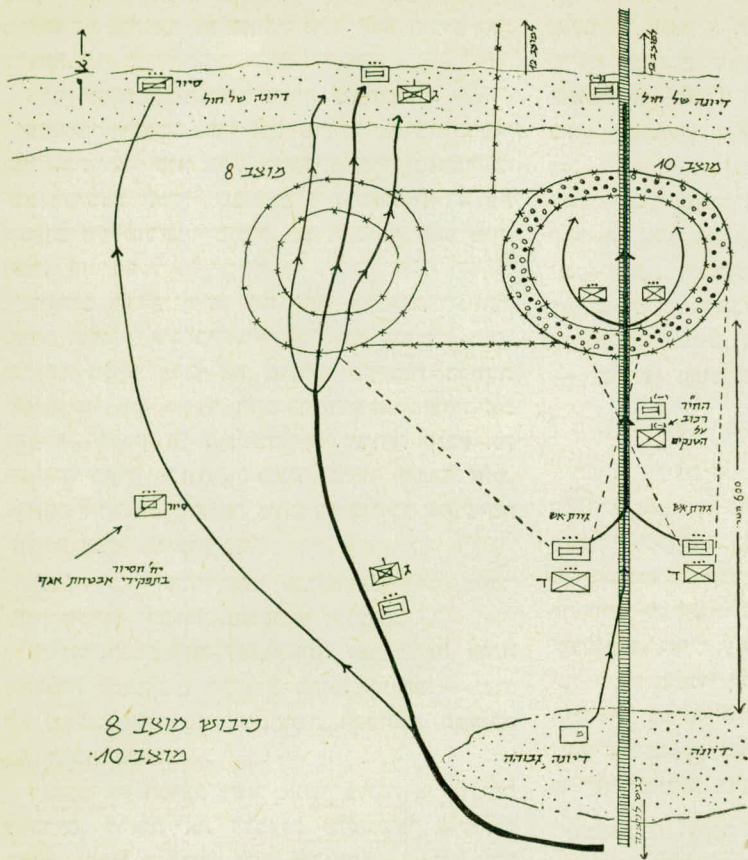
המוצב 8 הוסיף ל„מלא פיו מים“, ובעלות עליו הטנקים ו„פלוגת-הקומנדו“ בוחלמיה לא מצאו בו אלא עמדות ריקות וסימנים שהעידו על כך שהיה זה משלט-דמה.

שלושה מן הטנקים חצו את המשלט, תפסו עמדות-תובה מאחורי קפל-קרקע קל, בריחוק כ-800 מטר מהמוצב 12, ופתחו באש תותחנים ומק"בים עליו ועל כלי-רכב רבים, בהם גוררי-תותחנים, שנראו להם נוהרים, בנסיעה בהולה ביותר, מערבה — על פני הכביש המוליך מצומת-רפיח אל-ערש. הטנק הרביעי לא הגיע עמם לשם, שכן בעלותו על המוצב 8 שקע בחול תחוח, ולא ניתן להזיזו ממקומו. תקלה זאת הרבתה את צערם של עמרם שראה בעין-רעה את כל עניין משלוח הטנקים להתקפה על מוצב 8.

„פלוגת-הקומנדו“ לא עצרה אחרי ששטפה את מוצב 8. תוך כדי נסיעה ראה מפקד הפלוגה, אביתר, מוצב נוסף בריחוק כ-800 מטר ממנו, ובקבעו חיש כי זהו המוצב 10 החל מתמרן את זחלמיו לעברו. אש כבדה של מק-לעים אילצה את אנשי „פלוגת-הקומנדו“ להרכין את ראשיהם. לאש המק"בים הצטרפה אש תותחנים נגד-טנקיים.

ירמיהו, שנמצא אצל ששת הטנקים המתקדמים אל מוצב 10, ראה זאת. „חזור, אתה מסתער על שתיים-עשרה“, שייך ירמיהו לאביתר.

זחלמי „פלוגת-הקומנדו“ הפכו פניהם וחזרו אל מאחורי קפל-הקרקע, ששימש עתה מחפה לטנקים אשר עברו את המוצב 8.

6.

שנוטשו בשוליו. חיילי פלוגה ד' קפצו מעל הטנקים, לטהר את העמדות, כשהם נתונים בתוך אש של מרגמות בנות 60 מ"מ, שבאה עתה מן המוצב שעל צומת-רפית. הוא המוצב 12, ואולי מן המוצב 15.

ששת הטנקים שריתקו את המוצב 10 באש היו בינתיים מתמרנים וקרבים אליו.

החיילים המטהרים מצאו במוצב 10 מספר גויות. הטנקים ירו במק"ביהם על הבורחים, שנפוצו במי-שור, וקטלו בהם שעה שהללו היו רצים אל המוצבים המצריים הסמוכים. על המוצב 10 הוסיפה לרדת אש מרגמות בנות 60 מ"מ, ויעילותה גברה מדי רגע. בין נפגעה היו מספר טנקאים. מפקדו של אחד הטנקים נפצע בראשו, אך סירב להישלח אל הזחלם הרפואי. "אני בסדר", אמר.

"העלה את הטנקים על עשר!", פקד ירמיהו על מפקד הטנקים; והלו שידר את הפקודה הלאה, לטנקאיו. השעה היתה קרובה לשמונה, והזמן דחק.

בעוד המוצבים 8 ו-10 נכבשים, נמשך טיהורו של המשלט 5 על ידי הכוחות שהושארו בו. המצרים חיפשו להם מקלט בעיקר מתחת למטות שבאוהלים, ומשם סירבו לצאת כאשר נצטוו לכך. הרץ של ג'וחה,

ששת הטנקים שנועדו לרתק את המוצב 10 הוסיפו לקרב אליו, עד אשר הבדילו כשלוש מאות מטרים בלבד בינם לבינו. קליע גדול, זוהר ככדור של אש, הכה בכביש והתגלגל עד לקרבת הטנק הנוסע עליו. כדור-אש דומה נוסף חפז-ובא בעקבות הראשון — וגילה מנין נורית אש נגד-טנקית זאת — שכן עשן ורשף נראו לטנקאים במקום בו חוצה הכביש את המוצב. הטנקים ירו בתותחיהם לשם, ושוב לא נורה עליהם דבר מאותו מקום. עתה נראו לטנקאים אנשים, יוצאים מעמדות ונסים כלפי רפית. בנסיעה מהירה הגיעו הטנקים למוצב ונכנסו לתוכו בכביש, בחלפם על פני שתי עמדות של קנים-ללא-רתע.

מפקד פלוגה א' מצא חבורה בת-ארבעה, דחוקה מתחת למיטות אחדות באוהל גדול. הוא הודיע זאת לג'וחה.

„תעל הונו!“, אמר להם ג'וחה, מבחוץ.

אחד מהארבעה, מצרי ועל שרוולו שלושה סרטי-סמל וכתר — יצא ונפל בשבי. מדבריו נסתבר כי הוא רב-סמל מנהלי, ובמוצב 5 נמצאה יחידה בת שבעים חיילי משמר-הגבול, מן החטיבה החמישית, אמר.

בינתים הורה חיים, סגנו של ירמיהו, לג'וחה, מפקד פלוגה א', כי „יתלבש“ על זחלמי „כוח-זכריה“ ויסיע בהם את פלוגתו בעקבות הכוחות התוקפים. סגן מפקד החטיבה הוציא, כזכור, את ההוראה בענין זה ל„כוח-זכריה“. ג'וחה קיבץ את הנהגים בעוד פלוגתו, המונה למעלה ממאה איש, נדחת לזחלמים וממלאת אותם עד כדי כך שהנשימה בתוכם הפכה למאמץ כבד.

„סע לעשר! כבר לקחו אותנו“, אמר סגן מפקד „כוח-ירמיהו“ לג'וחה, משקובצו הנהגים.

פלוגה א' הפליגה למוצב 10, ואם נדמה אותה וזחלמיה לסרדיניים כבושים בקופסאותיהם — עוד לא מסרנו אלא שמץ מתחושת הצפיפות המעיקה בה היתה נתונה.

בנסעם אל המוצב נשאו אנשי פלוגה א' עיניהם לעברים, לראות את הגבעות שהתנשאו ב„שולחן החול“, לפיו הוסברה להם משימתם — ולא ראו אלא מישור ועליו קמטי-קרקע פה ושם. הם הגיעו למוצב 10 מספר דקות לאחר כיבושו. במוצב 10 פגש מ"פ א' את ירמיהו.

„ג'וחה“, אמר הלז למ"פ א', „מכאן לא רואים היטב את 12, דיונה מסתירה אותו. נעבור למז-צב 8“.

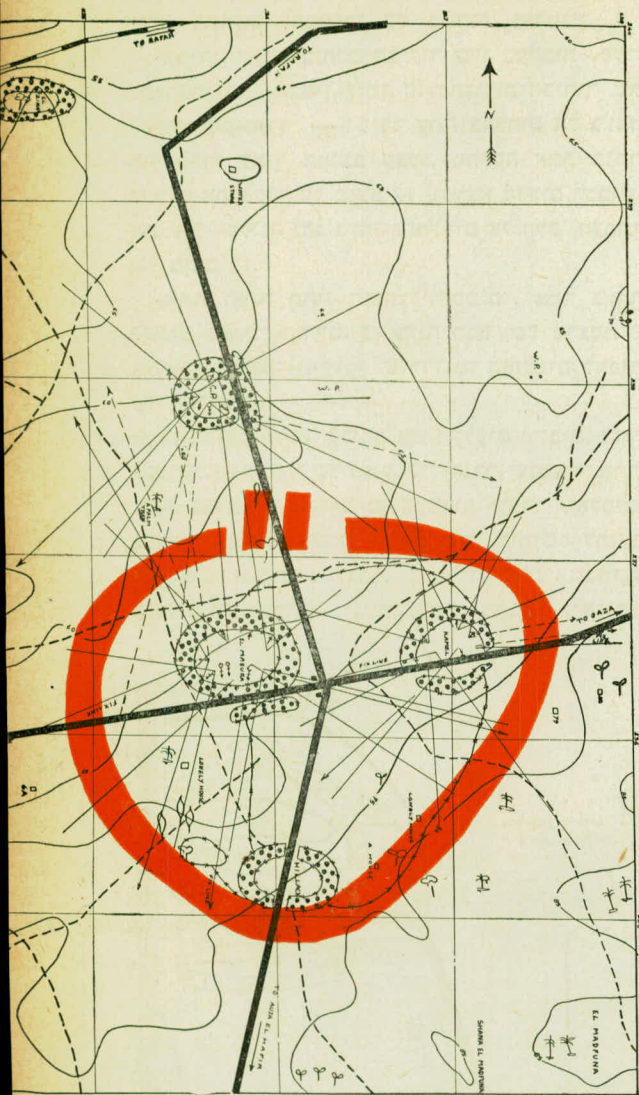
ירמיהו, ג'וחה ופלוגה א' כולה נסעו, איפוא, למוצב 8. שם נערכה קבוצת-הפקודות לכיבוש 12. ירמיהו החליט לרתק את המוצב 12 בפעולת טנקים ממוצב 10, ולהלוים במוצב 12 בכל הכוחות המחזיקים עתה ב-8 וב-10 — וברובזמן לקדם ל-8 ול-10 את העתודה שלו, שנמצאה עתה במוצב 5. קבוצת-הפקודות היתה קצרה ביותר, ונערכה בדי-בבד עם התקפת „מוסטנגים“ ו„מטאורים“ ישראלים על מח-נות רפיה ועל שיירות אויב הנסוגות בכביש לאל-עריש. כדי להחיש את תהליך הכנסת הכוחות לקרב, ויתר ירמיהו על כל נסיון לשתף ארטילריה בהת-קפה על מוצב 12. בעוד הג'יפ של הסיירת נשלח

לקדם את פלוגה א', שהיתה ממתינה בשטח-מת שמאחורי מוצב 8, סוכמה התכנית „על רגל אחת“: יחידת הטנקים שב-8, „פלוגת-הקומנדו“ בזחלמיה, ופלוגה א' בזחלמיה-היא, יתקפו את המוצב 12 באיגוף-שמאלי, כשפלוגה ג' עם הטנקים פועלת כגל ראשון; ופלוגה א' — כגל שני, וכשג'יפי יחידת-הסיור מאבטחים את האגף השמאלי של ההת-קפה, וחוסמים את הכביש הבא מאל-עריש. בו בזמן ינועו ששת הטנקים, ושתי המחלקות מפלוגה ד' עליהם, לאורך הכביש ממוצב 10 לעבר מוצב 12, וירתקו אותו באש תותחים ומק"בים, ובמידת הצורך — ישתתפו בכיבושו.

7.

מפקד יחידת-הטנקים שידר הוראה זאת לששת הטנקים. כאן שוב נחלקו דעות מפקדי פלוגה זאת — יוחנן ועמרם — באשר למקומו של זחלם-הפיקוד של הפלוגה בהסתערות על מוצב 12. יוחנן התעתד להילוות לשלושת הטנקים, שיתקפו מקפלי-הקרקע שלפני 8; ואילו עמרם רצה להתקרב אל רוב-רובם של הטנקים, כדי להגביר את השליטה עליהם. ביני-תים הלך עמיקם אל האנשים שרכבו על הטנק אשר שקע במוצב 8, ואמר להם כי ינועו רגלית אחרי שלושת הטנקים. ירמיהו פקד להתקדם.

במוצב 10 נכנס מפקד-הטנק הפצוע לטנק שלו, בטענו כי יוכל להמשיך בהתקפה — והתעלף. הטנק הזה, שגם נהגו נפגע, נותר, איפוא, במוצב 10 — בעוד חמשת האחרים נוסעים, נפרסים ופותחים בחי-לופי פגזים עם התותחים הנגד-טנקים שבמוצב 12. לזמן זה גברה המנוסה בכביש המתמשך מן הצומת דרך מוצב 12 לעבר אל-עריש. רכב חלף ביצף לפני כונות התותחנים שבשלושת הטנקים שליד המוצב 8. גוררת-תותח אחת שימשה מטרה מושכת במיוחד, אלא ששום תותחן-טנק לא פגע בה. התותחנים ירו בלהיטות פגזים נוספים — לשוא. עמרם שם קץ לבזבוז התחמושת. הוא פקד על שלושת הטנקים לנוע לעבר מוצב 12. יחידת הסיור כבר היתה בדרכה לכביש אל-עריש; פלוגה ג' — ה„קומנדו“ — כבר היתה בתנופת הסתערות; ופלד-גה א' החלה נעה אף היא. ירמיהו נתלוה אליה. הכל נעו לעבר המוצב, היורה בבהילות פגזים נגד-טנקיים. לא כל פגזי המצרים החטיאו. בשוליו המז-רחיים של המוצב, בצד הצומת, נמצאו שני תותחים נגד-טנקיים בני 57 מ"מ, מתוצרת סוביאטית. הללו

תשקיף לנשק שטוח מסלול של מוצבי-הצומת, אשר 79 בידי כוחותינו.

הטנק הראשון, אשר נכנס בכביש רפיח-אל-עריש יחד עם אביתר ונסע בין גדרות המוצב שנודקרו משני עברי הכביש, פנה מיד שמאלה, וב"צפצפו" על מוקשים רמס את הגדר, נסע עד הגדר שמאחורי ריה, דרס גם אותה ונכנס לתוך המוצב שם פתח באש "מטוח אפסי" על בונקרים ואנשים שנמלטו מתוכם. אנשי פלוגה ד', הרכובים עליו, ירדו מעל סיפונם והחלו לטהר את העמדות בחלק זה של המוצב. הטנק, שנסע בכביש מאחורי הטנק הראשון, לא המשיך בעקבותיו לתוך המוצב, אלא התקדם בעקבות

היטיבו לפגוע מאותו תותח נגד-טנקי יחיד שנמצא בפאתו הדרום-מערבית של המוצב — ואחד מחמשת הטנקים, שנעו לעבר צמד התותחים, נפגע קלות בגלגל התמך. טנק אחר מן החמישה נפגע בצריחו, אלא שהפגז החליק.

משגילו, לאחר מספר יריות את עמדות התותחים שמולם, פגעו בהם תותחני חמשת הטנקים ושיתקום. שלושת הטנקים שנעו ממוצב 8 שיתקו את התותח היחיד שפעל לעומתם. הטנקאים ירו גם על רשפי בזוקות שנראו פה ושם במוצב, אשר החל מתרוקן במהירות מאנשיו. עמרם פקד על נהגו לפרוש משלושת הטנקים הנעים ממוצב 8 ולהתקרב אל החמישה, הנעים ממוצב 10. גדר-תיל, שנמתחה ממוצב 12 עד 10, הופיעה בדרכו.

„אל תעבור אותה — תעלה על מוקשים!“ אמר עמיקם לעמרם. עמרם לא חצה את גדר-התיל. הוא הסתפק ביכולתו לפקח ממקומו, שליד הגדר, על תנועת שני חלקי יחידתו — והוסיף לנסוע לאורך הגדר, כלפי פאתו הדרום-מערבית של מוצב 12. המר-חק בין הכוחות התוקפים ובין המוצב המצרי נתקצר והלך. פלוגה א' רדפה אחרי „פלוגת-הקו-מנדו" ושלושת הטנקים, שהקדימוה; היא מנתה עתה ארבעה זחלמים בלבד (כשבכל זחלם דחוסים לפחות 20 לוחמים בעמידה) — החמישי שקע אף-הוא בחולותיו של מוצב 8, לא-הרחק מן הטנק, שהעמיק בהם עד בלי זון.

בהגיע פלוגת הקומנדו ושלושת הטנקים לכביש המוליך לאל-עריש, נתרוקן כביש זה לחלוטין מתנועת אויב. אביתר הבחין רק באש מעטה מצד המוצב, וראה תנועת בריחה ממנו. הוא החליט מיד לפצל את זחלמיו לשתי זרועות, אשר תכתרנה את המוצב ותחסומנה את בריחת אנשיו.

אחד הטנקים קיבל הוראה ממפקד יחידת-הטנקים לתפוס עמדות-חסימה לעבר אל-עריש. אביתר עם שלושה זחלמים ושני הטנקים הנותרים נסעו בכביש החוצה את פאתו הדרומית של המוצב. שלושה זחלמים נוספים של פלוגת ה"קומנדו" פנו ועקפו את מוצב 12 מצפון.

ארבעת הזחלמים של פלוגה א' הגיעו לכביש רפיח-אל-עריש אחרי זחלמיה של „פלוגת-הקומנדו" דו"ג), שחצוהו לפניהם. חמשת הטנקים שהתקדמו לאורך כביש ניצנה-רפיח קרבו עתה אל הצומת, עלי-מנת לחסום את נתיב-הנסיגה של המצרים, שה-חלו נמלטים ממוצבם בגלוי לעבר מחנות-רפיח.

נוספת ירתה בכינון ישיר מן הזחלם הסמוך, לחפות על הפיצוץ.

משהתפוצץ ה"באנגלור" צעק ג'וחה: "אחרי!" הוא רץ הישר אל הגדר הפנימית, בלא להפנות מבטו לאחור. הרץ שלו רץ אחרי, ובעקבותיו קשר וחובש. ג'וחה דרס את הגדר הפנימית ופתח באש בתת-מקלעו אל אשנבה של עמדה בעלת מחפה-ראש. הוא ראה מצרים חומקים בתעלת-הקשר הסמוכה, ונכנס לתעלה, בעוד הרץ שלו מטהר את העמדה-המחופה וקוטל את המקלען שבתוכה. החור בש הטיל עצמו על הגדר הפנימית; ובדרכם עליו זרמו ונכנסו למוצב אנשי הזחלמים.

"דני — שמאלה! גבריאל — ימינה! אני והמטה — במרכז!" — צעק ג'וחה, בנקבו את שמות מפקדי מחלקותיו.

האנשים החלו מתפצלים מאצלו לימין ולשמאל, ונכנסים במרוצה לתעלת-הקשר. מימינם ראו את הטנק שחדר למוצב ואת הטנק שנע על הכביש החוצה את פאתו המערבית של המוצב — כששניהם מחפים באשם על הסתערות הפלוגה החודרת למוצב, בירותם על העמדות המרוחקות מן המסתערים. ג'וחה והרץ שלו נעו בתעלת-קשר מרכזית. מצרי, שראשו חבוש מגבת, יצא מתוך עמדה-מחופה שברצם.

"קחו אותו בשבי", פקד ג'וחה. במספר מקומות עדיין נתקלו המסתערים בהתנגדות. מחלקתו של דני חיסלה בקרב-אש קצר מספר מצרים שבתעלת-קשר אשר הוליכה לצפון המוצב. מצרים נוספים נקטלו בתוך עמדות בעלות מחפה-ראש, שהוטלו לתוכן רימונים במהלכו של הטיהור.

הטנק שחדר למוצב החל נע עם המסתערים, ולידו נעו אנשי פלוגה ד' שירדו מעל הטנק. כל כוחות-המשנה הללו, נעו דרך תעלות-הקשר וביני-הן, במורד הגבעה הקטנה, כלפי הגדר המזרחית של המוצב — בעוד יתרם של המצרים שהחזיקו בו חומקים מפניהם וחוצים אותה, ופניהם מועדות אל המוצב המצרי הבא שבדרך אל מחנות-רפית. הוא המוצב 17, או אל המוצב 15 שבכביש המתמשך מן הצומת מזרחה. ריחוקם של שני המשלטים הללו מן הצומת היה כשש מאות מטרים.

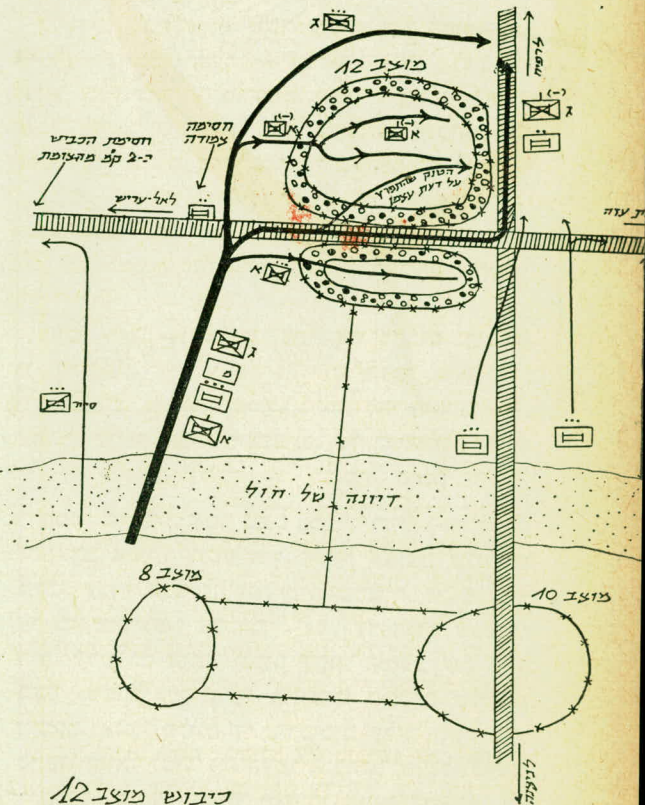
8.

חמשת הטנקים שהסתערו ממוצב 10 לעבר הצומת ראו את הבורחים לעבר מוצב 15, והפנו אליהם

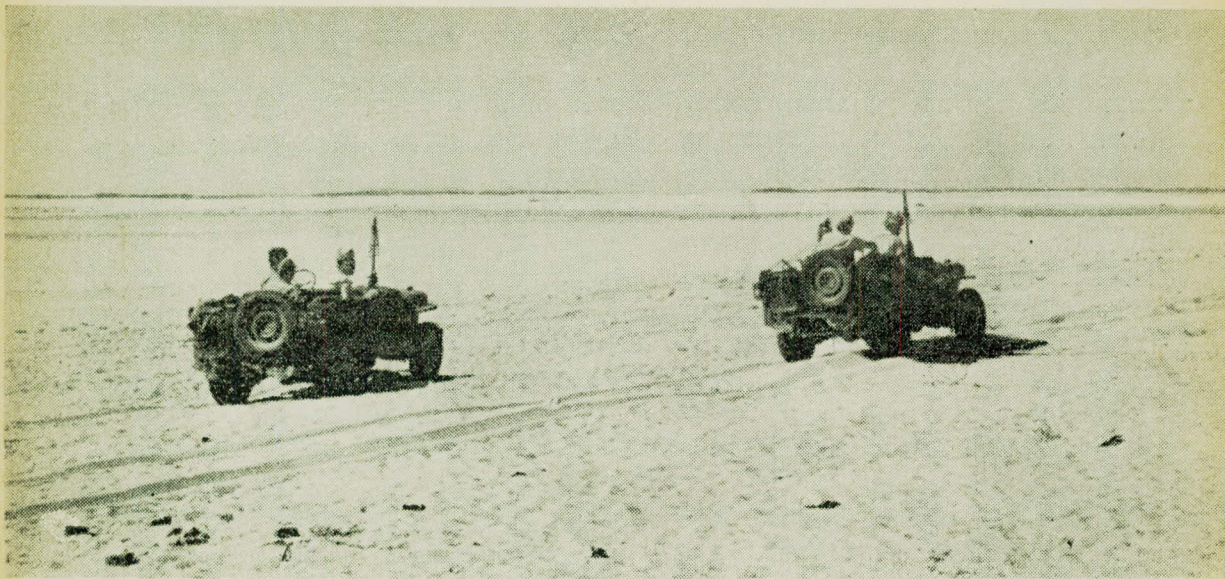
אביתר, בין שני חלקי המוצב המגודרים, כשהוא יורה בתותחו ובמק"בו על מטרות מזדמנות. ירמיהו, שנסע בזחלם-הפיקוד שלו בעקבות "פלוגת-הקומנדו", הבחין לזמן זה בתנועות-הכיתור של "פלוגת-הקומנדו" — ושירד עתה באלחוט אל ג'וחה כי יפרוץ לתוך המוצב עצמו. מחלקה אחת פנתה לכבוש את חלקו של מוצב 12 שנמצא מדרום לכביש. את יתר הפלוגה נהג ג'וחה בזחלמים אל חלקו הצפוני של מוצב 12.

"אתה ואתה תהיו הבאנגלוריסטים", אמר ג'וחה לשנים מאנשי הזחלם. כן מינה רגם (של מרגמת 2 אינטש). בווקאי ומקלען, שירדו מן הזחלמים לחפות על הפריצה.

מן המוצב נורתה עליהם אש מקלעים ורובים. בזחלם נשמעה צעקתו של נפגע. ליד הגדר, שנמצאה מרוחקת כארבעים מטרים מן העמדות, עצרו הזחלמים. נושא-ה"באנגלור" אחד קפץ מתוך הזחלם, לתחוב את צינורו מתחת לגדר. כן ירדו צוטי הבזוקה, המקלע והמרגמה — וג'וחה עצמו. מרגמת 2 אינטש

כבוש מוצב 12

הזחלמים עצרו. שם הצטרפו אליהם 3 הזחלמים של סיומקה, שהקיפו את מוצב 12 מצפון, וירו במצ-רים הבורחים באגפם.

המצרים שבמשאיות, אשר נסעו מעבר המוצב 15 אל הצומת, מבלי דעת — כנראה — כי מוצב 12 כבוש עתה בידי הישראלים קפצו מעליהן, לאחר שפגזו תותחו של טנק פגע בראשונה שבהן. הם תפשו עמדות-אש בחורשת-דקלים הסמוכה לכביש. חמשת הטנקים הגיעו עתה לצומת, והתחברו עם הטנק שבא שמה מעבר אל-ערשי. מעבר זה באו עתה אל הצומת זחלם-הפיקוד של הטנקים וזחלמו של ירמיהו.

מעבר מוצב 17 נפתחה עתה אש מקבים ורובים על השוטפים את המוצב 12. גם מעבר מוצב 15 נורו לעברם אי-אלו יריות. גיזחה החל מארגן את פלוגתו להגנה בחלקו הצפוני של המשלט, בעוד הטנקים נערכים להגנה על הצומת. הטנק שחדר למוצב נסע לצומת, להצטרף אליהם. ואותה תעוזה שציינה את פריצתו לתוך המוצב ציינה עתה את יציאתו — הוא דרס את הגדר הראשונה המבדילה בינו ובין הצומת, ובדרכו אל הגדר השניה עלה על מוקש. הוא נותר משותק בין הגדרות — דוגמה להעזה שלא-במקומה, שהרי יכול היה לצאת כלעומת שנכנס.

בשעה תשע דיוח ירמיהו על כיבושו של המוצב 12. המצרים שבי-15 שותקו על-ידי אש הטנקים, ורק מצד מוצב 17 נורתה עדיין אש של ממש. כדור

את מק"ביהם. אנשי פלוגה ד' שעליהם קפצו ארצה, והחלו רודפים אחרי הבורחים. אותו זמן הגיעו לצומת שלושת זחלמי פלוגה ג' והטנק, שהתקדמו אליה בכביש החוצה את מוצב 12. בזחלם הראשון נסע אביתר. הטנק עצר בצומת וירה בתותחו ובמק"בו על הבורחים אל מוצב 15 ועל משאיות מצריות "תור-עות", שנראו נוסעות מעבר המוצב ההוא אל הצומת, והן עמוסות חיילים.

שלושת הזחלמים של אביתר נפנו מן הצומת שמא-לה, לחסום את נתיב-הנסיגה של מצרים הנמלטים מן המוצב 12 מפני פלוגה א' והכוחות שנצטרפו אליה, ולרדוף אחר הנמלטים אל המוצב 17. המצרים רצו על הכביש ולצידו, במנוסת מות. "חבל על הכדורים", אמר אביתר לאנשיו.

הזחלם הדביק את שני המצרים הקרובים ביותר אליו ולקחם בשבי. תוך כדי נסיעה מהירה אחרי הנותרים, ירו אנשיו על המצרים שרצו לידם, בצד הדרך. אביתר אמר לסגנו לאותת לזחל"ם שמאחור-ים הם כי "יטפל" רק במצרים מימין לדרך. הלז שלח ידו מתוך הזחלם — וכדורו של חברו, שעמד מאחוריו וכיון את תת-מקלעו אל מצרי רץ, פילח את זרועו. אביתר חש דכדוך רב למראה התקלה. "זה צריך היה לקרות לי דוקא בסוף הקרב", מלמל לעצמו. "עצורו!", אמר לנהגו. שכן הם קרבו יתר-על-המ-ידה למוצב 17, שנאסר עליהם בפקודת ירמיהו לכבשו, מחשש שמא יתנגשו בטנקים של חטיבת "נפתלי" המתקדמת מכיוון מחנות-רפיח.

באה השעה להתארגן להגנה, וחסרונו של נשק זה הורגש עתה.

את הערכת המצב ערך ירמיהו מן המקום הגבוה ביותר שבמוצב 12. הוא קבע כי פלוגה ד' תחליף את פלוגה א' במוצב 12; פלוגה א' תחזור ל-10, ותהפוך לעתודה; פלוגה ג' בוחלמיה, תחנה כקילו-מטר דרומית ממוצב 10, כעתודה ניידת; ואילו פלוגה ב' תוסיף להחזיק ב-10, ותפריש מחלקה אחת לקבי-לת מוצב 8 מידי הפלוגה-המסייעת, אשר תתחמש בנשקה-המסייע ותתחלק כך: כיתת-מק"ב בכל אחד מיעדיה הכבושים של הכוח (מוצבי 8, 10, 12), שתי כיתות מרגמות בנות 81 מ"מ במוצב 10, וכיתת 81 אחת — במוצב 12. למוצב 12 הוקצתה יחידת התותחים הנגד-טנקיים. יחידת הטנקים שהיתה מסו-פחת לכוח עמדה עתה להצטרף לחטיבת-השריון „נפתלי“ אשר עתידה היתה להגיע לצומת לאחר שתטהר את המוצבים המצריים והמחנות שבדרכה. מאורע גדול זה — הפגישה — אירע בשעה 0945 בקירוב, עת הגיעו טנקי חטיבת „נפתלי“, בשני הכבישים המוליכים ממחנות-רפיח, אל הצומת — לאחר שטיהרו את המוצבים האחרונים שבדרכם אליה. עד מהרה החלה הצומת שוקקת יחידות רכב-משורין, שהמשיכו מיד בדרכן ליעדן הבא: אל-עריש.

ממוצב 17 פגע באישה-„באנגלור“ של פלוגה א', אשר פוצץ את הגדר, והרגו. מעט-מעט דעכה האש ממוצב 17. ג'יחה סייר במוצב הכבוש ונוכח כי מלבד איש הבאנגלור נפגעו בכיבושו שישה חיילים — כולם פצועים — ביניהם שני פצועים קשה מאד. בעודו מסייר, התגעשו יריות בקטע המערבי של המוצב. התברר לו כי מספר חיילים מפלוגה ג' חדרו למוצב והתחילו לטהר קטע שכבר טוהר קודם לכן. אנשי פלוגה ג' לא ויתרו על חלקם בטיהור, ובימים שלאחר הקרב שמעו אנשי א' פה ושם בשי-חות על הקרב כי פלוגה ג' היא-היא שכבשה כביכול את מוצב 12.

9.

סיכום ראשון העלה עשרים הרוגי אויב במוצב, ומספר ניכר של הרוגים בקרבתו. שנים ממגיני המוצב נשבו, והועסקו בקבורת גויות חבריהם. פלוגה א' נגשה לאסוף את השלל. אותה שעה כבר נאחזה פלוגה ב' במוצב 10, והפלוגה המסייעת, שהפכה ארעית לרובאית, תפסה את מוצב 8. סגנו של ירמיהו, חיים, החיש את התקרבות הנשק-המסייע, שלזמן זה כבר נחלץ מ-„צואר-הבקבוק“ של שדה-המוקשים.

„משני עברי הגבעה“

מלקח מלחמת המדבר-המערבי, 1942

דוגמה שניה :

קרב מנקאר-קאים

- או -

התפרצות מתוך כיתור

א. הרקע

סיפורנו זה ממשיך במקום שהפסקנו את תיאור-העלילה בדוגמה הקודמת (*). כאמור, לאחר הבקעת קיגולה והבסת כוחות-השריון הבריטיים באיזורי „גשר האבירים“ ואקרומה, הפנה רומל את המשך-תנועתו צפונה — ולכד ב-21 ביוני (עשרה ימים אחרי כיבוש ביר-חכים, ושמונה ימים לאחר ה„שבת השחורה“ שליד „גשר האבירים“) את המבצר טוברוק, מקום בו נפלו בשבי הדיביזיה הדרום-אפריקאית ה-2, הבריגדה היהודית ה-29 ובריגדת-השריון-לסיוע-רגלים (Army Tank Brigade) ה-32. משם הוא ממשיך, אגב אימוץ כל כוחותיו, מזרחה — במגמה למנוע מאויביו הקמת קו-הגנה חדש. הפיקוד הבריטי „מגרד“ את כל עתודותיו שבמזרח-התיכון כדי להשהות את התקדמותו של רומל. כבר בשלב זה מחליט אוקינלק, המפקד-הראשי הבריטי, לערוך את קו-ההגנה העיקרי שלו בקו אל-עלמיין — ולראות את כל המרחב עד שם כשטח המשמש לניהול קרב-משהה. בתור הכוח הרענן ביותר, מוזעקת הדיביזיה הניו-זילנדית ה-2 — ומוכנסת, בשלב הראשון, לתוך מרסה-מטרוח, מבצר השוכן כ-300 קילומטר מזרחה מטוברוק וכ-150 קילו-מטר מערבה לאל-עלמיין. אך כעבור שהות קצרה-ביותר מקימה הדיביזיה מרחב-מוגן — שוב מין „תיבה“, כפי שהכרנה בדוגמה הקודמת — מדרום למרסה-מטרוח, במקום המכונה מנקאר-קאים. וכאן אנו פוגשים אותה בתחילת תיאורנו זה.

כמקורות להצגת דוגמה זאת עומדים לרשותנו המשך תיאורו של רומל, מתוך ספרו „מלחמה ללא שנאה“ ו„מהעבר השני של הגבעה“, וסיפורו של מפקד-בריגדה ניו-זילנדי.

ב. התיאור הגרמני

...„אבל על אף כל הקשיים הגענו עוד באותו היום (ה-26 ביוני 1932) אל הנקודה אשר כ-10 קילומטר דרומית-מערבית למרסה-מטרוח“, מספר רומל. „שרידי דיביזיות השריון הברי-טיות ה-1 וה-7 נסוגו אף מכאן, בהשאירן מאחריהן את יחידות-הסיוור שלהן בלבד. לא ציפינו להתנגדות קשה ביותר מצד הבריטים, אלא סברנו שהם רק מתכוננים להשהות אותנו עד שיספיקו לפנות את הצידוד שבשדות-התעופה ומתקני-האספקה המרובים שלהם אשר במרחב מרסה-מטרוח — אר-דבה.

רצוננו-אנו היה להכריח את הבריטים לנהל קרב כאן — ולנסות להשמיד חלק גדול מחיל-הרגלים שלהם. במסגרת פעולה זו התכוננו לסגור על המבצר מרסה-מטרוח לרבות חיל-המצב החזק שלו, ולכבוש ע"י הסתערות. כדי להשיג לעצמנו את ה„מרחב-העורפי“ הדרוש להתקפה כזאת, היה בכונתנו להדוף במהלומת-תנופה, את עוצבות-השריון הבריטיות מזרחה, כדי לסכל אפשרות התערבותן המפריעה ליד מרסה-מטרוח.

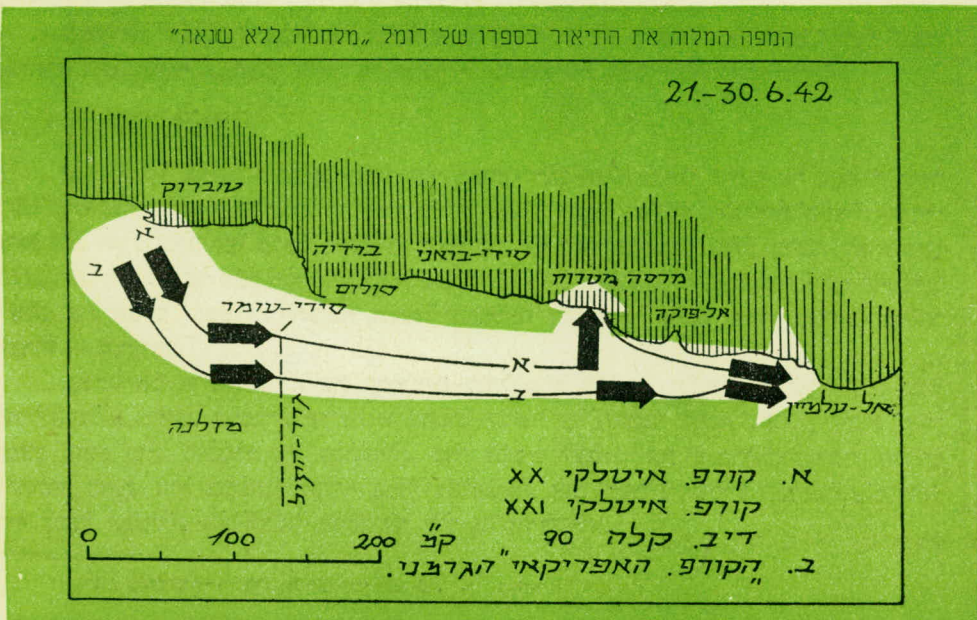
(*) ראה „מערכות“ חוברת קי"א עמ' 30-40.

עוד במרוצת ה-26 ביוני הסתברה כונתו של ריטצ'י להגן ראשית-כל על הקו מרסה-מטרוח—ביר-חלדה. לאחר שה"קורפוס-האפריקאי" הגרמני (DAK) הדף את יחידות-הסיור הברי-טיות אחורה, על המערך העיקרי, התקדמה הדיביזיה-הקלה ה-90 הגרמנית עד אל מערך-העמדות, הבקיעה אותו בחלקו הצפוני, ובמבקע נמרץ הגיעה עוד באותו ערב אל כביש-החוף — וחסמה אותו לעבר מזרח ומערב כאחד. על ידי מבצע זה נסגרה על מרסה-מטרוח הטבעת. המבצר הותקן להגנה בעצמה הדומה לזו של טוברוק. מידת-הכשרון בה הוצאו ביצוריה לפועל לא דמתה לזו שבטוברוק. בסביבתו הנרחבת-יותר של המבצר הונחו, יש לשער, כ-200,000 מוקשים. לעת שכותרה מרסה-מטרוח נמצא בה עיקרון של הדיביזיות הניו-זילנדית וההודית ה-10 וכן חלקים של הדיביזיה הבריטית ה-50 וההודית ה-5, מרבית חיל-הרגלים הבריטי נמצאה, איפוא, בתוך המבצר...

...שוב נפגעו קשות הכוחות הבריטיים הממוכנים. לא היה עוד בכוחם להושיט עזרה-מוחשית למבצר המכותר. על-כן ניתן היה לשער שלאחר שהנסיון שהתנסו בטוברוק לא יתן לנו הפיקוד הבריטי את ההזדמנות להשמיד במצרים-המערבית את שארית חיל-הרגלים שלו: שכן דבר זה היה פותח לנו סופית את הדרך אל אלכסנדריה. לכן ניתן היה לצפות לנסיון של חיל-הרגלים הבריטי, הממונע-בשלמות, לפרוץ מתוך טבעת-הכיתור, אשר במשך ה-27 ביוני טרם נסגרה די צרכה, כדי להגיע אל המדבר הפתוח, ולסגת אח"כ מזרחה. כבר זמן-מועט לאחר כיתור המבצר ניסו כלי-רכב רבים להימלט דרך עברי-הדרום הפתוח.

כדי להקשות על פריצתן-החוצה של יחידות אויב נוספות, ציויתי על חלקי הדיביזיות האיטלקיות "ברשיה" ו"פאויזה", שהובאו בינתיים ברכב-תובלה, להגיע בהקדם אל השטח שמדרום למבצר. לדאבוני, בוצע הדבר — עקב הציוד והתובלה הלקויים של עוצבות אלה — רק באטיות רבה. יחידות איטלקיות אחרות כבר תפסו לאותו-זמן את הקטעים המערביים והדרום-מערביים של המרחב אשר מסביב למרסה-מטרוח. כל העוצבות שסגרו על המבצר נצטוו על עירנות-עילאית למשך הלילה.

ואמנם, הדיביזיה הניו-זילנדית, בפיקודו של גנרל פרייברג — מיודעתנו ממסעי-מלחמה קודמים — התכנסה בלילה ופרצה-החוצה, לעבר הדרום. נפתח מחול-שדים פרוץ, שבה נפגעה

גם מפקדתי-הקדמית אשר נמצאה מדרום למבצר. צות-הקרב של קיל (צות-קרב מיוחד, להבטחת המפקדה של ה"ארמיה-המשורינת לאפריקה" - Panzer Armee Afrika - אשר שימש גם לתפקידים מיוחדים), וחלקים של הדיביזיה-הממונעת האיטלקית "ליטוריו", נכנסו לתוך הקרב. קרב-האש בין יחידותי והניו-זילנדים הלך וגבר עד לעצמה בלתי-שכיחה. עד-מהרה היתה מפקדתי מוקפת כל-ירכב בווערים, ועל-כן היתה נתונה ברציפות לאש בריטית. כעבור זמן-מה, שבעתי מן העסק הזה, וציויתי כי המטה יסוג לכיוון דרום-מזרח. לא ניתן כלל להעלות-על-הדעת איזו אנדרלמוסיה שררה אותו לילה. החשכה היתה כזאת שאי-אפשר היה לראות את ידך-אתה נגד עיניך. בעוד שחיל-האוויר-המלכותי (R.A.F.) הפציץ את גייסותיו-הוא, ירו גייסות גרמניים איש על חברו — ונתיבי התחמושת-הזוהרת נתמשכו לכל עבר.

גם בשעות-הבוקר המוקדמות פרצו, דרך הפערים הגדולים שבדרום-מזרחה של חזית-המצור, מאות אחדות של כל-ירכב ניו-זילנדיים. שכן קשה בלחמת-מדבר לאלתר חזית נרחבת, שעליה תתנפץ התקפה של עוצבה אשר מפקדה מחזיקה איתן בידיו, ואשר יש בכוחה, תודית להיותה ממונעת, לרכו את כוחותיה במפתיע.

בבוקרו של ה-20 ביוני, אור לשעה החמישית, נסעתי למקום הפריצה, אשר בסביבתה ביליתי לילה כה מסוער. כאן נתקלתי במספר כל-ירכב המלאים גויות ניו-זילנדיות מרוטשות. הם נפגעו ע"י פצצות-אוויר בריטיות...

...לדאבוני, נמלטו הניו-זילנדים שבפיקודו של פרייברג. הייתי מעדיף לראות דיביזיה זו, שנמנתה על סולתו של הצבא הבריטי, ואשר אתה עשינו הכרות כבר בשנת 1941-42, במחנות-השבויים שלנו, מאשר לראותה גם להבא לפני חזיתנו...*

ג. התיאור הניו-זילנדי

עד כאן תיאורו של רומל על קרב-הלילה של מינקאר-קאים. הבה ונשמע עתה מה בפי גנרל קיפנברגר הניו-זילנדי, אשר כיהן באותו פרק-זמן כמפקד הבריגדה ה-5 בדיביזיה הניו-זילנדית ה-2. כזכור, החזרה עוצבה זו, באופן בהול לחזית-אפריקה ממקום חנייתה בסוריה, מאחר שהשתתפה כבר קודם-לכן בקרבות בצפון-אפריקה והיתה בעלת נסיון בלחמת-מדבר. תיאורו של קיפנברגר, המובא להלן, פותח בעת שהדיביזיה החזיקה במערך מינקאר-קאים (מדרום למרסה-מטררח), לשם הבטחת אגפו הדרומי של המערך הנשען על המבצר.

...מוקדם אחר הצהרים הודיעתנו הדיביזיה כי הגנרל פרייברג נפצע. אינגליס קיבל את הפיקוד, וגיים בארוס קיבל את הבריגדה הרביעית. התקפה חריפה נהדפה. אולם ציפינו להתקפות נוספות. בערך בשעה זו הופיע בחפזון רב קצין נרגש-מאוד ואמר כי טנקים גירשו את התובלה שלנו, וכעת הם עושים שמות בתותחינו. שלחתיו חזרה, נזוף קשות על כי הוא מפיץ ידיעות בלתי-נכונות ומעוררות-בהלה; אולם נכון היה שהתובלה שלנו גורשה. קצין אחר הגיע עם תשדורת שהתובלה הותקפה על ידי טנקים, ונסוגה כ-15 ק"מ דרומה. לא יכולנו להתקשר אתם באלחוט, והחלה שעה ארוכה של חרדה נואשת. קראנו להם באלחוט בלי הפסק, מאותו זמן ואילך — אולם ללא הצלחה. יכולנו לראות כל-ירכב, מספר ק"מ לעבר הדרום; אולם לא יכולנו לומר, הלנו הם אם לצרינו. שלחתי פטרולים של נושאות-*"ברן"*, וקציני-קישור, עם הוראות דחופות לגלות את משאיותינו ולהביאן.

ב-8 בערב נקראתי לישיבה בדיביזיה. עמדנו בקבוצה מאחורי מכונית-הפיקוד. אינגליס סיפר כי עד כה נהדפו כל ההתקפות, אולם האויב כבר היה ממש מאחורינו וברור כי מצבנו חמור. פני-ההקרע היו, לפי הדו"חות, גרועים. השטח היחיד המאפשר מעבר-רכב היה הישר מזרחה; ופירושו של דבר הוא שניאלץ להבקיע דרך. תכניתו היתה שהבריגדה-הרביעית תפרוץ פריצה בהתקפת-לילה בכידונים, ויתרנו נעבור דרך הפריצה ברכב — בשדרה דחוסה — ואזי תעלה הבריגדה-הרביעית על כל-ירכבה ותנוע בעקבותינו. הוא נדהם מאוד כשהודעתי לו

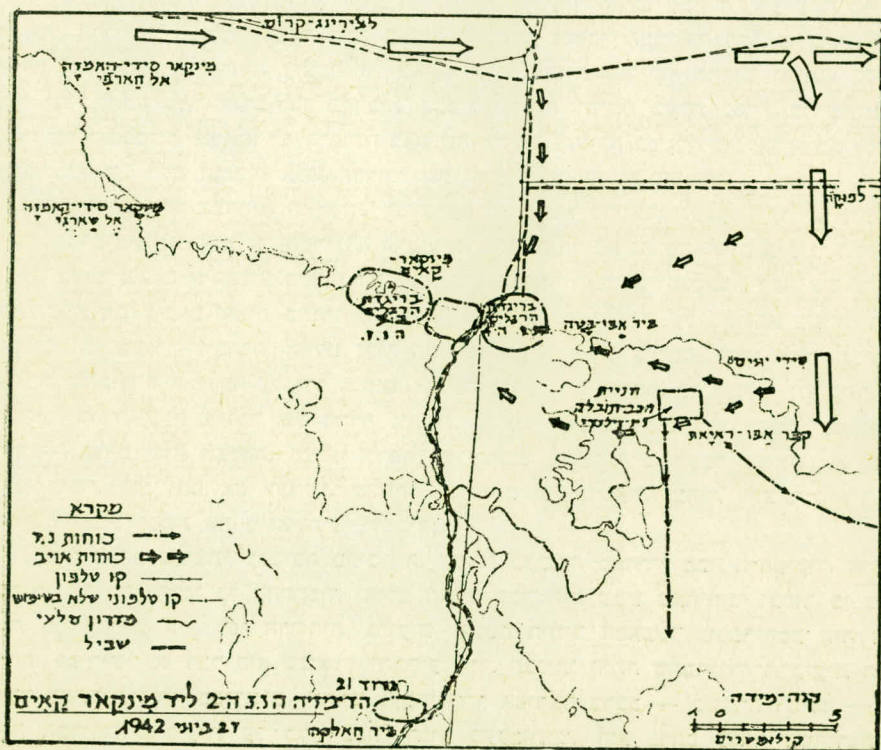
* עמודים 168—172, Erwin Rommel, Krieg Ohne Hass.

כי מסייעי-הגייסות שלי נעלמו, וכי גם אם ארכיב את האנשים על התותחים, נושאות-ברזן, מכוניות-המשטח הנושאות תותחים ג'ט, גוררי-תותחים וכל רכב-לוחם אחר — עדיין ישאר חמש או שש מאות איש שאי-אפשר להעבירם. בוב דאוסון, שהיה עתה עוזר-לענייני-מבצעים לקצין-האג"ם של הדיביזיה, אמר כי אפשר לנצל אחדות ממכוניות הדלק והתחמושת; ונקבע כי הוא יביא אותן למקום-המפגש. כל כלי-הרכב, כולל תותחים, יסתדרו עם השיכה בתשע שדרות צפופות, במרחק 10 מטר זו מזו, והבריגדה החמישית — בעורף. שעת-האפס להתקפה היתה 2230, ועלינו לנוע עם הינתן אות-הצלחה מהבריגדה-הרביעית.

הגנרל לאמסדן, מפקד הדיביזיה-המשוריית ה-1, היה נוכח בישיבה. שאלתי אם יוכל לתת לנו גונדת טנקים, לשמש כראש-חנית. הוא ענה כי עליו לנוע דרומה, אל ביר-ח'אלדה, כדי להצטייד בדלק. קיבלתי רשות להחזיר אלי את גדוד 21 (שהיה בהבטחת מצבור-ציוד-ואספקה, מחוץ למערך הדיביזיה — ר' 1).

בחזרי למפקדתי, אמרתי למונטי (הכונה למ. פרבראטר, אז — ראש-המטה של הבריגדה — ר' 1), שצפוי לנו לילה מענין. עדיין לא השגנו קשר עם תובלתנו, וכעת גם לא יכולנו להתקשר עם ה-21.

...עידנו תכנית לביצוע הנסיגה מהעמדות, למסע אל מקום-המפגש ולעליה במכוניות, ומסרנוה בעל-פה למפקדי היחידות, שנראו מודאגים מאוד. נתתי פקודות מיוחדות — ולדעתי גם בהירות למדי — על סילוק שדה-המוקשים, כך שהגדוד ה-22 יוכל, מבלי-להסתכן, לבצע את היציאה מצפון למתלול (ר' מפה בעמ' 50). פטרולי נושאות-ה"ברזן" דיווחו כי התובלה שמדרומנו היא שלנו, ובמשך זמן-מה קויתי כי קציני-הקישור ימצאו את המשאיות-הסעת-הגייסות שלנו, ויביאון; ובאמת, הודיע פעם מישהו כי זאת הם עושים. לעומת זאת, חזרו שני הצוערים כשהם נראים מודאגים מאוד, ודיווחו כי התובלה שמדרומנו היא של האויב, וכי לא יכלו

המפה המלווה את התיאור בספרו של קיפנברגר "בריגדיר הרגלים"

לעבור דרכה. איזה מהדוחות היה הנכון — לא גיליתי לעולם, אולם הם היו בחורים נועזים, ואני איבדתי כל תקוה לראות איפעם את משאיותינו. הוספנו לקרוא באלחוט בלי-הרף גם ל-21 וגם לתובלה, אולם ללא הצלחה.

ב-2200 התחלנו לסגת, ולנוע אל מקום המפגש. ענין שדה-המוקשים בישי-המזל עדיין לא נסתיים. הוא לא פונה בשלמות. נושאת-נשק עלתה על מוקש, ועשרים איש ממחלקה של ה-22, שצעדה לצדה, נהרגו או נפצעו.

פרט לזאת נתכנסה הבריגדה בשלום, והוטענה על כלי-הרכב. המשאיות הועמסו עד גבול יכולת-קיבולן, ומאות האנשים אשר הללו לא יכלו להכילם נדחסו על הרכבי-הלוחם. האנשים נתלו בכל מקום-אחיזה — ונלחצו לתוך רכב גורר-תותחים, על התותחים עצמם, על נושאות-„ברן“ ונושאי כלים נ"ט. בכל מקום העולה על הדעת. ההעמסה הושלמה באופן מסודר ושקט, ועברתי מסביב לשם בקורת. מצאתי כעשרים איש שעדיין לא נמצא להם מקום; הם הלכו בעקבותי. ואחד-אחד מצאתי בשבילם מקומות.

אחר זאת חזרתי אל מפקדתי, שנמצאה בראש הבריגדה-המוגברת. מיד מאחורי ארבעים כלי-הרכב של מפקדת הדיביזיה. בינתיים הצליח מונטי, סוף-סוף, להתקשר עם התובלה שלנו, קשר רפה מאוד. היה לנו צופן-ציון-מפה עלוב, שלא היה כדאי כלל לנסות להשתמש בו, והוא אמר ברורות, וחזר פעמים רבות: „סעו מזרחה, מיד“. קצין-הקשר החשדן-מדי, שהיה עם התובלה, סירב לקבל הודעה זו כמהימנה, אף כי הכיר את קולו של מונטי וזה נתן לו כינויי-שמות פרטיים, כאות-זיהוי. הוא החליט שנפלנו בשבי, ושכפו על מונטי לשגר פקודה זו. כתוצאה מכך לא זזה התובלה ממקומה.

מצבה של הבריגדה החמישית היה בלתי משביע-רצון בהחלט. שני גדודים עמוסים על כלי-הרכב הלוחמים והתותחים, ואינם מסוגלים כלל ללחום; אחד — ללא כל קשר עמנו, ועומד להישאר מבודד, בלי להבחין בנסיעתנו; והמשאיות ומסיעי-הגייסות שלנו — קילומטרים רבים מכאן, מתעקשים להישאר באזור-הסכנה.

הצטרפתי אל אינגליס (ממלא-מקום מפקד הדיביזיה — '1) ולג'אנטרי (ראש-מטה הדיביזיה) בראש השדרה. דממה שררה לפנינו, במקום שם ציפינו לשמוע את קולות ההתקפה של הבריגדה הרביעית.

חיכינו בקוצר-רוח ובחרדה גוברים-והולכים. כל תשדורת לא הגיעה מגיים (מפקד הבריגדה ה-4 — '1) כדי שתסביר את האיחור; למעשה, נגרם איחור זה בגלל גדוד-המאורים, אשר איחר לבוא לקר-המוצא. לאחר פרק-זמן, שהיה בעינינו ארוך מאוד, החליט אינגליס לנוע — מתוך כוונה לעבור מדרום לאגף האויב; או, אם יהיה צורך בכך, לפרוץ דרך. לאמתו-של-דבר, החלה ההתקפה לכל-היותר מספר דקות בלבד לאחר-מכן, והצליחה הצלחה מלאה. הפירצה שנפרצה היתה מלאכה-נקה — והתכנית המקורית, אילו נהגו לפיה, היתה עשויה לצאת לפועל; אולם אינגליס נמצא עתה, עקב הפיגור הנ"ל, במצב קשה — והשחר היה קרוב לעלות. נענו לאט כלפי מזרח, כשאינגליס, ג'והן גריי וג'אנטרי מוליכים אישית. אחר באו כארבי-עים כלי הרכב-הדיביזיוני, אחריהם מפקדת הבריגדה החמישית, העתודה הדיביזיונית, רגימנטי ארטילריה-השדה ה-4 וה-6, ושאר הערב-רב של כלי-הרכב אשר ייצג, ונשא, את רגימנטי-השדה ה-5 ואת הבריגדה-החמישית. התיישבתי ליד-נהגי, ונינוחותי.

לאחר דקות מעטות החלו יריות לפנינו. המשכנו מזרחה, ואחר פנינו דרומה — ואז היינו ודאי קרובים מאוד אל זירת ההסתערות. הקולות לא היו ברורים, ואי-אפשר היה להחליט מה מתרחש. נסענו הלאה, כפי הנראה רק מרחק-מועט מחוץ לתחומו של הקרב; ואך התחלתי לחשוב כי מצאנו פירצה — החלו לעלות זיקוקין לבנים לפנינו. השדרה נעצרה, צפופה ודחוסה. זיקוקין נוספים עלו, ללא-ספק, כתביעה לאות-היכר מצדנו; אולם לא היתה תשובה. הגרמנים פתחו באש.

נתקלנו בחניון של תריסר טנקים, כל-כך סמוכים זה לזה עד שלא היה מקום לעבור דרכם.

אשם ירדה עלינו כברד: פגזי טנקים, פגזי 20 מ"מ וקליעי כלים-אבטומטיים, כשכל אלה יורים כדורים נותבים. משאית-דלק נפגעה מיד והתפוצצה. משאית-חמושת נפגעה, וארגזי הכדורים השמיעו קולות-פיצוץ והתפוצצו בזה אחר זה. המראה האיום ביותר התרחש במרחק מטרים מעטים — אמבולנס, שהיה בוער בלהבה חזקה, הפצועים מתפתלים ונאבקים על האלונקות, ואין אפשרות להגיש להם עזרה.

מכוניתי היתה לחוצה מכל העברים ולא יכלה לנוע. הוריתי לרוס ולג'ו לצאת ממנה. ורגע שכבנו צמודים לקרקע. רבים אחרים עשו כמונו. כעבור שניות מעטות ראיתי את המשאית שלפנינו פונה שמאלה, ומעבר לה ראיתי בבירור גמור את ג'והן גריי עומד וראשו מזדקר בעד גג מכוניתו. והוא מצביע לאותו כיוון. „ננסה זאת, רוס“, אמרתי. „טוב מאוד, המפקד“, השיב, מנומס כתמיד. טיפסנו בחזרה אל המכונית ונסענו בעקבות המשאיות שלפנינו, אשר היו מכרכרות כפילים פראיים. כמה רגעים נסענו בתוך אנדרלמוסיה נוראה, כשאנו עוברים על-פני כלי-רכב רוגשים ומודבקים על-ידי כלי-רכב אחרים, מתחמקים מפני חפרות-חריץ, עוברים על-פני אנשים רצים, או מתנגשים בהם, תוך כדי שאון, צעקות וצוחות. הכרתי כי גרמנים הם אלה, ושלפתי אקדחי ובלהיטות חיפשתי אחר מטרה; והנה השתררה לפתע דממה ואנו היינו נוסעים באי-מפריע במדבר מישורי. הצלחנו לעבור.

לפנינו היו כלי-רכב. בהביטי לאחור ראיתי זרם איתן בא בעקבותינו, ורוחבו כארבע או חמש מכוניות. המהירות הואטה, נרגענו והמשכנו בנחת. במהירות של כ-15 קמ"ש... לפנות בוקר חזר אינגליס אלינו והורני להקים משמר-עורפי; אנו נתכנס ונתארגן מחדש ב"תיבת קפונגה", עמדה מבוצרת בקצהו הדרומי של קו-עלמין, כ-35 ק"מ מהים.

...תפסנו עמדות משני עבריו של נתיב-הנסיגה, החילונו עוסקים בארוחת-הבוקר, והמתנו לקצה-זרימתה של השדרה העוברת-על-פנינו. עם עלות השמש כבר נצטמצמה השדרה לטור-עורפי יחיד; וכעבור זמן קצר — נעו רק כלי-רכב בודדים. הרוחים ביניהם התרחבו ובשעה 10 כבר לא עבר אף אחד במשך חצי שעה; אחר כך — נושאת-„ברן“ בודדה, ואין עוד רכב מאחריה. הבינונו כי כל הבריגדה-החמישית נמצאת עתה אתנו, בשלוש מכוניות-מטה ושלוש משאיות בנות 3 טון. צילמתי אותם.

...המשכנו יחידו, והצטרפנו למפקדת-הדיביזיה, אשר נעצרה כדי לארגן את התנועה לירידה במורדו של המתלול המשתרע כאן מפוקה ודרומה. עובדה או פקודת-המסע. תדהמה נשתררה כשהסברתי, זעוף, מה קטן המרוח שיידרש לבריגדה-המוגברת החמישית.

המסע הסתיים ב"תיבת-קפונגה", טבעת עגולה-כמעט של גבעות-חול גבוהות, אותן הכינה הבריגדה-החמישית להגנה ב-1941. הוקצתה גזרה לבריגדה החמישית, ואנו חיכינו בבטחה לבואה. עד הצות הגיעו כמעט כולם; ובסופו של דבר לא עלו אבידותינו על 165, בעוד שסך-הכל האבידות של הדיביזיה היה כ-700. כל שעות אחר-הצהרים לא פסק הנורם הדליל של הנחשלים, ובפיהם ספורים דמיוניים; לא הספקנו לשמוע אחד עד תומו — וכבר הופיע השני וסיפור בהול על קצה-לשונו.

קיית גלאזגו, מפקד רגימנט-ארטילריית-השדה ה-5, הביא עמו את הקבוצה הגדולה ביותר. התברר כי כאשר נתקל ראש-השדרה באש, פנו רוב כלי-הרכב שבעורף, אשר נפגעו מכיוון אחד, וחזרו מהר בדרך שבה באו. קיית מיהר אחריהם במכוניתו, הגיע לראשם, הניף את דגלו הכחול („לכו בעקבותי!“) דרך חור בגג המכונית — והצליח להשתלט על רובם. אחר כך הוליכם דרומה ומזרחה — ואגב עקיפת אגפים, או דרך פערים בקו-האויב — הצליח לצאת בלי להיזנק.

בדרך דומה לזו השתלט ג'והן ראסל על קבוצה ללא-מנהיג, ועם שחר נמצא עמה לא-הרחק מדרום לשדה-הקרב. המזל האיר לו פניו, והוא הוליך את כולם דרומה, אל ח'אלדה — ומשמם, בשלום, מזרחה. סם אלן (מפקד גדוד-הרגלים ה-21 — 1917) הגיע אחרון, לאחר שכמעט נואשנו ממנו, ואפילו שמענו כי נהרג. הוא גילה איך-שהוא כי הסתלקנו, והוכיח כושר-החלטה

וזריזות למופת בהחלצו באבידות מעטות, אף-על-פי שיחידות האויב הטרידוהו. נתברר כי הפריצה-חוצה היתה מיותרת, וכי כולנו יכולנו לנוע דרומה, ואח"כ מזרחה, כמו שעשו קבוצות אלו; אולם נסיון כזה היה כרוך בסיכון בלתי-מוצדק של סיכויי המסע... עד הערב התכנסה הבריגדה-החמישית, ונראתה נאה...*" (*)

ד. ה ל ק ח

1. ראשית כל מסתבר שידיעותיו של רומל היו לוקות במספר נקודות, אשר כולן באו לידי ביטוי בתיאורים דלעיל. ואפרטן להלן:

(א) אשר לכונת הבריטים להחזיק בקו מרסה-מטרוח — ביר-האלדה, מעיר לידל-הרט בהערת-שולים לספרו של רומל: „היתה כונה, כפי שרומל הסיק, להגן על מרסה-מטרוח. גדולה מזו, תוכנן כי תהיה זו עמידה בקו-הגנה אחרון. אבל בערב ה-25 נטל אוקינלק את הפיקוד הישיר על הארמיה-השמינית מידי ריטצי...

...החלטתו הראשונה היתה לנטוש את תכנית העמידה ליד מרסה-מטרוח ולהוסיף-ולקיים את הארמיה-השמינית ככוח-נייד. שינוי זה של הכונה הקודמת היה למעשה בר-מזל — כפי שניתן לראות מהתיאור שתיאר רומל את תכניתו לנתק — ולמחוק — את שארית הארמיה-השמינית**). אך, כמובן, רומל לא יכול היה לדעת כבר ב-26 ביוני על אודות שינוי זה, מה-גם שהחלטה נתקבלה במקום. עקב הופעתו של אוקינלק, אישית, במדבר.

(ב) אשר להנחתו שמרבית חיל-הרגלים הבריטי נמצאה במבצר מרסה-מטרוח —

הוא לא ידע שחיל-המצב דולל במידה ניכרת, ושהדיבזיה הניו-זילנדית הוצבה כ-35 ק"מ דרומית למבצר. ומכך נובעת גם אי-בהירות התמונה בנקודה הבאה: —

(ג) הוא לא ידע שגייסותיו חדרו למעשה בין המערך-העיקרי שבמרסה-מטרוח לבין המערך הניו-זילנדי, להבטחת-האגף, שנמצא ליד מינקאר-קאים; ושהוא אף כיתר בחלקו, במשך ה-27 ביוני, את המערך הזה.

(ד) אך כאן הננו עדים לעוד תופעה מעניינת. לאחר שהועלתה פעם הדיבזיה הניו-

זילנדית על מפת-המצב הגרמנית, כנמצאת בתוך מרסה-מטרוח — הוסיף אפילו מפקד גמיש ומהירת-פיסה כרומל לדבוק בידיעה-מסוימת ולא מש ממנה. המעיין

במפת מערך-הכוחות של ה-26/27 ביוני 1942, המובאת בספרו של גנרל-מיוור פון-מלנטין, מי שהיה בתקופת יוני 1941 — ספטמבר 1942 סגן קצין-המבצעים

ב„ארמית-השריון-האפריקאית“ (Panzer Armee Afrika) יבין מיד שמפקדתו-הקדמית של רומל היתה מדרום למרסה-מטרוח — אך מצפון למינקאר-קאים. בעוד שרומל

מדבר על התפרצות הניו-זילנדים דרומה, דרך חנית-מפקדתו, מספר גנ. מ. קיפנברגר בספרו על התפרצות מזרחה. נקל להבין שהניו-זילנדים פרצו למעשה דרך הדיבזיה

המשוריינת ה-21 הגרמנית, למזרח — ואילו ה„ניו-זילנדים“ המדומים של רומל, ששטפו דרך מפקדתו לא היו אלא חלקי הקורפוס הבריטי ה-10 שפרצו ממרסה-

מטרוח דרומה, אך כנראה גם לא בליל ה-27/28 ביוני אלא לילה אחד מאוחר-יותר, דהיינו ב-28/29 ביוני. פון-מלנטין מעיד על אירוע זה בספרו „קרבות-שריון“

באופן ברור, כמי שהשתתף אישית בקרב לילי זה. הוא מוסיף אף בהערת-שוליים: „רומל מציין את הניו-זילנדים כמתפרצים דרך מפקדתו, אבל זאת היא טעות.

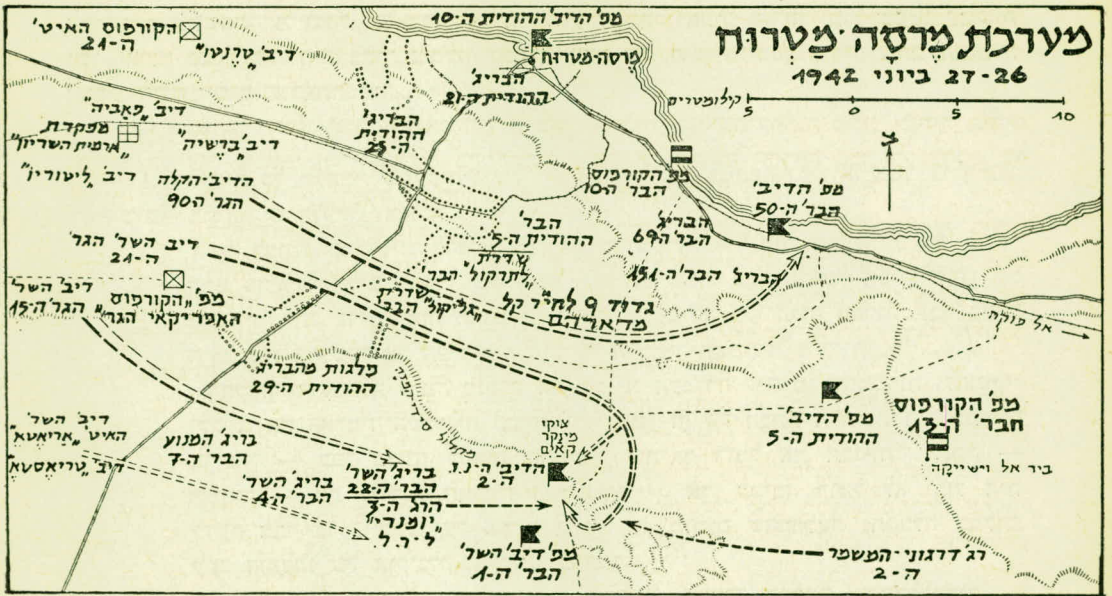
לא היו כלל ניו-זילנדים עם הקורפוס ה-10**). מסתבר, איפוא, שאם כי במבט ראשון נראים תיאוריהם של רומל וקיפנברגר

(*) קיפנברגר, „בריגדיר הרגלים“, מהדורה עברית בהוצאת „מערכות“, עמודים 140—146.

(**) עמ' 237 Liddell Hart, The Rommel Papers.

(***) עמ' 129 Major General F. W. von Mellenthin, Panzer Battles.

המפה המלווה את התיאור בספרו של פון-מלנטיין "קרבנות שריון"

מתייחסים אל אותו מאורע — הרי למעשה דנים הם בשתי התפרצויות שונות זו מזו, אם כי שתיהן מהוות מסכת אחת בהחלצות הארמיה-השמינית הבריטית מכיתור-ההשמדה של הצבא הגרמני.

2. מאידך גיסא, אי-ידיעה ניכרת של המצב היתה, כמובן, מצויה גם בצד הניו-זילנדי והבריטי; וזאת באשר למערך המדויק של יריביהם, ובאשר למידת הידוקה של טבעת-הכיתור. כמובן, שררה בצד הבריטי הערכה מוטעית-לחלוטין על אודות עצמת כוחות היריב וכשירותם. אם כי במערכה שקדמה למערכת מרסה-פטרון נחלו הכוחות הבריטיים תבוסה רצינית מאוד, הרי בעקב התקצרות קוי התחבורה וההספקה, וכתוצאה מהחשת תגבורות לזירת-המבצעים, היו הם עתה שוב עדיפים על הגרמנים — שקויהם נתארכו, כוחותיהם תשו, ולא עמדו לרשותם תגבורות כלל. בספרו של גנרל-מיוור פון-מלנטיין אנו מוצאים כי בעוד שהדיביזיה-המשוריינת הבריטית הראשונה תוגברה שוב, ומצבתה עלתה ל-159 טנקים (וביניהם 60 — מדגם "גרנט") נכנס הקורפוס-האפריקאי לקרב עם כ-60 טנקים בלבד*.) באשר למצב בגזרת מינקאר-קאים עצמה מספר פון-מלנטיין: "במשך הבוקר עברה הדיביזיה-המשוריינת ה-21 הלאה, על פני חזיתה של הדיביזיה הניו-זילנדית ה-2 שליד מינקאר-קאים, ובהיפוי של דו-קרב ארטילרי עקפה בהדרגה את הניו-זילנדים ותקפה את אגפם המזרחי. בכל מסיבות שהן, היה דבר זה נחשב לתמרון-הסתננות, אך הוא נראה מסוכן עוד יותר שעה שהנך מביא בחשבון את העובדה שלרשות הדיביזיה-המשוריינת ה-21 עמדו 23 טנקים, וכ-600 רגלים מיועלים ביותר בלבד**.) ובהמשך לתיאור המערך הגרמני מוסיף הוא את המשפט הבא: "כל זה ודאי שהיה עשוי לבלבל את המפקדים הבריטיים. אך לו היו שומרים על קור-רוחם, היה עליהם להיכוח שארמית-השריון — היא שהיתה שרויה בסכנת השמדה רבה-יותר**.) והוא ממשיך ואומר לגבי מצבה של דיביזיה-השריון ה-21: — "היא היתה שרויה מבודדת מזרחה למינקאר-קאים, והיתה נתונה לחסד של הדיביזיה הניו-זילנדית ה-2 ודיביזיה-השריון הראשונה***)".

כמובן, לא היו הבריטים אותה-שעה שותפים להערכת-מצב זו; ומלנטיין מצטט, בקשר למצב-

* עמ' 126, Panzer Battles, Major General F. W. von Mellenthin.
 ** שם עמ' 127. *** שם עמ' 128.

עמ' 127
 שם עמ' 127
 שם עמ' 128

דברים זה, את מימרתו של מרשל פוש: "קרב אבוד הוא אותו קרב שאדם חושב כי איבד אותו".
3. משפטו של רומל כי "קשה לאלתר במדבר חזית-נרחבת" — הריהו מסכם למעשה את כל הקושי שבארגון (וקיום) טבעת-כיתור רחבת ידים בשטח מדברי ומישורי; ואין משפט זה נזקק לשום הסברים נוספים.

4. מאידך גיסא, שוב נמצאנו למדים כאן שסיכויי הפריצה-החוצה מתוך כיתור טובים ביותר כל עוד עומדת עדיין הטבעת בהתהוותה, וספק אם גובשה והודקה כבר די-צורכה. כל דחית מועד הפריצה — בהכרח שמקטינה היא סיכויים אלה.

5. מהתיאור הניו-זילנדי מתגלה לעינינו כל הקושי העצום הכרוך בשליטה על כוחות מתפרצים — המתוסף כאן עם קשיי השליטה הרגילים בלוחמת-לילה. אנו רואים בעליל כיצד נראה למעשה אותו דבר אשר רומל מכנה אותו "עוצבה, אשר מפקדה מחזיקה איתן בידיו"; אם כי למען-הצדק צריכה האמת להאמר שיחידות מעולות-פחות מהניו-זילנדיות היו בודאי מסיימות מבצע מעין-זה בתוצאות חמורות הרבה יותר ובמצב מעורר-ערייתר.

6. ומעניין היה לדעת, מאיזה מקורות שאב רומל את מושגו על "מינוע מלא" של הגייסות אצל הבריטים. לידל-הרט מגלה לנו ש"חלק מהרכב מוביל-הגייסות של הכוחות שבמרסה-מטרורח גלקח מהם, כדי להפוך את הניו-זילנדים לניידים-בשלמות למילוי משימתם בחיפוי האגף". בכך יש לראות, לדעתו, את הסיבה לכך שלא כל הכוחות הצליחו להימלט ממרסה-מטרורח, אף כי מרביתם הצליחו בכל זאת לפרוץ ולחמוק בלילה הבא — אם גם נאלצו לנטוש ציוד ותחמושת. עם זאת קובע לידל-הרט כי דעתו של רומל (המובעת במקומות רבים בספרו) בענין הצורך בגייסות ממונעים-במלואם במלחמה על מרחבים גדולים, נכונה ללא צל של ספק.

(כבדוגמה הקודמת, נתגלתה גם כאן מחלוקת "מטאורולוגית" בין התיאורים השונים. צ'רצ'יל כתב בזכרונוטיו על "קרב-הכידונים לאור הירח" של הניו-זילנדים, ואף לידל-הרט מצטרף לתיאור זה; בעוד שרומל אומר "שלא ניתן היה לראות את היד לפני העיניים". למחטטים ב"לוח אור-הירח לשנת 1942" פתרונים!)

7. בסיכום הפרשה — מזדקרת החשיבות המכרעת של החלטת אוקינגלק (ועצת קציני-המבצעים החדש שבחר לו) לנטוש את קו מרסה-מטרורח. החלטת-נסיגה נוספת זו, אם כי לכאורה יכלה להיות לה השפעה שלילית על רוח הגייסות, שמה-לאל את תכניותיו של רומל, ומנעה בעד הישנות המשגים של ריטצ'י, שהיה פיקודו של אוקינגלק וקודמו בפיקוד על הארמיה השמינית (עיין בדוגמה הקודמת). כפי שהתוצאות מלמדות, באה החלטה זו במועד המתאים — בשללה מרומל כל ידיעה על כונת הנסיגה — ועם זאת אפשרה עדיין לכל הכוחות את ניתוק המגע עם האויב.

(* עמוד 239 Liddle Hart : The Rommel Papers

הירח משחק במחבואים

מה איפוא היה מצב הירח בליל הקרב?
השרות המטאורולוגי באדיבותו המציא לנו את הנתונים הבאים:
יום 27 ביוני 1942

ירח בן 13 יום — כלומר ירח כמעט מלא.
בזירת ההתרחשויות עלה הירח בשעה 1724. הירח שקע בשעה 0326 (לפי זמן אלכסנדריה — השעון האיזורי).
אגב, היה זה מוצאי שבת, י"ב בתמוז תש"ב.

*
קיפנברגר אינו מדבר כלל על הירח, אך מדבריו ניתן להבין כי הראות באותו לילה היתה טובה.
צ'רצ'יל אומר כי היה ליל ירח — ואכן, הצדק אתו.

כיצד מסתבר, איפוא, אי הדיק בדבריו של רומל, אשר נכח בשדה הקרב? רומל מספר ברורות כי עמד ליד מכוניות בווערות — והתפרש החריף בין אור הבערה לבין אור הירח החיור, שהוא בלבד שאיפשר את מידת-הראות אשר באיזור הסובב — הוא שעורר אצלו, כנראה, הרגשה של חשכה מעובה.

„עכשיו כבר מותר לגלות...“

פרשיות רבות מן התקופה שלפני עשר שנים
נשארו לוטות סוד. אבל עכשיו כבר מותר
לגלות...

מערכת „מערכות“ מכריזה בזה על מדור מיוחד
להעלאת פרשות עלומות, ופונה אל הקוראים
לשלוח למערכת זכרונות (בכתב ובצילום), אשר
טרם ראו אור.

פרס מיוחד, בסך — 10 ל"י, ינתן בעד כל הזמר אשר יימצא ראוי לפרסום.

מעבר מכשולים בהבקעת מערך-מבוצר

אין כונת רשימה זו לעסוק בניתוח או פירוט של כל מהלך הקרב בהתקפה על מערך מבוצר, אלא לנסות ולזרוק אור — ולמשוך תשומת-לבם של מפקדים — למיוחד שבשלב החזירה בהתקפה כזו.

עצם ההתקפה של כל כוח שהוא על מערך מבוצר יחייב מודיעין ותכנון מדויקים, החלטה שקולה בבחירת היעדים וציר ההתקפה, בהערכת כשירות הגייסות ובקביעת כמותו של הסיוע הנדרש, וסוגיו.

יש בשלב מעבר המכשולים, ובפריצה אל מעבר להם, משום הכרעה גורלית של עתיד הקרב והמערכה כולה.

הכרת הבעיה ממלחמת-השחרור ומערכת-סיני, אין די בה בשביל הערכת המשמעות של תקיפת מערכים-מבוצרים, ושל מעבר דרך מכשולים.

יותר מכל נושא אחר ראוי נושא זה שיהיה נלמד ע"י מפקדים מכל הדרגות, לבל נמלט עצמנו אל תוך האשליה שתמיד תעמוד לאל-ידנו האפשרות לתקוף מן האגף ולבוא בעורפו של האויב. במסיבות הבטחוניות-פוליטיות הקיימות של מדינת ישראל, באשר לנתוני אויב, זירה ושטח, עלולים אנו לעמוד אף בפני הכרח לפרוץ דרך מערכים מבוצרים.

כאשר אין באפשרותו של האויב לערוך את מערך-ההגנה שלו על מכשולים טבעיים, יעשה כל אשר לאל-ידו כדי למנוע מהתוקף אפשרות של תקיפה ישירה של הנקודות החיוניות שבמערכו ע"י הקמתן של מערכות ביצורים ומכשולים מלאכותיים אחרים. מכשולים אלו יהיו, לרוב, שדות-מוקשים, תעלות נ"ט, גדרות תיל — ובעורפם של אלה מערכת המוצבים והביצורים. המכשולים יהוו חלק מתכנית-האש — ותכנית האש עצמה תהיה מתואמת עם שדות-המוקשים המתעלים, עם שדות המוקשים ההגנתיים, ועם שטחי-ההריגה לגייסות רגלים ומשוריינים.

לא מקרה הוא, שכל צד המתכנן פעולות התקפתיות יעדיף בכל עת לנסות ולהתחמק מתקיפת המערך במקום אשר יחייבו לפרוץ ולעבור דרך מערכת-מכשולים שכזו. אמנם, ההיסטוריה-

תחת מסך עשן, וסיוע-אש כבד. רק לעתים רחוקות מאוד תצליח פעולה כזו להיות מבוצעת בשקט, וללא תגובה או התערבות מצד המגן.

פריצת המכשולים — מעשה-מלחמה מתוכנן ומ-דויק הוא, ודומה יותר לאמנות שבמלחמה, מאשר משמלבים בה את כל האמצעים ומשתלבים בה כולם. ידיעת הפרטים, התאום והשליטה בכל — הכרחיים וחיוניים הם. לפיכך ידיעות מודיעין (מסוירי-קרקע ותצלומי אויר), חיוניות הן ביותר.

הסיוור והלימוד מהמפה ומתצלום-האוויר הכרחי יהיה מדוקדק, כדי שיאופנו בו המכשולים, גבולות שדות-המוקשים, הגדרות והתיל, עמדות המ"ק"ב, נשק הנ"ט ומוצבי-התצפית הארטילריים. כל אלה ישפיעו בקביעת מקום המעברים, שתפקידם להביא את הכוחות התוקפים, בציר-התנועה הקצר ביותר, אל עמדות ההסתערות. על היעדים החיוניים.

גודל הכוחות הפורצים ייקבע תמיד בהתאם לתפ-קידים שיועדו למעברים השונים, לרוחב המכשולים ולמספר המעברים שיש לפתוח. בכל אופן, תמיד תהיה הפעולה לפינוי ה-מכשולים ולפריצת המ-עברים, שלב אחד מבור-ההתקפה על מערך מבו-צר; אכן, המשכה של ה-התקפה, שתערך ע"י כו-חות נוספים, מותנית ב-הצלחת שלב הפריצה.

הכוח שיוקצה למשי-מה כזו, מורכב, בדרך-כלל, מאלמנטים שונים, אשר בצירופם יקנו לו את אפשרות הפתיחה של המעברים. יש חשיבות מכרעת לריכוז האבטחה, הסיוע והשליטה בתנועת הכוחות בעת המעבר

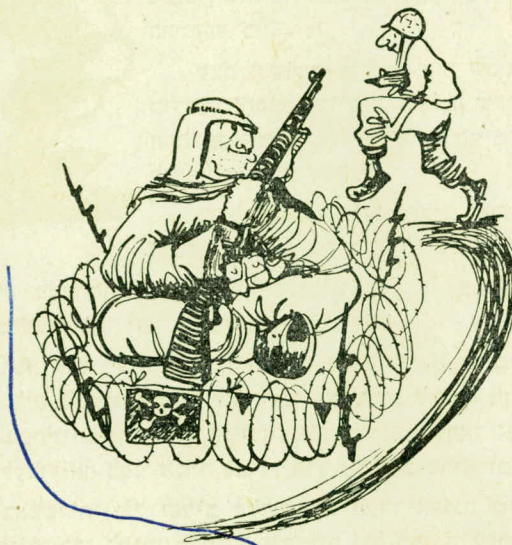
בפרצות — ויהא גודלו של הכוח והרכבו אשר יהיה — בפיקוד מפקד אחראי אחד יהיה.

הכרח הוא כי יחידות ההנדסה תהיינה מאומנות בכל סוגי הציוד לפריצת גדרות ולפינוי מוקשים, בין שיהיה זה ציוד מכני, או אלקטרוני, או הדקר המופעל בידיו של החייל. ייאמר כאן כי מאז מלחמת העולם השנייה, עם הכנסתם לשימוש של המוקשים הפלסטיים, הפך הציוד האלקטרוני לבעל מגבלות

הצבאית של שתי מלחמות-עולם, תמיד לפנינו שאין עוד לסמוך על מערכות ביצורים ומכשולים — אף כשהינן כקור-הגיננו או קור-הגפריה, הידועים לנו מזירת-הקרב באירופה, אך עובדה זו לא יהיה בה כדי לשחררנו, בבוא העת, מן הצורך לתקוף ישירות בנקודות הקשות של המערך המבוצר.

מעבר מכשולים ופריצה דרכם, לא בכדי נמנים הם עם הפעולות הקשות והמורכבות ביותר. פעולות כאלו, שהסיכוי בהן שווה לסיכון, מבוצעות רק כאשר האויב והשטח אינם מאפשרים פעולת הסתננות של כוחות בסדר-גודל המבטיח את השגת המשימה. הש-גת המשימה תהיה, לרוב, כרוכה בפתיחת צירים והשתלטות על שטחים חיוניים במידה שווה למגן ולתוקף. פריצת המעברים מבוצעת ע"י עדיפות כו-חות ביחס מתאים, בין המגן לתוקף; ע"י עדיפות אש לתוקף; וע"י נסיון, אימון ותרגול של הגייסות לביצוע משימה זו.

ברמה עוצבתית משמשת לרוב חטיבת-רגלים במ-שימת הבקעה דרך מערך מבוצר. אולם, יש ויוטל

תפקיד כזה אף על גודו — שכן הכל תלוי בטיב המשימה ובסדר-גודל ה-כוחות המיועדים לעבור דרך אותו המעבר.

אכן, אין דבר המלמד כמו הנסיון האישי; אך לא אחת ניצב אתה בפני השאלה: האמנם אין לל-מוד גם מנסיון הזולת? דומה כי עדיין קיימת אצ-לנו נטיה לא להעריך נכונה את מלוא משמער-תה של פעולה מסוג זה, הקשורה במעבר ופריצה דרך מכשולים. מפקדים שניצבות בפניהם משי-

מות כאלו, עמדו, מחד גיסא, במבחן היכולת הנפ-שית-פסיכולוגית ביחוד בשל ההכרח לשלם בעד מילוי המשימה בקרבנות אדם יקרים — ומ-איך גיסא במבחן הביצוע הפיסי, הכרוך בבע-יות שליטה ותיאום מורכבות וקשות ביותר.

אין לדבר על הפתעה כעל גורם מכריע בפעולה מסוג זה. ההפתעה הנה איסטרטגית או, לכל היותר, אופרטיבית; ואילו ברמה הטקטית מבוצעת הפעולה

שכנגד (ע"י מוצבי השדה, פטרולים, מארבים, אש-מסייעת ומלכודות), ובכלל המסיבות-הטקטיות בהן תבוצע הפעולה.

מנסיגות של צבאות זרים בעולם אפשרי לעמוד על הספק (נורמות) עבודה בנושא זה, אך כל יישומם של אלה, אשר לא ייקח בחשבון את הגורמים המשפיעים האחרים (כנ"ל) יש בו כדי להטעותנו. מקובל לחשוב שפריצת מעבר לרכב בשדה שעומקו 100 מ' / המבוצעת ע"י מחלקת-הנדסה, תמשך כ-4 שעות. מחלקת טנקי-מורג עשויה לטהר אותו נתיב במשך זמן שאינו עולה על 10 דקות.

הכוחות המסתערים הם, בדרך-כלל, כוחות רגלים ושריון; ארגונם ועריכתם הם הקובעים מקום המעבר רים, מספרם ורוחבם — שהרי אין דומה מעבר לרגלים, לזה המיועד לרכב. יש להימנע מלתכנן את חצייתו של שדה המוקשים ע"י שיירה ממונעת במעבר אחד בלבד — מטעמי בטיחות, ועבירות-קרקע.

גודד חי"ר זקוק ל-3—4 מעברים. מספרם המדויק של המעברים מותנה בתבנית בה ערוך הגדוד להס-

תערות. בדרך-כלל, מוטב לפתוח ארבעה מעברי רים, כדי לאפשר לגדוד לנוע בתבנית "שנים-לפנים", ובכל פלוגה — עם שתי מחלקות לפנים.

עד כאן — אחדים מן הנתונים שיש בהם כדי לסבר את האוזן לגבי היקף הפעילות הנדרשת בתכנון הפריצה. אך יש לקחת בחשבון גורם חד-שוב נוסף והוא: מרחק-הבטיחות שבין מעבר אחד למשנהו. בענין זה אין לקבוע כללים נוקשים: הכל תלוי בסוג

הקרקע — ובסוגי הארטילריה של האויב. מקובל לחשוב כי 80—150 מ' הם מרחק-בטיחות מתאים.

בהכנת הכוחות לפעולה כזו אין להסתפק בקבוצות-הפקודות השגרתיות. ישכיל לעשות כל מפקד אשר ימצא הזמן והמקום בהם יוכל לתרגל את יחידותיו בתרגולות זו.

(109 בעמ' 95)

מפאת היותו בלתי רגיש לגבי מוקשים כאלה. מאידך גיסא, השימוש בציוד מכני כבד, כגון המורג, יש בו משום חסכון; אך אף בשיטת פינוי המוקשים ב"עבודת ידים" אין לזלזל כלל.

חשיבות רבה גודעת, איפוא, לאימונם ותרגולם של אנשי יחידות ההנדסה בעבודת ידים — מפאת היות עבודה זו מפרכת, מורטת-עצבים ומסוכנת כאחת.

האימון בכל אלה צריך שיתבסס על הכרת סוגי המוקשים, שיטת התנועה, ההרמה והטיפול במוקשים עצמם; ככל שמרבית לבצע אימונים במוקשים חיים, גדלה הערובה לכך כי גם בפעולה יוכלו להם. לפיכך מורכבים כוחות הפריצה, בדרך-כלל, מייחידות רגלים ושריון לאבטחה; יחידות הנדסה לביצוע פינוי המכשול; יחידות מ"צ להכוננת התנועה במעברים; יחידות חר"פ לפינוי נפגעים; ויחידות חי"ח לחילוץ רכב ניוק ולגריירתו.

לאבטחת העוסקים בפרצות מוקשים כוחות חי"ר או שריון שיתפשו עמדות משני צדי המעברים —

בעבר הזה של השדה, ציודם מן הראוי שיכלול מקלעים ונשק נ"ט (בזר-קוח וכד'), אותה שעה תעסיק הארטילריה את מוצבי האויב — ותותחי הטנקים, בכינון ישיר, מפצצים את עמדות ה-נ"ט, עמדות המק"ב ושאר כלי-הנשק של האויב שטוח פעולתם וסוג אשם עלול לשבש או אף למנוע את פעולת המהנדסים בפרצות.

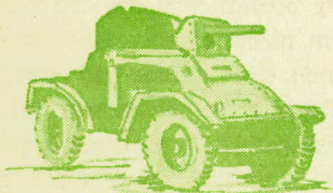
מעבר לחי"ר הנו נתיב ברוחב של 80—100 ס"מ. מעבר כזה יוכן ע"י

הפעלת מטעני פיצוץ, לפי שיטות שונות שהוכיחו את יעילותן. בדרך כלל יוכלו להרחיב מעברים כאלה אחרי שעברו בהם הרגלים — ולהכשירם לשמש כמעברים לרכב. במידה ויש להכין מראש מעברים לרכב, מכינים את אלה ברוחב של 7—8 מטרים.

הספק-העבודה בפריצת מעברים מותנה, בדרך-הטבע, בעומק המכשול, בסוג המעברים, באמצעי הפריצה, בטיב היחידות, במידת ההתנגדות של הצד

הקרב השני על מלכיה

מאת רס"ן י. אשל

„הופעת השדרה בעורפה של מלכיה, אחרי נסיעה של למעלה 15 ק"מ בכביש אויב, הכריעה, כפי שקיינו מלכתחילה את הקרב השני על מלכיה.“

מלחמת העצמאות (ראשי פרקים להסברה), עמ' 74.

„לאחר קרב מתוכנן כראוי כבשנו את מחנה הצבא במלכיה, את הכפר עצמו ואת כפר קדש הסמוך...“
 „...כל סוגי נשק — ביחוד תותח של 20 מ"מ — פעלו יפה...“

99 הפלמ"ח ב' 493, 494.

ביום 25 במאי 1948 נקרא מפקד התותחנים המסופחים לגדוד הראשון להתייצב במצודת יפתח (משטרת ראש-פינה). שולה, קצין-המבצעים, הסביר לו את הענין. לפי דרישתו של יפתח יש להרכיב אחד מהתותחים בני 20 מ"מ (מתוצרת „היספנו-סואיזה“) על משורין, וכך לחזק את הטור המשורין אשר ישתתף בפעולה הקרובה. התותחן ניסה להסביר ש-20 מ"מ זה תותח, ולא סטן, אשר אפשר לפרק ולהכניס לכיסים; אבל, לך תתוכח עם פלמחניק. שולה הקשיב באדיבות ובסבלנות — וסיים שיש לגמור את ההרכבה במשך יומים, ושמוסך של איילת-השחר עומד לרשות התותחן. כלי הרכב היה יפה וחדש. רק לפני מספר ימים נלקח שלל במשטרת צפת, ע"י בחורים של הגדוד השלישי. היה זה משורין פתוח מתוצרת ג'י.מ.סי. במוסך של איילת לא חסכו מאמצים. פירקו את הגלגלים ואת ה"רגלים" של התותח. הלחימו בסיס מפלטות ומצינורות. הקנה הוכנס דרך החלון שליד הנהג (היה לו 20 מעלות צידוד, ו-15 מעלות הגבהה). קירות המשורין הוגבהו בעזרת פלטות נוספות, כדי שיתנו מחסה לכוון. אחד הבחורים צייר על חזית המשורין שני סמלים, סמל של תותחנים וסמל של פלמ"ח (איפה היה או בטחון-שדה?) — וזהו. בערב יום 27 בחודש, בקבוצת פקודות, פירט המג"ד את התכנית. שתי פלוגות תתקופנה את מלכיה (המחנה) מדרום, בסיוע של 2 תותחים בני 65 מ"מ ו-2 מרגמות בנות 120 מ"מ הממוקמים בסביבות נבי-יושע. מחלקת חיל-משמר מאנשי המשקים, בסיוע תותח אחד בן 20 מ"מ, תבצע הטעיה על ציר הכביש נבי-יושע—קדש. פלוגה אחת מוסעת על משוריינים תתקוף מצפון, מתוך לבנון, הובטח גם סיוע של „פרימוס" אחד.

הטור המשורין בפיקודו של חקה יצא את מחנה פילון בליל 27-28 ונסע דרך נבי-יושע למנרה (רמים). האויב בקדש הרגיש בתנועת השיירה הגדולה, והפגיו אותה מתותח-שדה, אשר היו ממוקמים במלכיה. אולם האש לא היתה יעילה, והשיירה הגיעה בשלמותה למנרה, קצת אחרי חצות. בתוך המשק פוזר הרכב בין הבתים ולכל המאורע ניתן אופי „מנהלתי" בלבד (שיירת מזון או תגבורת לישוב מבודד).

יום 28 בחודש עבר בביצוע הכנות אחרונות, ובשעה 2200 יצא ה"טור" לדרך. הרכב הטור לפי סדר המסע היה כדלקמן: משורין (שלל משטרת צפת) מן הסוג הידוע בכינוי „דינגו"; אחרי משורין עם תותח בן 20 מ"מ, 5 משוריינים „סנדויץ" (אחד מפנה מחסומים, ושנים עם להבירים). 3 אוטובוסים משוריינים (של „אגד" או של „שחר") עם מחלקה בכל אחד. אחריהם 2 אוטובוסים משוריינים (אמבולנס, וחדר-ניתוח), מכונית גרר ומשורין נוסף בתור מאסף. בכל רכב היה

Scouter, Humber (*) — תוצרת בריטית, חמוש במקלע ברן. כינוי המקומי שלנו — „צפרדע“.

מ.ק. 18, ושם הרשת היה "חקה". במשורין נושא התותח היו 3 פלמחאים (חובש, קשר ונהג) ושלושה תותחנים (מפקד, טען וכוון). יש עניין מיוחד בציר התנועה של הטור: ממנרה, בשביל מוסתר הידוע לאנשי המקום, לתוך לבנון עד לכביש מרג'עיון-עייטרון, המקביל לגבול המדיני. לאורך הכביש הזה, באורות מלאים, פנה ה"טור" דרומה דרך הכפרים הלבנוניים מס ובלידה. ג'ינג'י, אשר ישב ב"צפרדע", נתן קצב לכך השיירה; כך, בדהירה, עבר הטור את הפניה לתוך הארץ, המובילה דרך בית המכס בקדש למלכיה הכפר. 2 או 3 ק"מ דרומית לפניה זו נתקל הטור בהתנגדות — כנראה תגבורת שהיתה בדרכה למלכיה. אפשר היה להבחין באש מרגמות או תותחים, ובקליעים נותבים של נשק-קל משני צידי הדרך. ה"צפרדע" נעצר ו"תותח" אחריו.

— "חקה אחד לחקה, דופקים חזק, מה לעשות?"

תשובה באה מיד: "חקה לכל תחנות חקה, קדימה".

ללא אורות המשיך הטור להתקדם באיטיות רבה. אם של אויב התגברה. הג'ינג'י עצר והודיע לחקה שבחושך קשה לו לנסוע וביקש רשות להדליק את האורות. וכן עשה. לאור שני פנסים וזרקור, אשר במרכז המשורין מתחת למרכב של "צפרדע" התחילו שני המשוריינים הראשונים נעים קדימה. המראה היה נהדר. במרחק 50 מ' בערך נראו שני משוריינים מטיפוס "פנהרד" (עם תותח בן 2 ליט') נסוגים על הכביש ב"רברס". הם הפסיקו לירות; כנראה שסוגרו באורות ה"צפרדע". היו אלה מטרות נפלאות ל"תותח", אלא שה"צפרדע" עמד בדרך. התותחן עלה על הרשת: "חקה שנים לחקה אחד, זזו הצידה!". הוא זז, אבל לא די מהר. התותח ירה שלושה צרורות. אחד פגע והדליק את המשורין הראשון, שכבר עמד ברוחב הכביש (כנראה רצה להסתובב ולברוח, או אולי לחסום את הדרך בפני התוקפים). הצרור השני הדליק את המשורין השני והצרור השלישי פגע במכונית משא שמאחוריו. נעשה "שמח". מחום הדלקה התחילה מתפוצצת התחמושת של המשוריינים הבעורים, ובין רגע נתלקחו והתפוצצו מיכלי הדלק. התותחן פקד על הנהג לזוז אחורנית והוציא את הראש החוצה. באור השריפה ראה שהדלת של "צפרדע" נפתחה; אדם קפץ ממנה והחל לרוץ לקראת ה"תותח". "אני פצוע, אני פצוע" זעק, היה זה נהג ה"צפרדע", אשר נפצע מכדור חודר שריון של "תותח", אשר פגע בקצה ה"צפרדע" חדר פנימה, עבר לאורך הקיר וריסק את ארגו עזרה ראשונה, הנמצא ליד מושבו של הנהג. חתיכות הפח פעלו כמו סכיני גילוח. הוא נחבש והועבר לאחור, ונהג אחר הרחיק את הרכב מן השריפה שהחלה מסכנת את הצמיגים של ה"צפרדע".

אחר שמפנה מחסומים דחף את המכוניות השרופות לצידי הדרך, המשיך הטור הלאה עד לכפר עייטרון. רק אז הבחינו בטעות, וחקה נתן פקודה לחזור. באורות מלאים הסתובב הטור המשורין בתוך הכפר והחל לנוע צפונה, לעבר הפניה לקדש. באותו רגע הופיע מעל הטור "פרימוס" ובחשבו, שהנה מצא את השיירה עם התגבורת הלבנונית עבור מלכיה, הוריק את המטען שלו. לטור המשורין שיחק המזל, וה"פרימוס" לא פגע.

"חקה לדן, חקה לדן" — התרגו חקה — "תודיע לחיל אויר ש...". תשובתו של דן היתה מאופקת: "רות, חקה בוא למלכיה. איתמר (שמו של אחד ממפקדי הפלוגות) נכנס, וישמעאל ברח. היא בידינו".

למה אין לקוקים?

עם זאת מתאימה גם להכנת צבא מילואים הנתון במגבלות המיוחדות. וכשאנו מדברים על הכנת גייסות — בונתנו להכנה כפי שהורו בעלי המאמרים על החיסון הקרבי, שצוינו לעיל. ברור שנקודת המוצא לאימונים היא בתרגולת-הקרב שתיבחר לאחר מחקר-מבצעי; כלומר, אותה תרגולת-קרב, או טכניקת-קרב, אשר תהיה ישימה לתנאי הקרב של המלחמה הבאה. הכל מודים שבחי-רת תרגולת זאת היא שאלת השאלות. מבלי לנסות לקבוע הלכה בשאלה זו, נצא מתוך הנחה שתוצאות המחקר-המבצעי מוסכמות על כולם. ניגש, איפוא, ישר אל הביצוע — לדיון בדרכים להחדרתה של טכניקת הקרב.

כל בחינה של תנאי שדה-קרב בעתיד תראה בעליל שיש צורך בעריכת שינויים ב"משמעת המבצעית". משמעת זאת, שהיא למעשה המשטר המבצעי של שדה-הקרב, הופכת או להיות נושא ללימוד בשל עצמה; אני, כאיש מילואים, מניח שסיכומים של הטכניקה הקרבית והמשטר המבצעי של שדה-הקרב נעשו ונעשים באופן שוטף. יש להניח, איפוא, של-אלה העוסקים בדבר הנושא ברור ומחזור. אולם המאפיין נושא זה הוא שאין להחדירו — ואף לא לקלטו — מתוך ראייה ושמיעה בלבד. כמו כל משטר כן גם המשטר המבצעי נקלט רק מתוך ביצוע חוזר ונשנה — עד אשר ייהפך לתגובה מותנית. להחדרת המשטר המבצעי של שדה הקרב ידועות לי שתי דרכים — שהן למעשה דרך אחת, אלא שנוח להציגה כשתים. בהצגת דברים אלה אין משהו מקורי אלא נסיון ליישם לענין זה את נסיונן של בנות-הברית, אשר נרכש תוך כדי מלחמת העולם השנייה. הדרך האחת היא הפעלת בית-ספר לקרב (Battle School) למפקדים זוטרים; הדרך השנייה — אימון המילואים לאורך "מסלול" ו"תחנות".

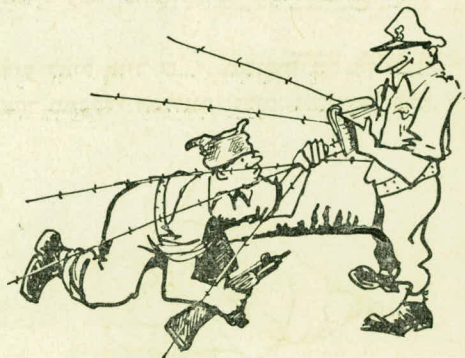
ה"תחנה" נועדה לעדכון ידיעותיו של החייל

מאמרים שונים ב"מערכות" * נגעו במה שנקרא חיסון קרבי, או, בעברית טובה, חיסון לקרב. אחדים מהם דיברו על "הערכת המשימות", כלומר, הערכת המאמץ מול יעד כך שתובטח הצלחת ההתקפה. בדרך זאת לא זו בלבד שהיעד ייכבש, אלא שתוך כדי קרב יחוסנו הגייסות. מאמרים אחרים ניסו לפי-תור את השאלה בדרך שניה — ביצוע אימונים "ריאליים" עד כמה שאפשר, כדי להקטין את אפקט ההלם אשר לו נתונים הגייסות ברגע ראשון של המגע. בין שתי דרכים אלה אין כל סתירה, וברור שזו כן זו פועלת רבות לחיסון לקרב, אלא שבכל זאת חסר משהו אשר עליו כדאי לעמוד.

כל צבא מנצח חשוף לסכנה של "הכנות למלחמה הבאה בשיטות של המלחמה שעברה"; וצבא מילואים הנקרא לשרות תקופתי ברוחי זמן גיכרים חשוף למשהו נוסף: למשך הכנות קצר. שאלת השאלות אינה זוכה, איפוא, לתשובה מלאה במה שנאמר כבר מעל דפי "מערכות".

עלינו לחפש דרך שתיתן לנו אפשרות להת-כונן בפועל להתמודדות הבאה — ותהיה יחד

* ראה — "חייל אל חיילים", חוב' ק"ב, עמ' 6; "על רגלים מול ארטילריה" חוב' ק"ט, עמ' 36.

ב. עבודת צות מתבצעת לא רק בדרגים גבוהים, אלא גם בדרגים נמוכים.

ג. הטכניקה הקרבית והמשטר המבצעי יהוו תורה משותפת לכל הגייסות.

ד. הטכניקה הקרבית הבנויה על התקלות פתע תשמש בסיס טקטי אשר נוח ליישמו אל מצבים שונים, ובעיקר אל מצבים בלתי צפויים. יישום כזה מודא שליטה על פרטי הפרטים, ופיתוח יזמה — כי יזמה בנויה על ידיעה ולא על בורות.

דרכי אימון אלה יבססו משמעת קרב, חיסון לקרב, כושר גופני ומהירות מחשבה וכן מתן פקודות והקפדה על ביצוען.

אפשר היה להרחיב את ההישגים. מספרם באמת בלתי מוגבל — אולם ברור כי משך האימון ישפיע על מספר הנושאים, אבל לא על מרכז הכובד של האימון.

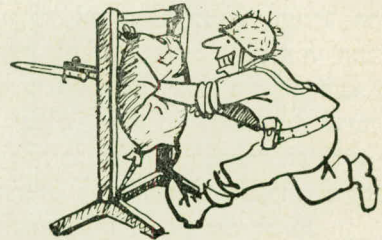
נדמה לי כי שיטת אימון זאת תחדיר התלהבות במאמנים ובמתאמנים, ותתן כר נרחב ליזמה ולפיתוח דרכים לאימון המוני — מבלי לפגום באיכות. אולם עיקר העיקרים הוא ששיטות לחימה, המשטר המבצעי והחיסון לקרב ייקלטו מתוך מעשה של ממש.

„מפקד במילואים“

ולביצוע העברה לציוד חדש (מבחינה זאת, המטוח, למשל, הוא תחנה), ואילו ה„מסלול“ משמש כשדה קרב מתודי. יחידת המשנה על מפקדיה, העוברת לאורך ה„מסלול“, מתורגלת למעשה בטכניקה של הקרב, תוך כדי שימת-דגש על המשטר המבצעי של שדה הקרב. ב„מסלול“ יש צורך להקפיד על המעבר מן הקל אל הכבד, מהידוע אל החדש, מהיום ללילה, מהפשוט אל המורכב ומהצפוי אל הבלתי-צפוי. אלא שכאן — כמו בבית-הספר לקרב — החייל והמפקד נמצאים למעשה בתנאי שדה-קרב מבוזבזים מרגע היכנסם עד שהם עוזבים את ה„מסלול“. שיטת ההדרכה במסלול היא פשוטה: הצגה של השיטות החדשות — ומיד לאחריה תרגול היחידה בשיטות אלו. בתום כל פרק תרגול נערך סיכום, אשר בו מתקנים גיאות; ואם יש צורך נערכת חזרה על התרגיל — וכן הלאה עד תום ה„מסלול“. בשיא ה„מסלול“, הנמצא בסופו, נערך בחוץ הכוננות והכושר.

בעוד אשר ה„מסלול“ נועד לאימון יחידת משנה, נועד בית-הספר לקרב לעדכון חינוך והכשרת מפקדים, בצורה דומה, בשיטות הלחימה וכמשטר המבצעי.

דומה כי ה„תחנה“ וה„מסלול“ מחד, ו„בית-הספר לקרב“ מאידך גיסא מבטיחים הצלחה להחדרת המשטר המבצעי ביחידות ובמפקדים. ניתן היה, איפוא, לסיים את הרשימה בנקודה זו — אלא שהכשרת כוחות לחימה בדרכים אלו נותנת אפשרות להפקת הישגים נוספים בשעת האימון. ברור שהישגים אלה לא יושגו אם לא יהיו — כמו המשטר המבצעי של תנאי הקרב העתידיים — נקודות מוקד או דגש למאמנים ולמתאמנים. מן הראוי, איפוא, להוסיף מספר הישגים לאימונים הנערכים בשיטה זו:

א. מפקדים וחוגרים לומדים לפקד על יחידותיהם שעה שהיחידה מבצעת את תפקידיה.

מפנקסו של מג"ד

סא"ל מ. פעיל

טיפוח מפקדים צעירים

מכהונה לכהונה. החייל מתרגל למפ-קדו ממש כמו לרובהו... ("אנשי פנפילוב" עמוד 336, מהדורת תש"ו) — והקצין המודח הוחזר ליחידתו. כל הפלוגתא, שנסתיימה כמובן ב-תיקו, התפתחה בגלל מעשה שהת-חיל מספר ימים לפני שקיבלתי את הפיקוד על הגדוד. הגדוד היה אח-ראי לגזרת הגנה אי-שם בנגב, ו-אנוכי הייתי עסוק בלימוד בעיות

ערב אחד מצאתי את עצמי נתון בוויכוח סוער עם סגן מפקד החטיבה ועם קצין השלישות, במפקדת החטיבה. נושא הויכוח: "כיצד לנהוג בקצינים צעירים אשר נתפסים כש-גיאה בעבודתם?" אני טוען כי המפקדים הבכירים חייבים לחנכם ולטפחם בסבלנות, והם טוענים שיש לנקוט מידת הדין ולהעניש בקפדנות. בין כה וכה התחלנו להביא ראיות והוכחות מספרים צבאיים שונים, עד שהגענו ל"אנשי פנ-פילוב". הניתח לי חברי "על השולחן" את דוגמת הקצין הצעיר ברודני ש"נזנף" ע"י המג"ד מיד לאחר שעשה את ה"בויון" במוצב החוף שלו...

היו אלה הימים הראשונים לכהונתי כמג"ד, ולא יכולתי עדיין להשתמש בנסיוני הטרי והרענן. נאלצ-תי, איפוא, להשיב למתוכחי בסיפור מעשה מאותו "אנשי פנפילוב". הזכרתי להם את מה שאמר הגנרל פנפילוב למג"ד בענין ברודני משנפגש עמו בוולו-קולמסק כעבור מספר ימים "...ובכלל, חבר מומיש-אולי, בלא הכרח קיצוני אין צורך להעביר אנשים

הגדוד ובהכרת מפקדי המשנה. באחד הימים, עם שחר יצאו הקמב"ץ והרס"ג ממפקדת הגדוד כדי לבדוק את הכוננות באחד המוצבים הקדמיים. מפקד אותו מוצב היה קצין צעיר שהגיע כחודשיים קודם לכן מקורס קצינים. בבקורתם זו מצאו הקמב"ץ והרס"ג מספר דברים קטנים שלא היו כשורה. הם חזרו ודיווחו את הדבר למג"ד. המג"ד הדיח מיד את הקצין מתפקידו. אח"כ הזמין אותו המג"ד אליו והודיעו כי הוא יועמד בפני בית דין צבאי באשמת הונחה במילוי תפקידו "נוכח פני אייב". בעוד הקצין מסתובב כסהרורי במפקדה העיקרית של הג-דוד, התנפל עליו הסמג"ד בצעקות שיסתלק מיד למפקדה העורפית וימתין שם לבאות.

כעבור מספר ימים, כאשר קיבלתי את הפיקוד על הגדוד, קראתי אלי את הקצין הצעיר והוכחתי לו כי הוא בחור מוכשר, אלא שאינו מפעיל את כשרונותיו מחמת עצלנות מופרזת. הודעתי לו שאני מוכן לחסל את הפרשה ולתת לו פיקוד על מחלקה חדשה למען יוכיח את עצמו ואת יכולתו. הוא הסכים לקבל את המחלקה ונשלח למוצב חוץ מרוחק.

קצין צעיר זה הוא שעורר את הויכוח שהזכרתי בראשית דברי. באותו ערב יכולתי, לצערי הרב, להביא רק ראיות מתחום ההגיון והנסיון הכללי שהיה לי בעבר. כדי לתמוך בהנחותי נאלצתי להסתמך אז על הדוגמה מ"אנשי פנפילוב". לאחר תקופה של מספר חודשים יכולתי כבר לציין בסיפוק כי הקצין

הנ"ל, שעמד כבר על סף בית-הדין באשמת הזנחה במילוי תפקידו נוכח פני אויב, הוכיח את עצמו כאחד הקצינים המעולים שבגדוד.

* * *

חייבים מפקדינו הבכירים לזכור כי חבריהם הצעירים הם עדיין מחוסרי נסיון, וכי הם צועדים את צעדיהם הראשונים כמפקדים בצבא. כולנו יודעים שבת-הספר הצבאיים למפקדים מסוגלים להקנות ידיעות רבות להנחיהם, אולם מי כמונו יודע את אולת ידם של בתי-ספר בכל הנוגע להקניית רגש אחריות, רוח יזמה ונכונות לשאת בעול.

עלינו להשלים עם העובדה שהמפקדים הצעירים הכאים ליחידות לאחר סיומם קורסים, אינם כבחינת "מוצר מוגמר", מותר למפקדים הצעירים לעשות שגיאות, ומותר להם, למפקדים הגבוהים, לכבד את המפקדים הצעירים הכפופים להם כמתן עצה טובה.

מי כמונו יודע כמה נסיון צריך מפקד בצבא לרכוש עד שייעשה מנהיג צבאי בעל שיעור-קומה ונקי משגיאות. מדוע לא נעניק למפקדים הצעירים, המשרתים תחת פיקודנו, משהו מאותו נסיון שרכשנו אנחנו במשך השנים? חייב המפקד הבכיר לחנך את המפקד הצעיר ולהעלותו מדי פעם על דרך הישר לאחר נזיפה או טפיחת כתף. שיטת המשפט והעונש גרמה כבר לאבדן מספר ניכר של קצינים ומש"קים שניתן היה לטפחם ולהפכם למפקדים של ממש.

מפקד בכיר חייב להביא את יחידתו למצב כזה בו לא יתבייש מפקד נמוך להתייצב אצל הממונה עליו, להודות בטעות ולבקש עצה. פניה מסוג זה של מפקד צעיר למפקד הממונה עליו, כמוה כהגשת מחמאה רבתי וכציון לשבח על רוח העבודה ועל האוירה הטובה השוררת בקרב משפחת המפקדים ביחידה. כל מפקד צעיר יכול לחסוך לעצמו הרבה שגיאות הן ביחסיו עם פיקודיו והן בשטח המקצועי, אם הוא יראה במפקדו סמכות המוכנה להעניק לו חלק מנסיונה ומידיעותיה. יחסים מסוג זה בין המפקדים ביחידה תלויים, קודם כל, במפקד הגבוה. הוא האיש שנותן את הטון ועל פיו ישקו הדברים ביחידה. מפקד בכיר המפריז בהטלת עונשים ובהפעלת סמכויותיו המשפטיות נגד המפקדים הצעירים הכ-

פופים לו, סופו שיכריחם ללמוד את מלאכת המנהיגות רק מנסיונם העצמי ומשגיאותיהם. אולם בכך לא תמה הפרשה. מפקד "טרוריסט" המעניש על כל שגיאה, גורם לכך שהמפקדים הצעירים אינם מדווחים לו כלל על שגיאותיהם ועל התחבטויותיהם. הם לומדים לאט לאט להביא בפני מפקדם רק אינפורמציה ורודה ומתוקה, אם גם לא כל כך מציאותית. שום פיקוח, ואפילו היעיל ביותר והחמור ביותר, לא יוכל לפזר בעוד מועד את מסך הדיווח המטעה שמפקדים צעירים אלה הורגלו וחונכו להציג בפני מפקדם. תופעה אחרונה זו היא, אולי, המחיר היקר ביותר שמשלם המפקד ה"טרוריסט" בעבור שיטותיו.

רבים מקרב המפקדים הבכירים שלנו חרדים תמיד שמא יעשו מפקדי המשנה שלהם יותר מדי "בוזינות". על-כן נוהגים הם להכתיב למפקדי המשנה בפירוט יתר איך עליהם לבצע את מה שמוטל עליהם. תופעה זו אינה נובעת, חלילה, מיצרי שליטה חולניים אלא מרצון כן ואמיתי שהמשימה תבוצע כהלכה ומבלי שהמפקד הגבוה יהיה חרד לאופן הביצוע. דא-עקא, מפקדי המשנה הצעירים הזוכים ל"הדרכה" כזו הופכים בהדרגה לנמושות, וסופם שאינם מסוגלים לפתור בעיות בשעות לחץ, בעצמם.

לכאורה, כלולות בקטעים, מפנקסו של מג"ד שתי סוגיות

בעלות אופי שונה. הדוגמה הפותחת עוסקת בבטיחה שבתחום המשמעת; ואילו המשך התפתחות המחשבות טובבי, בעצם, על ציר המתודיקה של מפקד היחידה, להכשרת מפקדי-משנה צעירים לתפקידם. האמת היא, כי שתי הסוגיות מהוות אחדות אחת משום שביסודן הנן, שתיהן, חינוכיות. אך העיקר שבקטע זה „מפנקסו של מג"ד" הוא דוקא בכך שאת הבטיחה הנ"ל מציג הוא על רקע הסוגיה הרחבה יותר (והיסודית יותר): כיצד, בכלל, לחנך קצינים למלוא תחושת אחריותם, ולמלאו היכולת לשאת באחריות. ותשובתו: — לא־דוקא ע"י שנעשה את מפקד-המשנה הצעיר לאבטומטון משוכלל כי אם ע"י שמטפח המפקד, אמנם מפקד „זעיר" עדיין, אך נושא באחריות, יודע כיצד לגשת בעצמו אל בעייה, בנתוני-מצב חדשים — ולפתרה. על כן מקופל

בתוך קטע מצומצם זה תוכן נרחב. ורצוי כי ימצאו ממשיכים בבירור סוגיה זו, עמודי „מערכות" פתוחים בפניהם.

למנוע לא ע"י „ירידה לנשמת" המפקד הצעיר בשר-עת מתן הפקודה, אלא ע"י הפעלת פיקוח עדין וענף ייבני; פיקוח שיניח למפקד הצעיר להשקיע את יזמתו ומרצו בביצוע המשימה, אולם יזעיק את המפקד הגבוה באם מתבטלת פעולה בלתי עניינית.

* * *

אחרונה אחרונה חביבה היא בעיית האחידות. רבים המפקדים בתוכנו המשוכנעים שכל הצבא חייב לה-יות טבוע בחותם (שטאנץ) אחד. חושבים הם כי שלמות העוצבה או היחידה תלויה בכך שכל יחידות המשנה שלה תהיינה זהות, ושכל מפקדי המשנה יהיו במתכונת דומה. הקרובה ככל האפשר למתכונת של המפקד הגבוה. ההיפך מזה הוא הנכון. חייב כל מפקד לעודד את מפקדי המשנה שלו במגמה שיבליטו את התכונות החיוביות המיוחדות הטבועות בכל אחד מהם. חייב כל מפקד בכיר לעודד את מפקדי המשנה שלו שיבליטו את הייחוד של יחידתם. הבלטת הייחוד של כל מפקד ושל כל יחידה רק תתרם להרמת רוח הלחימה של כל יחידה, ולהגברת כושר הלחימה של הצבא כולו.

כסופו של השמן, כרובה מלאכת הפיקוד בעבודה עם בני אדם. בני אדם אוהבים להרגיש שיש בהם ייחוד כל שהוא, שאינו מצוי באחרים. אין יצור אנושי שאין בו ייחוד כל שהוא; ומפקד-דים צעירים, לא כל שכן. הניחו להם, אם כן, להוכיח את עצמם!

כל אחד מאתנו יודע כי בשעת קרב, או בשעת לחץ בזמן, נצטרך להטיל משימות על מפקדי המשנה שלנו ולא נוכל לפרט להם איך יבצעו את משימותיהם. המפקד בצבא (בכל הרמות) חייב, לכן, להיות בעל שעור קומה כזה שהוא יוכל לקבוע בעצמו כיצד לבצע את המשימה המוטלת עליו. כדי שמפקד צעיר יגיע לרמה זו חייבים הממונים עליו להרגילו לסגנון עבודה כזה, בו מטילים עליו משימות ולא „יורדים לו לנשמה" ומפרטים לו בדיוק איך לבצע אותן. כמה מאתנו מוכנים לתת למפקדים הצעירים את ההודמנות לפתור בעיות בעצמם? כמה פעמים מוצא כל אחד מאתנו את עצמו כשהוא מפרט בדקדקנות למפקדי המשנה שלו איך עליהם לבצע את המלאכה? כמה פעמים אנו גורמים לכך שמפקד המשנה כבר אינו יכול להשקיע מאומה מיוזמתו בביצוע המשימה שאנו מטילים עליו? מה יעשה, איפוא, מפקד צעיר מסוג זה בשעת משבר, כאשר תוטל עליו משימה ולא ימצא מי שיפרט לו איך לבצעה?

יחסי העבודה שלנו עם מפקדי המשנה צריכים להיות כאלה שהם יהפכו כל מפקד צעיר ל„חי הנושא את עצמו", ולאדם בעל יזמה ותושיה בנוסח „המעין המתגבר". יתכן כי סגנון עבודה זה יגרום לא אחת שמפקד צעיר ישגה ויגרום ל„בוזיון" או לשיבוש קל בימי שלום. אולם רק בדרך זו נוכל לטפח מפקד-דים בעלי יזמה לשעת קרב. את ה„בוזיון" אפשר

אמרות • השגות • מושגים

דומה המלחמה למאזנים: אין טעם לבזבז זמן על הוספת משקלות לכף-המאזנים שלנו, אם האויב מוסיף משקלות לזו שלו במהירות השווה למהירותנו, או הגדולה אפילו ממנה. בנידון זה מוטב להפריז בהערכת יכולת האויב מאשר להקל בה.

לויט. קול. אלפרד ה. באָרן בספרו „אמנות המלחמה ביבשה":

נסיונו של מ"מ

הנשאים אשר ברצוני להעלות ברשימה זו אולי אינם קשורים, ביניהם, בקשר מתודי; בטוח אני שמומחי הדרגה לא היו מורכבים אותם ביחד. בכל זאת, לגבי קשורים נושאים אלה בקשר הדוק: כולם העסיקו אותי בתור מפקד מחלקה. ואם העסיקו אותי — בטוח אני שהם מעסיקים גם מפקדי מחלקות אחרים. איני מתכוון, הלילה, להרעיש עולמות בחידושים ובתגליות. אני מעלה את הדברים רק משום שהופתעתי מהשפעתה החמורה של השיכחה הנובעת מחוסר תרגול.

התקפה על מצד

אפשר לתרגל את הכוח בשיטה של "תרגולת קרב" מיוחדת על מנת להביא למכסימום תיאום ודיוק בפעולות הפריצה והטהור ליעדים.

כל אחד מן המצדים נתקף ע"י כוח בגודל של מחלקה אחת; לכל מחלקה מצורפת חולית חבלנים. הרתק יהיה מורכב מכיתת רובאים, וכיתת הנשק המחלקתי, ויהיה בפיקודו של סמל המחלקה. כוח שני, כיתה רובאית אשר אליה יסופחו החבלנים נושאי הבאנגלור, ישמש לתפקידי פריצת התיל והחסימה. הכיתה השלישית תסתער על המצד ותטהר אותו.

אם תהיה זו התקפת יום (ובמקרה זה אין להניח שהכוחות הפורצים והמטהרים יוכלו לבצע את תפקידם ללא התגלות), תפתח ההתקפה בהנחתת מלוא עצמת אש של הרתק על המצד, כשהמרגמה הקלה מנחיתה עליו עשן. בזווית רחבה ביחס לקו האש של חיפוי זה, נע ההלם כשכיתת הפריצה שבראשו פורצת את התיל, מפנה מכשולים אחרים ומנטרלת את סביבת המצד ע"י אש נשק קל מטולים ומטעני חבלה. הכוח המטהר יעבור דרך הכיתה הפורצת ובאבטחתה לביצוע תפקידו הוא.

לאחר הכיבוש משפרים החבלנים את הפריצה,

המצד — עמדת בטון עם כיסוי ראש ובונקר — הנו טיפוס מסוים של מגנן — מתחם מאורגן להגנה. בדרך כלל לא ימצא מצד בודד, אלא בסביבתו תהיינה שוחות נשק ומצדים אחרים, שיהיו מוגנים ע"י חגורות תיל ומוקשים, מאורגנים לסיוע הדדי, ומכונים את עצמת אשם אל שטחי הריגה מתוכננים מראש.

מן הראוי להדגיש אחדים מן הגורמים שיש להם חשיבות רבה בעת ביצוע התקפה על יעד כזה:

- א. הכוח התוקף חייב לכלול חבלנים, מאומנים להפעלת באנגלור, מטעני חבלה, להבירור וכד'.
- ב. כדי לודא את הצלחת הפעולה מן הראוי שהתקפה תערך במחפה חשכה או עשן.
- ג. המקלעים המוצבים בסיוע חייבים להיות מוכנים להפעלה כשהם מכוונים על קוים קבועים ומוכנים להפעלה אל אשנבי הירי של המצד ואל השוחות שבסביבתו. אש זו תופעל במקרה והיכוח התוקף איבד את האפתעה; הקוים הקבועים חיוניים לירי לילה ודרך מחפה העשן.
- ד. הכוח התוקף צריך להיות מצויד במטולי נ"ט, אשר צותיהם יהיו מאומנים במיוחד לפגיעה באשנבי יריה.
- ה. ההתקפה על המצדים שבמערך צריכה להתנהל באורח בורזמני כדי לשבור את הסיוע ההדדי שלהם.
- ו. כיון שהתקפה כזו תהיה, כמעט ללא יוצא מן הכלל, התקפה יזומה, מן הראוי לבצע חזרה מקיפה על יעד דומה.
- ז. לקראת התקפה על מערכת מצדים — דרוש לתרגל את הכוח כולו.

והמחלקה מתארגנת מחדש בסביבת המצד הכבוש. אף שתוך כדי כתיבה נראית התקפה כזאת כתרגולת קלה ביותר, יודע כל אחד מאתנו שבמציאות כרוך ביצועה בקשיים לא מועטים. עלולה להתעורר, אי-פוא, השאלה, אם לא כדאי להקצות להתקפה זו טנקים אשר בתותחיהם יוכלו לסייע מקרוב לכוה הרגלי. אין ספק שסיוע כזה יקל במידה רבה את מלאכת הרגלים. אולם, מכיון שלא תמיד יהיו תחת היד טנקים שנתן יהיה להקצותם להתקפה זו, ומכיון שבעבר, התקפת מצד שבוצעה באורח שתואר לעיל הוכתרה בהצלחה, גם ללא סיוע של טנקים — אסור לנו להתנות התקפה על מצד בהקצבת טנקים לסייע.

המחלקה חייבת איפוא, לתרגל כיבוש מצד, בכוחותיה היא. מפקד המחלקה יזכור שהצלחת מחלקתו במבצע כזה, תהיה תלויה במידה רבה בארגון הפנימי שיערך בתוך המחלקה לקראת ההתקפה; והמפקד הממונה לפני שיאשר את תכניתו של המ"מ, מן הראוי שיבדוק אותה לאור הגורמים שנמנו לעיל.

איכון האויב

עד כמה שנשמע הדבר מוזר, עובדה היא, כי הכרח לאכזר את האויב בטרם ניתן לערוך תכנית להשמדתו. איכון האויב הוא נושא שקל לדבר עליו, אולם קשה לבצעו; ועיקר הקושי נובע ממיעוט תשורת הלב שניתנה לתרגול המחלקה במשימה זאת. בתרגילים לאיכון האויב, קורה לעתים קרובות שמינהל התרגיל מצביע — בצורה ישירה או עקיפה על מקומו של האויב; בידעה הקרב, קבלת הפנים היחידה שהרגלים יזכו לה, תהיה צורות כדור-רים, הנורים ממקומות געלמים.

הכשרת המחלקה באיכון האויב, מתבססת אי-פוא, על עקרון כפול: מי צד אחד, גרוי האויב ליריה, ומצד שני, האזנה

וצפייה מתמידות. באופן מעשי מתבצע הדבר ע"י תצפית (עין ואוזן) מתמדת, אש מגששת שלנו, ותנועור-תינו — כולל תנועה שנועדה במיוחד למשיכת אש האויב.

נושאים אלה זוכים אמנם לתשומת לב נכבדה, באימון הפרט. אולם כדאי לראות כיצד צריכים הם

להיות מיושמים באימון המתקדם. הכיתה המובילה — כיתת החוד, חייבת להיות מאורגנת מראש לתצפית היקפית אשר תבוצע על פי פקודה פשוטה: "תצפיתו!" גם מפקד המחלקה אינו פטור ממשימה זו של תצפית; הוא חייב לסקור בקביעות את השטח שלפני כיתת החוד. בזמנים בהם עסוק הוא בדברים אחרים, יופקד הרץ על משימה זו, וחובתו היא להפנות את תשומת לב מפקדו לכל אירוע חשוב. אם הכוח המתקדם נתקל בצלף אויב — נכנס הוא מיד לתהליך של איכון אויב, אשר נעזר בעיקר בשיטת תך וצליף (אשר נקראה לפנינו "משק ונפק").

השימוש באש לגישוש מנצל את העובה ש"אש מושכת אש" בשדה הקרב. המפקד יטיב לעשות אם ינצל קלעים טובים, או צלפים, כדי לירות על מקומות חשודים — כששאר אנשי המחלקה צופים ומאזינים. תנועה או חשפות, שמגמתה למשוך אש אויב, מתבצעת על ידי קפיצות קרב של רובאים ממחסה למחסה. תנועה מסוג כזה מגרה את האויב לפתוח באש, ופותחת פתח לאיכונו לקראת השמדתו. לצורך תנועה כזו, כדאי לעתים לשלוח גששים קדימה.

במחלקה שלי פיתחנו סדרה של תרגולות כיתת-יות שתכליתן לסייע באיכון האויב. רובאי הכיתה, תופסים מיד מחסה כאשר יורים עליהם אש יעילה (אבל אינם עושים זאת כאשר נשמעות יריות סתם). מהמחסה זוחל הרובאי מיד לעמדת אש — דבר זה שומר על התקפיותו. מעמדה זו פותח הוא באש כאשר

הוא רואה מטרה — פעילות זאת מקיימת מוראל גבוה. רק מפקד הכיתה רשאי לתת פקודה "פול!", ורק הוא רשאי לתת פקודה "חדל!". ע"י תרגול מתאים אפשר לודא שאיש מאנשי הכיתה לא יתפוס מחסה כאשר "נדמה לו" שהוא שומע

"יריות מעל הראש", אשר נורו מהיכן שהוא.

תרגולת אחרת נועדה לאיכון צלף אויב. לפקודה "תצפיתו!" כל רובאי בכיתה צופה על גורתו. לפקודה "צלף!" — הקלעים המצטיינים של הכיתה, שנקבעו מראש, יורים אש מגששת. "זו!" — לפקודה זאת קופץ הרובאי הקיצוני לעמדה אגפית.

„התקדם!“ — חוליה רובאית נעה קדימה בחיפוי המקלע. כמגמת תנועת החוליה הרובאית, אשר תהיה בכיוון התנועה של המחלקה, יבחר תואי קרוב אשר נוח להגיע אליו.

במשך כל הזמן הזה — אשר בו מתבצעים תר-גולי איכון האויב — צופה מפקד המחלקה לעומק הגזרה, ומנסה לאתר מקומות אפשריים להמצאות האויב. לעתים קרובות יקל מפקד המחלקה על איכון הצלף, אם יצטרף אל כיתת החוד עם אחד מצלפי המחלקה.

אימון ריאלי של המחלקה

מן הראוי הוא שאימון המחלקה יתוכנן כתשובה לשאלה: מה עשויים להיות תפקידיה של המחלקה בשעת קרב? שתיים ממשיותיה של המחלקה הצגתי בראשית הרשימה. אולם תשובה שלמה לשאלה — אשר בעקבותיה נוכל לארגן אימון ותרגול שיכשירו את המחלקה לייעודה — לא נוכל לתת ללא הערכה מתאימה של תנאי הקרב. רק הערכה כזאת תוכל לתת לנו נתונים מספיקים לעריכת תכנית אימונים אפקטיבית, אשר בעזרתה נוכל להכשיר את המחלקה לתפקידיה, בהתאם לסדר חשיבותם.

פרט לפטרולים (במובן הרחב של המלה), לרוב תהיה המחלקה חלק מכוח גדול יותר. עובדה זאת אין בה כדי לבטל את משימות המחלקה שעליהם רוצה אני להצביע. ההיפך הוא הנכון: תודות לכוח-רה של המחלקה לבצע משימות אלו, יכולה היא לקחת

חלק בפעולת יחידה גדולה יותר. המחלקה — גם אם פועלת היא במסגרת פלוגה, גדוד, או אף חטיבה — נשארת יחידה טקטית נפרדת, ומכאן ברור שאימונה צריך להיות מכוון לביסוס תכונותיה כיחידה טקטית נפרדת. יחד עם זאת ברור שבכל נושא ונושא מאימון המח-

לקה חייבים מדריכי האימון לראות לנגד עיניהם הן את הפעולה השלמה הנערכת על ידי המסגרת הגדולה יותר, אשר בה פועלת המחלקה, והן את תגובותיו של האויב בעת ההתמודדות.

המשימה החשובה ביותר אשר נועדה למחלקת הרגלים בעת התקפה, היא משימת ההסתערות. יהיה

היקף ההתקפה רחב כאשר יהיה, המפתח להצלחה בה, יהיה תמיד בהסתערות; מכאן, שאת חלק הארי מן הזמן המוקצב לאימון המחלקה יש להקדיש לתרגול ההסתערות. ההסתערות יכולות להיות יזומות או הסתערות פתע; ואף שכל אחד מסוגי ההסתערות דורש אימון נפרד, לכולן נקודות משותפות רבות:

- א. הערכות המחלקה, והתמקמות נכונה של המ"מ.
- ב. ירי תוך כדי תנועה — מהמותן ומהכתף — בכל כלי הנשק המחלקתיים.
- ג. ניצול תכליתי של רימון ורנ"ט.
- ד. סיוע של כלי הנשק המחלקתיים.
- ה. משמעת אש — האש תבוקר ע"י המ"מ והי"מ.
- ו. טהור מוצב האויב לעומקו.
- ז. ניצול תכליתי של פני הקרקע להתקרבות מכ-סימלית אל האויב. (מתוך התחשבות בגורם זה עלולה ההסתערות בשטח הררי להיות אפילו חזיתית!).
- ח. התאמת קצב האש של הנשק המסייע למידת התנגדותו של האויב.

בכל תרגילי ההסתערות יש לחזור ולהדגיש נקודות אלה, כדי שבסופו של דבר יוכל המ"מ להסתער בראש מחלקתו על פי פקודה קצרה שתכלול חמש נקודות בלבד:

- מקום האויב
- נקודת ההסתערות
- סימנים מוסכמים
- סדר התנועה
- „אחרי!“

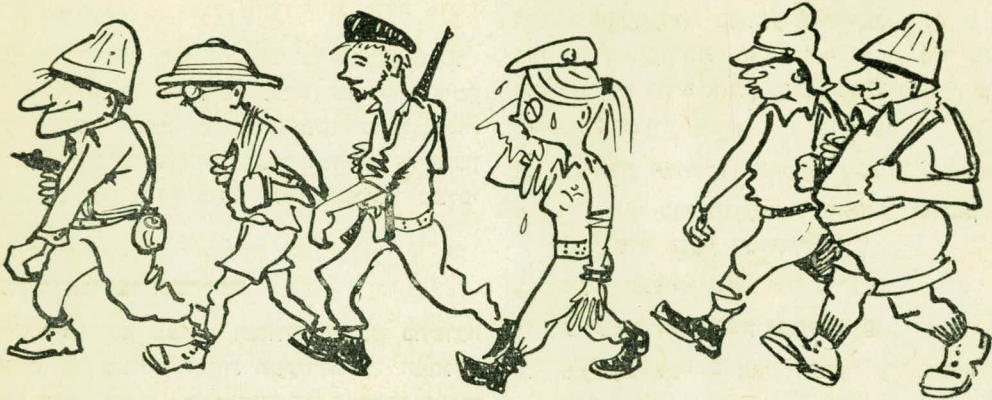
משימות נוספות אשר לביצוען נועדה המחלקה יהיו: במסגרת הפלוגה — התקפה חזיתית והתקפת איגוף; התקפה על אי התנגדות בודד — מצד,

חניון טנקים; ובקרב התקלות — תפקידי סיור. כן בכושרה של המחלקה לפעול כחידרה קצרת טווח בין מוצבי האויב, לעורפו, כדי לסייע משם להתקפת הכוח העיקרי. בפעולת הסתננות מחלקתית מסוג זה, מגיעה הטקטיקה הזעירה לשיא ביטויה.

(סוף בעמ' 72)

ממצפה מה'ד

העיזון, הזיעו והצליחו* *

הרגלים ההולכות נמצאות תמיד באחד משני מצבים — האחד, שתי הרגלים נוגעות בקרקע; השני, רגל אחת על הקרקע והשניה באויר, שני מצבים אלה באים ברציפות, האחד אחר השני.

סגנון:

(1) הליכה נכונה — אם בלבוש קל וביחידות, אם בחגור צבאי ובמבנה — דורשת שיווי משקל, גמישות, אפשרות לנשימה עמוקה וקלה, והתאמה בין תנועות הידיים והרגלים. על-ידי סיגול סגנון נכון בהליכה, ניתן להגיע למצב בו יושקע בהליכה מינימום המאמץ ההכרחי.

(2) פעולות הידיים: הידיים משמשות לויסות המירות ולשיווי משקל. הן נהדפות לסירוגין, כשהן נעות סמוך לגוף, מצד אל צד, בזווית של 45° בערך כלפי הקרקע. יד ימין תנוע בד בכד ובאותו כיוון עם רגל שמאל, ולהיפך, יד שמאל תנוע בד בכד עם רגל ימין.

תנועת הידיים תהיה קלה ושוטפת. אחרת תגרום להתכווצויות בשרירי השכמות. הכתפיים ינועו יחד עם הזרועות, על-ידי כך תיוצר תנועה שוטפת הנובעת לגוף תנופה קבועה לפניו.

כדי להגביר את קצב ההליכה, יש להרים במקצת את אמות הידיים ולהפעיל הדף ידיים קצת יותר חזק כלפי הכתף הנגדית.

כפות הידיים תהיינה סגורות בצורה חופשית (לא קמוצות), כשהזרועות כפופות במקצת.

מפעל "צעדת ארבעת הימים" נותן למשתתפים בו, בין היתר, הודמנות לבדוק את יכולתם לעבור מרחבי ארץ במסעות רגליים תוך זמן מוגדר.

מפעל זה מן הראוי שישמש מבחן מסכם לתקופת אימונים מכינה, שהנה תנאי כמעט הכרחי לצורך ההשתתפות. לכל, צעירים כמבוגרים, יקל לעמוד במאמץ הצעידה, אם רק יתאמנו לקראתה ברצינות ובשיטתיות. כי הצעדה אינה מיועדת רק ל"גברים", יפה היא במידה שוה לכל המינים ולכל הגילים. קלה היא לצעירים, המתרוצצים ברגל במשך כל היום כולו, יותר מאשר למבוגרים המתרוצצים בישיבה באוטובוסים ומכוניות.

ממרת האימון:

- (1) לרכוש הרגלי הליכה נכונים (שיפור הסגנון).
- (2) להעלות את הכושר הגופני וגמישות הגוף, וכן להתרגל לנשימה עמוקה בשעת ההליכה.
- (3) לרכוש בטחון עצמי (נפשי) הנובע מההכרה ביכולת לעמוד במאמץ הגופני.

ההדרה:

ההליכה הנה התקדמות בפסיעות, כשבמשך כל הזמן נוגעת לפחות אחת מהרגלים בקרקע: עקב כף הרגל הקדמית נוגע תמיד בקרקע לפני שאצבעות כף הרגל האחורית, מנתקות מגען עם הקרקע. כלומר,

* מסיסמאות הצעדה, מאת רמי גלב ת"א.

(3) פעולת הרגלים — כוח הצעידיה בהליכה מתקבל מתנופת הרגל האחורית ביחד עם התנופה הרפואיה הנוצרת בירך. כדי לקבל את התנופה החזקה ביותר, יש להקפיד על כך שגב פיסת-הרגל יהיה מופנה תמיד לפניו. יש לתקן כל נטיה להפנות קצות האצבעות החוצה.

כף-הרגל תורם אך במקצת מעל פני-הקרקע — כדי לחסוך בכוח ואנרגיה.

יש לשאוף לשמירת רציפות הצעדים, שלמותם וגודלם. בהליכה למרחקים ארוכים קיימת נטיה (מתחת לסף ההכרה) להתרשל ולא להקפיד על כך; כדי להתגבר על נטיה זאת יש להקפיד על פעולות רצופות של הזרוע והכתף.

(4) נשיאת הגו — הגו צריך להיות זקוף, הראש נישא לפניו, הגו יהיה מאוזן ונישא על הירכיים, בצורה זאת תשמשנה הירכיים לבלימת ועזוועים ותמך נענה עיפות מופרזה בעת ההליכה על פני קרקע מחוספסת, מסולעת או זרועת טרשים.

הסנטר יוחזק במצבו הטבעי; המבט — קדימה.

(5) נשיאת ציוד וחגור — את הציוד הנישא יש להצמיד לגוף, עיקרו על הגב, וחלקו מלפנים. ציוד שיבלוט לצדי הגוף יימנע תנועה שוטפת ורצופה של הידיים והכתפיים. בנשיאת ציוד על הגב בשעת הליכה, יש להטות קלות את הגו והכתפיים קדימה (לרוב נעשה הדבר אינסטינקטיבית) כדי למנוע משיכת הגוף לאחור, וכן כדי להמשיך ולהחזיק את מרכז משקל הגוף על הירכיים.

תרגול:

האימונים חייבים להיות רצופים, שיטתיים ומתקדמים. לראשונה יש ללמוד את הסגנון הנכון; רצוי

לעשותו בדרך מישורית ובשדה פתוח. שיפור מצב האיברים השונים ייעשה תוך כדי הליכה איטית ותשומת לב חוזרת מאבר אחד למשנהו. תחילה יושם דגש על פעולת הרגלים. מכאן יועבר הדגש לפעולת הכתפים והזרועות והתאמתן לפעולות הרגלים, ואחר-כך תעבור תשומת הלב לפרטים הנוספים.

רק לאחר מכן יוחל בצעידיה רצופה יותר. בשבוע ראשון יש לצעוד לא יותר משעה ביום, וזאת בקצב של 5-6 ק"מ לשעה (60 דקות הליכה). יש להסתפק ב-3-4 צעדות שבועיות של שעה. תוך כדי ההליכה יושם הדגש מפעם לפעם על סגנון הצעידיה, ויתוקנו הפגמים.

בשבוע השני — יש לעבור מצעידית זמן לצעידית מרחקים. יש לצעוד שלוש פעמים (בהבדלי יום) ברציפות למרחק של 10 ק"מ תוך 100-120 דקות. בשבוע שלישי — יגדל הטווח ל-15-20 ק"מ כשקצב צב ההליכה אינו משתנה (כ-5-6 ק"מ לשעה). אולם (סוף בעמ' 72)

כל אחד מאיתנו ייפגע אם נאמר לו כי אין ביכולתו לעמוד כמאמץ הגופני והנפשי המותנים בצעדה. הדבר ברור: איש אינו מוכן להשלים עם העובדה שאכן „גם ליהי“.

אולם הנסיונות לשכנע שאכן זקוקים אנו לאימונים במשך זמן ממושך לפני ההתייצבות בקו ההתחלה יפגעו ב„צפור הנפש“ וה„גבריות“ — האמנם לגבור על „מספר קילומטרים“ וזחי בעיה קשה המצדיקה אימונים מכינים?

אולם כשנתייצב בקו הזינוק בין אלפי הצועדים, אך נהיה בין המעטים ש„נשברו“ ולא יגיעו לתעודתם — הפגיעה תהיה קשה שבעתים. ובשיחה „בין ארבע עינים“ יודה הנכשל שהאמין יתר על המידה במוחותיו ולכן המעיט באימונים מכינים.

א. טיפוח חיל-הרגלים

הלחימה החדשים — וכל זה בתנאי מגבלות תקציב כהם אנו נתונים לא ייפלא, איפוא שמשוימות אלה השפיעו גם על הככיר והגדול שבחילות, הלא הוא חיל-הרגלים.

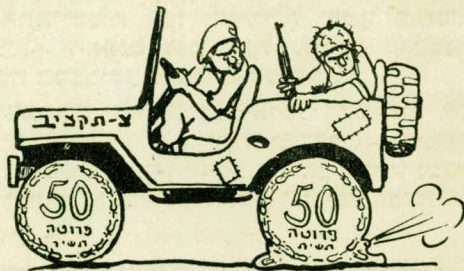
אולם אין לראות צל הרים כהרים. חיל-הרגלים היה, ונשאר, החיל הבסיסי בכל מערך צבאי. הצור-פים והפרופורציות נשתנו — ועודם משתנים; אולם נגוזו האשליות של מציאת תחליף לחי"ר. אנו יודעים כמה זקוק דוקא היום החי"ר לטיפוח ולקידום, כדי שלא לפגור אחר שותפיו לקרב מהחילות האחרים — בעיקר בשטח הניידות. ידענו, ואנו יודעים גם כיום, שעיקר משאבי הכוח הניתנים לפיתוח וטיפוח בחי"ר אינם מותנים רק בתקציב. ואולי מכאן נובע יתרונו הגדול של חיל זה. אולם לשם-מה לנו לעסוק ב"ציונות"? הבה נפנה מבטנו אל החי"ר של צה"ל שלפני 5—7 שנים — ונערוך השוואה, ולו גם חטופה, אל החי"ר של היום. אפילו פסימיסט מושבע כמוך ייתקשה שלא להכיר ולהודות בעובדות הברורות של גידול ההיקף, גיבוש תורת הלחימה, העלאת רמת האימון והכשירות המבצעית, התקדמות נועזת בחיי מוש וסגירה הדרגתית של פערי ההצטיידות. הדבר החשוב ביותר, לדעתי, שעה שבאים לדון ולבחון מצבו של חיל, אינו מצבו העכשווי, אלא אופי התהליך אשר בו נתון החיל, וקצבו.

נוכל לומר, בלי שמץ של ספק, שהתהליך בו נתון החי"ר הוא תהליך התקדמות שאף בעתות "יובש תקציבי", ב"צורת העדיפויות" ו"שמיטה מהקצרה" לא חדל ולא פסק. יש מקום להתאונן על קצבו של

לשוקה שלום רב. מה יש לומר — אני מתפעל מערנותך לבעיות הקשורות בתפקידך במילואים עליאף היותך כה טרוד בחיך האזרחיים. העובדה שענית לי על מכתבי האחרון ללא כל דחוי מדברת בעד עצמה. בתשובתך על המלצתי למנותך ליו"ר אגודת הפסימיסטים אתה בעצם מחזק את דעתי עליך. אתה טוען במכתבך שאפילו אופטימיסט מבטן, במידה והוא כיום בחיל-הרגלים, מוכרח בתוקף המסיבות להיהפך לפסימיסט. שוקה, שוקה, בודאי זכור לך אחד הלקחים מהימים ההם, בירושלים הנצורה ובנגב המנותק. תמיד חזרנו או ואמרנו: אין מקום ליאוש, אסור לאבד את הראייה המפוכחת ואת השיקול הקר במצבים קשים. אמת זו כוחה יפה גם לימי שלום.

אין בכונתי לפרוס את כל היריעה במכתבי זה, אולם אסור שמגבלות שהזמן גרמן תטשטשנה את ראיית עובדות היסוד.

חלה התפתחות באמצעי הלחימה; חל שינוי בחימוש ובזיון של צה"ל כיבשה כאויר ובים. הכרח להקים יחידות חדשות, ולאמנן באמצעי

הגלומות בו — ודבר זה אינו בתחום השאיפות-בעלמא אלא בתחום ההכרה ההיסטורי. על-כן מצויים אנו, איש איש בתפקידו וברמתו שלו, לעשות כל שביכולתנו כדי לקיים את תהליך הקידום ולהגביר את קצבו. מכאן יובן שכל דיבור על קיפוח החי"ר, ירידת קרנו, והמעטת יעודו — אינו עולה בקנה אחד עם צו זה (איני מחכה ממך להבעת הסכמה; אסתפק באם תהרהר בענין).

ב. "אש קרב"

לפתור פתרון נכון חמש שאלות נפרדות אינה מודאת יכולת וידיעה לפתור אותן שאלות עצמן כשהן מור-פיעות משולבות — וכל עשירית-שניה מיותרת קובעת גורלות.

שדה הקרב המודרני אינו דומה לשדה הקרב האופייני של מלחמת העולם הראשונה, שבעקבותיה גובשה שיטת אימון הקליעה והמטוחים כפי שהכרנום עד היום. מקרב החפירות בתקופת מלחמת העולם הראשונה ועד לקרבות הניידים של קוריאה וסיני חלו תמורות בדמותו ובאופיו של שדה המערכה גם בקטע המוגבל הנראה מבעד לכונת של הרובאי — ואפילו באופי החפירות עצמן חלו שינויים מרחיקי לכת. אין האויב נייח, ואת תנועותיו אין הוא מבצע באורח מדוד וקצוב ובמבנים סגורים. כיום נדרש הרובאי ביחידת החי"ר לענות למספר בעיות המת-ייצבות בפניו בשדה הקרב בעת ובעונה אחת.

הבה נפרט בעיות אלו, כדי שנטיב לדעת ולהבין כיצד יש להרכיב אימוני רובה ותרגולי קליעה שיבטיחו את הכנתו והכשרתו של כל חייל רובאי לענות בבטחה ובזריזות על מכלול הבעיות הללו.

תהליך זה — אבל בודאי שאין מקום לקונן על כך. עם כל להטוטי הקנאות לחיל לא נוכל להתעלם מכל מטוס המחפה עלינו מלמעלה וכל טנק נוסף באגפנו, שיש להם משמעות ברורה בחשבון יכולת הלחימה של החי"ר.

עד כאן ל"ניטרול" הפסימיזם, אך חלילה לנו לה-דרדר לעבר אופטימיזם מופרז, שאין לו אחיזה במציאות. עוד רבה המלאכה לעשותה עד אשר נביא את החי"ר שלנו לרמה בה יתקרב למיצוי האפשרויות

נחזור נא, איפוא, לענין שהתחלתי בו במכתבי הקודם: הרובה החדש ודרכי האימון בו.

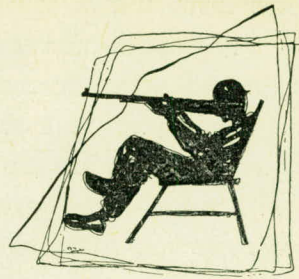
אם נשאל את עצמנו לשם-מה מתאמנים אנו ברובה, הרי התשובה המתבקשת היא: "כדי להיות מסוגלים להקדים ולהרוג את האויב". אימון זה מורכב מנוש-אים שונים, כגון הטיפול ברובה, תפעול הרובה, לימוד הכיוון, לימוד הקליעה, איכון מטרות וכדומה. "ובכן" — תשאל בודאי — "מה חדש תחת השמש? בשביל מה צריך היה להמציא שם חדש מן ההפטר-ה — אש קרב" — לכל אותם שעורים ישנים ונדושים? הרי עוד מתקופת ההגנה, בספרית, לנוטר/, מצויים מערכי-שיעור העוסקים בכל הפרשיה". אמנם נכון. **אלא שהמחקר המבצעי (Operational Research) שי האמריקאים בקוריאה לימד והוכיח דבר שרבים טענו אותו עוד קודם לכן: אין די בלימוד כל שיעור ושיעור בפני עצמו; אין די בהשגת כושר קליעה גבוה כמטרה. כל אלה אינם מודאים כושר פניעה באויב כפי שהוא מופיע בשדה הקרב. וזאת — לא רק בגלל לחץ הפחדים של שדה הקרב, אלא מהסיבה הפשוטה שהיכולת והידיעה**

בעיה ראשונה: היכן המטרה?

בשדה הקרב של ימינו, במידה ואנו עומדים בפני אויב מאומן כהלכה, זו בעיה חמורה. האויב מנצל כל מסתור, מדלג בין מחסות, מתפזר על פני שטח רחב ועמוק; והראות של החייל מופרעת על-ידי ענני אבק ועשן של האש הארטילרית ושאר פצצות למיניהן. עם כל זאת אין ברירה: כדי לקלוע חייבים קודם לכל לאכץ את המטרה.

בעיה שניה — מה מצב היריה המתאים ביותר כדי לחסל את המטרה? אין כאן שאלת נוחיות בלבד אלא שאלת התמצאות מהירה והחלטה מיידית לבחירת מצב יריה שיוּדא. מחד גיסא, סיכוי רב ביותר לפגוע באויב — ומאידך גיסא יימנע זאת מהאויב (לאו דוקא זה שנתגלה). שעורי "היריה מאחורי מחסה", כפי שגלמדו, אינם פותרים בעיה זו פתרון מלא. הכרחי ללמוד ולתרגל סדרת מצבי-יריה בנתוני אויב ושטח שונים, בתנוחה ובתנועה, כדי להגיע להישג של תפיסת מצב היריה הנכון בהקדם האפשרי.

בעיה שלישית: מה הטוח?

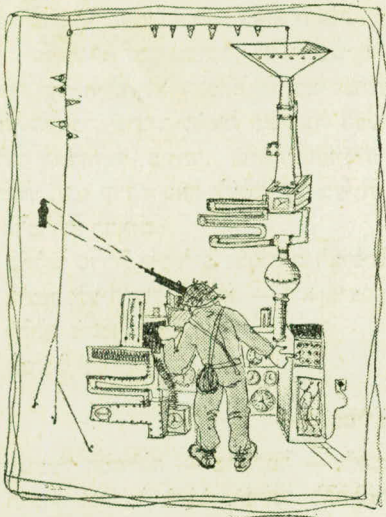
כן, זו בעיה. מאחר והמטר לא תמיד מצוי בכיסו של החייל, ולעתים אף הזמן והאומץ הדרושים כדי למדוד את מספר הצע-דים אל האויב אינם בנמצא — יש לקבוע את הטוח על-פי הערכה. כל הערכה, כידוע, היא מעין התפשרות בין ההנחות וההשערות השונות — ומטבענו, לא בנקל נוטים אנו להתפשרות בויכוח, ובפרט עם עצמנו. אך הזמן דוחק, ושריקת כדורי האויב מרמזת שאין להתמהמה. יש, איפוא, לודא שכאן לא יהיה

תהליך חשיבה והתמקחות-עצמית, אלא הערכה הנובעת מטביעת-עין מאומנת ומורגלת, שאינה זקוקה לזמן אלא מגישה באופן אבטומטי את המסקנה המעשית. אם למדנו עד היום לאמוד רוחק, וכמסקנה מכך הצבנו את גררת הכונת התחתונה במדויק — וחזקה עלינו שבשדה המטוחים היינו קולעים „בול“ — הרי בשדה הקרב כמעט ודאי הדבר שברגע שנחזיר את מבטנו מלוח המגבהים של הגררה אל גזרת החזית שלנו, שוב לא נמצא את המטרה. האויב הספיק לזוז ממקומו או, מה שגרוע מכך, יתברר לפתע שהאויב הקדים ושילח בנו את אשו. מכאן שבתנאי שדה-הקרב — בהם אין המטרות קבועות ומרותקות למקומן אלא מופיעות בטוחים שונים ברגעים שונים — לא נותר לנו אלא לטפל במטרות מיידית, על-פי אומדן רוחק שבטביעת עין שמסקנתו המעשית היא שינוי בנקודת המכוון במטרה (מרכז המטרה או לרגלי המטרה) ולא בטיפול בגררה.

בעיה רביעית: באיזו מטרה לטפל ראשונה? לכאורה מצחיק — מה הבעיה? אולם בעיה זו אינה נופלת בחשיבותה מקודמותיה, ומשקלה עולה כשהיא מצטרפת ונוספת על קודמותיה. ניהול האש בכיתה, ובקרתה, אינן פותרות את בעיית בקרת האש עד תומה; בפני כל חייל-פרט קיימת בעיית בקרת האש האישית ובחירה בין מספר מטרות המופיעות חליפות — ולעתים ביחד — בגזרתו שלו. לא נוכל להעביר את כל הרובאים קורס להערכת מצב (אף כי רבים מהם מגלים נטיה לכך), אולם שומה עלינו לסגל להם הרגלים — אשר יהפכו לטבע שני — לטפל ללא דיחוי במטרה המסכנת אותם ביותר, וללא כל צורך להתעמק בבעיה ולהתלבט. קל לחשוב שזו רק בעיה של החלטה מהירה, אולם בכך לא מיצינו את הבעיה, ששורשה נעוץ בהכרח לתרגל ולהרגיל את הרובאי להיות ערני לכל גזרתו, ובפרט

לתחום הקרוב, גם שעה שהוא מכון את אשו להעסקת מטרות אשר נתגלו לעיניו באיזור רחוק יותר. עד כאן — עיקרן של הבעיות הקשורות במטרה.

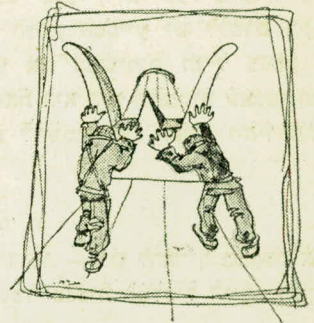

בעיה חמישית: כיצד מכוונים וקולעים למ-טרה?

לכאורה, גם זו בעיה ישנה נושנה, שפתרונותיה ידועים. אלא שיש לודא שנושא זה לא יבודד מה-בעיות הקודמות, ושיילמד ברציפות ואינטנסיביות המבטיחה קידום והתקדמות כשלב מכין בתוך רצף שעורים (סידרה) בקליעה בתנאי קרב. המקבץ הוא אמת המידה לכושרו של הקלע. כושר זה ניתן לטי-פוח על-ידי מספר רב של מקבצים רצופים תוך כדי חניכה אישית רצופה המתנהלת על-ידי חונך מושלם. אין צורך לעשות זאת במטוחים פתוחים; מספיק לשם כך מטוח ועיר ברובה השרות, וסידרת מקבצים קצרים בני שלושה כדורים, עד להשגת המינימום הנדרש.

בעיה שישית: כיצד מאפסים את הרובה?

מסתבר שאף הקלעי הטוב ביותר לא יקלע במטרת דמות מטוח 300 מטר אם הרובה אינו מאופס איפוס אישי, העונה על נטיותיו האישיות. אי לזאת יש ללמד את שיטת האיפוס וביצועו, כך שהיורה ייגש למטוח (או לקרב) כשהוא בטוח ביכולתו לכוון ולקלוע לאותה נקודה ברובהו האישי. איפוס זה יענה גם לכללי המכון בטוחים השימושיים בשדה-הקרב (עד 400 מ'), מבלי שיהיה צורך לשנות את הגררה; הוא ייקרא „איפוס קרבי“.

בעיה שביעית: כיצד מקדימים את האויב ביריה קולעת?

גם אם כל חמש הבעיות הקודמות מצאו את פתרונן, מי פתי ויאמין שהאויב ישהה את אשו עד אשר הרובאי שלנו יגיע לפתרון כל בעיותיו? באותו הרף עין שבין לחיצת ההדק של האויב ושלנו — בו טמון הסיכון להיקטל, ובו גלום הסיכוי לחסל האויב. שומה עלינו, איפוא, להגיע לאותה עליונות בטיפול ובתפעול בנשק, שתודא אותו „הרף עין מקדים“.

* * *

על הרובאי לדעת לאכן מטרות ולהעדיף נכונה אחת מהן; לבחור מצבי-יריה, לאמוד טוח ולקבוע נקודת המכון בהתאם; לכוון, לירות ולפגוע במטרה — כל זאת במהירות הרבה ביותר, ולא כפעולה חד-פעמית אלא כתהליך רצוף של תגובות

ג. הקצבת מנת תחמושת מוגדלת — יותר מכפלים מזו שהיתה נהוגה עד היום — לאימוני קליעה;
 ד. ארגון מטוחים עם מטרות מתרוממות ונפולות תחת בקרת החונך, בטוחים שונים.
 ה. הבטחת חונך בוגר קורס חניכה לכל יורה במקצה.

פרטי השיטה, ארגון המטוחים ומערכי השעורים יופצו בכתובי מה"ד/חי"ר בתחילת שנת האימונים הבאה.

שוקה, דומני שהארכת, אולם השתדלתי להבהיר לך עיקרי הדברים כדי לקרוב לענין בטרם תיקרא למלאכה.

מפקד ומדריךך — לשעבר שי

מותנות, החוזר ונשנה עם הופעת כל מטרה מחדש. שוקה, אני רואה את החיוך המשתפך על פניך בקוראך דבריו אלה, ואת המלים התלויות על קצה לשונך "מגלה אמריקה — והלא עוד בימי הסליקים, הפו"שים, החי"שים והפלמ"ח — ידענו; ועוד בקפ" ריסין שמענו". נכון שוקה, אלא ששיטת האימון הנקוטה עד היום לא הקנתה לרובאי כושר עמידה במבחן הקרבי, שיציג לו את תשלובת הבעיות הנ"ל בצורה האכזרית ביותר. שיטת האימון בקליעה הנקראת "אש קרב" באה לענות על בעיות אלו על ידי הדברים הבאים:

א. שילוב סדרת שעורים ומטוחים רצופים, שיודאו אינטרגרציה של הנושא — ולא פיצולו בהתאם לחתך נושאי המשנה;
 ב. הנהגת איפוס קרבי אישי;

נסיונו של מ"מ / סוף מעמ' 65

הסוד של הכשרת המחלקה לביצוע משימות אלה, הוא באימונה לבצעו בנשקה היא. רק בדרך זאת, ילמדו אנשיה את עצמתה האמיתית ויתנו את מבטחם בכוחה, ורק בדרך זאת יעשו כל מאמץ כדי שכל כלי נשק אמנם יפגע (ולא יפעל בלבד). את כוחו והשפעתו של הנשק המסייע יש ללמדם רק לאחר שילמדו לבצע את המשימות הנ"ל בנשק התקני שלהם. גישה זאת היא שתבטיח שאנשי המחלקה יאמינו בכוחם להשמיד את האויב והיו מוכשרים לעשות זאת.

כן תופעל המחלקה — בהתקפה — לאבטחת אגף כוח תוקף, לנטרול מוצב, וכרתק להתקפת פלוגה; ובהגנה כמוצב שדה, או כמסך לפלוגה או לגדוד המתארגנים להגנה, ולבסוף, כמוצב שהנו חלק ממתחם מוגן.

עד כאן — לא פירטתי אלא את עיקרי הטכניקות הקרבות שעל המחלקה לדעתן ידיעה מתורגלת כדי שתצלח לכל משימותיה; ויש לחזור ולהדגיש: ההסתערות היא נקודת הכובד שלהן.

העיון, הויעו והצליחו" / סוף מעמ' 67

(2) הליכה בירידה — יש להאריך במקצת את הצעד, אבל להישמר מנטיה לטלטול הגוף; הגוף חייב להשאר זקוף ויציב.

(3) התנהגות בחניות — בהפסקות בנות 10 דקות ומעלה, יש לשחרר את החגור והציוד. במידת האפשר — רצוי אף להסירם. רצוי לשכב על הגב, כשהרגלים מורמות למעלה.

רשימה זו נועדה לקבוע הנחיות-אימון — דבר שקשה לעשותו מבלי דעת מה הם נתוני היסוד של המתאמנים. מטבע הדברים, שונות תהיינה הנחיות לנשים ולגברים, לנערים ולקשישים, לפקידים ול-עובדי אדמה. אך מאחר רשימה זו לעזור לכל אלה הרוצים להתאמן, הצגנו כאן מספר עקרונות שיש לראותם כהנחיות אימון כלליות, טכניות בעיקרן, אותן יצטרך כל מתאמן להתאים ליכולתו, לרמתו ולנתונו.

כל 50 דקות הליכה תבוצע הפסקה בת 10 דקות. כן ניתן לבצע הפסקה בת 20 דקות כל 100 דקות הליכה.

בשבועות הבאים — יש לערוך את הצעדה ברציפות במשך מספר ימים: לעבור בהדרגה משני ימים ברציפות עד לארבעה ימים רצופים, כשטוח הצעידה הולך ועולה בהדרגה, בהפרשים של 5 ק"מ ליום, עד ל-30—40 ק"מ ליום. כאשר צועדים יותר משלוש שעות רציפות (כולל הפסקות קצרות קבועות) יש לקבוע הפסקה ממושכת בת 20—30 דקות למנוחה יותר ממושכת, ולארוחה קלה.

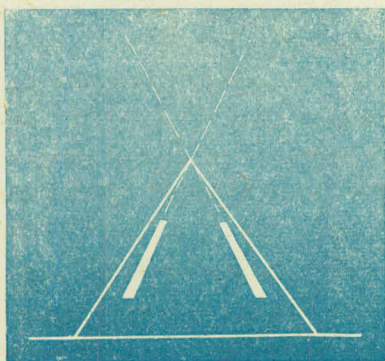
טכניקה של מסעות:

(1) הליכה בעליה — אין לשנות את הקצב (מהירות הצעד), יש להקטין את אורך הצעד ולהטות קלות את הגוף לפנים.

במת מעורכות

ירי לילה מכוון - כיצד?

במאמר "ירי לילה מכוון", אשר נתפרסם במדור "ממצפה מה"ד", חוברת ק"א, ינואר 1958, נמסרת שיטה לאימון בירי לילה בנתונים הקיימים — הוה אומר, להוציא את המכסימום מירי נתון ברובה או בכלי יריה אחר מבלי להכניס שיפור כל שהוא במתקן הכיוון של הכלי. ברצוני לתת כיוון מחשבה שונה לבעיה, ובצדו גם פתרון מסוים.

כיוון המחשבה חייב להיות, לדעתי, שינוי פשוט בכונת, אשר יאפשר הפיכת כלי היריה לכלי יעיל בלילה כפי שהוא יעיל ביום, או לפחות מתקרב לרמה זו — ומצד שני יחסוך כליל את הצורך באימון ירי לילה ביום. והפתרון — אשר לא יכולתי לבדוק מחוסר תנאים אלמנטריים לפעולה זו — הוא הארת הכונת הקדמית באמצעות פוספור.

ישנם, כמובן, תנאים אלמנטריים אשר אין להתעלם מהם: על הכונת להיות שחורה ביום. הציפוי חייב להיות כזה שלא ישתפשף במהירות.

הפתרון אשר מצאתי לשתי נקודות אלה הוא:
א. הפוספור חייב להיות כהה.

ב. לא ימצא כלל על קצה הלהב, אלא בחרכים מיוחדים שיקטינו את מידת השפשוף.

הפוספור נמצא בשני הסדקים בצידי הלהב, החייל מכוון את רובהו באמצעות הנקודה הדמיונית בה נחתכים הקוים — בקצה הלהב. עקרון זה ידוע ומשמש במצלמות ובמכשירים אופטיים רבים.

הפתרון אינו יחיד, ואף אותו יש לבדוק. עיקר כונת מכתבי היא להראות על דרך חשובה זו כפתרון לבעיה.

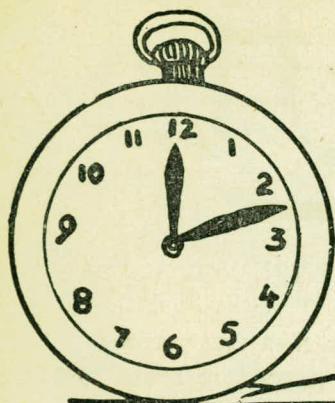
יצחק ערף

● פתרון דומה לזה המוצע ע"י יצחק ערף נבדק — ונמצא תכליתי — עוד לפני שנערכו הנסיונות אשר נסקרו ב"ממצפה מה"ד" של החוברת הקודמת. לצערנו טרם נמצא חומר מאיר, כדוגמת הפוספור שאינו רדיואקטיבי (הצבעים המאירים, הנמצאים בשימוש רב בתמרורי הדרכים, רק מחזירים אור הנופל עליהם, ולכן אינם מתאימים למקרה שלנו) — ואילו השימוש בחומר רדיואקטיבי נאסר מטעמים רפואיים. — המערכת.

תיקון טעות

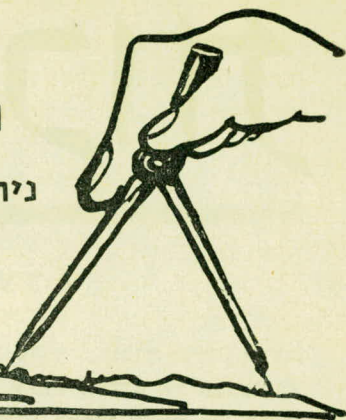
ב"מערכות" ק"ט (אלול תשי"ז) נתפרסם בטעות כי רב"ט אפרים גרוס ז"ל, שנפל בהסתערות על מוצב 22 הנו מפרס חנה.

רב"ט אפרים גרוס ז"ל היה בן נחלת-זיבוטינסקי, ליד בנימינה. המערכת מצטערת על הטעות ועל האיחור בפרסום תיקון הטעות.

הערכת מצב -

ניתוח גורמי זמן ומרחב

בשעת לימוד הערכת מצב מתעוררת הבעיה: כיצד לקבוע את משך הלחימה על מנת להגיע למסקנות של קביעת שעת ה"ש"? עד עכשיו נהגנו לקבוע את זמן הלחימה כעובדה, מבלי להיכנס לפרטים על הדרך שבה הגענו לזמן זה. ההנחה היתה שזמן זה נקבע על-סמך נסיון של הצבא במקרים דומים, או על-סמך נסיונו האישי של המעריך. על יסוד הערכה זו הגענו למסקנות בקשר לזמן המאוחר ביותר בו יכולה להיות שעת ה"ש".

אין ספק שהדבר מספיק בשביל מפקד המתורגל בעשית הערכות מצב. אבל בבואנו ללמד את הדבר בקורס, בפעם הראשונה, יש הכרח לנתח את הדרך בה הגענו לנתון זה, שאנו מתייחסים אליו כאל עובדה בנייתוה גורם זמן ומרחב.

לפני שאציע את הפתרון הנראה לי, אנסה לבדוק מספר עקרונות, עליהם בנויה הערכת המצב.

א. הערכת מצב היא שיטת חשיבה וניתוח. הבאה על-מנת להקל על המפקד להגיע לתכנית הגיונית, מבלי שאיזו שהיא עובדה חשובה או מסקנה חשובה תשמט או תשכח. לכן חשוב שנלמד שיטה אחידה וברורה. בזמן מאוחר יותר יוכל כל מפקד על סמך כשרונו ונסיונו לסגלה לתכונותיו האישיות ולזמן העומד לרשותו.

ב. כל הערכת המצב, וניתוח כל הגורמים בה, נעשית על-סמך נסיונו של המעריך ומתייחסת לכוח העומד לרשותו. נסיונו יתבטא, בדרך-כלל, במשמעויות שהוא מייחס לעובדות שהוא רואה, או לנתונים שהוא קיבל מקצין המודיעין, קצין ההנדסה או כל קצין מקצועי אחר.

ג. לצורך בדיקה מתודית, מסודרת אנו מחלקים את מכלול התופעות המופיעות בקרב וברקע לקבוצת גורמים קבועים, שהם:

- יחסי כוחות
- רקע
- זמן ומרחב
- גורמים אחרים (בטחון, מנהלה, מזג-אוויר וכד').

אין אנו מחלקים את הניתוח לפי המסקנות שאנו שואפים להגיע אליהן. מכאן שאני יכול להגיע לכל מסקנה, או לכל משמעות שהיא, מתוך ניתוח גורם מסוים. אני יכול להגיע למסקנת זמן מתוך ניתוח רקע; למסקנת כוח מתוך ניתוח רקע; למסקנת מנהלה מתוך ניתוח גורם זמן ומרחב. למשל: בניתוח רקע כללי אני קובע קצב תנועה משוער לאור צורת הרקע והמכשולים שבה (והרי זו מסקנת זמן מניתוח רקע).

בניתוח הזמן העומד לרשותי אני יכול להגיע למסקנה שעלי לותר על הכנות מסוימות, או שאצטרך למקם מתקנים מנהלתיים במקום זה או אחר (והרי אלו הן מסקנות מנהלה מניתוח זמן ומרחב).

ד. משמעויות ומסקנות יכולות להצטבר, ובשלב מאוחר יותר של הניתוח אני יכול כבר להסתמך על משמעות, או מסקנה, שכבר הסקתי מקודם. אם למשל החלטתי כבר שלא אנק מכיוון מסוים — אין צורך לבדוק ציר הסתערות מכיוון זה לאותה עמדת זינוק. דוגמה אחרת: המשמעות שהגעתי אליה מניתוח גורם הקרקע לגבי קצב תנועה מסוים, משמשת לי בניתוח גורמי זמן ומרחב כעובדה העוזרת להגיע למסקנה בענין המועד בו אני צריך לעזוב את שטח הכינוס (קצב תנועה — 3 ק"מ לשעה; אורך ציר הגישה עד להערכות — 18 ק"מ; זמן התנועה יהיה, איפוא, 6 שעות — ומכאן מסקנה של שעת יציאה לפני "ש").

ה. תוך כדי ניתוח גורמי הקרקע — בדיקת שטחים שולטים, מסתור, אפשרות תצפית וכד' — אניע למסקנות בענין צירי גישה אפשריים. צירים אלה אבדוק אח"כ, בזמן ניתוח גורמי זמן ומרחב, מבחינת אורכם והזמן הדרוש לעבור אותם.

ו. המכשולים יבדקו גם הם תוך כדי ניתוח גורמי הקרקע, כשאני מתייחס לכל מכשול כשהוא לעצמו. כאן אוכל כבר להגיע למשמעות בדבר הזמן הדרוש לי לתקנו או להתגבר עליו — וזה לאור נסיוני, או לאור נתון (עובדה) שאקבל מקצין ההנדסה.

ז. העובדות הנוגעות לאופן התמקמות האויב על היעד — אם הוא יושב במתחם שבו המוצבים מסייעים הדדית, או מוצבים שאין ביניהם סיוע; אם הוא מרוכז או מפוזר; אם הוא חפור היטב, מגודר ומוקף מיקוש — הן עובדות שיש לנתחן בזמן ניתוח יחסי-כוחות, ולא בזמן ניתוח הקרקע. לעומת-זאת, ניתוח כל מכשול בפני עצמו — כמו: גובה ורוחב הגדר, אופי שדה המוקשים, ומיקומו — יעשה בזמן ניתוח גורמי הקרקע. ושוב אפשר, תוך כדי ניתוח העובדות של שדה המוקשים, להגיע למשמעות בדבר הזמן הדרוש כדי לפרוץ דרכו.

ח. את זמן הלחימה מההסתערות עד לגמר הכיבוש אי אפשר לקבוע בדיוק רב בשעת הערכת המצב. בשלב זה, תגובותיו של האויב (שאינן תמיד נראות מראש) עלולות לשבש כל לוח-זמנים.

אין גם חשיבות לקביעת זמן הלחימה על היעד בדיוק של דקות, כי המטרה בשלב זה — לפני שהגענו לתכנית — היא לקבוע רק מסגרת זמנים, שבתוכה משתבצת שעת ה"ש".

ט. בגורם זמן ומרחב אנו מבחינים בעובדות זמן טהורות, או בעובדות מרחב הקשורות בזמן. למשל: עלי לגמור את הכיבוש עד שעה 1000. השעה עכשיו 0500. ז"א שלרשותי 5 שעות, ומכאן המסקנה לגבי הכנות או סיורים וכד'. בניתוח גורמי זמן ומרחב אין אנו מטפלים בעובדות מרחב טהורות, ולכן, לדוגמא, לא כאן מנת-חיים אנו טוחי נשק מסייע, אלא בזמן ניתוח הקרקע — כי לנתוני הטוח הללו אין כל קשר לזמן.

* * *

מכל האמור לעיל ברור:

א. אי אפשר להציג עובדות זמן בניתוח גורמי יחסי-כוחות או קרקע, או עובדות קרקע ויחסי-כוחות בשעת ניתוח גורמי זמן ומרחב. אפשר, לעומת-זאת להגיע למשמעויות ומסקנות של זמן מניתוח גורמי יחסי-כוחות וקרקע.

ב. זמן לחימה על היעד יכול להיקבע, במשוער, מניתוח גורמי יחסי-כוחות — כשצורת היעד, גדלו והמכשולים שבו (קרקע), יכולים להוסיף על זמן משוער זה.

סא"ל אשר לוי

(סוף בעמ' 82)

רמת ביצוע באימון הטקטי

תכליתו של האימון הטקטי, בכל דרג שהוא — מאימון הפרט עד אימון העוצמה — היא להביא את הניסוח לרמה שתאפשר להם להכניס את האויב על שדה הקרב. נראה שתכניות האימון שלנו עונות על כך, אולם יישומן של אלו באימוני השדה עדיין רחוק מלהיות היעיל ביותר. אם נוסוף לכך את נצחונותינו הקלים יחסית, בשדות הקרב של מלחמת-השחרור ובמיוחד במלחמת-סיני — נמצא שיש להתריע בעוד מועד ולעבור לאימוני-שדה תוך שימת דגשים שונים במקצת מן הנחוגים כיום. לא די לנו שנחלנו נצחונות מזהירים על צבאות מסוג ד', עלינו להיכונן עתה לקראת קרבות נגד צבאות מסוג ג' ויותר; כי האויב משתנה, לצערנו לטובה, וד"ל.

הלוחם: ח"יר, שריון, צנחנים, וארטילריה, או הנדסה (במובן מוגבל).

ארבע הפעילויות הקרביות קשורות אהדדי. יש ביניהן זיקת-גומלין. עתים תודגש האחת, עתים השנייה ועתים — השילוב הנכון ביניהן. אולם הראשונה, מתן-האש, תמיד תהיה בעלת הערך המכריע.

מטרת כל קרב היא להשמיד את האויב או לכבוש שטח או להשיג את שני הדברים גם יחד. ברור שרצונו יותר להשמיד את האויב, כי אז יפול לידינו השטח ממילא. הדרך היחידה, כמראה הנוכחית, אשר נמצאה תכליתית להשגת מטרה זו היא להכניס פיזית לגופו של האויב ברזל ועופרת.

„ארבעת הפעילויות הקרביות“

אם נבדוק את סוג הפעילות בה נוקט הדרג הלוחם בשדה-הקרב, בשעה שאינו עוסק במנהלה, נמצא, שכמעט תמיד עוסק הוא באחת או יותר מארבעת הפעילויות הבאות:

- א. מתן אש;
 - ב. תנועה (תמרון);
 - ג. תצפית;
 - ד. תפישת מחסה, או מסתור, מאש האויב.
- בנדון זה נמצא שאין הבדל בגודל המסגרת הפועלת. יהא זה חייל בודד, כיתה, מחלקה, פלוגה או אוגדה — כמעט תמיד יעסקו בנ"ל. כן אין הבדל בסוג החיל

- א. תנועתו הוא אל ועל היעד — תנועה חסויה ככל האפשר. המחסה הנ"ל יושג ע"י —
- (1) מהירות התנועה
 - (2) ניצול דרכי הגישה בהסתר
 - (3) אש מחפה
 - (4) אשן הוא
 - (5) עשן, לילה, ערפל.

ב. ריתוק האויב באש מדויקת מכל כלי הנשק המסייעים, ובטוחים הקרובים, כשטעמי בטחון נמנע מתן אש מסייעת. ריתוק ע"י אש עצמית של הדרג המסתער.

ההכרעה תושג איפוא ע"י אש שתקטול ב- אויב התמרון, עם כל השיבותו, אינו תכלית בשלעצמה, אין הוא אלא אמצעי, המביא את הכוחות למצב בו אשם תכריע.

מובן שההסבר דלעיל אינו מהוה אלא מיצוי, די פשטני, של הקרב. אולם דומני שבשלב הנוכחי של התפתחותנו הצבאית יש מקום ליתר פשטות ופחות "התפלספות".

אימוננו הטקטי

- אם ננתח, ושוב בצורה הפשוטה ביותר, את רמת יחידותינו הנמנות על הדרג המסתער נוכח כי:
- א. המחשבה ה"תמרונית" מפותחת ביותר החל במ-פקד הכיתה וכלה ברמה הגבוהה ביותר.
 - ב. רמת הביצוע הטכני של התמרון עצמו, הן מב-חינת מהירות הביצוע והן מבחינת ליטוש, פגומה.
 - ג. רמת הקליעה, לדעתי, רחוקה עדיין מן הרמה הניתנת להשגה.

מכאן שהתמרון, התצפית והמחסה-ומסתור לא באו אלא כדי לודא את האפקטיביות של האש. מקומה של האש בתוך "ארבעת הפעילויות" אותה גישה חייבת להדריך אותנו גם בבואנו לבדוק את ענין מתן-האש: עלינו ללכת מן המטרה אחורה. הסדר יהא, בערך, כזה:

- היכן ברצוני לפגוע? (ולא: מהיכן רצוני ליר-רות?), ומכאן —
- מהו המקום ממנו אוכל לפגוע בצורה היעילה ביותר? (תצפית, מתן אש ומחסה). ומכאן —
- כיצד ובאיזו דרך אגיע למקום זה? (תמרון)
- איך אגיע למקום זה חי? (מחסה)

התשובה לשאלות אלו תכתיב את הצורה בה ניישם את "התצפית", "התמרון", "המחסה" (ואשנו גם היא מחסה) ו"האש" לנתוני האויב והשטח.

רבות מודגש אצלנו, ובצדק, ערכו של התמרון. אולם לעתים מודגש הוא בצורה המזיקה לחינוך המ-פקד הקרבי — כדי כך שהוא סבור שבתמרון בלבד ינצח; ולא היא. יהא התמרון (התנועה) מוצלח ומפ-תיע ככל שיהיה, ותהא "הגישה העוקפת" מזהירה ככל שתהיה — כנגד אויב בינוני ומעלה לא סגי בכך. בסופו של ענין ילחם הדרג המסתער לחימת גוף-אל-גוף, האופיינית ללחימה חזיתית, או אז ינצח אותו צד שיירר ויפגע. לא בא התמרון אלא כדי להניע את כוחותינו למקום אשר ממנו יוכלו להנחית אש קטלנית על האויב, בעוד אשר לגביהם תהיה אשן של האויב אפקטיבית במידה מינימלית. מקום זה, מבחינת הדרג המסתער, הוא טוח המגע. הבאת הדרג המס-תער לטוח המגע תושג ע"י:

במהירות ובדייקנות את אש כיתתם? יתרה מזאת: אני כבר מותר להם על המהירות, ובלבד שהרובאי באגף כיתתם ידע לאן לירות.

אני מחשיב ביותר את פיתוח מחשבת המפקד. אי-נני סבור "שיש להחזיר לו את התורה דרך הרגלים" בלבד. אולם תרגמנו את אופן הדרכתנו בנדון בצורה מסולפת. די אם נציין לעצמנו, פשוט כסטטיסטיקה, את מספר התרגילים הזעום ביותר בהם פועל החניך בקורסי המפקדים שלנו כמפקד על המסגרת אותה מלמד הקורס (כיתה) — בקורס מ"כים; מחלקה — בקורס הקצינים, וכו'.

אם להאזין ב"דוגמאות" רחוקות הרי שהנחנו את היסוד, המוטעה לדעת, לחינוך "לידל-הארט"ים ו"קלאוזוויץ"ים, והזנחנו את הכשרת הפאטוניים, הגודרייאנים או הקוניאבים. מן המוסכמות הוא שהראשונים לא ניצחו בשום קרב. על אף כושר המחשבה הטקטית הגאוני שלהם. זאת ועוד: בקרבות סיני המהירים ראינו שהיה תמיד סיפק בידי דרג ממונה לאכזר אכזרה טקטית את הכפופים לו. הבעיה העתידה שלנו תהיה, לדעתנו, ביצוע מהיר ומושלם ולא תכנון.

שינוי דגש באימונו הטקטי

מהאמור לעיל יסתבר שעלינו לשנות, לעתים שינוי מכריע, את הדגש באימונים הטקטיים. אנסה לפרט כאן מספר הצעות, שאינן מהוות שלמות אולם מצביעות על כיוון.

קורס מפקדים (מ"כ, מ"מ)

- "פתיחות" "ניתוחים" ו"סיכומים" קצרים בתכלית.
- אימון בפיקוד העולה בהרבה, מבחינת משכו, על אימון בתכנון. דבר זה יושג ע"י ביסוס האימון הטקטי על מגע-הפתע, ולא על המבצע היוזם.
- פחות זמן לתל"גים; יותר זמן לביצוע תרגילי לים קצרים במסלולים ארוכים, תוך החלפה תכופה של המפקדים בתרגיל.
- כל יציאה לשטח תיערך בצורת תרגול במתן-אש ובבקר-אש. יימדד הזמן מרגע גילוי המטרה (ויהא זה "הסלע" בלבד) ועד לרגע השמד-תה ע"י אש הכיתה או המחלקה.
- יפסק פולחן "תיקי התרגיל", הערכות המצב, הטבלאות והתשקיפים למיניהם, והו תרגום גרוע מדברים הנהוגים בדרג גבוה יותר; תר-

ד. בקרת האש וניהולה אינן כמעט בנמצא, ברמת הכיתה והמחלקה;

ה. הפיקוד הנמוך אינו מפקד בשדה, אלא "מסביר", "מתדרך", "נותן הנחיות", או לכל היותר "נותן הוראות";

ו. חסרה תכונת הנמר המשחר לטרף, כשכולו קפוי צי, דרוך, מוכן לגלות את טרפו ולזנק עליו. חסרה לעתים "עירנות טקטית" בשדה; אין מהירות ביצוע; אין ליטוש ביצוע; נשבר הלב למראה יחידות שאנשיהן משתרכים לאטם בש-דה כעדת סהרוריים.

לעומת זאת הגענו ל"שכולים" הדרכתיים רבים שיעילותם נראית לי מפוקפקת ביותר:

- לכל תרגיל הראוי לשמו יש "תיק תרגיל" משור-כלל, לרבות טבלות תיאום אש ותנועה (ברמת המחלקה!). הערכת-מצב (ברמת הכיתה!) פקודת-מבצע כתובה (ברמת פטרול קרב!) תשקיפים ברמת החוליה העצמאית!
- הפיקוד הנמוך והבינוני עוסק ב"תיאום" תרגילי-לים, עד התג האחרון ("יש סדר!")
- ה"פתיחה" וה"סיכום" של התרגילים הם מעשה-מחשבת, וכוללים סעיפים וסעיפי-משנה בסדר נאות, ערוכים לתפארת כאותן התרופות בבית-מרקחת מסודר.
- המדריכים מקדישים זמן ניכר ל"שאלות ותשובות"! עדיין לא ברור מי נהנה יותר: המדריך — הסבור, ברוב תמימותו שהוא מבהיר את הנושא, או החניכים — הנהנים ממנוחה יותר ממושכת.
- הדגש באימון המפקד הנמוך מונח על ניתוח מחשבתי ולא על ביצוע מושלם. זכורה עדיין פתיחתו של אותו גנרל בריטי בקורס לפיקוד ולמטה: "גי'נטלמנים, עליכם לזכור תמיד בתפ-קידים העתידים, כי קצין-המטה כמוהו כסריס: הוא מבין איך לעשות את הדבר, אך אינו מסוגל לבצעו".
- כמעט כל קצין בצבאנו מסוגל לנתח את המהלכים שבתכנית החטיבה. עוד לא הגענו למצב בו כל מפקד ברמה מתאימה יהיה מסוגל להנחית (בפועל!) התקפה מוצלחת של גדוד או פלוגה. כל מ"כ יודע לבקר את תכנית הפשיטה המחלקתית ומהלכיה, ולנתחם לפרטי פרטיהם. אולם היכן הם המ"כים אשר, לאחר שנצביע להם על מטרה בשטח, יוכלו לרכז עליה

חיל המפקד מ"בראשית": "לראשונה נענו ב"קו כיתות". ובכן איך בנויה תבנית קו כיתות? מה יתרונותיה? מה חסרונותיה? וכו' וכו'. אלא "לראשונה נענו בתבנית קו כיתות". טנק מס'... לא נע די מהר לתבנית. טנק מס'... היה במרחק קצר מדי מטנק... וכו'.

הכרח "לצבור" בפועל את לקחי השעורים הקודמים. לדוגמה: לאחר שעור "היכון לקרב" יוקפד תמיד על הסוואה אישית (לזאת, יש להודות, מגיעים אנו לאט לאט). לאחר שעור תפישת עמדת אש יוקפד תמיד על תנועה ממקום הנפיל לה אל העמדה (כאן כבר בולטים הלקויים הרבים). לאחר שעורי פקודות בקרת-האש לא תפתח אש אלא לפי פקודה, פרט למגע-האש הראשוני (כאן כבר אין מקפידים כלל). לאחר שעורי התנועה למגע תבוצע כל תנועה מן המאהל כתנועה למגע, תוך תצפית היקפית וכד'.

* * *

השדה אינו מקום לעריכת סמינריון; גם באימונים חייבים אנו לשמור על אפיו כשדה-ציד, בו ינצח הצד הקולע ופוגע יותר טוב, הער ודרוך יותר, המהיר יותר.

ארגון ההדרכה, הן מצד התיאום והן מצד החומר הכתוב אסור לו שיסרב את אימונינו; עליו להיות אמצעי עזר בלבד ולא אזיקים על ידינו. סייגים ארגוניים וניירת, אשר הגיעו אצלנו לשכלול עילאי אינם דרושים במצבים מסוימים, או בדרגים מסוימים. המצב הנוכחי מזכיר לי שגיאה דומה, אך ממין אחר: כאשר הצבא הבריטי הסתפק בשעתו, עבור המרגמה 2 אינטש שלו, בכונת ברזל פתוחה, ייצרנו אנו כונת טלסקופית למרגמה 52 מ"מ שלנו. אכן עלתה הכונת שלנו באיכותה על זו הבריטית אולם למי היא היתה דרושה? לו היינו קובעים את המרגמה שלנו אפילו בבסיס של ביטון מזוין — כלום היינו קולעים בה ל"עץ הבודד"? ו"תיקי התרגיל" המשוכללים שלנו — האמנם משמשים הם באמת ערובה לאימון טקטי יעיל?

נראה לי, אפוא, שבכל שטחי האימון הטקטי נדאי להעתיק את מרכיב-הכובד: — מן הקרב היוזם אל קרב ההתקלות; מפיתוח רמת התכנון (זו הרי היא מונחת אצלנו כבקופסה: הן ישראלים אנו!) לפיתוח רמת הביצוע; מן המלל אל המעש.

מפקד-יחידה, איש-מילואים

גוס שבדרג הפלוגה והמחלקה פשוט מעורר גיחוך. יונהגו מערכי-שעור קצרים ומצומצמים צורה. אלו הנמצאים בשימוש היום אינם ניתנים לשימוש בשדה — אלא אם כן יוקצה סבל לכל מדריך בשדה (נא לא לשכוח מהדקים משוכללים, כדי שהמערך לא יתנפץ ברוח!) אם לא נשתלט בעוד מועד על הללו, הם יביאונו להסתיידות העורקים מרוב סדר ותיאומים.

אימון מפקדים בכירים ובינוניים כאן מוטב לאמן בביצוע טוב של תכנון ממוצע, מאשר להתור לתכנון מושלם תוך הזנחת הביצוע. בתרגילים ותמרונים תמודד רמת הביצוע של המסגרת (פלוגה, גדוד, הטיבה) עליה מפקדים ולא "התכנית", "המהלכים" ובל כיוצא באלו. הן בקרב תמיד נעדיף ביצוע מוצלח של תכנית מתקבלת על הדעת, על פני ביצוע גרוע של תכנית גאונית. הן הקרב יימדד לפי תוצאותיו המעשיות ולא לפי התכנית שקדמה לו. מה גם שתכנית אפשר לשפר ולתקן, ואילו ביצוע גרוע — כמוזה כדבר אבוד.

בנדון זה חלה התקדמות רבה בכך שאנו מעדיפים את התמרון המבוקר, תרגיל הקשר ותרגיל הטלפונים על-פני התמרון הדו-צדדי. זהו צעד ניכר בכיוון הנכון (עדיין שמורים עמנו זכרונות ממצביעים עים אבסורדיים — רובם ככולם "תמרונים" — שהיו בתמרונים הדו-צדדיים ההם).

אימון היחידה הקטנה

- יושם דגש על ה"כיצד" של הביצוע. יעלמו ה"מצבים" של כריעה בשדה, יודגשו בפועל (ולא במלל) מתן-האש, התצפית, התנועה והמחסה.
- תונהג עירנות ודריכות-יתר בכל תנועה בשדה.
- טענת המפקד "אמרתי להם", "הדגשתי להם" וכיוצ"ב, לא תתקבל כנימוק לחוסר מעשה. טיבו של המפקד יימדד אך ורק לפי רמת הביצוע.
- המסגרות תופעלנה בפקודות-קרב, בפקודות-בקרת-אש, בפקודות לתנועה ותפישת מחסה, ולא ב"תדריכים", "אמירות", "הוראות" ושאר ירקות.
- סיכום תרגיל בשדה יהיה קצר בתכלית. הוא לא יהווה חזרה על החומר העיוני שנלמד (לכך יש זמן במאהל או במחנה), אלא סיכום השגיאות הקונקרטיות שבוצעו בתרגיל זה. לדוגמה: בסיכום כום תרגיל תבניות של מחלקת טנקים, לא ית-

צועדת ארבעת הימים - צועדת קדימה

הצועדים החדשים בהמוניהם מכל קצות הארץ, מן ברכב מן באופניים ומן כרגל. והקהל - אלה שמסובות שדות אינם משתתפים בצעדה בנוסף, נוטלים גם הם חלק במפעל: הם ששים לעזור לצועדים, החשנים עליהם בכל הקשור במאמץ המותנה בצעדה. היושבים בהם עינרים צירו הצעדה מתקשטים לקראתה בכרזות ברכה ועי-דוד; בשולי הכבישים תופסים את מקומם נערים משאתם כדו-חלב וכוסות לחגשת החלב לצועדים, לרוות את צמאונם.

קריאות הידד הדרויות מוהלמות בין הצועדים למכבדיהם, והרוח הטובה מתרוממת. מדי יום ביומו מתרכזים כל תושבי העיר המשמשת כמארחת עיקרית לצועדים משני צידי הכביש הראשי, דג-לים מקשטים את הויתות הבתים, וכמרמז - לכבדי העיר ותזמורת. הכל שותפים וחוגגים את חג הצעדה.

בחדר חשוך ישבו מספר קצינים, וחזו בהצגת סרט על הנושא "צועדת ארבעת הימים" בהולנד, ארץ הולדתו של מפעל הצעדה המבוצע אצלנו. רובו של הסרט מפגין את העממיות שבמפעל והתלהבות הציבור סביבו.

ההתלהבות מגיעה לשיאה ביום הצעידה האחרון. העיר ניימיכן, המארחת את מפעל הצעדה זה ארבעים שנה לובשת חג. כל תושבי העיר יושבים מאז הבוקר בשולי הכביש בו יעברו הצועדים, כשלידם סלים עמוסי פרחים בהם מכסים את הצועדים החולפים בין "קירות" האדם, המתמשכים קילומטרים רבים.

מספר הצועדים בשנים האחרונות נע בין שנים עשר אלף לארבע עשר אלף איש. במפעל משתתפים נערים, נערות, גברים, נשים, קשישים וחיילים. רובו של קהל הצועדים הנו הולנדי, אולם לא מעטים הם האורחים מארצות שכנות ואף מארצות רחוקות.

סביב הצועדים מתרכזים ביום הסיום למעלה ממאתיים אלף אזרחים הצופים, מעודדים וחוגגים את חג הצועדים.

הסרט נגמר, אור החשמל הודלק, והצופים נראו משפשפים עיניהם. קשה היה לדעת אם גרם לכך המעבר הפתאומי מחושך לאור, או אולי הרגישו הנוכחים כאילו התעוררו זה עתה מחלום נעים.

לרבים מאתנו נראה היה בתחילה כי חלום רחוק זה לא יוכל להתגשם אצלנו, אולם המלזים מפעל זה במדינתנו הצעירה זכאים להאמין שלא רחוק היום בו יהפך החלום למציאות. די יהיה להעיק מבט בטבלה הבאה, המשקפת במספרים את משתפיי הצעדות בעבר, כדי לשאוב עידוד, ולהשתכנע בכך שלאמונה זאת יש בסיס.

שנה	חיילים	חיילות	גדנעים	גדנעיות	גבריט	נשים	קשישים	סה"כ
1955	85	—	—	—	—	—	—	85
1956	319	96	437	27	493	24	12	1404
1957	1700	474	1444	207	445	123	24	3909

מספרים אלו דנים רק בצועדים עצמם. אך מה בדבר הסובבים אותם, הקהל המלווה, המעודד ומחפש גם הוא הזדמנות להיות שותף לצועדים?
הצעדה הראשונה משכה אחריה כמה זוגות עיני סקרנים, המשכימים קום — פועלים הממהרים לעבודתם בין לוד לפתח-תקוה ליוו במבט תמה את מחלקות החיילים אשר דהרו במהירות שאינה מתאימה לשטחים בנויים. איש מהם לא הבין פשר דהרה זאת.
הצעדה השנייה זכתה להד רחב יותר. ציר הצעידה עבר את ר"ג, פתח-תקוה ומושבות השרון. רבים היו הצופים בצועדים, אך רבים עוד יותר היו המלוים את הצועדים באמצעות העתונות. אולם בציבור כולו, טרם חדרה התחושה שהנו עד ללידתו של מפעל אשר עתיד לרכוש מעמד מכובד ובעל משקל. יוזמי המפעל ליווהו בהרגשה שאכן מתקדמים אנו ב"קצב ישראלי".
הצעדה השלישית באה לאשר הרגשה זאת. הצעדה לוותה ע"י עתונאים וזריו, ששיגרו מדי יום ביומו תצלומים וכתבות לעמוד הראשון של עתונם. יישובי השפלה, בם עברו הצועדים, ידעו ליצור אווירה חגיגית — כמעט הולנדית. ילדי הגנים ובתי הספר כיבדו את הצועדים במשקאות ופירות, ואף ליוו ככרת-דרך. הצועדים מצידם שאבו עידוד מתשומת-לב ערה זאת והחזירו קריאות "פיפק" למעודדיהם. בהגיע הצועדים לירושלים התעכבו לטכס חגיגי ב"בנייני האומה", קיבלו אותותיהם והמשיכו בצעידתם ברחובותיה הראשיים של ירושלים בירתנו, כשאלפי צופים רואים וחשים בגודלו של המפעל הנושא אופי של "עליה לרגל". החלה להתרקם אחווה בין הצופים לבין הצועדים.

עתה עומדים אנו ערב הצעדה הרביעית. צעדה זו תוכיח, ללא ספק, שאין אנו קופאים על השמרים. ניתן לשער שמספר המשתתפים יגיע לשישה-שבעה אלפים; התלהבות אנשי היישובים שדרכם יעבור ציר הצעדה נראית כבר בעין. מוקמות ועדות לתכנון קבלת פני הצועדים, וכיצד להנעים ולהקל את צעידתם.

שוב יעלו הצועדים לירושלים — הפעם מדרום וממערב. מסלולי הצעידה יעברו יישובי-ספר נידחים והבלי-ארץ הנמצאים "אי-שם" בארץ. ללא-ספק, רבים מהצועדים יראו לראשונה מקומות שהיו בשבילם עד עתה בבחינת "שמות" בלבד, כבית-גוברין, נתיב הל"ה, חבל-עדורם ומבואות-ביתר. אין ספק שגם היישובים ישאבו עידוד רב בראותם לפתע אלפי צועדים ההופכים שבילי-ספר ודרכים שוממות לצירי-תנועה שוקקי חיים.

בניגוד לשנה שעברה, בה הגיעו כל הצועדים לירושלים יחדיו, יגיעו הצועדים השנה לירושלים במשך שלושה ימים. לראשונה יגיעו הנערים, הקשישים והנשים, הצועדים ימים בלבד, 30 ק"מ מדי יום.

למחרת יגיעו האזרחים, הצועדים שלושה ימים 40 ק"מ מדי יום. ביום הצעידה האחרון, תכנסנה לבירה החיילות, הצועדות 4 ימים 30 ק"מ ליום — ומיד אחריהן יגיעו החיילים, הצועדים 4 ימים, 40 ק"מ ביום. שלושה ימים רצופים יקבלו אזרחי ירושלים את אורחיהם במחיות כפים, כשעצמם מקושטות ושוורת בה אורה חגיגית. זכאית הבירה לקצת חום ושמחת נעורים אותה יביאו הצועדים, וזכאית הצועדים לקבלת פנים חגיגית בגמר "עלייתם לרגל" לבירתם.

אכן, קרבים אנו בצעדי ענק להגשמת החלום: החדרת מפעל הצעדה המחיה מסורת המסעות מימי הפלמ"ח וההגנה לכל שכבות העם.

ג. במשמעויות אי מסקנות אלו, שאליהן הגענו או אותן הסקנו, נוכל להשתמש כבר בעובדות זמן כשאנו מגיעים לניתוח זמן ומרחב.

לכן הניתוח יעשה כדלקמן:

ביחס-י-כוחות, לאור כמות הכוח היושב על היעד ואיכותו, וכמות הכוח העומד לרשותי ואיכותו, וכן אופי הערכותו, אוכל לקבוע — לאור נסיוני — את הזמן המשוער שהלחימה וההתארגנות תארכנה. בקרקע, לאור ביצורים קונקרטיים שעל היעד, צורת המדרון וקושי מעבר הגדרות או מיקוש קיים, אוכל לקבוע אם מה שנקבע כבר ביחסי כוחות מציאותי, או שאצטרך להוסיף זמן מסוים. בזמן ומרחב אשתמש במשמעויות ומסקנות אלו כעובדה שזמן הלחימה יאריך זמן מסוים, ומזה — לאור המשימה הקובעת עד מתי עלי לגמור את הלחימה — אוכל לקבוע מהי השעה האחרונה בה יכולה להיות שעת ה"ש".

* * *

אפשר כמובן להגיע לאותן מסקנות גם אם נעשה את הערכת המצב בצורה קצת אחרת, אבל מאחר ובקורס מלמדים עקרונות, וצורת חשיבה מסודרת, הרי יש ללמד בהתאם לאותם העקרונות, על-מנת להקל על החניך ולהרגילו לצורת מחשבה מסודרת המתבססת על העקרונות הנלמדים.

כל זה — מתוך ידיעה ברורה שבשלבים מאוחרים יותר, כשהחניך ירכוש נסיון, הוא יעשה את הערכת המצב בצורה הנוחה לו ביותר ובהתאם לאופיו, נסיונו והזמן העומד לרשותו.

הכלב לעזרת החייל

נדמין לי באחד הלילות לצאת יחד עם חברי במכונית לשטח המעובד על ידו באחד האיזורים הקרובים לגבול. החלקה נמצאת בשטח סבוך עצים ושיחים. מהכביש הראשי מובילים מספר דרכי עפר למקום.

משהגענו למרחק 500 מ' מהחלקה עצרנו. חברי אותת סימן לכלבו, הכלב קפץ מהמכונית והחל רץ כשהוא שומר על מרחק של 25 מ' מאיתנו. נסענו אחריו נסיעה איטית עד שהגענו לחלקה. כל אותו זמן רץ הכלב לפנינו על הדרך.

או עלה הרעיון במוחי, אם כלב זה שהוא, דרך אגב, כלב גזעי, אולם לא קיבל כל אימון מקצועי, יכול לשמש גשש מצוין — מדוע לא ינצל הצבא כלבים מאומנים היכולים לשמש באותו תפקיד בשעת פטרול, סיור ופשיטות? חושבני שמכלב מאומן אפשר להפיק תועלת מרובה בתור גשש לגילוי מארבים וכוחות עוינים.

מיותר להוסיף שהכלב חייב להיות מאומן בגילוי מוקשים ותקיפת אנשים, ומצד שני עליו להיות עצור ושקט לכשידרש. הצעתי היא, איפוא: כלבים מאומנים לעזרת סיורים וכוחות פשיטה.

שמואל בן-צבי

● המערכת מפנה את תשומת לב כל המועוניינים בנושא זה לשורת מאמרים אשר התפרסמו מעל דפי „מערכות“:

- הכלב כחבר לקרב במלחמה, מאת ד"ר ר. מנצל (חוב' ה, עמ' 44).
- כלבים במלחמת הסיור בג'ונגל, במדור „בעתונות הצבאית“ (כט, 103).
- כלבי סיור של חיל-הרגלים (לא-לב, 109).
- הכלב מגלה מוקשים (לז, 56).
- הכלב לעזרת החייל, מאת טרן א. אורן (פ, 72).

„הדים“

תנועת התנגדות - כנח הרתעה ?

רבות היו התגובות — של מדינאים, הוגי דעות והעתונות — לסדרת הרצאותיו הנודעת של ג'ורג' קנאן, מי שהיה שגריר ארה"ב במסקבה ומראשי מעצבי דרכיה של מדיניות החוץ האמריקאית בשנים שלאחר מלחמת העולם. בין תגובות אלו — שבעיקרן התייחסו אל הבחינות המדיניות שברעיונותיו של ג' קנאן — מצויות הבעות-עמדה אחדות גם לגבי הצד הצבאי שבעצותיו והצעותיו. הדבר המחדש והכלתי-שכיח ביותר שבצד זה של מחשבותיו, ודאי שהנה דעתו האומרת כי — מאחר שכוחותיהן הסדירים של מדינות-אירופה הקטנות אינם מסוגלים, כפי שהוא סבור, להתנגדות רצינית למסע-התקדמות רוסי כי יבוא (משום כך אף אינם בגדר דבר „משתלם“) — יש להתלפס בארגון-מיליציוני, אשר ימשיך, במקרה של פלישה, בהתנגדות מטיפוס-גריליה והתנגדות כזו תהיה, לדעתו, כה רבת-תכלית עד שקיימת לגבי כל מדינה, אשר תצהיר מראש כי דעתה-תקיפה לגלות התנגדות בדרך זו, האפשרות שרוסיה אף לא תנסה לעולם להכניעה.

הסופר בשאלות-מלחמה, קפיטן סיריל פולס הבריטי, המודה בכך כי זוהי גישה מקורית (והמחשיב בדרך-כלל אחדות מדעותיו של ג' קנאן) מביא באחד ממאמריו את ש"קולי-ספיקותיו לגביה.

והרי אחדות מן הסיבות המניעות לחלוק על דעה זו, ראשית כל, האומות שבהן מדובר — אי-אפשר לראותן כמליכדות-כליל מבפנים; ואחדות מהן אף רחוקות מאוד מכך. איטליה, למשל — ספק האם תפעל במצב זה כאומה מאוחדת; וספק, איפוא, אם תוכל לקיים תנועת-התנגדות בת-תכלית. שנית, סבורני כי ג' קנאן מפריז בדרך כלל בהערכת יכולתן של תנועות-התנגדות באירופה. במשך מלחמת-העולם השניה הן לא הפכו מעולם לגורם-הפרעה חמור לכוחות-הכיבוש הגרמניים שבמערב אירופה. עכ"פ עד לאחר שחרורה ע"י בעלות-הברית. כוחות-הגריליה הרוסיים, במידה שהיה להם משקל — הרי ערכם נבע מן העובדה כי באותו-זמן-עצמו, ומקביל לפעולותיהם, נתרחו מסעי-מלחמה רחבי-היקף, בהם הופעלו הכוחות הסדירים, שלישיית, במלחמת-העולם השניה עמד לימנם של כוחות-ההתנגדות גם גורם-מלכד, של תקוות לעזרה וישע, שהיו אז רבות-יותר מאותה מידת התקוה לכך שתהיה עשויה לפעם בהן עתה.

זאת ועוד, נראה לי כקרוב-לודאי כי אותם אורחי-הפעולה שהרוסים ינקטום נגד תנועות-התנגדות יהיו חמורים אף ממעוררי-הזוועה ביותר שבאותם אמצעים בהם השתמשו הגרמנים בשעתם. ויתכן ע"כ, אפילו, שרבים מאורחי המדינות שתנקוטנה בפעולות כאלו יגיעו עוד, לבסוף, לידי כך שיתגעגעו, כביכול, לפצצת-אטום כי תבוא ותשים קץ לסבלותיהם. והחשוב מכל: — תנועת התנגדות, שבביל שתשיג מיטב התוצאות, תלויה עד-מאוד באופיה של הארץ בה היא פועלת. אופיה של יוגוסלביה, למשל, היה אידיאלי לכך — ועל כן מסע-המלחמה שלה נגד הגרמנים אף היה המצלחה ביותר. אפילו כך, היה בו, לגבי הגרמנים, יותר משום „כאב-ראש“ ו„רעה-חילה“-רבתי מאשר משום אסון. אילו היה לרוסיה רצון נהרץ לפלוש לאיזו ארץ ולהחזיק בה — אינני סבור כי התחזית של התקפות-גריליה-צפויות על כוחות-הכיבוש היתה מרתיעה אותה.

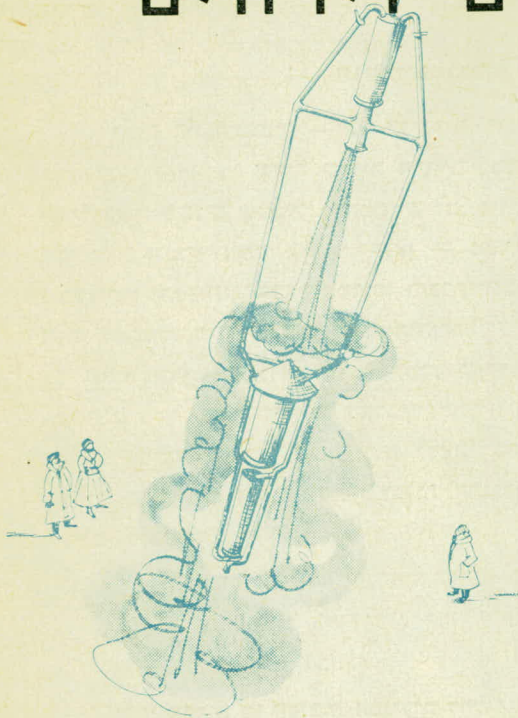
על קליעים וירחים

מאת דן גולומב

1. מן החץ ועד לקליע מונחה

הרעיון להפריד כלי-זין משולחו — דהיינו, לעשות קליע — הוא ישן-נושן. הנסיון הראשון בכיוון זה נעשה לפני רבבות שנים כאשר האדם החל לירות חצים בעומדו אחרי עץ המגן עליו — תחת לדקור את יריבו בחנית. קליע הנורה מרובה, או מתותח, הגדיל במקצת את המרחק בין הלוחמים, ומילא את יעודו ביתר-יעילות. ההבדל בין קליע של תותח וקליע-מונחה הוא בכך, שזה האחרון מוסיף לעצמו כוח-הנעה ממקורו-הוא, ומוסת את כיוון טיסתו, אפילו אחרי שנפרד משולחו. הפיתוח של שתי תכונות-יסוד אלו של קליע-מונחה החל בסמוך למלחמת-העולם הראשונה. בהתחלה לא היו שתי התכונות הנ"ל משולבות. היו אשר שקדו על הכוונה של קליע (או של פצצה) תוך-כדי טיסתו, והיו אשר ניסו לטפח קליע המניע-את-עצמו תוך כדי טיסה.

הגרמנים השתמשו לראשונה בפצצות-אוויר מונחות כבר במלחמת 18-1914. פצצות אלו היו קשורות אל המטוס באמצעות תיל מוליך שדרכו שלח הטייס אותות חשמליים. אותות אלה כיוונו את המשטחים האוויר-דינמיים של הפצצה (כנפיים, זנב), ובהתאם לזה היתה הפצצה משנה את זווית נפילתה ואת מהירותה. ב-1926 ניסה את כוחו בשילוח רקיטה אמריקאי בשם גודרד. הדחף סופק ע"י דלק נוזלי, וצמצוע זה הוכיח את עצמו — הוא התרומם עד לגובה של 700 מ'. בעקבותיו הלכו הגרמנים, וכבר ב-1927 יסדו מועדון לתעופה-רקטיית, ועד-מהרה החלו מופיעים ספרים ואף ירחונים מיוחדים, בסוגית הרקטות. אופיו של המועדון הנ"ל היה אזרחי בתחילה, אך ב-1931 החל מתעניין בו הצבא הגרמני; וכעבור זמן-מה העמיד הוא את חברי המועדון בפני הברירה: לעבוד במסגרת הצבא — או ללכת לבית-כלא. מהנדס צעיר אחד, בשם ורנר פון-בראון, בחר בצבא; וזהו אותו הפון-בראון אשר כיום משמש הוא כאחד המתכננים הראשיים של קליעים בארה"ב. ב-1933 נוסד מרכז-מחקר לרקטות ולקליעים-מונחים בפנ-מיונדה (Peenemünde) שבחוף הים הבלטי. כאן פיתחו את כלי הזין ה-v המפורסמים. ביתר הארצות נעשה מחקר-הרקטות בעצלותיים, ועל פי רוב רק חברות פרטיות התעסקו ברקטות כב"תחביב" נחמד,

הרקיטה הדו-נחלית של גודרד

אך לא באופן יסודי ומעמיק. אכן, את הצלחת הגרמנים בפיתוח ה-v-ים יש ליחס לא כ"כ לגאוניות של הגזע הטאוטוני כאשר ליתרון זה של שנים יקרות-ערך שבין 1930 ועד לסוף מלחמת-העולם השניה. יש טוענים כי לשנת 1939 היה כבר שלישי מכל המחקר האוויר-דינמי והטכנולוגי הצבאי הגרמני מוקדש לרקטות. במשך המלחמה יכלו הגרמנים להגיע להישגים עצומים בשטח הקליעים-המונחים; וקשה כיום לשפוט כיצד היתה מסתיימת המלחמה אלמלא כמה גורמים שמנעו בעד הגרמנים לפתח את מלוא יכולתם. אחד הגורמים היה היטלר עצמו, אשר בטח בכך שינצח במלחמת-בזק עוד בטרם יצטרכו להשתמש ברקטות. גורם שני היתה ההפצצה על פנמיונדה באבגוסט 1943, שבעקבותיה נאלצו הגרמנים לפזר את מרכז-המחקר — תהליך שגזל זמן יקר. גורם שלישי היתה השגיאה שעליה חזרו האמריקאים היום: הזרועות השונות של הכוחות-המוזוינים הגרמניים פיתחו קליעים שונים, מבלי שהאחד מהם ידע על הישגיו של הזולת — דבר שתוצאתו כפילות ובזבוז. את תכונותיהם של הקליעים "v-1", ו-"v-2" נסקור אחרי שנפרט, בפרקים 2 ו-3, את יסודות

במשך נפילתן אל המטרה — ויעילותן הוכחה בפיצוץ גשרים ומטרות אחרות בזירת-בורמה. חסרונו של סוג זה היה בכך שהטייס היה חייב לראות גם את הפצצה וגם את המטרה, כלומר השימוש בסוג זה של פצצות מוגבל היה לתנאי-ראיה טובים בלבד. סוג אחר של פצצות פעל בעזרת אכונה-עצמית. הטייס חישב את הזווית בינו לבין המטרה (המרחק יכול היה להיות עד 30 ק"מ), כיון את הפצצה בהתאם לכך בטרם הושלכה, והיא המשיכה במסלולה המתור- כנן מראש, כשהיא מונהגת ע"י המכשירים אשר ניר- שאו בתוכה. פצצה זו נישאה על כנפיים, 4 מ' רוחבם, והיה לה זנב כפול. בפצצות כאלו הופגזה קאלן ב- 1943, והרי התיאור של ההפצצה שהופיע למחרת בעתונות הגרמנית :

„התקפת מפציצים אמריקאיים על קאלן מגור- בה רב הושמה-לאל ע"י אש נגד-מטוסי חזקה, ולא נזרקו פצצות כלל. מטוסי-הקרוב, שנלוו למפציצים, היו מהירים ביותר ובעלי זנב כפול. הם טסו בגובה נמוך מעל העיר. ההגנה היתה כה יעילה שכל מטוסי-קרוב אלה הופלו. נזק רב נגרם ע"י נפילת מטוסים אלה, שהת- פוצצו בעצמה רבה בהתרסקם אל הקרקע“.

התפוצצות כזו היתה חזקה ללא-ספק, בהתחשב עם העובדה, שכל „מטוסי-קרוב“ כזה נשא עמו חומר- נפץ במשקל של טונה אחת.

2. ארובות וקנקנים מעופפים

מכלול הכוחות הפועלים על קליע ניתן לפרקו לארבעה כוחות-יסוד : (ראה ציור 1) : — כוח הדחוף, העילוי, העיכוב והכבידה. המשמעות של כוחות העי-

התעופה-הרקטיית. כאן נציין רק, שלקראת סוף המל- חמה נכנסו שני הקליעים האלה לשימוש מבצעי ממש, כלומר עברו כבר את שלב התכנון וייצורם התנהל על הסרט-הנע. ידוע שהגרמנים שילחו כ-5000 קליעי „V-1“ על לונדון ואנטורפן; כמחצית ממספר זה אף הגיעו למטרם, וגרמו להרס 23,000 בנינים ולמותם של 5000 אנשים. המצביא של חיל-האוויר הגרמני, גרינג, העדיף את ה-V-1 — כי נכח בשלושה שיגורי- ניסויים של ה-V-2 וכל פעם התפוצץ הקליע בטרם המריא. על כן פסק רבי-הטייסים השמן כי קליע זה הוא אמצעי-השמדה מצוין — אך רק לטוח קצר- ביותר... והוא הכריע לטובת ה-V-1.

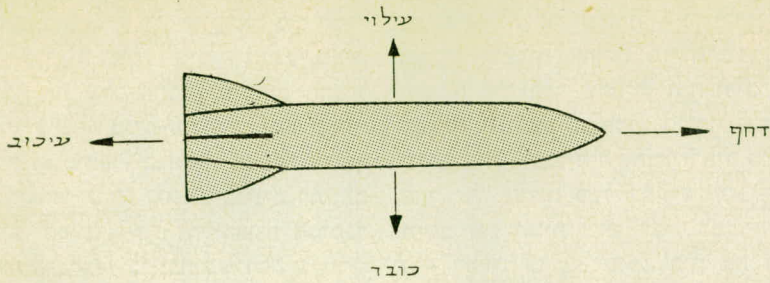
כלי ה-V-ים היו קליעים מן-הקרקע-אל-הקרקע. עם הגברת ההפצצות על ערי גרמניה, החלו הממונים על כוחותיה הצבאיים מייחסים ערך גובר-והולך לתכנון של קליעים נגד-מטוסיים, ועד סוף המלחמה נחקרו כ-40 סוגים אפשריים של קליעים כאלה. ו-4 מהם נכנסו ממש לשלב של ייצור. מלבד זה פיתחו הגרמנים פצצות מונהגות נגד אניות ואחת מהן FRITZ X, שהיתה מכוונת-אלחוט, הוכיחה את יעי- לותה נגד צי כוחות-הברית ליד סלרנו.

בארצות אחרות, כאמור, לא נחקרה או עדיין סוגית- הקליעים באורח אינטנסיבי. בכל זאת, היו פה ושם הישגים מסוימים. בעיקר נצברו ידיעות-יסוד על דחף סילוני ועל תעופה-רקטיית בכלל. גם באכונה-ממרחק הושגו הצלחות ניכרות. כך, למשל, השתמשו האמרי- קאים בפצצות-אוויר מונחות. הפעם, כמובן — הודות להתפתחות האלקטרוניקה והאלחוט שחלה בינתיים — לא היה עוד צורך בתילים להעברת הוראות מן המ- טוס לפצצה. פותח סוג של פצצות שהטייס כיון אותן

בחדושים האחרונים נשמעו מקרב ציבור קוראי „מערכות“ משאלות כי, נוסף על תיאוריהם, סיוגם והערכת אפשרויותיהם המבצעיות של קליעים-מונחים ונשק-רקטי, על גלגוליהם השונים, המתפרסמים מעל דפי הירחון (וכן ה„צקלון“) מזה שנים אחדות, יינתן מקום גם להצגה פופולרית, אך מבוססת, של גורמי-היסוד בפיתוחם הנוכחי של רקטות („בליסטיות“—טהורות או מונחות) ו„ירחים-מלאכותיים“. המערכת מנצלת את ה„הפוגה“ (שלא-מרצונה) בפרסום סדרת מאמריו של אל"מ ש. יפתח („מהפכת אמצעי-הלחימה“ — ראה „מערכות“ ק"י וק"א) ומשלבת הפעם את סקירתו של דן גולומב, מעובדי מכון ויצמן „על קליעים וירחים“ — מתוך תקווה כי יהיה בה כדי לספק, ביסודה, את המשאלה הנ"ל.

בהזדמנות זו יצוין, כי בגלל הקושי להנהיג, באמצע מתו סדרת מאמריו, מונח-ייסוד חדש ושונה („טיל-מונחה“ — תחת „קליע-מונחה“) תידחה הכנסת השניו הסרמינולוגי ב„מערכות“ לשתי חוברות, עד לטיסו פרסומה של הסדרה האמורה.

ציור מס. 1

סילונית היא הגורמת לעיפוף המטורף של כדור-פורח (בלון) אחרי שמנפים אותו ומשליכים אותו עם פיה פתוחה. האויר הזורם דרך הפיה מקנה דחיפה לכדור. מכיון שיצרני ה"בלונים" לא הקפידו במיוחד על הצורה האוירו-דינמית הנאותה של הפיה, הרי אין להתפלא שהוא אינו עף בדיוק אל המטרה שבחרנו, כגון ראשו של מישוהו. דחיפה-סילונית היא זו הגורמת גם לאותה מכה אשר כל טירון מרגיש בה כשמתחיל הוא להתאמן ביריה ברובה. הגזים, המשתחררים מחומר-הנפץ של כדור הרובה, מפליטים את הכדור דרך הקנה — אך גם דוחפים את הרובה לאחור. אילמלא היו מחזיקים במקלע, היה הוא מבצע תנועה רצופה לאחור כל עוד נפליטים כדוריו קדימה. תאר לך פליטה רצופה של גזים דרך הקנה, במקום הכדור רים — והרי לפניך רקיטה. ההנעה של רקיטה אינה מתרחשת משום שהגזים הנפליטים "דוחפים את האויר" — כי אם על יסוד "חוק-שימור-התנופה". חוק זה אומר, שתנופה בכיוון אחד שווה לתנופה בכיוון שני. תנופה היא הכפלה של מהירות במסה. מכיון שברקיטה משקלם של הגזים הנפליטים הוא קטן, יש לדאוג למהירות-זרימה עצומה בשביל להשיג תנופה ניכרת לקליע רב-משקל.

מבחינת המנוע מחלקים את הקליעים לשני סוגים. אחד — אפשר לכנותו בשם "ארובה-מעופפת", והשני — בשם "קנקן מעופף". ה"ארובה-המעופפת" דומה למעשה למטוס סילונית, ואילו ה"קנקן המעופף" הוא-הוא בעצם הדבר אשר קוראים לו "רקיטה". הראי שון (ראה ציור 2) שואף במשך חדירתו דרך האטמו-ספירה את האויר (ועמו — את החמצן) דרך החלק הקדמי של הקליע. אויר זה מתפורר ע"י מפור מתאים, מתערבב עם דלק נוזלי, המותז לתוך תא-השריפה בעזרת משאבות יעילות — ותערובת זו נדלקת, תוך שחרור כמויות גדולות של גזים חמים. הגזים נפליטים דרך הפיה — וגורמים לכוח-הדחף של הקליע.

כוב והכבידה מובנת מאליה. הם נובעים, פשוט, ממשקל הקליע ומחיכוך האויר. שני כוחות אלה, בצירוף עם כוח-הדחף, יגרמו בסופו-של-דבר תמיד לנפילת הקליע אל הקרקע — בזוית תלולה אם כוח-הדחף קטן, ובזוית שטוחה אם כוח-הדחף גדול. אך אם רוצים שהקליע ימשיך בטיסתו האופקית לאורך מרחקים גדולים, יש לדאוג גם לכוח עילוי, לכן מרכיבים לקליע (וגם למטוס) משטחי-עילוי (כנפיים). משטחים אלה מתוכננים כך, שבשעת חדירת הקליע דרך האטמוספירה, יזרום האויר יותר מהר מעל השטח מאשר מתחתיו. זרימה מהירה כזאת מלווה ירידה בלחץ. לכן יהיה הלחץ מעל המשטח (הכנף) קטן מאשר מתחתיו — ועובדה זו גורמת לעילוי הקליע. קימור של השטח העליון של כנף המטוס, למשל, גורם להגדלת מהירות הזרימה של האויר מעל הכנף. בקליעים אשר טיסתם היא במהירות על-קולית, הצורות האוירו-דינמיות של הכנפיים שונות מאלו שבמטוס. מנהרות-רוח משמשות לבדיקת אותן צורות אשר הן נוחות ביותר להשגת מהירות-זרימה מסוימת. משטחי-הטיסה (הכנפיים) מצוידים על פי רוב בחלקים העשויים לשנות את תנוחתם ("פלפס" — "FLAPS"), ובמצבם של חלקים אלה יהיה תלוי האם הקליע (המטוס) יושפע לפנות, לעלות או לרדת, או להתהפך מסביב לצירו הוא. אין, כמוכח, טעם להקנות משטחים אוירו-דינמיים לאותם קליעים שנועדו לנוע בחלל ללא-אטמוספירה — כגון אלה שנושאים את הירחים-המלאכותיים. בקליעים אלה שינוי כיוון הטיסה נעשה ע"י ויסות הפיה, דרכה נפליטים הגזים של המנוע (ראה להלן). כל הנחיה של קליע ממרחק מבוססת, איפוא, על מתן הוראות למשטחי הטיסה — או לפיה — להסתדר לפי הרצוי. את כוח הדחף של קליע מספק מנועו. מנועו של קליע מבוסס על העקרון של דחיפה-סילונית (רקיטה). עקרון זה אינו חדש, אף אינו מורכב. דחיפה-

הפיה
הקליע
האויר
הזורם

טיקה. קליעים מונעים-מכוח-עצמם מתחילים את תעופתם במהירות קטנה-יחסית, וראשית המסלול אינה יציבה כל-כך. לכן מן ההכרח להקפיד על מסלול של קליע בעל הנעה עצמית, גם אחרי שנפרד מב-סיסו. מבחינת ההנחה של קליע, מבדילים בין "קליע בליסטי" ו"קליע מונחה". בראשון מנסים לחשב-מראש את כל הגורמים העלולים להשפיע על מסלול הקליע — כגון כוח-הדהף שלו, רוחות וכו' — ומטיסים אותו כך שיעקוב אחרי המסלול המתוכנן. לגבי הקליע המונחה קיימת שליטה על תנועותיו במשך טיסתו, שליטה זו היא אלקטרו-מגנטית; זאת אומרת מקלט, שהורכב בתוך הקליע, מקבל או-תות ממשדר שבבסיס המשלח — והופך אותות אלה לפקודות למשאבת-הדלק או למשטחי-הטיסה, כאשר קיים צורך לשנות את המהירות או הכיוון, מאידך גיסא, נמצא בקליע זה גם משדר, המודיע לבסיס ברציפות על מקום-הימצאו. למותר לציין שחושיהם של בני-אדם איטיים מכדי להתאים לצרכיה של תק-שורת זאת בין קליע ובסיס, וכל הדבר פועל באופן אבטומטי.

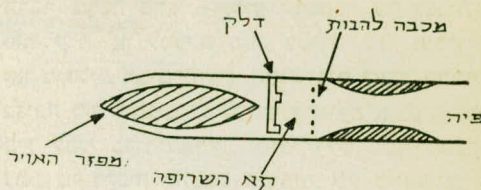
בכל זאת, הקליע הבליסטי אינו נמסר כליל לידי גורלו, אף אחרי שילווחו. מציידים אותו במספר מנגנוני-נים-אבטומטיים, המקפידים על כך שהקליע יעקוב אחרי מסלולו המתוכנן, אפילו אם סטה מדרכו עקב גורמים בלתי-צפויים. אחד ממנגנונים אלה הוא, למשל, המאיץ המתמיד ("Inertial accelerometer" ראה ציור 4). תאר לך גליל, ובו בוכנה מחליקה. הבוכנה קשורה ע"י קפיץ אל קצה הגליל. אם הקליע מקבל תאוצה פתאומית (רוח מאחור, למשל), מחליקה הבוכנה לאחור ומכוצת את הקפיץ (תהליך הדומה לנפילה לאחור של נוסע באוטובוס, כשהנהג מחיש פתאום את מהלך המכונה). כיווץ הקפיץ יכול להיחפך לאות חשמלי, שיעביר למשאבת-הדלק פקודה להאיט את פעולתה כדי לאזן את התאוצה שנתקבלה. איל-מלא מנגנון זה, היה הקליע פוגע מעבר למטרתו, עקב התאוצה הבלתי-צפויה.

מכשיר מוסת-תנועה אבטומטי אחר הוא הגירוד-סופו הוא מורכב מסביבון, המסתובב במהירות במי-

ציור מס. 4

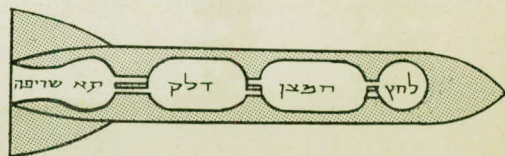
ה"קנקן" (ראה ציור 3) אינו זקוק לאויר; הוא נושא את החמצן (או חומר מחמצן) עמו במיכל מיוחד. מזרימים תחת לחץ דלק וחמצן לתוך תא-השריפה — והיתר אינו שונה מהנ"ל. קיימות גם רקיטות עם דלק מוצק; זוהי כעין סיגרה, אשר במקום טבק

ציור מס. 2

היא ממולאת בחומר-נפץ שמהירות-התפוצצותו (שריי-פתו) אטית באופן יחסי. רקיטה זו אינה זקוקה לשום משאבה, אך השליטה עליה — ענין מורכב הנו. קליע בינחללי מוכרח להיות, כמובן, מסוג ה"קנקן", המור-פעל ע"י דלק נוזלי או מוצק.

הקליע הגרמני "V-1" היה מטיפוס ה"ארובה"; ואי-לו ה"V-2" — מטיפוס ה"קנקן". הראשון היה קל יחסית (משקלו כ-2½ טון) וטוחו המכסימלי היה 250 ק"מ. ה-V-2 משקלו 14 טון ונשא עמו חומר-נפץ במשקל של טונה אחת. הטוח שלו היה 300-350 ק"מ, והוא עשה מרחק ב-5 דקות. אורכו היה 15 מ' וקוטרו — 1.5 מ'. המנוע שלו שרף 9 טון כוהל וחמצן-

ציור מס. 3

נוזלי במשך דקה אחת (תאר לך את המשאבות!). ב-4 הדקות הנותרות גלש הקליע בכוח-ההתמדה. על אף משקלו הקטן לא היה ה-V-1 יעיל פחות מה-V-2. כי האחרון, מפאת משקלו הרב, קדח את עצמו תכופות כה עמוק לקרקע אחרי נפילתו, שכוח-ההרס שלו מעל פני הקרקע לא היה ניכר.

3. כיצד מנחים אותו?

חלק ממסלול-התעופה של קליע התותח הוא קבוע, בתוך הקנה; ובתוך הקנה המהירות של הקליע היא מכסימלית. אם יודעים את זוית-הקנה, ומהירות הקליע בו, אפשר בקלות יחסית, לחשב את יתר חלקי המסלול של קליע. בחישובים אלה עוסק מדע הבליס-

נדסים העוסקים בתכנון קליעים וייצורם. המדובר הוא באפשרות לטוס בחלל באמצעות הקליעים. הורד את ראש-הקליע, המכיל את חומר-הנפץ; שים במקומו "ספוטניק" או "ונגרד" או "אקספלורר", הוסף יותר כוח לרקיטה... ואתה בחלל. ביתר פירוט, הדבר נעשה כך: "הקליע" מטפס עד לגובה של 500 ק"מ, או למעלה מזה, בעזרת שני מיכלי-דלק (או מיכלים רבים-יותר), המושלכים לאחר התרוקנם. בגובה כזה נותנים לו לעבור לתנועה אופקית (במק-ביל לפני כדור-הארץ), ומיכל-דלק נוסף מספק לו עתה מקור-כוח להשגת מהירות של כ-30,000 ק"מ לשעה. תנועה אופקית — למעשה פירושה, כמובן, תנועה סיבובית, מסביב לכדור-הארץ. תנועה סיבובית זו מקנה לקליע כוח צנטריפוגלי, הפועל כנגד כוח-המשיכה של כדור-הארץ. עצמת הכוח הצנטריפוגלי תלויה במהירות התנועה-הסיבובית ובמשקל הקליע, אבל גם כוח המשיכה של האדמה תלוי במשקל

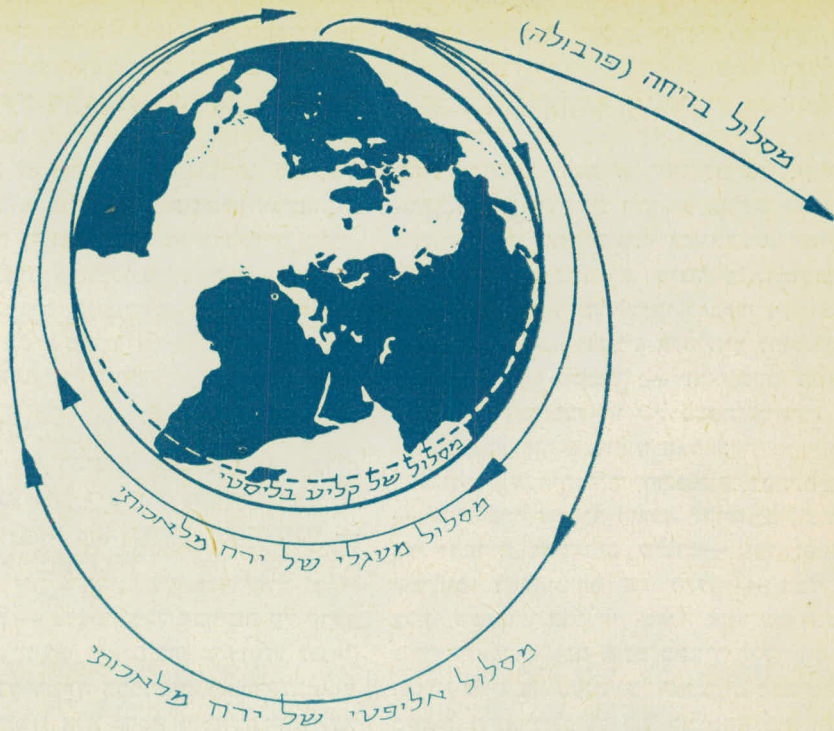
שור אופקי. גם אם תשנה המסגרת של הסביבון את מידת-נטייתה לעומת האופק, הסביבון עצמו לא ישנה את מישור הסיבוב שלו. המסגרת נוטה, כמובן, יחד עם הקליע בהתאם לשינויים שבתנועתו של זה. מחוג אשר יראה את זווית-הנטייה של הקליע (המסגרת) לעומת הסביבון — עשוי אזי לתת "צו" למשטחי-הטיסה להסתדר כך שהקליע יוחזר למסלול הרצוי, אם נטה ממנו.

4. אל-על לתוך החלל

המטרה העיקרית של המאמצים העצומים המושקעים בפיתוח קליעים היא, ללא-ספק, להשיג את האפשרות להרכיב לראשם "מנה" הגונה של חומר-נפץ (רגיל, או אטומי) — ולשלחה אל האויב. אך למזלנו קיים גם "תוצר-לואי" לתעשיית הקליעים; ודוקא תוצר זה הוא (בצד המשכורת, העמדה וקצת ביסוס-רעיוני) פתיון נהדר בעבור אנשי-מדע ומהנ-

גלי ההרס של נשק ה-V (ר' עמ' 87)

ציור מס. 5

להסתובב, אך כיוונו ומהירותו משתנים במקצת עם שחרור הירח. כך היה במקרה של "ספוטניק 1". לפעמים יכול הקליע עצמו (יותר נכון — השלב האחרון שלו) לשמש כירח-מלאכותי; כי אין ה"ירח" חייב להיות בצורת כדור דוקא. ואמנם, כך היה במקרה של "ספוטניק 11".

אם מעוניינים בכך שמסלול הירח-המלאכותי יקיף את הירח הטבעי, יהיה צורך להתחשב גם בכוח המשיכה של זה האחרון, אשר יגרום לסטייה מסוימת בתנועה. ברם, אם משחק המזל (והתכנון היה בסדר), יתאושש הגוף שלנו מסטייה זו — ויחזור בכל-זאת בכיוון אל האם-אדמה. אם ה"ירח" המלאכותי מצויד במצלמת-טלביזיה, נוכל סוף-סוף לראות גם את "הפנים האחוריים" של הירח, שהם לעולם אינם מופנים אלינו. נשער-נא בנפשנו גם שה"ספינה" שלנו מצוידת במנגנון-בלימה, אשר יאית את טיסתה בהתקרבה אל כדור-הארץ; ע"י מנגנון-מאיט כזה אפשר יהיה למנוע בעד כך שתשרף בשעת הדירתה דרך שכבת האטמוספירה — וינתן לה לנחות בשדה-התעופה. אזי תפתח ודאי הדלת של ספינתנו — ולאור זרקורי המצלמות ותרועת הקהל יצא מתוכה האדם (או הכלב?) הראשון שכבש את החלל.

הקליע, כך שמשקל הקליע אינו ממלא כאן כל תפקיד. המהירות שהוזכרה-לעיל — היא בדיוק זו אשר בגובה של כ-500 ק"מ מאונת את כוח-המשיכה של האדמה. בכוחות אחרים אין צורך להתחשב, כי חיכוך-אוויר אינו קיים בגובה זה, וגופים-שמימיים אחרים מרוחקים עדיין במידה כזאת שאין משיכתם פועלת על הקליע שלנו. אם מקנים לקליע שהגיע לגובה של 500 ק"מ מהירות אופקית הגדולה מ-30,000 ק"מ לשעה, לא תהיה התנועה מעגלית, אלא אֶליפטית; ואם מגדילים את המהירות עד 40,000 ק"מ — תתארך האליפסה כל כך עד שהיא תהפך לפרבולה (ראה ציור 5); כלומר, הקליע לא יחזור אזי לעולם. המהירות של 40,000 ק"מ נקראת, בגובה של 500 ק"מ, "מהירות-הבריחה". בין שתי מהירויות קיצוניות אלו נמצאת מידת-מהירות אחת (38,000 ק"מ) אשר תקנה לקליע מסלול אֶליפטי כזה שישתרע גם לעבר הירח הטבעי. לאחר השגת מהירות של 30,000 ק"מ לשעה, או יותר (בהתאם למסלול שרו-צים להקנות לקליע), משחררים בעזרת מנגנון אב-טומטי מתוך הקליע — את הירח-המלאכותי הממשיך במסלול, בעזרת כוח ההתמדה. למעשה, גם הקליע (ז.א. ה"קליפה" שהכילה את הירח) ממשיך

טובות שתי עוצבות בזירת-הסכנה - מ. ספוטניק" בחלל

שלה הבריטית: „אם לא יהיו לנו כלי-זין המכונים „מקובלים“, ופורענות תתרגש אי-שם באיזה מקום נידה — הרי או שניאלץ לא לעשות דבר, ולנוס מגטל האחריות שלנו, או שיגזר עלינו לעמוד בפני הברירה האיומה של שימוש בכלי-זין אטומיים.“ והרי המדבר אמר דבריו אלה תוך-כדי טענתו, כי פחד-הגומלין ה„אטומי“ — הוא כיום המגן בפני האימה האיומה-מכל, זו של פצצת-המימן.“

ועוד קטע מחכים מאותו מאמר:
 „מבחינה צבאית, הרי הראשונה שבהתחייבויותינו — מן-ההכרח שתהיה החובה לקיים יכולת להגן על בעלי-הברית והידידים שלנו — ועל האינטרסים שבימים, ושבהופיהם של הללו — מבלי שיגזר עלינו השימוש בכלי-זין כאלה אשר גם הנם בגדר גורם-התאבדות, וגם אינם מתאימים למשימות אלו. והריני מציג את טענתי כי האמצעים הבאים-בשבון בשביל הוצאתו-לפועל של קו-מנחה כזה הם אותם כוחות-מזוינים המתקראים „מקובלים.“

אופים, ומגמתם, של הרהורים התוקפים בחודשים אלה חלקי-לפחות מבין הוגי-הדעות הבריטיים (ויתכן — לא רק הבריטיים בלבד) בתחום ענייני צבא וכוונות-מלחמה — נשקפים מתוך פסוקים תמציתיים שבאחד ממאמריו של קפ. סיריל פולס, הסוקר והמחבר הצבאי הידוע:

„לפני יומים העיר לי ידיד, אשר את כושר-שיפוטו הנני מכבד: — מנקודת-מבט מעשית, כיום, מעדיף הייתי שיהיו לנו שתי דיביויות ממדרגה ראשונה, ושאר האביוורים אשר אתן, באיזור היס-התיכון — מאשר „ספוטניק“ בחלל.“

„דין זה שחרץ — מושתת מכל הבחינות על קרקע מוצק; ועם זאת ימצאו ודאי רבים שידונוהו לגנאי, כריאקציוני ונעדר-דמיון. ברם, ניתן לאמר לא-מעט לזכותו, שכן, אין זו אלא גרסה מומחשת-יותר של ההשקפה שהובעה זה לא כבר ע"י אחד מחברי הממ-

„תיקו“-אטומי בעולם - ואילו במזרח-התיכון שאני ?

שתהיה, מלחמת שחיקה' (לפי המושגים שהיו מקו-בלים בעבר).“

והוא ממשיך ומביא את הדברים הבאים: —
 „תיקו“-גרעיני — דהיינו, יכולתן של אומות לעולל זו לזו הרס, שהעולם לא ידע כמותו, שגם יתבצע בהרף-עין וגם יהיה הדדי — ניתן-לשער כי הוא ירתיע מכל-בכל מלחמה, חסרת-סייגים. לפי מימרתו של וינסטון צ'רצ'יל, הרי, שיווי-המשקל של אימה, אפשר ויהפוך מלחמה רבת-מימד למוסד שאבד עליו הכלה. אך הדבר הנשאר האפשרי הוא התנגשויות-קרוב קטנות ומקומיות, באיזורי-התנגחות שבשור-ליהם של איזורי-ההשפעה של המעצמות: — באותם מקומות אשר ת. פינלטר, מי שהיה מיניסטר-האוויריה האמריקאי, כינה אותם, האיזורים האפורים שבמזרח התיכון ובמזרח הרחוק' (בספרו „עצמה ומדיניות“). כבמלחמת קוריאה, כן תהיינה גם פעולות צבאיות יאלו מובגלות באשר לזירת-המבצעים, באשר למטרות וליעדים — ויתכן אולי גם באשר לכלי-הזין שיופעלו.“

בספרו „פוטנציאל-המלחמה של אומות“ מציג הפרופסור האמריקאי לעניינים בינלאומיים קלאוס קנור סוגיה שרבים כבר עמדו עליה בשלוש-ארבע השנים האחרונות — סוגיית „הסיכול-ההדדי“ של מעצמות עתירות עצמה-אטומית — אך תוך-כדיי-כך הוא מעלה שלושה חיונית-מאוד (ומי יודע, אם לא אק"טואלית באחד הימים) של אותה סוגיה: — השפעת מצב-דברים זה על התפתחות אפשרית במזרח-התיכון. בהרצותו טענות וטענות-שכנו-גד שונות בתחום הערכת סיכויי שלום-העולם בתור-הגרעיני, מציין תחילה הפרופסור הנחת-יטוד מכרעת:

„משעומדים לרשות שני הצדדים הלוחמים גם קליעים-גרעיניים וגם היכולת להנחיתם על המטרות שנבחרו, במידה המספקת בשביל „רוות“ את מערך-כוח-ההגנה — ולמחות, זה לזה, את מרכזי האוכלוסיה וסייה והייצור — הופכת מלחמה-ללא-סייגים, ביסודו-של-דבר, למלחמת ההשמד-ההדדי המידי, תחת

אמרות • השגות • מושגים

תחושת הצורך להלחם - גורם יקובע ב. פוטנציאל של אומה

מאחר ש"מלחמות קטנות" אפשר ולא תדרושנה ממעצמות רבות אלא מאמצי-מלחמה מצומצמים — הרי את השאלה, באיזו מידה עלולה להיות לאומה הרגשה כי יש לצאת למלחמה, עלינו לראות לנוכח אותם מימדים של מאמץ-מלחמה אשר ממשלתה סבורה כי יהיו הכרחיים להשגת מטרותיה הצבאיות. למשל, ממשלותיהן של ארה"ב, בריטניה, קנדה וארצות אחרות לא ראו את מלחמת-קוריאה כמצריכה מדרגה גבוהה של גיוס צבאי (והדבר ודאי השפיע על החלטתן להסתכן בכך). אפילו כשמאמץ-המלחמה הנדרש הנו צנוע לעומת משאבי-יכולתה של אומה — וגם אם נניח שהאומדן ל"נדרש" זה היה מציאותי — צריכה בכל זאת התורה-הכללית של "פוטנציאל המלחמה" לחול גם על מקרים כאלה של הסתבכות ב"לחמה לא-גדולה". וכשבאים ליישם תורה כזו, הרי מן המועיל לחקור ולשאול: — האם, מבחינת ההרגשה-המניעה, לצאת למלחמה, יש לאותה מדינה פוטנציאל-מלחמה גבוה-יחסית — או נמוך-יחסית — לניהול "מלחמות לא-גדולות". ומבחינה זאת ודאי חשוב היה לחקור ולברר ב-1950 האם יש להן לארה"ב, או לסיין, פוטנציאל-מלחמה גבוה — או נמוך — לעריכת-מלחמה בהצטייחאי קוריאה; או האם היה לצרפת פוטנציאל-מלחמה בשביל ללחום בכוחות ויאט-מינח בהודו-סין.

כשאומה ניצבת על סף של מלחמה מהסוג המחייב דרגה עליונה של גיוס — או כשהמסיבות מטילות אותה לתוכה — אפשר ותבחר שלא להילחם כלל (כפי שעשתה צ'כוסלובקיה ב-1938; ודנמרק — ב-1940), או להילחם שלא בלב-שלם (כמעשה צרפת ב-1939/40, או כמעשה איטליה ב-1942/3). אצל הללו, בניגוד לפולין ולפינלנד ב-1939, ההרגשה-המניעה השליטה היתה הסיורב להילחם נגד יתרון-כוח מכריע של האויב. הרי שבשביל סוג זה של מלחמה — אך לא-בהכרח בשביל מצבי-מלחמה אחרים ושונים! — היה "פוטנציאל-המלחמה" שלהן כמוהו-כאפס; והיו-כאשר-היו משאבי היכולת הכלכלית והמנהלתית אשר לרשותן.

מתוך "פוטנציאל-מלחמה של אומות",
לפרופ' קלאוס קנור.

אל תצפה מהאויב לשגרה! - צפה למפתיע!

"נקודת-תורפתם של ספרים על היסטוריה-צבאית אשר חוברו שנים לאחר המאורעות, הוא בכך כי אין הם יכולים להציג בפנינו את מחשבותיהם ורגשותיהם, של בני-האדם הנוגעים-בדבר באותו זמן בו נתרששו-והלכו מאורעות אלה. אכן, אותן מחשבות — שמורות בכ"ז עדיין, בחיות רבה, הן בראשי והן ביומני; ואין אני יכול אלא לחזור-ולאמר, עד כמה אסירי-תודה היינו לגורל על שלא החליט או היטלר לזרוק הצדה את ספרי-האמיתות-המקובלות הצבאיים — ולהסתכן בפלישת-בזק לבריטניה, לפי אותם קוים בלתי-שגרתיים אשר הצגתי בספרי זה.

בריגדיר ג'. י. סמית, בעל "צלב ויקטוריה" וחבר הפרלמנט הבריטי — בספרו החדש "בטרם שחר", שהוקדש לתיאורן וניתוחן של "שתי נסיגות הסי-טוריות": — דונקירק, 1940, — ובורמה, 1942.

ימים גורליים

הצבא, העוקב אחרי מאורעות-המלחמה, ידע עליו רק באופן כללי וסתמי. רבים מתושבי בריטניה לא ידעו כלל על קיומו.

לורד אלנברוק (אז סר אלן ברוק) כיהן במשך מלחמת-העולם בתפקידים שונים ומגוונים. בטרם הגיע לשיא-המינויים הצבאיים בקיסרות הבריטית. הוא פקד על הקורפוס-השני באותו חיל-משלוח הבריטי אשר יצא לצרפת עם פרוץ המלחמה — וחזר לאנגליה עם הפינוי מדונקירק. לאחר הפינוי ההוא — חזר לצרפת כמפקדם של אותם כוחות בריטיים אשר נשארו אז בצרפת, דרום-מערבה לקו הנהר סומה.

לאחר שפוזנו אל בריטניה גם כוחות אלה, חזר גנ. ברוק למשך חודש יחיד אך עמוס-תפקידים, לפקד על פיקוד-הדרום — אשר משימתו היתה, כאמור, לבלום את הפלישה שהגרמנים התכוונו לקראתה אזור-זמן. לאחר זאת שירת במשך קרוב לשנה וחצי כמפקד כללי על כוחות-היבשה שבאיים הבריטיים; ולבסוף, בדצמבר 1941, מינהו צ'רצ'יל כראש המטה-הכללי-הקיסרותי. בתור כזה — נוסף על תפקידו הישיר, כממונה על צבא-היבשה הבריטי בכללותו — כיהן הוא גם כיו"ר ועד-ראשי-המטות, אשר כיון ותיאם את פעולתן של כל שלוש הזרועות של הכוחות-המזוינים אשר לבריטניה.

השנה התפרסם, בחלקו, בצורת ספר, היומן אשר אלנברוק ניהל אותו בשנות המלחמה; חלקים שלמים הושמטו אמנם מתוכו, כיון שהם מתייחסים לאנשים שעודם בחיים — ויש בעובדה זו משום פגם רציני בשלמותו של הספר.

תוכנו של הספר הנוכחי* מקיף תקופה המתחילה בפרוץ המלחמה, ב-1939, ומסתיימת בשלהי שנת 1943, עם תום ועידת-קויבק.

ספר זה מכניס את הקורא לד' אמותיו של מנהיג המלחמה הדגול, וינסטון צ'רצ'יל; כי במשך רוב שנות המלחמה עבד אלנברוק במחיצתו של צ'רצ'יל, מדי יום ביומו. צ'רצ'יל מתגלה כאן במחשבותיו, אורח-עבודתו המזור, התפרצויותיו, הבר-

ההיסטוריה הצבאית של כל עם מתבלטים, בדרך כלל, רק מצביאים מעטים. אולם לכל המתעניין בהיסטוריה צבאית — ולאיש-הצבא במיוחד — ברור כי חלק מהתהילה והשבח מגיע למעשה למספר רב של חיילים אלמוניים, אשר שימשו בתפקידי מטה, פיקוד או ביצוע, ואשר עשו את מלאכתם באמונה. ורבים המקרים בהם מלאכה זו — היא אשר הכניסה מצביא זה או אחר אל דפי ההיסטוריה.

דוגמה לכך מצויה למשל בקורות צבא ארצות הברית במלחמת-העולם השנייה. כל תינוק דבית-רבן יודע לספר על פטון ושריונו, על מק-ארתור ועל ברדלי — אולם מחוץ לספרות צבאית-מקצועית נזכר רק לעתים רחוקות חלקו של גנרל מרשל, יו"ר ועדת ראשי המטות בצבא ארצות-הברית באותה מלחמה. והלא הוא האיש אשר במשך שנים ספורות, באורח ממש-גאוני, הצליח להפוך צבא סדיר קטן שעצמתו לא עלתה בהרבה על מאה אלף איש, לכוח-מלחמה בהיקף של ארבע-עשר מליון איש. אולם, כאמור, בספרות הצבאית הכללית — נשכח בדרך-כלל חלקו.

כזה הוא גם גורלו של הלורד אלנברוק, אשר שייך מש כראש-המטה הקיסרי הבריטי ברוב שנותיה של מלחמת-העולם השנייה. הוא לא התפרסם ולא התבלט, כאחד ממצביאי בריטניה שבזירות-הקרבות. איש-

רשימה זו היא נסיון לסקור את קויה של "תקופת דונקירק" — ואת תפקידו של לורד אלנברוק באותו שלב קריטי של המלחמה. כמשך החודשים שלאחר השלמת פינוי הכוחות הבריטיים מצרפת שימש לורד גנ. ברוק כמפקד פיקוד-הדרום של אנגליה, איזור-פיקוד שהיה מיועד לבלום את ההתקפה הגרמנית. מחבר רשימה זו שימש אז כמפקד-מחלקה באותו כוח-שריון דל שהוטל עליו לבצע את משימות התקפת-הנגד כמסגרת פיקודו של הלורד אלנברוק.

The turn of the tide. By Arthur Bryant (*
ועתיד להופיע בקרוב ספר-המשך.

קותיו, יחסו האכזרי לזולת, היקפו, ורעיונותיו המוצ-
לחים והבלתי-מוצלחים. ומתוך כל המערבולת מצ-
טייר ענק-ההיסטוריה, האיש הגדול-בדורו, אלנברוק
עבד בצלו של ענק זה — ותכופות פעל הוא כבלם
לרבות ממחשבותיו של ראש-הממשלה. ויצוין כי,
אף שצ'רצ'יל התנגש לא-פעם עם אלנברוק, ועם
ראשי-המטות בכללם, מעולם לא החליט נגד דעת
יועציו הצבאיים. אכן, מונטגומרי העיד על אלנברוק
כי היה „איש-הצבא הגדול ביותר — איש-צבא,
איש-צי, או איש חיל-האוויר — בכל הארצות אשר
השתתפו במלחמה שמאחרינו“. מיניסטר-המלחמה
הבריטי דאז כתב כי תרומתו של אלנברוק לנצחון
היתה שניה רק לזו של צ'רצ'יל.

אין הכונה לסקור בשורות אלה את הספר כולו, כי
אם רק אותו חלק בו המתאר את התקופה הראשונה
— דהיינו, תקופת הפלישה הגרמנית לצרפת, ופרשת
הנסיגה אל דונקירק. בתוך כל הספרות הרבה אשר
נתפרסמה לאחר מלחמת-העולם במדינותיהן של בע-
לות-הברית, דומה ולא ניתנת תשומת לב ראויה
לפרשה זו — אף ששלב זה במלחמה חשוב עד למאוד
מבחינה מקצועית: שכן כאן נבחן במילואו אורח
ה„בליצקריג“ הגרמני*. אותו שלב הריהו חשוב
עד-למאוד גם מבחינה זו שבו התנסו — בתנאי
נחיתות-עצמה — מצביאי הנצחון לעתיד-לבוא של
צבא בריטניה. דרך אגב, יש לציין כי גדולתם של
רוב הדגולים שבמצביאים הבריטים התגלתה לראשונה
דוקא בקרבות שציינו אותם תנאי נחיתות-עצמה וב-
מצבים קשים — דוגמת מונטגומרי במסע צרפת-
ובלגיה, אלכסנדר בצרפת ובבורמה, ווייל — בלוב,
ובזירת אפריקה והמזה"ת בכללה.
כאמור, עבר גנ' ברוק לצרפת בספטמבר 1939,

כמפקד הקורפוס-השני בצבא-המשלוח הבריטי, תחת
פיקודו של לורד גורט. ביומנו מתאר הוא את תוצ-
אותיה של אותה הזנחה פושעת בתחום ההכנות הצ-
באיות בה נהגו הממשלות הבריטיות בתקופה שבין
שתי מלחמות-העולם — כפי שבאה לידי ביטוי
בצבא הבריטי ב-1939, אשר הגיע לצרפת בלי שריון
ובלי כמות מספקת של נשק מתאים בכמה סוגים
חיוניים. ומאיך גיסא — הוא ממש נדהם ממראה
הצבא הצרפתי, ומהנהגתו, הוא, אשר נולד בצרפת
ו„דיבר צרפתית כצרפתי“, הכיר את הצרפתים יפה
וידע להעריך אל-נכון את מצבם אותה-שעה. בעוד
שבעולם הצבאי זכה אז צבא-צרפת בדרך-כלל להע-
רכה כצבא החשוב ביותר בעולם — הדר גנ' ברוק
לעומקם של הדברים; ונוכח בחוסר-יכולתם של
מצביאי צרפת דאז, אשר חיו במושגי-העבר, וניסו
„ללחום מחדש את מלחמות-העבר“. הוא נוכח בגילויי
רשלנות ביחידות הצרפתיות אשר בהן ביקר.
הופעת החיילים במסדר של הארמיה-הצרפתית הת-
שיעית, אשר היה עד-ראיה לו, מילאה את לבו חרדה.
הוא ביקר גם ב„קורמג'ינו“ — ואף קו זה מילא
את לבו דאגה עמוקה; בינואר 1940, כאשר ביצו-
רים אלה נודעו עדיין לתהילה ולשבח, כתב הוא
ביומנו כי במקום להשקיע מליונים בקריה-הגנה הזה,
נראה לו כי רצוי היה לבנות יותר מטוסים ולהקים
דיביזיות-משורינות. והוא מוסיף: „כאן נוצר רגש-
בטחון מוטעה, מין הרגשה של ישיבה מאחרי גדר-
ברזל שאין לגבור עליה; ואם יקרה והגדר תפרץ
אולי — כי אז יתכן ורוח-הלחימה הצרפתית תתמו-
טט אף היא אתה“.

אלנברוק מתאר את כניסת הבריטים לבלגיה, לפי
התכנית, שנקבעה עוד מקודם, לאחר פתיחת ההתקפה
הגרמנית במאי 1940; את הקרב-ללא-תקוה בבל-
גיה; ואת קרבי-הנסיגה עד לדונקירק. הכוח הגרמני
אשר פרץ דרך גבעות-הארדנים לתוך בלגיה מנה
46 דיביזיות, מהן 7 משורינות — עם 45 דיביזיות
בעתודה. מולן עמדו 96 דיביזיות צרפתיות, 10
דיביזיות בריטיות, דיביזיה פולנית אחת וכ-30 די-
ביזיות בלגיות והולנדיות**. לצרפתים היתה עדיפות
בשריון, אולם הטנקים שלהם היו ברובם מחולקים,
יחידות-יחידות, בין דיביזיות החי"ר — ואילו כוח-
השריון הגרמני היה מרוכז באגרו-פי-מחץ, בתוך די-
ביזיות-שריון אשר עליהן פיקדו מצביאים בעלי תנו-
פה ומעוף, כגון גודריאן ורומל.
התיאור המפורט של קרבי-הנסיגה שנערך על-

* במידה ידועה היתה יוצאת-מן-הכלל, מבחינה זו,
ספרות-המלחמה הצרפתית — שבה הופיעו מספר ספרים
אשר הוקדשו במיוחד למסע בבלגיה, ב-1940, ולפרשת
הנסיגה משם. — המערך.

** זהו פירוט-הכוחות הנקוב בספר הנסקר (הוא ניתן
בחלק הכתוב בידי סיר א. בראיאנט). במציאות — היתה
חלוקת הכוחות שונה מזה למדי, בחזית של הפריצה הגר-
מנית הג'ל (דהיינו, למול „קבוצת-הארמיות א“ הגרמנית),
כולל הגזרות הסמוכות שמימין ומשמאל, נמצאו לכל היותר
22 דיביזיות צרפתיות בחזית ועד ל-13 בעתודה, ואולי אפשר
לצרף לכך אחדות מ-10 הדיביזיות הבריטיות. ואילו נגד
עיקר הדיביזיות הבריטיות, וכן הצבא הבלגי ומספר דיביזיות
צרפתיות, התקדמו כוחות גרמניים אחרים (מתוך „קבוצת-
הארמיות ב“), בעצמה של קרוב ל-20 דיביזיות. בעצמה
הצרפתית הכוללת, כפי שניתנה בספרו של בראיאנט, נכללו
גם הכוחות שבקורמג'ינו.

ידי הקורפוס-השני הבריטי מהוה פרק-לימוד בנושא זה — שהוא אחד הקשים ביותר לביצוע בשדה-הקרב. ואילו קרב-הנסיגה בצרפת ובבלגיה היה קשה-לביצוע במיוחד — שכן התנהל הוא בתנאי נחיתות-אווירית מוחלטת, לאורך כבישים הסתומים על-ידי המוני פליטים המומים, על פני שטחיה של מדינה אשר רוח חייליה נשברה אז לחלוטין, ואשר צבאה, בחלקו, התפורר תוך-כדי לחימה. מצויה בתי-אורו זה דוגמה מאלפת כיצד יכול מצביא ברמה של מפקד-קורפוס להשפיע אישית, יום-יום, על מהלך הקרב — וזאת מבלי לעקוף דרגים, ותוך ניצול מלא של המטה, באמצעות ראש מטהו — (תפקיד, אותו מילא אז גנרל ריטצ'י). תיאור עובדתי כזה מצוי בספר, למשל, לפעולותיו ביום ה-27 במאי — יום בו שלוש דיביזיות גרמניות לחצו על דיביזיית-הרגלים ה-5 הבריטית, והקו הבריטי כולו נראה היה כצפוי להתמוטטות. בעקבות התיאור מיומנו של אלנברוק מצטט עורך הספר את דבריו של מפקד הדיביזיה ה-5, גנרל פרנקלין, אשר בהם העריך הלו את חלקו של אלנברוק בהצלת המצב באותו יום.

אלנברוק מתאר אמנם, כאמור, כיצד השפיע אישית על מהלך הקרב — אולם הוא חוזר ומדגיש כי תמיד פיקד באמצעות מטהו. הוא עומד על בעית מצב-רוחו של מפקד, והשפעתו על הגייסות; קל לתאר את מצב-רוחו והלך-מחשבותיו בתנאים בהם היה נתון אז, בשעת הנסיגה — אולם תמיד הוא דאג לכך כי איש לא ירגיש בהם. בכך רואה הוא חובה עליונה של מפקד, בהגיעו למפקדת עוצבה-כפופה, היה מרגיש מיד כי העינים נעוצות בו, כדי ללמוד מהבעת-פניו או מאמרת-פיו על המצב. בתי-קופה בה שרר חוסר-בטחון מוחלט לגבי תוצאות המערכה, הצליח הוא להתגבר על הדאגות והספקות אשר אכלוהו מפנים, ותמיד הראה החוצה פנים של בטחון ושלווה. בימים קשים אלה הרגיש הוא עד כמה רב ערכם של דברי עידוד והערכה של המפקד כלפי אלה הכפופים לו.

המצב הקריטי ביותר נוצר כאשר כוחותיו המי-שוריינים של גודריאן הגיעו עד לחוף הלמנש, ליד אבויל — ועמדו לפנות צפונה ולמגר את הצבא הבריטי המוקף. בשלב זה התרחש מעין "נס", אשר הציל את חיל-המשלוח: הלחימה התקיפה של הדי-ביזיה הבריטית ה-5 על איזור העיר אָרס, ושמועות על התקפות-נגד מקומיות בריטיות שתבוצענה נגד "פרוזדור-השריון" שהקימו הגרמנים, הן כנראה

שהרתיעו את היטלר — אשר חשש, מחד גיסא, לא-גפיו של כוח-השריון שבפיקודו של גודריאן, ומאידך גיסא להחלשת כוחות-השריון הגרמניים בכלל, עקב פעולות בחבלי-ארץ מרובי-מים ובלתי-מתאימים לטנקים, לפני שיוכרע סופית הצבא הצרפתי. לכן, כמסקנה מחשבותיו אלה, פקד היטלר על הקורפוס-המשוריין של גודריאן — כשהלו עמד כבר בפרשת פעולות לכיבוש קלא ובולון — להפסיק את התקדמו-תו, להסתפק בנ"ל ולהחזיק בקו על הנהר הקטן אָאָה; ואילו קבוצת-הארמיות של פון-בוק, אשר פרצה בצ-פון-מערב בלגיה דרך הצבא הבלגי הנכנע, נצטוה למגר את כוחות-הברית המתרכזים בדונקירק. למחרת היום בו שיגר היטלר הוראות אלו לגוד-ריאן, ב-26 למאי, קיבל לורד גורט מההנהגה הבריטית העליונה אישור לכונתו לסגת מתוך בלגיה דרך דונקירק. לגדודי ה-Rifles ("רובאים"), אשר הועברו באורח-חפזו בדרך-הים מאנגליה לקלא, נית-נה פקודה להלחם עד האיש האחרון. מאבקם בקלא אפשר כי הוא שהציל את האגף הימני הבריטי הח-דיש, עליו איימו עתה הגרמנים בכיתור ממוערב. ברוק העתיק כוחות צפון-מערבה, בשביל למלא את החלל-הריק שנתהווה כתוצאה מכניעת הצבא הבלגי — והבריטים החלו בביצוע אחד מ"מעשי-הנסיים" הגדולים בהיסטוריה הצבאית: הצלת צבא. שמנה קרוב ל-350 אלף איש, בתנאי נחיתות-אווירית מוח-לטת. סיפור הנסיגה עד לדונקירק, כפי שהוא משי-תקף בספר, הנו תעודת-כבוד לרמת המשמעת-הפי-נימית של החייל הבריטי, ולשיטת האימון אשר הבי-אה אותו לידי כך.

בשורות אלה התעככתי במיוחד על התקופה הרא-שונה, אותה סוקר אלנברוק ביומנו כי, כאמור, מבר-חינה צבאית מעניינת היא במיוחד. הספר בכללו סובל מליקויים רבים, ובמיוחד מההערצה הבלתי-מסויגת המציינת את גישתו של עורך הספר אל אלנ-ברוק, לפיה לא היה אלנברוק מסוגל לטעות. הזלזול המסורתי כלפי האמריקאים, האופייני לסוג מסוים של אנגלים, משתקף לעתים בדבריו של בעל היומן; ועל-כן קשה לקבל את הערכתו על המפקדים האמ-ריקאים כמצטיינת באובייקטיביות יתרה.

מאידך גיסא, בחלקו הראשון של הספר, מתגלה בעל היומן בפעולתו בתנאים קשים, במצבים אשר יש והנם ממש ללא-תקוה, וניתן לנו לעמוד על טיבו אף מבלי שנסתכל בו דרך משקפיו של עורך

הספר, והערכותיו. כן מאפשר לנו החלק הראשון שבספר לעמוד על צעדיהם-הראשונים, באותה מל-חמה, של מצביאי בריטניה לעתיד. העולם מכיר את מונטגומרי כמצביא מצליח, אשר פעל תמיד כשלישותו כוחות עדיפים, ועצמת-אש וכוח-הלם מכריעים נתונים בידו; ויש הטוענים כי הוא גדול רק בתנאי עדיפות-כוח. אולם כאן אנו פוגשים אותו דוקא בתנאי נחיתות-כוח, תחת לחץ אויב חזק ממנו ופגעים רבים, ובנסיגה. והתמונה המצטיירת היא של מפקד דייקן, הבטוח בעצמו, השולט באימנות המל-חמה, מדריך צבאי נפלא ואיש השולט בעצביו.

את דיביות-הרגלים ה-3, אשר עליה הוא פקד, הפך מונטגומרי למכונה-צבאית יעילה, הודות למא-מצים בלתי-פוסקים אשר השקיע בה בשעות ההפוגה במסגרת אימונים, תרגילים וטיפות נוהל יום-יומי. במצבים הקשים ביותר בשעת הנסיגה גילה הוא בטחון ואופטימיות, וביצע את אשר הוטל עליו בנא-מנות. לתקופה מסוימת קיבל גנ' ברוק תחת-פיקודו את דיביות-הרגלים ה-1, בפיקודו של גנרל אלכ-סנדר. אלנברוק מתאר את שני המפקדים: — מונט-גומרי — עם מוחו החד, מהיר-התפישה, אשר ככל שהמצב הורע גילה משנה-מרץ; ואלכסנדר — אשר תמיד עורר רושם כאילו רצינות המצב נעלמת ממנו כביכול, איש שקול ומאוזן.

שני קצינים אלה השאירו רושם עמוק על אלנברוק בימים הקשים ההם. רושם זה לא איחר לתת את אותותיו; ובבוא הזמן המליץ למסור להם את תפ-קידי הפיקוד על כוחות הפועלים בשדה, אשר נתנו להם את ההודמנות ליהפך למצביאי-הנצחון — בזי-

רות צפון-אפריקה, איטליה וצפון-מערב אירופה. מעניין לציין כי לראשונה מיאן צ'רצ'יל למנות את מונטגומרי למפקד הארמיה-השמינית. יתכן כי מי-נויים אלה הם תרומתו הגדולה של אלנברוק לנצחון. דרך אגב, באותה זירת-מבצעים של בלגיה וצפון-מזרח צרפת נפגשים אנו בפעם הראשונה במלחמה ההיא בשמותיהם של גנרל אנדרסון, אשר פקד או על חטיבה (והיה אח"כ למפקד הארמיה-הראשונה, בחזית-תוניסיה), וגנרל הורוקס — או מפקד גדוד מכונות-ירייה (ומאוחר יותר מפקד קורפוס מצטיין בארמיה השמינית באפריקה ובמסע נורמנדיה ואר-צות-השפלה).

מפקדו של אלנברוק בצרפת היה הגנרל לורד גורט, מפקד חיל-המשלוח הבריטי (*). אף שאלנברוק העריכו באופן אישי, הרי היו לו והן לגנרל דיג — שני מפקדי-הקורפוסים שבחיל-המשלוח — הש-גות לגבי התאמתו של לורד גורט לתפקיד זה של פיקוד ברמה גבוהה. הוא לא נטה לעסוק בבקיה הרחבה אשר עמדה לפניו; תמיד נכנס לפרטי-פר-טים, וטיפל בנושאים השייכים בעצם לדרגה-הפיקוד שברמת הגדוד, או לתחום פעולתו של המטה. במיוחד התענין הוא בפרטי הטקטיקה של כוחות יחידות-המשנה שבגדוד, ואי-אפשר היה להביאו לדיון בנוש-אים הרחבים יותר, אשר הם שחייבו טיפול מצדו. סיפורו של אלנברוק טרם הושלם; עוד נכון לנו החלק השני, המיועד להופיע בקרוב — ואשר יתכן ויוסיף להבנתן של כמה וכמה פרשות סתומות מת-קופת שלהי המלחמה.

(* ומי ששימש כעבור שנים כנציב-עליון בארץ-ישראל.

מעבר מכשולים / סוף מעמ' 55

יקרה, והתכניות תשובשנה, ויהיה הכרח להעריך את המצב מחדש, לשקול — ולהחליט.

החלטות כאלו תהינה בבחינת אלתור לתכנית, אך דבקותם של הכוחות במשימה — אסור שתעורער. על הגייסות יהיה לעבור דרך מסך אש-ארטילריה שלא שותקה, ולא להמתין. בגופם יצטרכו חיילים, כשמפקדיהם בראשם, לרוץ ולהטיל עצמם על גדרות במקרה ואלו לא נפרצו; עמדות-בטון, שלא שותקו ע"י תותחנינו, יהיה על חיל-הרגלים לתקוף אותן ולהשמידן.

אכן, רק בהבנה הדדית בין-חילית, באימון המ-שותף של כל הגורמים, ובפיקוד הטוב — ניתן יהיה להביא המשימה המורכבת לסיומה המוצלח.

חשיבות רבה נודעת לביצוע התרגול ולמתן תד-רוך — ואפילו על גבי מודל או שולחן-חול שיוקמו באמצעים מאולתרים. ידיעת התפקיד שנועד לכל אחד מהעוסקים במלאכה זו, תיאום הפעולות, הקי-שור והקשר — הם אשר בסופו-של-דבר יכריעו בהצלחת המשימה.

לכאורה, המבצע כולו אינו אלא מסכת של פעולות טכניות, אך לגופו של דבר יעמוד כל מפקד במסיבות אלו במבחן המנהיגות והדוגמה-האישית. בעיות הפי-קוד, התיאום והשליטה נבחנות כאן תחת לחץ כבד של הנסיבות הטקטיות בגזרה צרה, ותחת אש-סכנה של האויב, אשר ודאי שיעשה כל מאמץ כדי למנוע מהתוקף אחיזה בשולי מערכו המוגן.

המאבק על המזרח התיכון *

מאת פול ג'ונסון

בשטחים שמדרום לעיראק נראה שאי אפשר יהיה, אף למהדורה חדשה באמת של מדיניות בריטית, שתהיה מכוונת לחיסול התחייבויות מיותרות ומעמד למראית-עין, לנהוג במגמת החיסול באותה מידה של אי-רתיעה כפי שרצוי אולי הדבר לגבי עיראק עצמה ולגבי ברית בגדד; שכן, בחצייה-אירעב ישנו עדיין תפקיד של ממש שנוכל למלא. אכן, באיזורים מספר — „חוף האמנה“, מוסקט-ועומאן שטחיה-החסות-של-עדן — יתכן ויהיה צורך לקיים את היחסים הנוכחיים לפרק זמן לא מבוטל. אולם בכווית בחרין וקטאר, מעמדנו כבר עתה אינו משביע רצון, וצפוי לו שיורע עוד יותר, בכל אחת מנסיכויות אלה הסתיימו מאמצינו במצב שיש בו מן הטרגי, וכל השלוש מספקות הוכחה נוקבת לכך כי תערובת, שאין הטבע טובלה, של תאות-בצע וכונות טובות איננה כלל בגדר תחליף לקו-מדיני.

כווית - עסקי-מדינה נוסח בית-מטורפים

בעלי דמיון-מה למדים הבריטיים, שרועים סביבך בבטלה, כשהם מתבוננים בסוחרים לבנוניים הנושאים אל הקדילקים הממתינים בחוף מזודות גדושות זהב מוברת. מאחורי דלפקי המכס ניצבים בדואים גבוהי-קומה והדורים, הלבושים בגלימות כותנה לבנות וצחות כשגל וחבושים כפיות משי; לכל אחד מהם שעון זהב ענקי, טבעת-חותם ענקית מזהב, ועט פרקר 51 ענקי מזהב. משיצאת אל מחוץ לשדה התעופה — רק אז נפתח לפניך במלוא-תוקפו בית-המשוגעים.

בכווית החלו העניינים „לרדת מן הפסים“ למן הרגע בו החל הנפט לזרום. על אף הצלחתה של שיטת היועץ-רבי-השררה בבחריין, לא עמדו הברי-טים בתוקף — כפי שהיה ביכולתם באותה-עת — על כך כי השליט ימנה יועץ בריטי; גרוע מזאת, הם הניחו לו למנות את בני משפחתו לחמישה האגפים העיקריים של מנגנון המדינה אשר הוקמו אז. רק בשנת 1950 שכנעו הם את השליט להתחיל לחשוב במושגים של תכנית-פיתוח; ורק ב-1952 נתמנה פקיד קבוע — גנרל האסטד — כ„מנצח על התכנון“. נראה כי בשלב זה היתה המטרה העיקרית של המדיניות הבריטית — אם בכלל היתה לה מטרה כל שהיא — להבטיח כי כל החוזים הממשלתיים יימסרו לחברות בריטיות. בכך הם הצליחו, ותכנית-הפיתוח ל-15 שנים חולקה כולה בין חמש חברות בריטיות.

כווית דומה למועדון-לילה. אפולוית בלתי בריאה, לוכדת-לב, יקרת-מחירים, ובחשבון אחרון — מסור-כנת. בשום מקום אחר לא מצאתי עצמי חש באופן כה חריף וכה בלתי-נעים בכוחו הגשמי של הכסף. שני שדות הנפט הגדולים של „חברת-הנפט-לכווית“, כ-30 ק"מ מדרום לכווית העיר מפיקים עתה נפט בכמות השנתית של 60 מיליון טון — וזהו הדלק הגלמי הזול ביותר בעולם. מתחת למשטחי החול וה-טיט הצהובים מונחים כ-70 אחוז ממלאי הדלק המ-שוער של העולם. מאז החלה ההפקה ב-1946 קיבלה כווית קרוב ל-400 מיליון לירות שטרלינג כתמלוגים, וגובהם של אלה מגיע עתה ל-120 מיליון לשנה. פירושו של דבר, לגבי מדינה בעלת אוכלוסיה הפ-חותה מ-250,000 איש, הוא — תמורה מהירה, מתמדת ועזת-טלטלה.

בחוגי מעל העיר במטוס „ויקינג“ בא בימים, ראיתי חזיון שיכול היה להיות חלומו של כל מתכנן-ערים: רחובות לבנים רחבים הנפרשים כמעין מניפה ממרכזה של העיר, כשאלפי מכוניות אמריקניות מגוונות צבעים מזומזמות לארכם כאותן נמלים שמחות-בחלקן, ברמת פני הקרקע, משנכנסת לנמל-האוויר, מתחילה התמונה להשתנות. חיילים אכזרי-מראה, חמושים מכף רגל ועד קדקד, ולבושים במדים

(* זהו חלקה השלישי והאחרון של הסקירה, אשר חלקיה הראשונים נתפרסמו בחוב' ק"ט עמ' 64, ובחוב' ק"י עמ' 62.

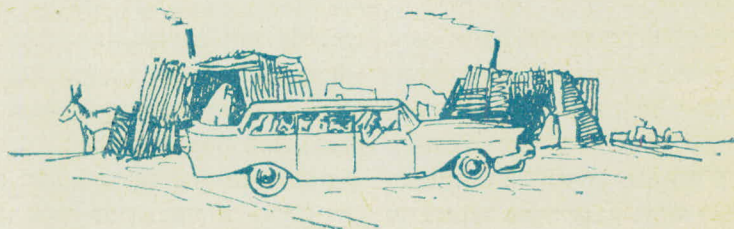
ממשלת כוויית לא ערכה סקר-הוצאות מוקדם, לא ערכה מכרזים להגשת הצעות, אלא פשוט העניקה חוזים על בסיס של "קוסט-פלוס". ולתוספת-רוע עמד השליט על כך שלכל תכנית יהיה "שותף רדום" כווייתי — שיבחר, כמובן, מתוך משפחתו של השליט עצמו — ואשר יזכה במחצית הרווחים. על כן הוכפל אחוז הרוח בתחשיבי הקבלנים: מ-7.5 אחוז ל-15 אחוז. לא ננקטו כל אמצעי זהירות אנטי-אינפלציוניים, שכר העבודה ומחירי החמרים הרקיעו שחקים, חלק גדול מן המלאכה המוגמרת היה באיכות ירודה, וחמתו של השליט עברה על גדותיה כאשר באה העת לשלם את מחיר טיפשות-שלו.

בשנת 1954 התפטר גנרל האסטד, מתוך הרגשת בחילה. מונה לו יורש סורי — אבל גם הלז נדחף עד מהרה ע"י מצב הדברים להתפטר. חמשת הקבלנים הבריטיים נאלצו להסתלק, כשמרבית מלאכתם בלתי מושלמת. מפעלים אחדים מתבצעים-והולכים עדיין, אולם תכנית-הפיתוח בתור שכזו אינה קיימת עוד. את הפקידים הבריטיים משרשים-ועוקרים בארץ פן שיטתי מתוך מחלוקת הממשלה השונות, ומחללי פים אותם בכווייתים, הנבחרים על בסיס העקרון הטהור והבלתי מהול הקובע: "מבשרך לא תתעלם". מרבית השררה הכספית נמצאת בידי של זה הקרוי "מיניסטר העבודות הציבוריות", אחיו-למחצה של השליט, בן-שפחה כושי-למחצה, הנקרא שייך פאהאד אש-שאלאם. את מרבית סמכויותיו מפקיד הוא בידי "מפקח כללי" — לבנוני צעיר בשם פואד עבד-אל-בקי אותו הוא "גילה" בבירות. וכדי לסבך את העניינים עוד יותר, הביא אתו פואד הצעיר — שמוצאו כנראה מגזע פורה — יותר מששים מבני משפחתו-הוא לכוויית, וכיום מהוים הם חלק בלתי מבוטל מן הפקידות הממשלתית הבכירה.

כתוצאה, הפכו בנייני אגף העבודות הציבוריות "מערת אלדין" בה מחזיק השייך כל דבר — החל ב-30 "קדילקים" ועד לעשר תיבות שפתונים — להם אין הוא זקוק לצורך שימוש האישי המידי. אין

מכינים כל תקציב, אין מנהלים ספרי-חשבונות, לא עורכים כל בקורת חשבונות — ואין כל הבחנה בין העסקות הכספיות הפרטיות של המיניסטרים לבין אלו של אגפיהם. להלכה — שליש מהכנסות הנפט מוצא על פיתוח, שליש — על הוצאותיו האישיות של השליט, ושליש — מוחזק בבנק בלונדון; אולם על-אף העליה הדמיונית-ממש של דמי התמלוגים, ירד עתה החלק המוקצה ל"קרן-השמורה" עד לחמי-שית.

כמובן, לא הכל בוזבו. לכוויית יש עתה מכוון-זיקוק מימים הגדול ביותר בעולם, שרות תברואה מצוין הנותן טיפול חינם, 68 בתי-ספר — וביניהם בית-ספר תיכון ענקי, הבנוי בפאר אגדי, ואשר יהפך ביום מן הימים לאוניברסיטה — ומערכת-כבישים מעולה המתקרבת עתה להשלמתה. אם אזרחי כוויית הפיקו הנאה מכל אלה — דבר זה מוטל עדיין בספק. יותר מכל חסרים לכוויית בעלי-מקצוע טכניים; אולם כאשר ביקרתי בבית-הספר הטכני החדש — המצויד להפליא — הנמצא סמוך לעיר, חשבתי כי נקלעתי בטעות לתוך אחד מארמונותיו של השייך. התלמדי-דים היו סרוחים בשמש בחצר צבועה בשלל-צבעים, כשמזרקות מגירות בעליצות את מימיהן; מלמעלה השתאגו רמקולים עצומים בואלס של שטראוס. כל זה היה דומה למדי למחנה נופש עשיר — פרט לכך שלא היו שם מדריכות-ספורט, שתורינה לשוכני המחנות במה עליהם לבלות את זמנם.

ונישואיו לא מכבר לנערה בת 15 לא הרבו את סי-
כויי אורך-החיים שלו. כמעט בטוח כי השאלה מי
יירש אותו תהיה נתונה במחלוקת — ושלוש הטר-
ענים-לכס-השליט העיקריים הם השייך הצעיר וה-
מתקדם-יחסית ג'אבר אל-אחמד, הממונה-על-הבט-
חון-בשדות-הנפט, אשר לו נתונה תמיכת הבריטים;
שייך פאהאד אש-שאלאם, אשר לו מרבית הכסף;
ומברק עצמו, אשר לו הצבא. המצור על בית משפחת
אל-מאליק נועד לשמש כאזהרה מוחשית לכל הנוג-
עים-בדבר כי אמנם יש בכונתו להשתמש בצבא.
מברק אינו סובל את הלאומנים והוא רואה את
תכנית הפיתוח של כויית כזבוזב נפשע של כסף;
גיבורו הוא אביו של המלך סעוד, איבן סעוד —
והוא היה חפץ לנהל את ענייני כויית לפי מתכונתה
של ערב הסעודית.

בינתיים, התנועה הלאומנית, אשר אומנה ועודדה
ע"י 1,200 הפלשתינאים והמצרים המהווים 60% מן
הפקידות הממשלתית הכוייתית, מרחיבה בהתמדה
את השפעתה. המנהיג הרשמי של התנועה הוא שייך
ג'ראם אל-קטני, מפקד-המשטרה הצעיר והמקסים
שקיבל את אימונו מידי הבריטים, ואשר התפטר
ממשרתו בנובמבר 1956 כאשר נצטוו לפזר הפגנה
לאומנית; ואילו המנהיג האמתי הוא ד"ר אחמד כטיב,
צאצא של משפחת עבדים סעודית בעל ארשת פנים
כבדה, ואשר נחשב בדרך כלל לחבר במפלגה הקומו-
ניסטית. אם מברק יתפוס את השלטון תהפך ההתנג-
דות לגלויה וזועפת. ובין שני כוחות אלו, שלא ניתן
לפשר ביניהם, ניצבים הבריטים כשהם נראים
כחסר-אונים לפעול דבר כל-שהוא. לולא היה גורל
עניינים אחרים תלוי בדבר, לא היה עתידה של כויית
מעורר התעניינות אלא בתור הדגמה אקדמאית נפלאה
לכך כיצד פועלים, ברמת-חברה פרימיטיבית, כוחות
פוליטיים בגילויי-היסוד שלהם. אולם, אבוי! מכל
חמש חביות של דלק נוזלי בהן משתמשים בתעשייה
הבריטית, באות שלוש מכויות.

לכויות מסעודיה משפחה בשם אל-מאליק — צאצאים
של עבדים שהיו שייכים פעם למשפחת אש-שאלאם.
האמיר נתן להם בית, אולם הם הגישו אחרי כן
תביעת-בעלות לכפר השוכן בחוף, במרחק של כ-35
ק"מ מדרום לעיר. העניין הובא לפני בית משפטו
של האמיר, ופסה"ד היה נגדם. ואז הגישו הם תביעה
נוספת, על כמעט-מחצית משטח העיר כויית עצמה;
והאמיר החליט מבלי-רצון, לגרשם משטחו. בני אל-
מאליק הגיבו ע"י כך ששכרו כ-30 שכירי-חרב סעוד-
דיים, וביצרו את ביתם; בעזרת קרובים שבאגף-
הבטחון של ממשלת כויית, השיגו הם כמויות גדולות
של נשק קל, תחמושת ושקיה-חול.

בנקודה זו של ההתפתחות, הוציא שייך עבדאללה
מברק — שר הפנים של כויית — את העניין מידי
של האמיר. הוא הגיש לבני אל-מאליק אולטימטום
בן 7 ימים לצאת מן המדינה; ולאחר תום מועדו,
הפעיל יחידות מצבא כויית, בן 2500 האיש. ההשתל-
טות על הבית, מתקבל על הדעת שלא היתה מצריכה
אלא פעולת-משטרה פשוטה למדי, וכלי הנשק הדרור-
שים — פצצות גז-מדמיע, הנורות ממרגמות — היו
מצויים בפועל. במקום זאת הפעיל מברק שתי סוללות
של ארטילריה. תותחי-הוביצר בני 25 ליטראות
הוצבו וכוונו; ותותחים נגד-טנקים דו-ליטראונים,
ידו בין 40 ל-50 קליעים פורצי-שריון מטוח קצר
ביותר. מזל הוא כי מרביתם של אלו נחתו בנמל;
אבל כ-10 מהם פגעו בבית עצמו — ושנים אחרים
חדרו דרך גגותיהם של בתי שכנים, אשר דייריהם
— למותר לאמר — לא קיבלו כל התראה בדבר
הפעולות הצפויות. בסך הכל נהרגו שמונה אנשים;
אולם במהומה שנשתלטה נמלטו האישים הראשיים
של „חמולת" אל-מאליק, עלי להוסיף כי במחזה זה
זה צפו כ-3000 בני כויית מוחאי-כף ומריעים.

הדבר שהניע את מברק לביים מערכה זו היה
ברור לחלוטין, השליט הנוכחי הוא עתה בן 65,

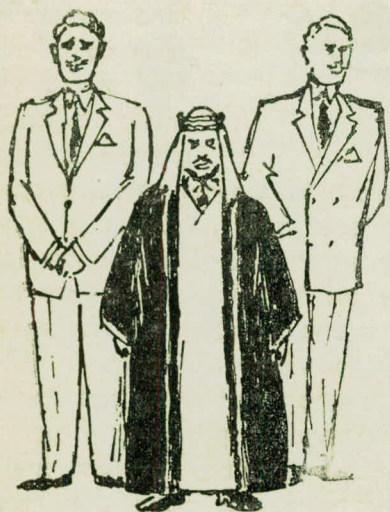
טרגדיה המשגים של בחריין

נראה כי הם עתידים לגדול במידה רבה; אולם הם
התמידו לזרום לאוצרה של בחריין מאז שנות השלו-
שים של המאה. תודות לסיר צ'רלס בלגרייב, מי
שהיה עד חודש ינואר 1957 יועצו של השליט, היה
השימוש בהם לתועלת. מבחינות רבות מהוה בחריין
מדינת-סעד בועיר-אנפין; והיא הארץ היחידה בחצי-
האי ערב אשר ממשלתה מתנהלת בהתאם לעקרונות

הטרגדיה של בחריין הנה מורכבת יותר. לרשות
האי עמד עושר-נפט במשך זמן רב בהרבה מאשר
לרשות מדינות-המפרץ-הפרסי האחרות, אולם בכ-
מוות קטנות בהרבה. התמלוגים משדה הנפט, בעל
התפוקה השנתית של 1.5 מיליון טון, ומבית הזיקוק
— השני בגודלו, אחרי עבדן, במוזה"ת — הם רק
בתחום ה-3 מיליון לירות שטרלינג לשנה, ואין זה

למבחן-כוחות עם השליט. לרוע המזל, נרחש המש-
 בר בנובמבר, כשהגורם הוא בעית הסואץ. הדרישה
 העממית לפעולה נמרצת היתה חזקה מאוד, אולם
 נראה כי מנהיגי ה"ועד" יכלו לרסן את פעילי-תומ-
 כיהם ואף היו עושים זאת, אילו לא היו בטוחים
 לגמרי ביחס החיובי מצד הבריטים. המהומות, מש-
 פרצו, היו אמנם חמורות מאוד; אולם הבריטים
 הם אשר איבדו באמת את עשתונותיהם. לא רק שלא
 התערבו למען הצל את ה"ועד", אלא שלפתע הפכו
 לחלוטין את כיוון מדיניותם, צידדו בגלוי באמצעים
 הדרקוניים אשר ננקטו נגד הלאומנים, וסיפקו הן
 את מקום הכליאה, באי סנט הלנה, בשביל שלושת
 המנהיגים העיקריים — אשר כל אחד מהם נשפט
 ל-14 שנות מעצר — והן את אמצעי התחבורה בשביל
 להביאם לשם.

כך, תוך שבוע אחד, הביאה סכלות בריטית
 לידי הריסתה של היחידה מן התנועות הלאומניות
 במפרץ הפרסי אשר היתה מתקדמת, דמוקרטית
 וביסודה אף אוהדת-המערב. התקדמות חוקתית נד-
 חתה לזמן בלתי מוגבל, הלאומנים הנם עתה חסרי
 מנהיגים, ואיתם פעילים אשר ניצלו ממאסר נמצ-
 אים עתה בגולה בכווית, מקום בו הם מקבלים את
 אימונם באסכולה פוליטית שונה-לחלוטין. והעובדה
 המדכאת יותר-מכל היא כי הבריטים בבחריין לא
 למדו מאומה מנסיונם. בישבם מאחורי שולחנותיהם,
 משקיפים על מימי המפרץ המפוזים, תוהים מה
 לעשות עתה, תולים הם בשלות נפש את הקולר כולו
 בצוארי סיר אנתוני אידן. "הכל התנהל למישרין",
 אומרים הם, "עד לסואץ..."

מערביים. קיימים קודפס פלילי כתוב, ניהול מסודר
 של השבונות המדינה ותקציב שנתי; רק שנים
 מהמיניסטרים נבחרו מקרב המשפחה השלטת, וש-
 ניהם הם מומחים. מאנאמה, עיר הבירה, היא נקיה,
 מסודרת, יעילה ועמלה. אולם בהבדל המובהק ביותר
 ניתן לחוש בן-רגע משתתחיל לשוחח עם התושבים:
 מאחורי בחריין דור שלם של חינוך-חינם כללי.

ומבחינה פוליטית הרי דבר זה כמוכן שפירושו
 צרות. אכן עד נובמבר 1956 היה לה, בבחריין, הדבר
 שבחצי האי ערב היה הדומה ביותר למפלגה פולי-
 טית חדישה: "ועד האחדות הלאומית". מנהיגיו היו
 בעיקרו של דבר אנשים מתונים שהושפעו, בדרך הט-
 בע, ע"י קהיר, בשל הסיבה הפשוטה שרוב תומכיהם
 מאזינים לתחנת השידור "קול ערב"; אולם ביסוד
 השקפתם הם רפורמיסטיים, ואין בהם מאותה שנאת-
 אנגלים המשרשת המציינת בכל מקום אחר את
 הלאומנות הערבית. האמת היא — ודבר זה הוא
 העובדה המזורה — כי הם ראו את הבריטים כבעלי
 בריתם; שכן בבחריין שיחק מיניסטריון החוץ הברי-
 טי משחק עקלקל ביותר. מאז כינונו של "ועד האחד-
 דות הלאומנית", השתמש בו ה"סוכן המדיני וה-
 שגריר הבריטי" במפרץ הפרסי, אשר משרדו הראשי
 נמצא בבחריין, כבמכשיר שנועד לאלץ את האמיר
 ואת סיר צ'רלס בלגרייב להנהיג עקרון-הבחירות
 המציין ממשל דמוקרטי. אחת ממטרותיו של משרד
 החוץ היתה להשיג את סילוקו של בלגרייב, כיון
 שהם כנראה ראו את השפעתו על השליט כמקור
 לקשיים פוליטיים. במשך שנת 1956 כולה הם גם
 עודדו את "ועד האחדות הלאומית" לעמוד בתוקף
 על דרישותיהם — ובאותו זמן עצמו מנעו את הש-
 ליט מלנקוט באמצעי עונשין נגד אנשי ה"ועד".
 אחרי המהומות של חודש מרס, הפץ השליט לאסור
 את כל מנהיגי ה"ועד לאחדות הלאומית"; הבריטים
 הטילו על כך "וטו" והודיעו ל"ועד" על פעולתם זו.
 אולם למדיניות מקובלת זו היו שתי מגרעות
 גורליות. ראשית, לבריטים לא היה כל מושג ברור
 על כך עד לאן רצוי להם שירחיק ה"ועד לאחדות
 לאומית" ללכת; ולא על כך מה תהיה עמדתם-הם
 אם תפתח התנגשות גלויה; את מדיניותם לא שקלו
 עד לתוצאותיה ההגיניות. שנית — וכתוצאה —
 ה"ועד" עצמו גיבש בהדרגה את הדעה כי תמיכה
 בריטית תינתן לו תמיד. אחרי המהומות של חודש
 מרס, וההתערבות הבריטית לטובת אנשי ה"ועד",
 נשתכנעו אנשיו כי הבריטים חפצים שהם יבואו

קטאר – תכלית הזועה

מליון לירות שטרלינג, כבית-אורחים למלך סעוד בעת ביקורו. לאחר הביקור ניסה איש עסקים רב-יזמה לקנותו מן השליט לשם הפיכתו לבית מלון (אין בקטאר אף בית מלון אחד). אולם השליט פסק: "למקום בו ישן ידידי המלך — לא יורשה אף אחד להכנס. הבית יותץ לעפר". קטאר, יותר מכל מקום אחר, נותנת לך לחוש עד כמה איומים היו ודאי אותם "אלף לילה ולילה".

במרכזו של כל הטרופ הזה יושבים הבריטים בנח-חיות רבה. באיזו דרך שהיא הצליחו לשכנע את השליט לבנות בית חולים שעלה 3 מליון לירות שטרלינג. קטאר שייכת לגוש השטרלינג, כמובן; וקרוב למחצית הכנסותיה מופקדים מיד בבנקים שבסיטי הלונדוני. מלבד הרצון להוסיף ולקיים מצב עניינים משמח זה, נראה כי אין למדינות הבריטיות כל מטרות שניתן להבחין בהן, מלבד שכשון אקראי וחובבני בפוליטיקה הפנימית המקור-מית. ליד משרדו של ה"סוכן המדיני", קלטתי הד מן הטררגי-קומדיה שהוצגה בבחריין. כאשר נכ-נסתי, חלפה על פני במהירות דמות חמקנית. מי

היה זה? שאלתי אחרי כן. "ובכן, האמת היא כי זהו מנהיג הלאומנים ה-מקומיים. אתה מבין, אנו גורסים קיום מגע אתם..." בקטאר, כבכל מקום אחר במזה"ת, רצופה הד-רך למוסקבה בכונות-טור-בות בריטיות.

כבר כתבתי דיי בש-ביל שיתבהר כי במסגרת

חזויה-החסות הנוכחיים, בלתי אפשרי כמעט לחלוטין לפתח במפרץ הפרסי מדיניות בריטית ארוכת-טווח ובעלת-טעם. אין לנו השררה בשביל להניא את השייכים מסכלותם; אך מוטלת עלינו ההתחייבות להגן עליהם מפני תוצאותיה. מצב בלתי נסבל זה יצר, בקרב נציגינו שם, מין מחלה-מחשבתית הגורמת לכך כי העולם כפי שהוא, והעולם כפי שהיו רוצים שיהיה — מתערבבים אצלם לחלוטין. בהיותו נאלץ לעבוד עם אנשים זקנים ובלתי נעי-מים אלה, משכנע ה"סוכן המדיני" הבריטי את עצמו

קטאר היא הזועה הטהומית. העיר רבוצה על פאתו של חצי-אי רחב-ידיים וריק, אשר נראה כי תושביו היחידים הן העזים השחורות והשטניות ביותר שבעולם, ולטאות-קדומים עליזות. המדינה מקבלת מדי שנה יותר מ-20 מליון לירות שטרלינג כדמי תמלוגים, סכום המקנה לה את ההכנסה-לגול-גולת הגבוהה ביותר בעולם. הבזבזנות והבורות המשגשות בעוז כזה בכווית, מוצאים כאן את ביטויים המזוקק ביותר. בנמל סבה-על-עוגנה ספי-נת-שעשועים רבת-פאר — מתנתו של המלך סעוד בשעת ביקורו המלכותי. עם קברניטה האיטלקי רב-התעוזה, וצותה האירופי המצוחצח-למשעי, עולים דמי החזקתה ל-2000 לירות שטרלינג לשבוע. אבל השליט מצא בקוראן פסוק האוסר על שיט בימים (לא מומן אטר הוא על לימודי הגיאוגרפיה בבתי הספר של המדינה, בדיוק מאותה סיבה שבגללה הרשיעה האינקביזיציה את גליליאו), ובמשך השנ-תיים-ומחצה שהספינה נמצאת ברשותו, לא ערכה היא אלא מסע יחיד ומשפיל: לאסוף מבצרה מטען קטן של תמרים.

אחדים ממראות-הב-להה של קטאר גלויים לעין, אחרים — מוסתרים מאחורי קירות טיט ובטון עבים. בתוך ארמונותיו של השליט נמצאות 450 מכונות אמריקאיות, כ-שרבות מהן עדיין בתוך הארגזים בתוכם הגיעו, מהן עוד ב-1950. מחוץ לעיר נמצא "בית קברות" למכונות, בו מתפרקים

ברוח ובשמש פגריהם הנרקבים של ה"ביואיק"ים וה"שברולט"ים המושלכים; עושר החוזר לחולות מהם בא. קילומטרים מספר מחוץ לעיר ראיתי את חות-גידול-הסוסים של השליט, על 100 הסוסים טהוריה-גזע שבה. "האם השליט הוא פרש שידו רבה לו?" שאלתי. "מעולם לא היה כאן", אמר המשגיח בעצב. "אולם סבור הוא כי לשייך רבי-כוח מן הראוי שיהיו סוסים רבים". ובסמוך — מראה מוזר עוד יותר: חזיתי בדהפורים כשהם ממוטטים את קירותיו של ארמון חדש. המקום נבנה במחיר של 350

עלינו לקבוע לעצמנו תאריכי מועד-אחרון: שנתיים לבחריין, חמש שנים לכווית, ואולי אפילו עשר שנים בשביל קטאר; ועלינו להכריז בפומבי כי בסיומן של תקופות אלו יוחלפו החוזים הקיימים בחדשים, אשר לפיהם נסיר מעל עצמנו כל התחייבויות, מלבד זו של הגנה על המדינות מפני תוקפנות חיצונית. לשליט של בחריין, למשל, צריך לאמר כי יש לו בדיוק שנתיים בשביל להכין חוקה ולהגיע לידי הסדר עם נתיניו; וכי אחרי שתי שנים יהיה עליו להסתדר בכוחות עצמו. על מועדים-אחרונים אלה יש לשמור ויקרה אשר יקרה; אולם בינתיים אל נא נהסס להשתמש בכל האמצעים המצויים בשביל להכריח את השליטים לפעול למען האינטרסים ארוכי-הטוח שלהם עצמם. משיחותי עם המנהיגים הלאומנים בכל שלוש המדינות השתכנעתי כי תכנית כזו היתה מתקבלת על דעתם, וכי הם היו משתפים פעולה במאמצים לעשותה ניתנת-לביצוע. מלבד המעלה ה"שליטת" כי תכנית זו תשחררנו מעמדה ההולכת ונעשית בלתי נוחה יותר ויותר, הרי יש לה גם שתי מעלות חיוביות: הרי היא — לטוח ארוך — האמצעי התכליתי היחיד בשביל להבטיח שהנפט של איזורים אלה יוסיף להיות מצרך הנקנה ונמכר במטבע-שטרלינג; והיא תספק — ברחבי העולם הערבי כולו — אותו הלם-נפשי הדרוש בשביל לנתץ את הדמות המסורתית של בריטניה, כפי שנתגבשה בתוכו.

בהדרגה כי ככלות הכל אין הם כה גרועים. אולם פרט למקרה אחד או שנים, הרי השליטים הפיאודלים של המפרץ הם כולם בורים, שוטים, בזבזנים, מושחתים ורעיל-לב. אני מזכיר אשליה מוזרה זו כיון שהיא טיפחה בין נציגינו את האגדה כי במקדם או במאוחר, אם רק ניתן להם זמן ונהיה סבלנים, יניחו השליטים להנהיג בארצותיהם נוהגים דמוקרטיים; וכי, ע"י מין תהליך פלאי של סובלנות הדדית יהפכו הם למלכים-חוקי-תיים, ונתיניהם — לאזרחים נאמנים ובעלי ריסון-עצמי. אגדת-פלאים זו באה תחת מדיניות מחושבת ושקולה-עד-תומה, ואפילו העוית של נובמבר 1956 נראה כי לא ערערה אותה. אולם העובדות מה הן? הבריטים כבר "מייצעים" לשליטים אלה מזה 60 שנה, ואין בהם אף אחד אשר ויתר, מאיזו בחינה שהיא, אפילו על אחת מזכויותיו המלכותיות המוחלטות: כן אין לאיש מהם אף הכונה הקלה ביותר לעשות זאת כל זמן שהם יודעים כי, במקרה-אחרון, יכולים הם תמיד לקרוא לעזרה בריטית.

וכאן, שוב, נסיגה שלבים-שליבים היא המענה היחיד. הבריטים האשמו לעתים תכופות בהתערבות פנימית בענייניהן של מדינות המפרץ; הצרה היא כי לא התערבנו במידה מספקת; והתערבות אפשר לה שתהיה דבר שניתן לסבלו — ואפילו יש לברך עליו — בתנאי שיובהר לכל לטובת ענייניו של מי פעלנו, וכמה זמן בדיוק ימשך עוד הדבר. על כן

בפברואר הכחישו הידועות מעמאן את הכונה מצד ה"שייכו-

יית" של כוית ובחריין להצטרף אל ה"התאחדות-הערבית" ("אתחאד-אל-ערבי") העיראקית-הירדנית. מסתבר כי מגמה כזו (הרצויה ודאי לבריטניה מבחינות ידועות, אך טומנת בעיות גם לגביה) לא נראתה כאקטואלית בשל התחשבות ברגשותיו של סעוד, כל-זמן שאין הלו רואה לנכון להכנס בעצמו לענין ה"התאחדות". ובינתיים כבר צצו שמועות אחרות: — על הצטרפותן של שתי

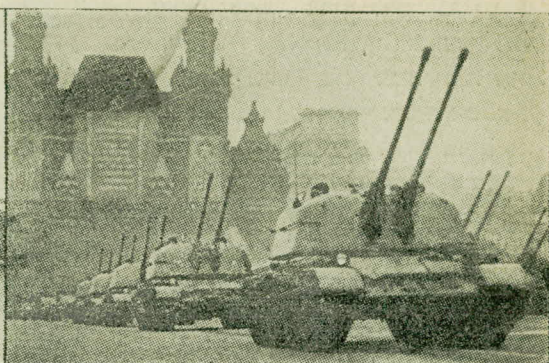
השייכויות יחד עם סעודיה, לכרית-ערבית שלישית! ובריטניה, לכאורה, שותקת לעת-עתה שתיקת-סיפונס. מכל מקום, ויפלו הדברים כאשר יפלו, עתה ייקל בודאי לרבים לראות מדוע חשיבותן של "מדינות" זעירות ונידחות אלו אינה מבוטלת משקל על לוח האשקוקי של המזרח-הערבי. שכן, כאן חברו יחד חולשה מובהקת ואוצרות נפט משופעים; והיכן עוד פתח כזה שיקרא כ"כ לעבד-אנגוסר ומרעיו הרעבים לנפט "משלהם" והנישאים עתה על גלי התפעלות ערבית מהופנטת? הקטעים, מפריעטו של פול ג'ונסון (מעורכי "ניו-סטייטסמן" הלונדוני), בעקבות ביקוריו בשייכויות-המפרץ-הפרסי, שופכים איפוא אור על סבך גורמי-הפנים האכסטיים של חבל שהנו חיוני למזרח-העירופה גסייחד, והוא אף עלול לזכות בעתיד לא רחוק בפרסום-ייתר, בשל התפתחות "דינמית" בתוכו או כלפיו.

יצויין, דרך אגב — כסימן לכך שאותו עולם נידח, לחופי המפרץ הפרסי, אינו עומד כלל על מקום אחד — כי חבית המים, המופיעה כסמל למצב הדברים בנסיכות קטאר כיום, איננה אופיינית למחאה-הקורב; שכן בימים אלה ממש כבר נפתח למשל בכוחית המחזקן הגדול שבעולם להפיכת מייט למישותיה (2½ מיל. גלון ליום תפוקתו), שהוקם בחלק קטן מתמלוגי הנפט העצומים, ותודות לשימוש במקורות הגז-הטבעי-ההפעלתו, אף מחזירי מימיו יהיו נמוכים במידה שהנה בלתי-שייכחה לגבי מפעלים מסוג זה.

חידושי נשק ומכניקה

מה חדש ברכב לוחם ?

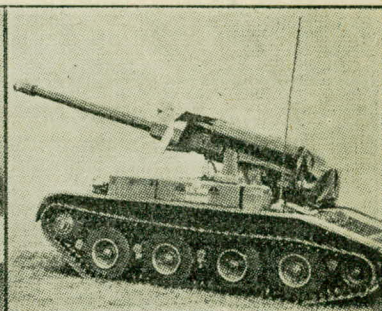
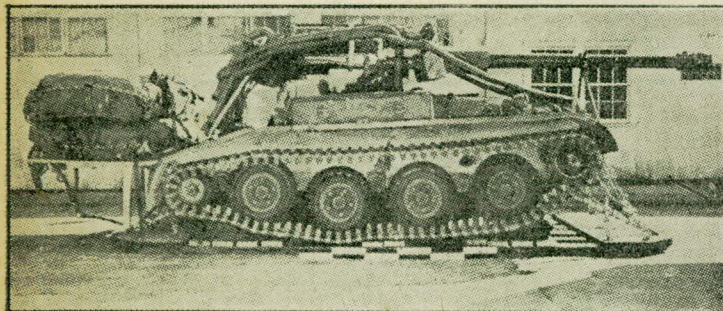
א. בברית-המועצות

● בזמן האחרון הונהג בצבא הסובייטי — וכבר הופיע במסדרים גדולים, ב"ככר האדומה" שבמוסקבה — טיפוס חדש ומשוכלל-יותר של הטנק-הכבד הידוע "יוסף סטלין 3", 46 טון משקלו, והוא חמוש בתותח בעל הקוטר 122 מ"מ.

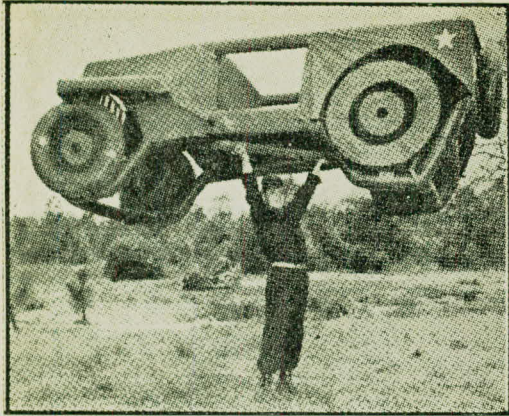
● עם המגמה הכללית להבלטת ערכו של רכב-שריון נגד-מוטסי ראוי לציון ה"טנק הנגד-מוטסי" הסובייטי החדש, בעל הצריח-המסתובב הגדול. רכב-שריון זה חמוש בצמד תותחים נגד-מוטסיים מדרגת קוטר "בינונית-כבדה"; נראה כי קוטרם 57 מ"מ.

ב. בארצות הברית

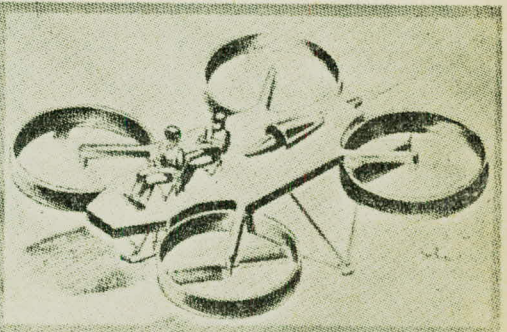
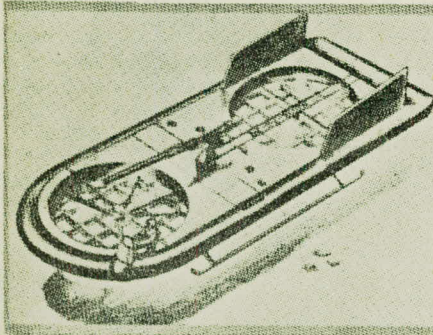
טנקית לכוחות המסתערים. "עקרב" זה, לפי כינויו בצבא ארה"ב ("Scorpion" לפי הכינוי שהונהג לגביו בצבא ארה"ב — ואין לערבבו ב"סקורפיון" האי-חר, הבריטי: טנק נושא "מורגיס" לפיצוץ מאקשים) — אלא גלגולו הסופי של אותו תותח נ"ט בן 90 המ"מ שכבר הוצג בפני קוראי "מערכות" תחת שמו שבגלגול-הקודם: "Spai" (ראה הצלומים וכן תיאור מפורט, במדור "כלי-קרב" בחוברת צ"ט, עמ' 64—63), כינויו הרשמי של כלי הקרב — M 56.

● בסיסמה: "צבאנו מבקש הלכה-למעשה להגביר את ניידותו האוירית" הציג צבא ארה"ב לא-זמון בפני קהל-הלקוחות שלו את תותחו הנגד-טנקי הסע-עצמי, בן 30 המ"מ, שעצמתו שווה בעצם לזו של תותחי טנקי-פאטון, יסוד מחץ-השריון שבצבא האי-מריקאי. קלותו הושגה על מנת לאפשר את הפעלתו המיידית, כבר בשלב הראשון (שלב ההסתערות) של מבצעים-מוטסיים; ואילו עצמת הבקעת השריון שלו מאפשרת כנראה רמה ראויה של הגנה נגד-

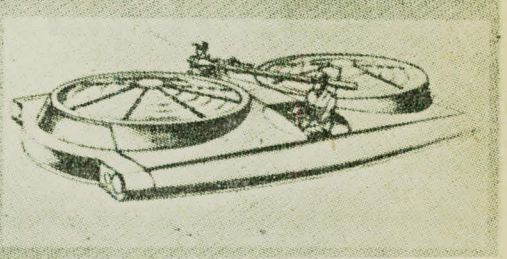

● במלחמה — יש וקובע לא רק מה שיש לך אלא גם מה שהיריב חושב כי מצוי בידך — והיכן נמצא זה. „דמה“-הג'יפ, אשר החייל הגברתן-כביכול נושא על כפיו, איננו אמנם רכב-לוחם — שיפגע באויב — אך גם הוא בלוחמים, שכן עשוי הוא להכשיל את יריבך. מעלה יתרה נודעת לג'יפ „מתנפח“ זה, מוצר אמריקאי חדש (המשמש הרבה גם לצרכי אימון טקטי בשדה), והוא: שנקל לנפחו במהירות, אף בתנאי שדה (וקל-וחומר — להריקו, לקפלו ולטלטלו לאתר אחר).

„משטחות“ - כלי-הטיס של „מלחמת-המחר“

ב-1957 הזמין צבא ארה"ב אבטיפוסים לשלושה סוגי כלי-טיס רוטוריים מן הסוג Duct fan — שנים שנים מכל סוג. ההוצאה על עריכת התכניות, בחינת הכלים ב„מנהרות-רוח“, בניה ומבחני טיסה אינה אלא 1.5 מליון דולר בלבד — והיא רחוקה מלבטא את ערכה-בכוח של מגמת חידוש זה בכלי טיס לצרכי מלחמה.

מרבית יחידותיו וחילותיו של צבא העתיד במצב המאפשר גמישות ורזיות מכסימליות של הפעלתו הטקטית. עתה, כפי שמעידים השרטוטים הניתנים לעיל, נכנסו כבר הרהורים אלה לשלבי הביצוע המעשי.

זה שנתיים-שלוש שהעתונות הצבאית האמריקאית מעלה, כהרהורים ומשאלות, מאמרים ואף תמונות דמיון של כלי-טיס „מלחמת המחר“, המגמה היתה לכלי-טיס אשר יהיו משוחררים מכנפים נרחבות ומבעיות קשות של המראה ונחיתה והם ישאו את

לצה"ל

שא ברכתנו לשנת העשור

הלואה וחסכון יפו - תל-אביב

הלואה וחסכון חיפה

הלואה וחסכון זכרון-יעקב

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

עלה והצלח

„נעמן“ בע"מ

מפעלי חרשת ללבני חמר

„שילוב“ בע"מ

המוסד המרכזי של הקואופרציה הצרכנית במושבות

„אסקר“ בע"מ

מפעלי חרשת לצבעים

ברכתנו לצה"ל

לשנת העשור

חברת **זניוק ושות' בע"מ**
נשק חמרי נפץ וצרכי דיג
חיפה. דרך העצמאות 13

לצה"ל

ברכת חזק ואמץ

"נשר"

מפערי מלט פורטלנד

לצה"ל

עלה והצלה

"כור"

חברת חרשת ומלאכה בע"מ
חלוצי תעשית היסוד בישראל

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה נאמנה

ביח"ר "סלילים" בע"מ

אזור

לצה"ל

שא ברכה

„אתא“ בע"מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

עלה והצלח

„משכנות" בע"מ

המוסד לבניה של הסתדרות הפועל המזרחי

„מטע" בע"מ

יצרני מדרגינה ומיונז

„כיתו" בע"מ

יצרני ההלבשה לעם

לצה"ל

עלה והצלח!

פסח שלפוברסקי ושות' בע"מ

יצור חלקי חילוף לטרקטורים
מחפרים ומכונות חקלאיות
תקון טרקטורים ומכונות חקלאיות
איזור התעשייה אזור

החברה הא"י לקרור והספקה בע"מ

4 בתי קרור:
תל-אביב וחולון — חיפה ונשר
נפח הקבול: כ-60.000 מ³
שרות מהיר ויעיל, ע"י צוות מומחי קרור
משרד ראשי: ת.ד. 318, תל-אביב, דרך פ"ת 23, טל. 4316/7/8

„שקמונה“ חברה לפתוח ובנין בע"מ

חיפה, רחוב יל"ג 31

„שהם“ בע"מ חמרי בנין

ת"א, רח' החשמל 2 — טל. 3517

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

עלה והצלח

מפעלי "ארגמן" בע"מ

מפעלי "חמת" בע"מ
אזור

חצי ישראל-אמריקה בע"מ

המשרד: ת"א, פסזי סו"ב, רחי אלנבי

לצבא הגנה לישראל

עלה והצלח

"פניציה" בע"מ

מפעלי זכוכית ישראליים

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

"המגפר" בע"מ

בית חרושת למוצרי גומי

לצבא הגנה לישראל

שא ברכתנו לשנת העשור

עלה והצלח

„חרות“ בע"מ

מפעלי אינסטילציה סניטרית

המשרד: ת"א דרך יפ"ת"א 7

לצה"ל

שא ברכתנו הנאמנה
עלה והצלח

בנק „זרובבל“ בע"מ

בנק למלאכה בע"מ

המוסד הכספי של בעל המלאכה והתעשין הזעיר

„מסד“ בע"מ

המוסד הכספי של הסתדרות המורים

„מסדה“ בע"מ

האינציקלופדיה העברית

„ראן“ בע"מ

בית חרושת לסוללות חשמל

לצה"ל

שא ברכה

תעשיח "אבן וסיד" בע"מ

לצה"ל

שא ברכה

"ברזלית" בע"מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

עלה והצלח

„אמרוסון” רדיו

מ. קרסו ובניו

„תנובה אקספורט”
בע"מ

לצבא הגנה לישראל

שא ברכח

בתי יציקה „וולקן” בע”מ

עלה והצלח

לצה”ל

חזק ואמץ

„הסנה” בע”מ

חברת הביטוח הגדולה ביותר בארץ

לצבא הגנה לישראל

עלה והצלה

שכון עובדים בע"מ

לצה"ל

ברכתנו לשנת העשור
עלה והצלח

**החברה הישראלית
לטרקטורים וציוד בע"מ**

לצה"ל

עלה והצלח

"זיקה" בע"מ
ביחיד לאלקטרוניות. מפרץ חיפה

לצה"ל

שא ברכתנו הנאמנה לשנת העשור
עלה והצלח

חברת **"קרנל"** בע"מ

ה ד א ר צ י

חברה ישראלית לתעשית תקליטים בע"מ
רמת-גן, רחוב חלזון 4
טלפון 7-3605

יצרני תקליטים:

LP 33¹/₃ ארוכי-נגן

EP 45 ארוכי-נגן

45 ו- 78 רגילים

ש י ר י צ א
שירי להקות (נחל פקוד המרכז)
שירי-עם ישראלים
מוסיקה קלה וקלסית מהקלטות חו"ל
שירי יידיש, חזנות וכו'.

לכבוד

דואר רשמי

אורן אלחנן
רחמי התמנה 16
נוה-דוד
תל-אביב

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

עלה והצלח!

„סולל-בונה“ בע”מ